

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 1.

Львів,

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1927.

О. Др. І Фіголь

IX

Неділя XVIII

На твоє слово закину ще раз сіти.
(Лук. V. 5.)

Невідрадна й незавидна доля св. Петра в прочитаному ось перед хвилиною євангелію. Цілу ніч набідувався, не спав, намерзся, закидав на озері сіти і нічого не зловив. А причина такої невдачі лежить у тому, що працював, рахуючи виключно на себе — не на Бога, на власні сили — не „на твоє слово“ — повагу Бога. А й під теперішню хвилину кількото людей працює в поті чола на отсьому життєвому морі, зносить невимовні труди і перепони, клопоти і журби — а проте не заслуговують перед Богом нічого, бо відкидають авторитет Божий, а покладаються тільки на людський.

І саме одною з головних причин занепаду релігійності і віри у сучасного громадянства взагалі, а у старшої шкільної молоді зокрема є се, що люди злої волі, засліплені в собі, або осліплені своїм знанням стараються підорвати пошану й значіння авторитету взагалі, а Божого і кат. Церкви передусім.

Найкрасшою мрією сучасного нібито поступовця являється бажання: думати і поступати незалежно ні від кого. Тимто й не дивота, що найбільше симпатичними стають кличі: Геть із авторитетом, розум не терпить ніяких кайданів, розум альфа і омега всякого знання, людство вийшло вже з пелен, непотрібні йому ніякі опікуни!

Такі кличі розходяться під сю пору по всім усядам. Можна їх вичитати явно, або між стрічками всяких часописів, у різних книжках, а навіть обвиті обережно різнородною псевдо-філософічною „бавовною“ подається їх шкільній молоді. Раз навіть на публичному відчиті, де дев'ять десятих всіх присутніх становили самі ученики — сказав один прелегент ось таку фразу-вісенітницю: З головою Людвіка XVI під гільотиною упала віра у всякі авторитети. А тому, що католицька церква й її віра уважає

існування і пошану авторитету за незрушиму підставу свого навчання, тож сьогодні приглянемося ближше отьому модерному кличеві: Геть із авторитетом, нам вистарчить розум! А дасть Бог побачимо, що сей клич ні при чому.

Перш усього наведу осьтут замітніші завваги св. Августина, що підходять під тему. Він пише¹⁾: Через первородний гріх попав чоловік у дві недуги, а саме: в заблудження і в незнання (*error et ignorantia*). З тих недуг можна було вилічити людину або при допомогі нашого розуму, як засобу природного, що ділає в його нутрі, або при допомогі Божого авторитету, як засобу надприродного, ділаючого зовні. На перший погляд моглоб здаватися, що сам розум вистарчить, а навіть буде відповіднішим. І справді, в первісному стані, званім станом природи, побіч первісної обяви ужив Бог до піддвиження чоловіка його розуму. Та сей розум можеби і вистарчав людині, якщо він його як слід уживавби. Але чоловік або через лінощі й недбалість його зовсім занедбав, або через гордість надужив собі на шкоду. Дійшло отже до сього, що розум, який мов світло, одержане від Бога, повинен був просвічувати людині шлях до правди, зійшов на бездорожжя, а тим самим стався для людини жерелом найстрашнішої темноти і найгидкіших блудів та гріхів.

Сі слова великого святого церковного Вчителя набирають ще більшого значіння, якщо приглянемося ближше поганським філософам старини. Вияви їхніх думок дають нам більше доказів поблудження, а то й занепаду людського розуму, ніж його розвою ти звершення. А допустив до сього Бог — каже далі св. Августин²⁾ — на се, щоби чоловік упокорився і з власного досвіду пізнав, що сам собі не вистарчає, але мусить шукати світла, ради і допомогі в Бога.

І дивна річ, яка мусить здивувати кожного сумлінного дослідника старини. Нечислений, погорджуваний усіми, жидівський народ, що стояв під оглядом науки, мистецтва, й державности далеко низше, ніж сусідні поганські народи, всетаки зберіг себе від поганого збочення розуму, в яке вони попали; навпаки: той народ перевищив своїх поганських сусідів мудрістю суспільного устрою, глибиною правд, що їх визнавав, благородністю норм та правил, що ними кермувався в життю. Причиною сього є факт, що той народ опер своє релігійне, суспільне і політичне життя на основах Божого авторитету; значиться на повазі представників самого Бога: священників і пророків, які іменем Бога його навчали. Те саме впадає нам в очі й в Новому Завіті, коли

1) Mohl: *W pogoni za prawdą*. Poznań 1912, том I. стр. 234.

2) Ibid. стор.: 236.

між людьми появився сам Син Божий в людському тілі. Він то спершу сам, а потім через Апостолів, після сього через їх наслідників — своїм авторитетом підніс, викінчив і довершив все те, що було в жидівського народу доброго. І знову замітний факт: Від появи Ісуса на землі, чим більше люди піддаються зовнішній, Ісусом установленій повазі, а не виключно самому розумови — тим далше йде їх розвій, тим більше яснє їх думка, тим більшим є їх поступ.

Зі сього всього висновує св. Августин правду, що людський розум найкрасше виходить в своїому змаганні до правди тоді, коли не кермується самовільно, але підчиняється авторитетови Бога та його заступників на землі¹⁾.

І немає в отьому вище сказаному нічого дивного, незвичайного. Таж і в звичайному життю ми всі такі залежні від помочі і керми других, Немає майже хвилини, в котрій ми не покладалися би на чужі погляди, то є не ставали залежними від чужої поваги, авторитету. Ось кілька прикладів: як ми недужі, хорі, радимося лікаря і приймаємо без найменшої надуми ліки, ним записані; коли подорожуємо, слухаємо провідника, кондуктора в залізниці, а навіть першого-ліпшого дороговказу; коли вчимося чужої мови, переймаємо на сліпо всі вказівки, що їх нам подає вправний у тій мові учитель. Ми піддаємося авторитетови всіх отсих людей, бо ми їм довіряємо і то нераз так сліпо, без вагання, що навіть власне життя робимо залежним від їх гадки. А чому се чинимо? Іншої понуки до такого свого поведення не маємо, як тільки їх повагу, слово. Ми собі тоді немов кажемо: вони знають ліпше, красше за мене, тому заслуговують на віру, їх треба послухати. Правда, приходячи на сей світ, приносимо зі собою розум, чи радше зародок розуму без ніяких відомостей. Але сей розум — то „*tabula rasa*“, незаписаний папір, як казали старинні. Від першої хвилини пізнання розумом, немов записуємо на нім свої особисті досвіди; вони ростуть, та для повного розвою розуму не вистачають. Сміло можемо сказати, що найбільшу часть свого знання одержали ми від других людей, які поділилися з нами своїми відомостями, своїм знанням. Ми ті відомости приймаємо, узнаємо за правдиві, віримо їм. Без сеї віри в те, що вони говорять нам правду, без тих одержаних від других відомостей не зробилиб ми й одного ступня наперід²⁾.

А чи отся залежність від других нас не понижає? Зовсім ні! Як не понижає нас залежність від землі, що нас носить, ані від повітря, що ним віддихаємо, ні від корму, що ним щоденно піддержуємо свої сили. Життєва прак-

¹⁾ І. с. 237.

²⁾ І. с. 238, 239.

тика стверджує се, як не мож красше. Малий хлопчина п'ятнадцятилітній — навіть не письменний — веде в горах славного професора університету вузькою стежечкою понад глибоку пропасть, дає йому вказівки і ради, куди йому йти, і він сміло ступає за ним. А прецінь ніхто розумний не візьме йому сього за зло, що, хоч він професор університету, підчинився під авторитет невченого хлопчини!

Таким робом усі люди без виїмку, без огляду на їх суспільне становище, звязані є зі собою звязком взаємного довіря, що впливає зі взаємної віри до себе. Лихо, а то навіть дуже погано було б з нами без того звязку, якщо би ми хотіли власним досвідом про все переконуватися, все збагнути своїм розумом, не узнавати ніякого авторитету. Значить: авторитет у звичайному, природному життю людині доконче потрібний.

Колиж ціле наше життя опирається на авторитеті других людей, тим паче мусить на нім опиратися надприродне життя: справа нашої безсмертної душі, справа вічності. А Бог веде нас до щасливої вічності тою самою дорогою, якою веде нас по сій землі, себто дорогою внішньої поваги авторитету.

Про значіння й потребу авторитету в справах надприродних говоритиму наступним разом. Амінь.

X

Неділя XIX

Віддайте те, що цісарське—цісареві,
а що Боже—Богови. (Мат. XXII, 21.)

Облудні й хитрі фарисеї післали раз до Ісуса своїх учеників, запитуючи, чи належить платити цісареві податок, чи ні. Се був чистий підступ, щоб Ісуса спіймати на слові. Бо вони собі так міркували: скаже Ісус, що не належить платити податку, тоді вони обвинуватять його перед римським намісником. Якщо скаже, що треба, то ославлять його ворогом народу. Тимто вельми цікаві були на його відповідь. Та Христос замість відповіді велів подати собі податкову монету. Коли її показано, Христос запитав: Чий це образ на сій монеті? Кажуть: Цісаря. А Ісус на се: „Віддайте, що цісарське — цісареві, а що Боже — Богови“ ¹⁾.

Сею відповіддю зазначив Христос виразно, що авторитет людський і Божий мусимо доконечно признавати і шанувати, якщо лад і добро має витати на землі. Розум

¹⁾ Мат. XXII, 21.

сам тут не вистачає. Він за слабкий та не має потрібної певності. І то навіть — як ми бачили останньої неділі (коротко повторити) — в ділах чисто природних. А вже всяке знання, наука, мистецтво — без признання авторитету, стратилиби вповні свою основу. Скептик, що хотівби під тим оглядом бути послідовним, мусівби, відкидаючи всякий авторитет, відкинути всі історичні події. Тому не булоби для нього ні Александра Вел., ні Ганнібала, ні Наполеона I. як історичних осіб, бо він їх не бачив, а про їх існування він сам не впевнився. Що більше: для нього не існувавби ніякий факт сучасний, якого він сам не в силі побачити; ні Америка, ні Австралія, ні затьма сонця, якої у нас не виділи. Словом: вийшлаби з сього велика нісенітниця, від чого — дякувати Богу — береже нас здоровий розум. Ми однак приймаємо все те за правду, бо віримо авторитетним людям, що нам про се говорять, чи пишуть.¹⁾ Тому, де сього потрібно, а в справедлива основа, — нема чого соромитись піддатися чужій повазі, стати залежним від людського авторитету.

Колиж у справах земських признання чужої поваги, яко постуляту розуму, не понижає нікого, то чому ж те мало бути негідне для нас, коли діло торкається справ надприродних, висших, більш неприступних; коли йде про справи віри? Коли віримо людям, чому не малиби ми вірити Богови? Як віримо представникам людської мудрости, чому ж не малиби ми вірити представникам мудрости Божої?

Томуто кождий чоловік, хочби і як учений і геніальний, мусить у чимало справах піддатися чужій повазі. Таж кождий філософ у старині зачинав від сього, що записувався до школи Плятона, Зенона, Епікура ітд., переймався їх поглядами, вірив їхнім словам, а опісля ставався самостійним мислителем: академіком, стоїком, епікурейцем. Те саме діється і з теперішніми ученими. Чому один учений належить до сеї, другий до иншої школи філософічної, літератуної, економічної, правничої? Чи тому, що по довгих дослідах, порівнуваннях сам винайшов усі признаки, що знаменують сю або ту школу? Ні! Він ішов за другими, а про його вибір рішав нераз простий випадок, або збіг обставин (умов) уподобання, мода, ще частійше слава, що лунає про се чи тамте назвиско у даній хвилині. І так один іде за Дарвіном, Дрепером, Моєшотом і стається трансформістом; другий за Шопенгавером, Ніцше і стається утопістом; третій за Льюббромом - детерміністом, а инший за Толстим — альтруїстом.²⁾

А в релігійних справах чиж не діється так само? Возмім для прикладу протестантів. Вони виломилися зпід ав-

¹⁾ Mohl, I. c. 238. ²⁾ Mohl, I. c. 241.

торитету католицької Церкви — а чи остали вільні від всякого авторитету? Ні! Зовсім ні! Ог хочби їх свободне пояснюваннє св. Письма добре лиш на папері. В практиці про сю вільність немає й мови. Вони неначе віл змінили власника, та не змінили самого ярма. Перестали узнавати авторитет вселенських соборів, папи — за те піддалися під авторитет Лютра, Кальвіна, Генрика VIII та інших реформаторів XVI століття. Без авторитету не можна обійтися!

А теперішні, новомодні недовірки? Чи справді вони незалежні, не признають над собою ніякого авторитету? О чомуби ні! В словах то так, а в ділах їх легковірність граничить прямо з дитинною наївністю. Вони не лише як інші люди вірять своєму оточенню, слугам, лікарям, купцям, кухарям, але готові присягати на кожне слово першого ліпшого „великого поступовця“ — шарлатана. Аби тільки той їм догоджував, похваляв їхні теорії, або оправдував їхню поведінку. Навіть недовірство якоїсь партії (соціалістичної, комуністичної, большевиків) се не є їх власна думка, се не вислід личного пересвідчення кожного члена партії. Тут грає ролю теж авторитет. Всі приклонники даної партії йдуть сліпо мов овець за своїми проводирями, що їм заімпонували, чи то талантом, чи цвітистою вимовою, або так їм наказує їх партійний інтерес, або се просто так сьогодні в моді. Сказав Маркс, Ляссаль, Гартманн, Гекель, Ніцше, Ленін, сказала так яка инша „поступова, модерна повага“ і вже хором повторяється її слова, теорії, афоризми, не питаючися навіть, чи є сьому яка підстава, яка правда, а дуже часто, чи є в тім який змисл!

Богови, Церкві, соборам, папі вірити не хочуть — то назадняцтво — кажуть, але вірять, і то ще й як, таким самим людям як самі!

Одзак між нами — віруючими христіянами — а ними велика різниця. Їхня віра часто нерозумна, бо вони не знають, кому вірять або чому вірять! Ми також маємо віру, покладаємося на авторитет Божий, але наша віра грубо різниться від віри тих панів. Ми можемо сміло повторити за Апостолами: Я знаю, кому я повірив¹⁾ і знаю чому. Наша віра опирається на авторитеті самого Бога — що є сама Правда і нас ошукати не може, їхня на чисто людським, що нераз помилявся.

Що се дійсна правда, пригадаймо собі, яким робом розширилася по цілім світі наша віра. Фактом є, що перед XIX віками людство було сповзте мрякою блудів і ложі, спідлене до краю. Під вагою занепадої природи тліло ще світелце розуму, але вже таке слабоньке, оповите таким

¹⁾ 2. Тим. 1.12.

туманом непевности, що всі відчували конечну потребу появи вчителя, який розвіявби той туман, розяснив темряву та ублагороднив людей. І такого вчителя дожидали народи з якимсь острахом, філософи з тугою, а поети славлять його вже заздалегідь!¹⁾

І не обманулось людство в своїй надії; бо „коли прийшла повнота часу“²⁾ післав Бог людям дожданого Месію, Вчителя, а на землі замість обманливого світла розуму заясніла Правда, чиста й непорочна немов сонце, якому заходу немає. „Народ, що сидів у темряві, побачив велике світло і тим, що сиділи в країні тіни смерти, зійшло світло“³⁾ Відтепер зрозуміли люди, кому мають вірити, де шукати Вчителя, на чий опиратися повазі. Ісус Христос стався для людства найвисшою повагаю, абсолютним Авторитетом. Він прийшов на світ, щоби людей навчити, як треба жити, а люди обов'язані прийняти його науку, піддатися його авторитетови. Сам Бог Отець аж два рази се приказує: його слухайте!⁴⁾

Є звичаєм в дипломатії, що новий посол мусить вилітимувагися перед двором, до якого післаний, що він є справді висланником і заступником даного володаря і тому предкладає свою повновасть і відповідні засвідчення. Так і великий Посол Творця до занепаłego людства, Спаситель світа і вижиданий Учитель народів, мусів доказати своє Боже післанництво, щоби віра в його слова була розумна.⁵⁾ Такими документами — се його чуда і пророцтва. Ними він значить свою трилітню діяльність на кожному кроці і тому жадає для своїх слів віри і безоглядного послуху. А чуда й то преріжні творить він сам, відтак у його імени творять їх ученики. Пророцтва, які прорік, сповняються точнісінько. Вкінці підкріплює ще своє Боже післанництво фактом існування заложеного собою на землі товариства: Церкви, котра мимо безчисленних перепон і противенств вже XIX віків ширшає й розвивається, й то без „огня й меча“. І хоч бють о неї всякого рода ворожі хвилі, вона стоїть непорушно і ще бореться „з властями темряви“, з руйнівними живлами, що вічно намагаються її повалити і знищити.

Признає се цісар Наполеон I. Коли він наприкінці свого життя сидів раз над берегом моря на острові св. Олени, побачив, як вежа недалечкої церкви чудово відбивалася у синіх хвилях моря. Згадавши про се, чим він був колись, а чим сьогодні, сказав отсі памятні слова: Народи були сильні й могуті — проте минулися — пишалися престоли — і щезли без сліду; були володарі, що трясли цілим

¹⁾ Вєпрілій: IV Екльора: Iam nova progenies ²⁾ Гал. IV.4 ³⁾ Іса. IX. 16. Мат. IV. 16. ⁴⁾ Мар. IX. 7. ⁵⁾ Mohl, I. c. 248.

світом — ніщо по них не осталося, — а церков і хрест, як стояла так і стоїть непохитно.¹⁾

Отже маючи такі докази віродостойности Ісуса: його чуда, його пророцтва, існування Церкви — чогож нам більше потреба? Ми знаємо, кому віримо і чому віримо, перед чийм авторитетом коримосся. Віра наша не сліпа, але розумна, бо Христос доказав, що є справді Паном і Царем вселенної. Значиться: авторитет Божий в справах надприродних людині необхідний. — Амінь.

о. Л. Куницький

Сибілля Рудницька

Голова Товариства „Українська Захоронка“

† 30. IX. 1818. р.

Родити діти і будувати міста, це дає трітке ім'я; вище цього стоїть одначе ціною ціна бездоганої жінки.

Боже! Ніч темна нас огортає, глибока ніч! Не бачимо нашого „завтра“, хоч ми ще так недавно витали рожевий ранок волі і повні надії випливали на безкрає море волі України. За веселим співом і несчулися ми, як той ранок минув і ніч прийшла, невидна ніч. Лиш зорі кануть, злітаючи з нашого небозводу; умирають нам великі люди; на наших очах гаснуть світла; а ми лиш на цвинтарі ходимо й ховаємо їх тлінні останки — серед плачу!

Боже! Цеж і днесь такий день! Котрий вже день за час світової війни? Нині знова погасло на наших очах одно життя, якого ясність плила, від світла правди брана. Нині померкло знова одно життя, великий Божий дар, між нас принесений, між нас розділений.

Умерла жінка — соняшна душа; умерла мати — тепло сердешне; умерла робітниця, жертвенна працівниця на полі відбудови українського міста; умерла провідниця у праці, на найкращім полі опіки над сиротами і вбогими дітьми робучого люду, українського люду Львова.

З чужих країв, з чужого народу Вона до нас прийшла. Святої памяти жінка ця вродилися у багатій, німецькій офіцерській родині, у протестантській конфесії. Виховувано її у німецькій культурі, яку молода Сибілля клала на граніт основу, на своє українське серце, яке дивними шляхами, тайними стежками Божого Провидіння заблукалося із степів

¹⁾ Freund: Das Glück Katholik zu sein. Wien 190 . стр. 4.

України, з гнізда ніжної любови, у чужий собі край і стрівожене холодною чужиною, скрилося у груди маленької дитини Сибілли.

Молоденькою дівчинкою перенеслася Вона з родичами зразу в Хорватію, а потім у Босну. В тих краях стрінулася бл. п. Сибілла перший раз із словянським Богослуженням, із словянським народом, з його мовою, піснею, звичаями і зрозуміла їх. Мало сказати: пізнала, Вона їх полюбила скорше, чим могла вивчитися їх мови, молитви і солодкої пісні. Тими піснями Вона прикрашувала свою працю, приготівляючися до вчительського звання.

По літах перенесено Її батька на службу в Перемишль. Тоді то Вона зійшла до нас з тих висот, по яких ходять у тернових вінках володарі людських душ, проповідники щирої правди, оборонці нелукавого слова, ідеалісти-люди жертвенного сповнення обов'язку, учителі, що взяли в чисті руки чисте своє серце і несучи його в школу народу, поставили його на столі велике, горіюче, ясне-преясне.

На високих висотах стоїть той храм, з якого Вона до нас зійшла, зпоміж мешканців храму, робітників, орошених кривавим потом праці, вірних слуг Бога й народу в їх правдах, працівників, що їх руки від важкого труду наче та кора дубова, тверда і попукана, а серце їх, як квіт степів, ніжний, м'який, запашний, а його краска, наче очі повні весняного світла і тепла.

Ось вам, болем стрівожена громадо, образ Її духа й серця. Зіткнувшись на українській землі з кривдженим українським народом, Вона його так полюбила, що хоч сама багата і високообразована, Вона тихцем, без волі родичів, утікає на село під Перемишлем і стає народньою учителькою.

Всю свою високу культуру ума і серця бл. п. Сибілла кидає на терезку кращого майбутнього нашого народу. Від обняття посади ще місяць не минув, як Вона вже зробилася пістункою хлопських дітей, лікаркою, порадицею, солодкою паннунцею, ясним сонічком села.

Бо мову народу Вона вже розуміє геть аж до дна тайн і почувань, що їх скрив наріду рідне слово. Не диво! Цеж була від первовіку мова Її серця. А нашу Службу Божу, релігійну і народню пісню як Вона співала? Ніхтоб і не догадався, що ця панночка, яка з українським молитвословом у руках клячить так покірно коло сільського престола і свій гарний, звінкий голос злила з голосами в молитві розколисаних душ людських, що це дівча з багатого німецького роду, ще й не нашої віри!

В тому селі, в місцевого священика, потім Її дідуня, який Її горячо полюбив і високо цинив, стрінулися дві ідеальні душі і злучилися на спільне життя перед Богом.

і людьми. З щирою радістю сказала Вона до свого судженого: „Іду з Тобою в Твою віру, в Твою мову, в Твій народ; це ж нині скорб мого серця“.

Отак віднайшло це ідеальне серце свою почву, рідну землю, на якій розвилось в велике життя, в велике Імя.

Пані Сибілля Рудницька прийшла зі своїм мужем Стефаном, гімназійним професором, до Львова.

Каже Ісус Христос: „Не може укритися город, що стоїть на верху гори“. Не укрилася й святої пам'яті Сибілля перед українською жіночою громадою, що шукала робітниць на занедбане поле, на тихе поле важкої праці. „Українська Захоронка“ шукала інтелігентного жіноцтва до праці над українською міською дітворою. А тут ішла на це поле простим шляхом жінщина з ясною душею, що її думка, наче щире золото, що її діла, наче дух тихої молитви.

Дня 30. жовтня 1909. р. відбулися збори „Української Захоронки“. О. скарбник здає звіт: „Українська захоронка видала на удержання двох діточих шкілок 8000 кор., а доходу мало Товариство 7.500 кор“. На запит одної з пань, учасниць збору, чому ці збори відбуваються доперва по двох літах, провідниця зборів відповідає: „Українська громада Львова, на жаль, так мало інтересується товариством, що й раз на два роки важко стягнути на збори потрібне до комплекту число членів“.

В таку хвилю стає на чолі товариства бл. п. Сибілля Рудницька. Хотіла бути лиш рядовою робітницею, а ясным проводом стала.

То була напrawdę проймаюча хвиля, коли то Вона, скромна, почала відмовлятися від тієї почеси. Одно її переконало тай склонило до прийняття проводу в Товаристві: „Пані! Предсідателька в захоронці це перша робітниця, на якій спочиває найбільший тягар“. Тоді Вона покірно схилила свою головку під волю загалу і під тягар.

Почалася праця!

Товариство удержувало в той час дві шкілки у Львові, на дільницях городецького і жовківського передмістя. В чужих, наймлених хатах тулилися діти, яким попри іграшку науку треба було ще й їстоники дати.

І відкіля взялися всі ті вечері св. Николая, св. Андрея, різдвяна ялинка, базар з томболею, вечерниці, на яких завжди було повно коли старших, коли молодших Українців? Відкіля взялися марки з портретом Шашкевича, чи його могили, то з погруддям Тараса, на тлі українських вишивок, олівці, розмальовані синьо-жовтою краскою, щоби дітвора заєдно мала на очах і на думці прапор України? І відкіля взялися часті відозви по часописах, відчити по читальнях про захоронку і її цілі? І відки взявся український день квітів у Львові, великі фестини, публичні пописи дітей, що

то в гарних народніх одностроях хором співали, хором гуляли, гуртом вправляли на очах здивованої української публіки, родичів і громадян, що то наче новий світ узріли? А відкіля взялася мрія про власну хату?

Коли за те все зліталися до Неї горячі і ширі похвали, Вона скромно відповідала: „Не я сама працюю, всі пані працюють, це їх заслуга“.

Правда! Але ідея та її сила цієї праці плила з Твоїх очей, що так і ясніли запалом і розумною, винахідливою думкою на тлі Твого блілого лиця! Бо без Твоїх думок і Твоїї великої ідейної сили, не булоб тої праці.

Адже за тими веселими словами — вечерниць, попису, танцю, — крилося ціле море праці, цілі непереспані ночі біля приладжування салі і буфету, при його розпродуванні, цілі дні і вечері, переведені за шитвом одєжин для дівчор, цілі вечері, переведені на нарадах то з комітетами пань і панів, то з виділами „України“, „Медичної Громади“ і „Вакаційних осель“, з якими „Українська Захоронка“ ввійшла була в порозуміння, шоби спільними силами добувати гріш на спільні великі цілі.

Щойно з цієї великої а жертвенної праці виловлювалися, наче перли та коралі з моря, такі відрадні явища, що Товариство вже по році її проводу мало 1000 кор. звишки, що 1. листопада 1910. р. отворено третю шкільку на личаківськїм передмістї, що 1912. р. має Товариство вже 5000 кор. ощадностей мимо цього, що число дітей по шкільках здвоїлося, отже вдвоє вищими стали і видатки.

А святої памяті провідниця знала лиш одну думку, шоби ще більше української дівчор стягнути в рідну шкільку. І пішли пересправи о творення шкільок в Ринку, на Левандівці і на стрийському передмісті.

Скільки ходу, скільки труду це все вимагало. Бог одия вість і ця жєнщина, непонята в своїй жертвенности, що вмліваючи хорим серцем і вялими силами тіла, таки ще працювала. Нєраз і не два лучалося, що її зімлілу чужі людє на вулиці чутили і в дїм відводили, де її витали за-журений муж і діти, стрівожені о мамине життя.

По трьох літах такої виснажуючої праці бл. п. Сибілля зложила провід у инші руки, але в Виділі ще осталася. Жаль було цілком кидати кохану дівчору і мрію свого життя — Українську Захоронку.

За це дожила Вона щасливої хвилі, що Товариство купило власний дїм за 60.000 кор. Великий покровитель захоронки, директор „Дністра“, др. Ст. Федак, станув до помочі і її мрія здійснилася.

Пішла її вона оглядати власний дїм української дівчор. Пішла і ще раз зімліла з радости і перевтоми змученого до краю серця.

Вже до дому, Їй хорій, занесено вість, що Вона за весь свій труд, за жертву життя для української захоронки стала іменована волею загального збору почитним членом Товариства.

Отак минулося життя цієї великої жінчини. І перший раз заплакали ізза її причини муж і діти всі, враз з рідними дітьми.

Не беруся тих сліз втирати, ні болю проганяти з Ваших грудей. Нині біль переможець стоїть неможливий при криниці сліз і не дасть підійти ні навіть найтеплішому слову розради. Так нехай ллються слези, лиш болеві не піддавайтесь. Бо прийдуть дні і прийде час, що за той пекучий біль Вас нагородить.

З часом, з місяцями, літами її образ набере тих ідеальних красок, які загнуть острій біль і пекучий жаль, а останеться лиш солодка туга за коханим лицем і глибока честь для цього великого серця в домовині. Нині її смерть дзвонить ще глухими дзвонами скаргою її втрати для нас. З часом вплине одначе на яву свідомість, що такою гарною смертю для любови людей, а особливо дітей, в першу ж чергу українських дітей, мало хто з Українців у тридцять шестому році життя умирав. І доживемо часу, що перед тою великою жертвою, наче перед образом красоти, схилить свою голову, попри головки рідних дітей, попри твою голову, мужу, весь український люд і його дітвора. З часом перед ясність її життя, її Імени, що виросло на тлі материнства, на тлі будівництва українського міста, на тлі бездоганного життя людини-жінчини, що і з могили яснитиме, як у підземнім заперті блищить золото і самоцвіти, ми побачимо її щастя, її вічну нагороду в Бога, за її віру, з якою Вона жила і вмерла. Тоді хоч і без гірких сліз ми віддамо їй нашу дань—віддамо вічну пам'ять Великій Тружениці.

Амінь.

Преосвящ. Йосиф Боцян

єпископ Луцький, Львівський суфраган

† 21. XI. 1926.

До своїх, до вірних собі, дає приказ Ісус Христос і той з Вифлєму і той самий Богочоловік з Голгофти: „Гряди по мні — за мною йди“!

Цей приказ може нераз викликати страшний вид зля людських очей, що глядять на життя крізь призму пороку землі.

Сороквісімлітній мущина на цей приказ перед нами трупом лежить.

Цей приказ може не раз великою грозою вдарити слух тих людей, яким від дитини кладемо вуха засаду про одно і тільки одно життя чоловіка — тут на землі.

Мущина в силі віку, що після науки цих людей, ще нажитись міг, не нажився! Серед шляху — упав.

По людях жах повіяв, холодний жах на громову вість, що Преосвящений Йосиф, єпископ Луцька і помічник Митрополита Андрея, нагло помер, зриваючи з сердець мільйонів українського народу весь квіт надії, який для нього за полі життя бл. п. Кир Йосифа розцвітати почав.

Але хто з нас своїм життям станув на шлях і йде тим шляхом, про який сказав Господь наш Ісус Христос: „Я є дорога, правда і життя“ і хто з нас на життя на землі глядить очима віри, цей і нині мусить сказати: Справедливий і добрий єси, Господи, Ти, що все видиш! Свята воля Твоя, що ні на хвилю не тратить любови чоловіка і милосерний твій суд і засуд чоловіка, не тільки тоді, коли Ти чоловіка призначуєш на життя, але й тоді, коли на нього з Твоєї всемогучої десниці й засуд смерти паде так, як він упав і на бл. п. Архієрея Кир Йосифа.

Бо і для якої ще вищої ціли мав жити бл. п. Кир Йосиф, коли Він, після нашого, людського суду, що на Боже милосердя надіється, цю ціль, найвищу ціль, оглядання Бога лице в лице, вже осягнув, бо: „хто сіє на духови, з духа жатиме вічне життя“ (Гал. VI. 8).

А його душа була полем його сійби.

Бл. п. Кир Йосиф, вродився у міщанській сім'ї в часі, коли українські села й містечка крили великі скарби, український нарід, вільний від чужих, шкідливих душ і їх впливів; вродився в часі, коли над полями, над тихими гарстатами праці наших батьків царював Христос і його свята правда. Його душа вже в тілі дитини віддана Богови його мамою, віддана ще й віковою, глибоко релігійною традицією українського народу святій вірі, остала такою до останнього віддиху на землі. А хто віру заховав, цей із Ап Павлом може в силі віку, власне у силі віку скорше, чим у хвилях знемощеної старости, сягати по вінець вічної слави.

По цей вінець руки до Бога протягнув бл. п. Кир Йосиф.

А в нього дідо був — коваль, а в діда внучок був — малий Йосиф.

Внучок в хаті не всидів, до кузні його тягнуло. Там же вогонь іскрами сипле, а в огні залізо горить червоними

вогнями, горить і гнеться і форми прибирає, які дає йому воля і сила і удар молота в руках коваля.

А дідो ще й оповідати вмів про тихі села, про мир хрещений, про Україну, про працю, жертву, про думки-стремління батьків і дідів наших.

А внук слухав-заслухався, і сам горів-рвався до праці коваля, що долю кращу, що волю кращу викувати хоче собі й народові.

І пішло дитя кращу долю кувати—знання добувати—талановите, трудяще дитя. І добув.

Відзначаючи у гімназії, еміне́нтист на богословії, доктор св. Богословя, учений світоч українсько-католицької Церкви. Але вся ця наука, вся ця праця коваля, булаби ударом молота в розбитий дзвін, якщоб бл. п. владика Йосиф не був заховав того, що звукові, ударові серця в дзвін притягаючи́й голос надає, якщоб бл. п. Йосиф не заховав був любови, щирої, глибокої любови своєї Церкви, свого народу.

А Він цю щиру, горячу, глибоку, просто синівську любов заховав від дитини — до гробу, заховав, і душу свою віддавав за другів своїх.

І щож більшого, вищого міг Він ще осягнути понад зміст Христової правди, що „більшої любови немає понад цю, як хто душу свою положить за другів своїх“?

А хто ціль осягнув, до мети дійшов, щож кращого йому остається, як в нагороду доброї боротьби спочити там, де на справдженій вірі, на здійсненій надії, любов, гради́цями людського серця обмежена, розцвітає у квіт безмежної любови, вічної любови вічного життя?

Спираючися в нашім людськім суді на Боже милосердя, надіємося, що бл. п. Кир Йосиф цю любов вже осягнув, і пощож Йому ще на світі жити, коли одна хвиля життя в хоромях Господніх варті́ша від тисяч літ життя на землі в тліні, в поросі, в попелі землі?

Слідячи за душею неі́зслідимі стежки Господні, до яких Бог людей веде, треба буде смерть бл. п. Кир Йосифа назвати, хоч і в слюзах серця, благословенною хвилею для життя українського народу, а передусім, для св. Унії. Не даром бл. п. Кир Йосиф за́одно пильно приглядався життю св. священомученика Йосафата, приглядався оком віруючого сина і вченого богослова. Слова, діла, а навіть рани і смерть, його святі мо́щі за́одно притягали до себе серце бл. п. Кир Йосифа. Він, вірний син католицької Церкви і вірний син та́й учитель українського народу, бажав, ідучи теплими слідами великого працівника владика Кир Андрея, словнити бодай часточку волі намісника Христового, св. Ві́тця Урбана VIII: „через вас, мо́й

Українці-Русини, падіюся привернути схід". Бо коли молитва віруючого чоловіка є піднесенням душі до Бога, бо коли чоловік і тіло від Бога на цей підйом дістав, то якжеж краще, якжеж легше цю душу до Бога піднести, як не на крилах рідного слова?

А бл. п. Кир Йосиф всім серцем прагнув сійбу своєї душі, святую правду нести між український народ, а ним на Схід її понести у пишній шаті східного обряду, у гарних ризах рідного теплого слова. І тому працював над українським клясичним переводом св. Письма, Томи з Кемпіс і т. д. Він жеж, син убогого міщанина, міг українському народові, що ждав від Нього помочі—рятунку, широко сказати з Ап. Петром: „Срібла й золота в мене немає". Але в мене є для тебе один великий скарб. В ім'я Ісуса Христа, кажу Тобі, встань і жий, встань і вольний, чистий, благородний, жертвенний — ходи!

До цієї жертвенної праці рвав Його сильний дух слабовите тіло! А тіло слухало приказів духа.

Адже мати земля так само заздрісна на життя чоловіка, як кожда мати. І земля хотіла Його забрати, коли бл. п. Кир Йосиф на другім році богословії дістав перший вибух крові. Та не для землі, видно, жив Кир Йосиф, бо Його дух землі тіла не віддав. Він витревалити, тихий, але неуступчивий, рани, землею завдані, погоїв, тіло на службу духа віддав. Що не вдалося землі, то й чужим людям не вдалося.

Коли наїздник у світовій війні хотів оружжям доказати лож слів Генія, який сказав, що фізичною силою нікто

„не скує душі живої
І слова живого,
Не понесе слави Бога
Великого Бога“

і заарештував нашого пастиря і владика Кир Андрея, то Його вірний ученик бл. п. Кир Йосиф пішов з ним добровільно на вигнання.

У кібінках і вузьких вязничних келіях радувалися їх душі, що вони „в'язні свого Пана й Господа" під звук кайданів понесуть на схід „новий псалом нового слова". В Київі, у вязничній келії владика Андрей подожив свою апостольську руку на свого учня, висвятив Його в єпископи. А парські жандарми, що так пильно стерегли в'язниці, навіть не думали, що через замкнені двері увійде Дух св і спічне на голові нового наслідника Апостолів — в їх труді — на голові Луцького єпископа. В Київі став єрей Йосиф архієреєм на українській землі.

Але люде — вороги своє робили. Слова до своїх промовити не дали, саміж цього слова прийняти не хотіли, лиш

здоровля підривали. Піддайся — або згинь! А бл. п. Кир Йосиф і не піддався і не згинув. Вернув на рідну землю, але з підірваним здоров'ям. І другий раз бухнула кров, здавалося: вмер. Не вмер — івилічився, бо жити хотів на службі духа.

І щораз ширше отвиралися замкнені на силу брами між двома газдівствами двох рідних братів, щораз дальший вид розвертався перед Його очима на поля, на українські поля праці для людських душ українського народу. І тут польський єпископ з Пінська, бачучи в народі ще такі свіжі традиції св. Унії і тугу за своїм обрядом, якому одному вони відчиняють свої серця, наче пелюстки квіти до теплого сонця, запросив бл. п. Кир. Йосифа на Богослуження. Пінщина далекий край! Їзда довга і утяжлива, а праця велика, многотрудна на Його здоров'я. Та це була хвиля, в якій мрія хоч одним промінчиком здійснювалася, і бл. п. Владика поїхав, працював і за один тиждень такої праці віддав всю решту життя.

Чи завелика жертва? Чи здійснена мрія — одна її хвиля пережита чином — негідна земного життя?

Бухнула по раз третій Його кров і залила серце.

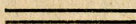
Тепер своє життя він вже віддав, бо цього вимагав вже приказ Божий.

Адже тіло Його вже було щирим, великим трудом таке змучене, що вже не мало сили продовжати земського шляху.

Піддався бл. п. Кир Йосиф Божому приказови „Гряди за мною!“ Він жеж те земне життя віддав ідеї, святій ідеї свого життя, віддав його — кому належало, щедро і без застережень для себе. А така жертва прямо мученича, жертва побідоносна. І тому Його гріб кидає ясне проміння на наш шлях майбутнього.

Оскільки в вічним якийсь нарід на землі, остільки вічною буде пам'ять про бл. п. Кир Йосифа між українським народом і вічною буде молитва до предвічного Бога о щастя Його душі, о вічне щастя, щоби справдилося на Нім Боже слово, що: „Праведник, хочби, передчасно умер, найде одначе вічний спокій“ (Прем. IV. 7.) у Бога.

А м і н ь.

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 2.

Львів,

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1927.

О. Др. І. Фіголь

XI

Неділя XX

Шануй твого вітця й матір
(Лук. XVIII.21)

Вулицями міста Наїн переходить похорон. Несуть до трубу одинака, сина вбогої вдови. За домовиною ледви ступає тяжким горем пририта вдовиця-жалібниця. Похоронний похід минає вже ворота міста, як надходить Христос-Спаситель. Він бачить біль нещасної матери, відчуває її горе та сльози, чує її голосіння: „кто їй старість привитає, за дитину стане, хто заплаче, поховає, хто душу помяне“ — милосердиться над нею і каже спинитися тим, що несли домовину. Приступає ближше і кличе голосно: Молодче, кажу тобі, вставай! І ожив мерлець, сів, наче йому нічого не сталося, а Христос вертає його зовсім здорового врадунаній матери.

Отсе вже втретє в осььому році згадує нам євангеліє про смертельну недугу або смерть дітий, яким задля надзвичайної любови їх родителів Христос чудесним способом привертає здоровле або життє. Сьогодні вбога вдова плаче і голосить і з превеликого болю навіть слова промовити до Ісуса не в силі, тільки плачем жебрає і благає милосердя у Нього, щоби воскресив її одинака. Недавно — в неділю XVII-у — чули ми, як жінка хананейська вживає всяких заходів і не залишає ніяких благань, аби Христос уздоровив її дочку, яку мучить злий дух. Іще перед тим в неділю X-у бачили ми батька, що припадав до ніг Ісуса і молив, щоби вилічив його сина з дошкульної недуги, в яку попадав на кождім новім місяці.

Справді подиву гідний се образ, як ті батьки бажать уратувати життє чи здоровле своїм дітям. І се чинять не тільки багаті, але й бідлахи — бо одні й другі дишуть безмежною любовю до своїх дітий. Ах! коби ви знали і вже раз зрозуміли, як ті ваші родителі вас люблять; як дуже стараються про вас, як вони справді є найбільшими по Бозі вашими добродіями та приятелями. На вас покладають

вони всі свої надії, видять у вас усе. Нехайже нині стане перед вашими очима та вбється навіки в вашу пам'ять образ оцеї безмежної любови, посвяти і піклування, що їх на кожному ступні виявляють вам ваші батьки!

Якою великою є любов родителів до своїх дітей, покажуться з сього, що сам Господь ставить її як зразок своєї любови до нас, бо кличе через пророка: Хибаж забуде мати своє немовлятко? Хибаж їй не стане жаль рідного сина? Та хочби й вона забула, то я не забуду тебе. Глянь, я написав тебе на долонях у себе!¹⁾ Сеї любови не описати.

Ось гляньте на малесеньке курятко — таке, що викололося щойно з яєчка. Яке воно немічне, слабосиле! А ти був далеко слабший, багато більше немічний, як прийшов на сей світ. Те курятко по кілька годинах умів вже ходити і то добре, знав вже їсти і то тільки те, що йому не шкодить, другої чи третьої днини вже й бігав, шукав собі поживи, розрізняв, хто йому приятель, хто ворог, а в небезпеці є надзвичайно чутке на голос матері-квоки і миттю ховається під її збережливі крила. А ти? Де, де! Не кажу: вже в перших днях свого життя, але цілих кілька місяців був такий немічний і слабенький, що треба було тебе кормити, купати, покривати, колисати до сну, берегти в день і в ночі, щоби ти не впав, не став калікою, не стратив життя, не зів чого трійливого, чи шкідливого.

Цілий перший рік або й довше — ти не вмів говорити. Тільки з твого плачу треба було догадуватися, чи ти недужий, чи голодний, чи може грозить тобі яка небезпека. І хтож — питаю — оточував тебе як немовлятко безмежною любовю від найперших днів? Хто носив тебе на руках, пригортав до своїх грудий, кормив, чесав, убирав — беріг від усякої небезпеки в день і в ночі? — Хто? Твоя добра, широко любляча мати! Подумай лише, скільки то недіспаних ночий, скільки журби та клопотів, скільки сліз пекучих і горячих коштувала її твоя молодість. Вона безпереривно була біля тебе та відчувала заодно твої думки, забагання та недостачі.

Та се все ще нічого, як ти був здоров. Але що діялося з нею, як ти занедужав, коли — мовляв — ціла армія дитячих слабостей валилася на тебе? Аж лячно кожній матері згадати сьогодні про се, в кількох небезпеках життя були їх діти, як кожда з тих материй терпіла й нездужала зі своєю дитиною, як плакала гірко над її колискою, чи ліжечком, не їла, не спала, як шиючи їй на смерть сорочечку відходила просто від змислів. Чи думав ти коли над сим? А є над чим думати!

¹⁾ Іс. XLIX. 15.

А пізніше, коли ми вже підросли, хто вчив нас „Отченашу“, хто водив за руку до церкви показати „Бозю“, хто вціплював перші основи християнської етики, як не наша мати? Вона піклувалася не тільки твоїм тілом, але й душею. І що з тебе булоби, якби не її повсякчасна дбайливість, щоби тебе вивести в люди, добра та правди навчити? А ще й тепер, коли ви вже й до школи ходите, чи не відчуваєте засідно на собі дбайливої руки матері, яка в кожній хвилині, всюди радаб вам і неба прихилити? Тому й не подивуємося, що у всякого народу, хочби і на найнизшому ступні культури — найкрасше слово — святе слово: мати!

Ніде правди діти. Та чи ж батько, запитаємо — не поклав рівних заслуг біля нашого виховання? Він тяжко працював заробляв щоденно на прожиток цілої родини. Працював часто тяжко і довго, хоч може, й сам нездужав. Бувало нераз і так, що він утомлений денною працею, з руками повними мозолів вертав вечером до дому, а ми своїм криком та плачем навіть заснути йому не давали. Зрештою й він ділив труди та помагав матері при нашому вихованню. Нераз брав нас на руки, подавав їду, вводив чудовими оповіданнями в обсяг нових понять, а як у декого матері нестало між живими, він ставав і батьком і матір'ю і сповняв біля дитини й найнизші обслуги.

А під сю пору хто про нас дбає? Посилає до школи, платить за наше удержання, книжки, шкільні прилади, дає на одіж, везе харчі нераз серед непривітної негоди, в часі дощу, морозу, снігів? Твої батьки! Подумай! Кілько то ваших ровесників лишилося на селі, покинули вже давно школу, а держачи слабосилою ще рукою чепиги плуга в руках, крайтимуть тим плугом батьківську ниву вже ціле своє життя. Кілько з них утомлених, худощавих, блідих, стужених за світлом та сонцем іде на цілий божий день до варстату чи фабрики, щоби серед убійчих випарів машин та куряви пилу з тяжким трудом заробити на шматок щоденного хліба.

Ах! як вони вам заздують, сі бідні хлопці, тому тільки, що ви можете ще ходити до школи та вчитися? Та щож, їх немає вже кому посилати до школи, бо вони не мають уже батька чи любі матінки, вони сиротами — нераз без всякої підмоги та опіки. Ти до них не належиш, ти маєш спромогу пробувати в добрі, теплі, бо живуть твої батьки, в кому тобою заопікуватися!

Розваж тому над сим та скажи: чи заслужив ти собі на се, чи оцінюєш як слід се добродійство? Подумай, кілька разів ти став причиною їх смутку, зранив немилосервно любяче їх серце, а може добре витиснув не одну гірку сльозу з їхніх очей? Нераз ти їм дошкулив, що вони повинні були

тебе виректись, прогнати з дому і не признаватися до тебе більше. Та дивись: вони сього не зробили, вони тобі простили найтяжші промахи, хоч ти в своїй упертості і злобі навіть не уважав за конечне їх перепросити за заподіяну зневагу!

І хочби батьки твої вже нічого більше для тебе не зробили в життю понад те, що досі так запопадливо піклувались тобою, то вже те все вистарчалоб уповні, щоб ти їх ціле своє життя якнайбільше цінив, поважав, шанував та любив. Зовсім слушно сказав раз один вельми поважний суспільний діяч: Син, якому треба аж палицею в руках нагадувати його обовязки супроти батьків, не повинен називатися сином.

Але на сьому ще не кінець. Батьківської опіки та помочі тобі потрібно ще довгі літа. Богато води попливе ще нашим Дністром, заки ти будеш у силі сам на себе працювати, удержувати себе власним трудом. Однак не лякайся! Батьки твої тебе не кинуть так скоро. Вони, поки їм сил стане, заєдно дбатимуть про твою долю. Самі від усього відмовляться, про себе забудуть, а про тебе ніколи! Покінчиш школи, станешся громадянином на своєму хлібі, а вони завсіди про тебе памятатимуть. Захорієш уже в старшому віці — може борони Боже, на яку заразливу недугу (плямистий тиф, чахотку) — то чужі люди кинуть тебе самотнім, але батько твій, чи мати напевно до тебе прийдуть, чи прийдуть і будуть тебе обслуговувати, як сьогодні.

В нашому шпиталі — розказував мені один лікар — лежав смертельно хорий на плямистий тиф один висший урядник. У великій горячці мучився дуже тяжко. Всі його дуже боялися, бо зривався з ліжка. Цілими годинами лежав самотній. Та ось звістили про се його стареньку матір. Приїхала негайно. Покинула свою господарку й інші діти. А коли лікар сказав їй, що недужому вже дві пороховані, що вона тут зайва, ще й сама стратить життя, любляча мати відповіла: „Мене на світі вже не потрібно, він ще молодий, повинен ще жити, а його так не лишу, сеж мій син, все зроблю, що тільки буде в моїй силі“. Осталася, ходила коло нього. І вратувала.

Ось що може мати!

Бував й таке, що не один у пізнішому віці зійде на манівці. Забуде про Бога, про душу, живе як небоже сотворіння, гріхи не як воду і ніхто не в силі його опам'ятати, навести на добру дорогу. Він і сам то чує, що з ним дуже зле, проте грішить далі. Не один знає про все, та тільки здвигне раменами та каже: Йому вже ніщо не допоможе, хай пропадає, я вже чимало йому наговорився. Але батько та мати так не зроблять. Покличуть на бік, промовлять сльо-

зами й такими словами, що від них, як каже поет „і зlodій заплакавби, дарма що зlodій“ і таки повернуть на правий шлях!

О, справді: великі се і святі імена батька та матері!

Щасливі, тричі щасливі ті діти, що мають батьків при життю!

Аби тільки хотіли се зрозуміти, чим ті батьки для них!

А кожда дитина, що забуває про се, нехай знає, що вона „в грудях не серденько, але камінь має“.

Аміль.

XII

Неділя XXI¹⁾

Вийшов сівач сіяти своє насінне
(Лук. VIII. 5)

Вельми цікаве й інтересне сьогоднішнє євангеліє. У ньому читається одну з найкрасших притч Христових, а саме про сівача. Зі званої всім події, що повторюється рік річно осінню й весною, добуває Христос дорогоцінні перлини Божої правди, захоплює ними своїх учеників та тисячні товпи народу.

Вийшов сівач засівати свою нивку. Бере повну жменю здорового, чільного зерна і розмітує по ріллі. Але не кожде зеренце паде на однаковий ґрунт. Одно впало на дорогу, якою йшла худобина, їхали вози, переходили люди. Вони стоптали зерно, а небесні птиці, — невідступні товариші сівача — видзьобали його. Воно не мало навіть часу розвинути ся. Друге впало на камінь, ґрунт твердий й непригожий. Зійшло сонічко, усміхнулося до нього, ворухнулася у ньому зародча сила і воно почало пускати корінчики. Та ба: камінь твердий, забракло сейчас доконечної вохкості й наше зеренце, як скоро скільчилося, так іще скорше мусіло занидіти. А третє впало на добрий ґрунт, що мав багато вохкості, але поміж тер'єв — бодяче, що там уже давнійше вкорінилося. Се зеренце скоро прийнялося, почало рости, пустило глибоко корінь, одначе тер'єв далеко сильнійше за нього вибуяло в гору й обхопило молоденьке стебельце своїми колючками й віттем так сильно, що приглушило його, недопустило до сонця так, що воно пнялося, пнялося до гори — та таки блідло, ниділо, а вкінці зівяло і всохло. А ще инше зеренце упало на добру землю, ґрунт справлений. Прийнялося й допіло в колос та видало: на

¹⁾ Гомілія.

ґрунті середно добрім в трицятєро, на лїпшому в шістьдєсятєро, а на найкрасшому в сотєро. І кінчить Христос словами: Хто має уші слухати — нехай слухає!

Так: хай слухає й розуміє! Через ціле життє кожної людини, кожного християнина паде на його душу наче ті пшеничні зерна посів Божого слова, посів правд і найважнійших заповідий. Особливо на душі й серця шкільної молоді падуть кожної днини щораз то нові правди, ради й вказівки. В тому багатому засіві перше місце займають правди нашої св. віри та основи християнської моралі. А падуть вони на вас уже віддавна. Чи згадаємо тут ті хвилини, коли з уст найдорожшої матінки ви вчилися по раз перший щоденної молитви, чи возьмемо під увагу всі шкільні години релігії й ексрти у народніх школах, чи вкінці сю найбільше торжественну й радісну хвилину, в якій до вашого невинного, дитячого серденька загостив по раз перший Найліпший Приятель дїтвори — Христос Спаситель у св. Причастю!

А сьогодні? Що дїється на всіх годинах релігії, в часі ексорт, усяких релігійних один і спільних практик релігійних — як не безнастанне засівання золотих зеренець Божого слова на ниві сердець повіреної нам молоді? А панове вчителі й провідники ваші у всіх інших царинах людського знання чи не чинять щоденчо того самого?

Належить тому розважати, на який се ґрунт падуть ті зерна всякої правди та які видають плоди в школі тимпаче, що ви маєте здати колись докладний рахунок з сього, як користувались ви тими правдами в часі вашого пробування в школі.

Шкільна наука — се сїйба Божої й людської правди. На жаль багато зерен, тут розсіваних паде на лихий ґрунт; марніє, нидіє, не видає ніякого плоду. Дїється таке саме, як із тими садами на весні. Вони цілісінькі умаєні білєсеньким цвітом, листків ні видати. Та з того цвіту — богато-богато — не доспіє на овоч. Бо „вихор свисне, мороз потисне, буря загуде“, дощі обіють, хробак сгочить. Прийде літо: при найкрасшому врожаєви хиба справді що четвертий доспіє в овоч.

Ось так щоденно перед осьмою рано шкільна молодь, немов цвіт деревину, обліпить шкільний будинок. Я гляджу на се здалека і питаю себе з острахом і жалем: скільки то з того цвіту доспіє в овоч, скільки з вас усіх вийде з цієї школи в світ справжніми людьми, такими, за яких ми не потребувалиби стидатися. А прецінь тут сіється зерно однакове: чільне, добірне й однакове для всіх. Тільки ґрунт не однаковий. Одні — як каже Христос — немов та дорога. Другі як камінь, тверді й неподатні, треті тернем — бодячем притовченні, а останні лише ось той добрий ґрунт, на

яким зерно приймається і видає бажаний овоч. Когож саме до яких зачислити?

Ось починається шкільна лекція. Входить о. катехит, чи учитель до класу і бере немов повними пригорщами, що найцільнійші зерна тай розсіває їх між вас з тим наміром, щоби вони падали у ваші душі тай приймалися в них. Тимчасом у класі знайдуться такі, що на них паде зерно Божої правди чи світської науки наче на дорогу, бо вони в часі лекції вічно розсіянні, не уважають, бавляться, вертаються, читають якусь книжку, пишуть в часі викладу латинські або грецькі слова, або викінчують домашню вправу. Ось такий собі думає: Отсе все можу собі спокійно дарувати, мені сього не треба. Нехай він собі здоров говорить, а я що иншого робитиму; я й так на останній лекції був питаний, партію здав, можу робити, що мені подобається. „Слухай — каже до свого товариша, що наперед нього сидить — „ти держись просто, та заслони мене, бо я писатиму“. А відомо, що всяка дорога стоїть отвором для всіх, вона не має ніякої загороди ні плоту, без перешкоди можуть проходити люди й товар, птиці й вози. Тимто до тої дороги подібні ще всі ті, до яких серця крім шкільного зерна мають приступ без розбору всякі впливи й кличі, найгірший товариш, найгідкіша книжка, порнографічні малюнки, дуже масна часопис. Отсі ворожі Божому слову засади та впливи тончуть сіяні в школі правди, а змислові пристрасти й покуси видзюбують їх до решти.

Душа других — се наче твердий камінь, скала, покрита тільки зверху тоненькою верствою ніби урожайного ґрунту, а глибше криється непромакальне підложе лінощів, еґоїзму, лихих навичок та всяких студентських викрутів: я не в силі того навчитися, я не можу, мене переслідують, то професор винен, він лихо вчить, тільки до мене причепився. Якщо на такий ґрунт паде зеренце Божої правди чи науки, то воно на хвилину ніби приймається — та миттю забракне йому життєвих соків та доконечної вохкості — щирої співпраці зі свого боку. Тоді вже по всьому: Камінь, що в споді скривається, не дасть йому розвинутися. Кілько то разів якась сердечніша замітка о. катехита в часі ексорти, або дуже влучна заввага п. опікуна класу викликала в глибині душі одного з вас гарну постанову: відгепер поступати в життя за сею вказівкою. Але чи на довго? Тільки на хвилину. Твоїй пляхотній постанові забракло витревалости — сили, самопобіди, так доконечної в життя, якщо справді хочеться виробити в собі сильний характер. Прийшла перша, легесенька спокуса, а всі добрі постанови присли й щезли відразу. Лишилось все по старому. Твердий камінь: вигода, лінощі, навички — не допустили, щоб ніжна ростинка чесноти вко-

рінилася в тобі на добре. Розбий той камінь, усунь скалу — якщо ні, то останеш в життю заєдно низьким плазуном — орлом ніколи.

До камінистого ґрунту належить зачислити також всіх тих, що згорі собі сказали: Я математики безумовно навчитися не в силі, історичних дат ніяким робом я запам'ятати не можу, латини і греки не вчуса, бо вони в гімназії непотрібні, впрочім за тяжкі в найвисших класах я з пересвідчення нічого не вчуса на пам'ять і т. и. До таких, хочби професор говорив немов ангел, — даремна його праця, ні до чого всі його зусилля. Від таких учеників усяка правда відбивається, як горох від стіни.

На деяких знову паде зерно Божого слова та шкільної науки, ніби на землю добру, справлену, та на ній повно вже інших зерен, повно терня й бодяків. Такі ученики приходять до школи з найліпшими замірами, записують у зшитки все, що важнійшого почують, в науці беруть участь, та прийшовши додів, не мають часу заглянути до тих записок. Терня й бодяче, себто: футболъ, ховзанка, кіно, театр, танці, кружки, відчити, комітети, квестії соціальні, економічні, філософічні, комуністичні — й всякі інші — так забили йому голову, що він поза тим більше уже нічого путнього не бачить, ні знає. Вони похлонули його цілого. Оце ті колючки, вітки та листки, що не дають прийнятися правдивій чесноті та науці.

Ви молоді, рветесь до життя, до діла, до широкої праці, хочете все знати, а дехто поважно мріє, щоб вибитися понад звичайних людей. Гарно! Такі чориви хвалиться! Та уважай Рим не відразу збудували, всього відразу добути годі. Перш усього вчися, пізнавай, що подає школа, а проче оскільки стає часу. Те не втече, а сього завернути годі. Рівнож не забудь — а се найважнійше — що не тільки хлібом живе чоловік, але й словом Божим, що душа й її спасення повинні бути у всякої розумної людини на першому пляні, бо „що pomoже чоловікови, коли й увесь світ здобуде, а занастить свою душу? ¹⁾

А лиш декотре зерно впало на добру землю, ґрунт урожайний і під засів пригожий. Воно скоро приймається росте й дозріває в овоч. Сюди підходять усі ті ученики, що „добрим й благим серцем слово заховують“, у школі намагаються винести з кожної години, хочби й найменшу користь, вдома вчаться, вправляються в чеснотах та приносять овоч: ті, що мало талановиті — в трицятєро; більше працьовиті й спосібні — в шістьдесятєро; а дуже спосібні у сотєро.

¹⁾ Мат. XVI. 26.

До якої категорії можу я себе зачислити? Як на мою душу падуть ті зеренця Божого слова та науки? Подумайте над сим добре, а сумління дасть вам найкрасшу і правдиву відповідь. Однак справлення ріллі вашого серця під засів так в школі, як і в церкві до вас самих належить. Тяжка се, але мила праця. Вона дає людині в сьому життю вдоволення й Боже благословення, а в тому: вічну нагороду й щастя, якому ні краю, ні кінця не має. —
Амінь.

о. Л. Куницький

Марія Анна Новаківська

жінка артиста маляра Ол. Новаківського

† 15. IV. 1925.

Українська многострадальна душа переживає в оцю хвилю свою свіжу трагедію!

Творчий дух України переболує свою велику втрату!

Перед нашим серцем стало свіже горе, наче якесь об'явлення. Стоїть і не розвівається, як ми цього бажалиби, бо вже надто виразні обрії його, надто реальні лінії його стати, і ясний напис на його чолі — смерть Марії Анни Новаківської.

Смерть! може декому здаватися, що вона є рівнозначна з глухою тишиною. Так не є. І смерть говорить своє живе слово, оповідає про життя і про її життя цікаве глибоке, нове.

Марія Анна досягла глибин життя, переплила його глибокими струями, його чистими хвилями аж до лиману, до цього місця ріки, в якому вона всі свої води, зібрані по дорозі, вливає у безкрає море.

Марія Анна у вічність перейшла

А спитаєш, сумуюча громадо, за слідами її життя, то я їх вкажу

І вкажу не на зовнішню многопечаливість, на неспокійну турботу о дрібні, зверхні об'яви життя, бо вони далекі, далеко не є ще самим життям в правдивому і святому його розумінні.

Бо не можна назвати життям існування звізди, що спалює себе у власному жарі, слідкуючи за часом свого існування.

Бо не живе рослина, борючись кожду хвилю життя своїм тихим завзяттям з матінкою землею за краплю соку — поживи собі на ріст, що осінню зломиться, і на цвіт, що зів'яне.

Життя людини це та творча сила, що своїм ясним лицем, лицем чистим, обернена до Бога, творить у тихості великі діла на Його честь і на користь своїх невмірущих друзів — людей. Оце і є правдиве життя людини, вічне життя, якого початок починається вже тут на землі.

На тлі міського образу, з усіми його чертами, з його шумом і клекотом, з його нервозною погонею за життям, відбивала, вирізнялася тиха стать селянки. Між сотками тисячів міського люду стояла вона одна, незвичайна, не з цього кола, а одначе вища від нього, володарка його. Одежа в Неї рідна, селянська.

А стать, а вираз її лица? Вони надавалися на образ матері в гуртку дітей, вони могли послужити до образу Мадонни, що людям, задивленим у свої терпіння, сама страдальна, відчиняє очі на простори щастя, на далекі, майбутні, а одначе такі певні для всіх тих, що схочуть вслухатися в голос творця цього щастя — в голос Христа: „Прийдіть до мене всі втомлені і обтяжені, а я упокою вас“ (Мат. XI. 18)

Те, що бачили її великі очі і що чув її слух, здійснилося. Марія втомлена вже прийшла до свого хреста і до свого Христа, щоб відпочати.

Прийшла як тиха, глибока вода, що човен на собі несла, а в тім човні людину, що була і лині в і буде по вік скарбом життя України, цінністю української нації.

Марія Анна уроджена під Краковом в Могілі, дев'ятилітньою сільською дівчинкою стрінулася на своєму шляху з велитнем духа, артистом малярем Олексою Новаківським, і стала його служебним духом. Сільська дівчинка стрінулася з найвищою культурою, з творчою силою людини, і поняла її.

І як піднеслася оця сільська дитина на ці високі висоти?

Для мене це ясне.

Найвищі правди дійсної культури є однозначні з вічними, незмінними законами Божої природи.

А що Марія Анна своєю чистою душею пізнала самого найвищого Творця Бога, а її будучий муж, тоді її учитель, умів заховати в дитині чисту, ясну, незіпсовану душу, оберігаючи її від ложної культури міста, від його штучних світел, від цього ложного блиску, якого символом позолочене дерево, точене червяками, так збулася в її душі злука двох дійсних культур: одної від Бога, а другої від людини.

Так почалося її нове життя. Її провідник у житті, геніальний маляр, що творив на полотні гармонію красок, дав почин її гармонійному життю, в якому її душа почала

свідомо жити красотою божого дня, сходячого сонця, розцвілої деревини, артистичної будівлі, високих ідей і вічних правд, почала жити дійсною гармонією життя людини, на землі до Бога розмоленої.

І коли її муж кидав на полотно образи, твори безсмертної штуки, Вона, знаючи вже найглибші тайни творчого духа, почала ткати живий і прегарний, свій оригінальний взір самого життя, щоби його образ вийшов артистичний.

Тому Вона, хоч силою обставин і ввійшла у так звану інтелігентну сферу, до своєї смерти не скинула з себе різноцвітної, гармонійної в живих красках сільської одежі.

Тому Вона вміла бути так дуже природною, а всежтаки так геніяльно гарною моделькою до образів творчого духа свого мужа.

Тому Вона вміла стати своєму мужеві джерелом щастя, образом матері в оточенні дітей, матері, що від свого образу, киненого своїм мужем на полотно, різнилася тільки живим серцем, що вміло горіти ясним огнем жертвенної любови, таким вогнем, що від нього ставало ясно і тепло в робітві українського маляра.

Тому Вона вміла так щиро молитися рідним словом свого мужа в тім храмі св. Юра, який для нас смертних людей пишається невисказаною красою на образах — св. Юр в сонці і любови її мужа і її.

Уроджена в Могилі під Краковом на польській землі, спочила Марія Анна в могилі на українській землі, наша серцем, наша посвятою, наша тим безцінно цінним життям, яким Вона була своєму мужеві, українському артистові, натхненням його творчого духа, силою в боротьбі з буденними турботами життя, володаркою в поході на щораз вищі і щораз глибші висоти творчости, а рівночасно солодкою, тихою рабинею мужа і дітей.

Оце є правда її життя, що коло Неї тепер виявлена стоїть, бо правді ніде скритися, ні навіть під образом смерти

Смерти? При цій домовині те слово немає місця. Ти, мужу, ти сам не дав їй умерти. Бо ввійдеш у хату з діточками, а Вона сама, наче жива з образу всміхнеться до тебе, тулячи діточки, яких ти за ручку ведеш, до теплого лона матері. В цю хвилю прийде до тебе і невидимо стане коло тебе Творець і учитель геніїв і тихим голосом, як легіт холодячого у спеку вітру, скаже тобі, шепне тобі в саме сумне серце... „Не плач!“ Вонаж не вмерла, а спить, бо високими шпильми і скалистими стежками йшла ця прегарна жінка, людина життя глибокої правди... і змучилася.

Колиж Вона проспиться і відпічне від всіх трудів, які Їй завдало життя на землі, Вона встане — воскресне! Бо на цім шляху життя і правди, яким Вона ішла, справді стрічає людей умучення, нераз аж смертельне умучення, але віколи не стрічає їх смерть, бо: „Такою є воля мого Вітця, що післав мене, щоби кожний, хто бачить Сина і вірить у Нього мав життя вічне, а я воскрешу Його в останній день“ (Йоан VI. 40).

Амінь.

Олена Малішевська

член Виділу „Української Захоронки“

† 6. I. 1922.

В ім'я Отця і Сина і Святого Духа, в ім'я Бога живого до живої душі прощі щирої слів кілька.

Хто в житті не мав любови Бога, любови родини, любови людини, любови дитини, той змарнував життя. Бо життя це не пуста, а повнота праці, посвяти духа, істини, людей і діл. І щасливий той, хто розумні, святі бажання життя задовольнив і вижив їх так, як виживається страву і лік, що боронять від слабости, від смерти.

Таких життя віколи не опускає!

В Бозі надія, що і її, бл. п. Олени, життя не опустить серед того глибокого сну, якому між людьми ім'я „смерть“.

Чи оповідати Вам про її життя? Боюся це робити, бо добрі діла, ті звичайні добрі діла, предмет тихої, сірої праці, якщо на них глядіти в хвилю їх родження, є приманчиві; колиж їх переповісти словами, вони буденніють, бо вони у буддень родилися. Щоби побачити всю торжественність доброго діла, звичайного доброго діла, подання спрагненому глітка води, треба святою вірою відчуті ціле їхнє велике призначення на полях вічності. Щойно тоді наберають ці діла такої краси, такої ясности, що сам Господь одівається у них, як у світлу ризу, одівається на людських очах на те, щоби люде доброму ділу торжественну пісню заспівали.

Оцеї пісні торжественний день саме нині настав, день смерти і похорону бл. п. Олени. Співаючи Богові пісню життя, треба нам у неї вплести щиру подяку добрій, ідейній, благородній людині за вид добрих діл. Подякувати Їй треба за теплу руку, за тепле серце для дітей, що її життя часточкою вони росли і підросли до літ, в яких уже самі починають жити.

Подякувати Їй треба за великий дар для тих дітей, що ще лиш їсти, сміятися і любити вміють, діти зі шкілок Української Захоронки, бо ще маленькі вони.

Подякувати Їй треба від Виділу Товариства за це, що Вона звернула своє серце і частку праці в русло добра цілого народу, в кращу долю його дівчорі.

Дай Тобі Боже, Труженнице тиха і щира, щоби за ту працю Тебе в Бога добра доля не минула! Бо Ти пішла тепер на рішачу стрічу з вічною долею, з вічним життям, із щастям, з правдою — з Богом самим. Щасливої стрічі, щасливого вічного життя бажаємо Тобі. І не безпідставні ці наші желання, бо вони опираються на основах Божого суду, змалюваного ясним словом Христа. Хто голодного накормив, спрагненого напоїв, невіжу навчив, людей, дітей любив і їм, особливо їм: тим найменшим Христовим брат-чикам і сестричкам, помагав, цей праведником назветься і „піде в життя вічне“ (Мат. XXI. 46).

Ця думка і правда нехай злагіднить наш пекучий біль, сумна громадо, в день земної розлуки.

А хто більший біль має, той нехай глибше зачерпне з криниці любови, щоби і в болю Їй тільки любов передати на той світ у наш святий вечір, а в Її новий, святий, вічний день. Біль і любов молитвою, як квітом оплетім і пішлим за Нею, за Її доброю душею, щоби й Вона знала, що для нас Вона не мертва, а жива, живе у нашій добрій, вічній пам'яті.

Амієв.

Варвара Лехова

Кольпортерка українських часописів

† 4. VII. 1925.

Сказав Господь Ісус Христос: „Як хто хоче за мною йти, нехай візьме свій хрест і йде слідом за мною“, бо з чужим хрестом, чи без хреста ніхто не може потрапити на слід і дорогу правди.

Невченим, але нелукавим умом зрозуміла це бл. п. Варвара і, як зрозуміла цю правду, так її і виконала в житті. Вона пішла в життя, несучи свій хрест. На цім хресті була виписана Її любов до Бога, до церкви, до свого обряду, до рідної мови, до свого народу, до рідної землі, до України.

На кождім з тих слів є рани, сліди терпіння, завдані їм людським нерозумом, людською гордістю, людською захланністю. Тому нелегко ці слова нести через життя

і в життя. Але на кожному з тих слів, на кожній з тих правд є вибита печать невміручости, тому жаль їх покинути. Той хрест, свій хрест, страдальний а люблений, Вона несла покірно і витревало.

Несла, бо любила його так, як любиться кусень хліба, не вижебраний, а запрацьований кривавим потом і сльозами.

Для цієї любови, що в її душі дрімала, збудилася Вона тоді, коли збудився увесь наш народ в рокові дні свідомости свого життя і прав до життя. Тоді збудилася і Вона, бл. п. Ляхова, і заговорила, наче дорога — вулиця промовила.

Хто з нас цього не тямить — не знає? Під „Просвітою“ стояла Ляхова окружена часописами і живими людьми. І нісся металічний звук її голосу в р. 1918: „Вперед — вперед“, купуйте часопис, читайте і йдіть вперед! А в пізніших роках: „Діло — діло!“ Купуйте, читайте і творіть добре діло! „Нова Рада — нова рада!“ Купуйте, дізнавайтесь і раду давайте собі, самі собі давайте добру раду! „Свобода — свобода!“ Купуйте часопис і свободу добуйте, хочби й ціною крови! І який тільки чесний український часопис появився, Вона його поширювала, вбиваючи свою діяльністю вплив продажної преси.

Аж до останніх місяців ми всі чули її голос, як голос народу. Про бл. п. Ляхову говорили, що Вона українізує львівський Ринок!

А як Вона плакала за Стрільцями, а як боліла з в'язнями, сама теж одна з в'язнених. Її плач це був плач дзвона у хвилях жалю, а її зов, це був зов дзвона у хвилях тривоги. Здається, на такім невиднім після людського суду становищі, а Вона многим, премногим, що вже хотіли засипляти в неволі, не дала заснути!

Аж нагло урвався той голос, втих його звук і нас огорнув смутком. Це трісла криса дзвона, бо сильно і без перерви вдаряло її серце, її хрустально чисте серце у крису, літа цілі. А серце спалив жар любови.

І нині ми ховаємо з усею честю вже лиш тлінні останки цього життя, цього щиро і жертвенно працюючого життя. На цім похороні просім Бога, щоби не даремний був той жар, який спалив її серце. Просім Бога, якого Вона любила, з яким ще перед смертю злучилася святим Причастям, до якого не боялася йти, готовлячися спокійно в далеку дорогу, на вічний шлях, щоби перед порогом її вічного щастя відлучив своїм милостивим судом від Неї біль і скорбну печаль, а дав їй життя і перемогу — те, чого Вона хотіла дожити. Просім Бога, милосердного суддю, щоби простив їй блуди, бо Вона много любила!

Блуди? Що ж я говорю? Щиро говорю! Бо хто з нас живих не зблудив і не згрішив, нехай кине каменем на

цю дорогу нам домовину! Тільки є люди в світі, що свої блуди, свої гріхи вмють заслонити стінами своїх хат, гомін гріха вмють приглушити м'якими коврами і шовками, штучними формами облуди.

А в Ней сердешної цього всього не було. Її серце було з чистого хрусталу, Її душа була з ясного світла. Ця людина жила на очах всіх, серце своє на долоні носила, а щире чуттє і неложне слово на устах. Вона й свої хати не мала, бо Її хата була збудована з холодного каміння міського бруку, з шумного вітру, і з зимного дощу, з горячого сонця, з пороку вулиці і з світла дня.

І деж було Їй скритися з своїм щирим серцем? Але хто розуміється на цім самоцвіті, той мусить одначе віддати глибоку честь цій кольпортерці, а в дійсності великій, ідейній, жертвенній людині, що з днів свого життя, з великих днів починаючи від 1. листопада 1918. р., зробила свій власний жертвеник, на яким згоріла в чистому вогні чистої, ідейної любови. Не вмерла Вона, а згоріла і попелом землі відходить від нас.

А ми приятелі Твої, Покійнице сердешна, в останнє прибігли до тлінного костиря, щоби сказати Тобі щире „прости, прощай“ і „до побачення“. З холодного бруку ми підіймаємо Твоє закрівавлене слово, слово як калину червоне і понесемо його у наш світ чистим руками, горючими серцями, жертвенними душами народу, нам на взір, а Тобі на вічну пам'ять

Амінь.

Домбчевська

вдова по священнику, пароху

† 14 VIII. 1920.

„Ісус усівши (в храмі) проти скарбони, дивився, як нарід кидав мідь у скарбону, і многі багаті кидали багато. І прийшла одна убога вдовиця і вкинула дві ленти, це є: кодрант. І приказавши своїх учеників, сказав їм: Істинно кажу вам, що ця вбога вдовиця вкинула більш від усіх, що вкидали в скарбону. Бо всі з того, що їм збувало, кидали, а вона із свого недостатку все, що мала, вкинула, весь свій прожиток“.

Марко XII. 41 — 44.

З храму життя на землі через ворота сну виходить день у день велика громада людей у инший світ. І кожний з тих людей мусить перейти коло скарбони, в яку мусить

вкинути те, що призирав в житті й кожний мусить перейти суд, Христовий суд, Який жеж той суд инакший від по-
верховного людського суду, що видить, міряє і цінить лиш
зверхню величину діл й жертви. А Христос цінить кожде
діло після його внутрішньої вартости так, що мале на по-
зір діло може дістатися між великі добрі вчинки, а її творець
людина між великих людей, на яких треба звернути увагу
й честь.

Між тисячами, що перейшли цю браму сну, до тих
великих треба зачислити й цю скромну своїм зверхнім ста-
новищем вдову по українським, католицьким священникові.

Вона була вихована серед дуже скромних, матеріаль-
них обставин у хаті й серед квітів у городці, серед мо-
литви у твердому, сірому житті села і серед мрій про кращу
долю, серед мрій, перебиваних наукою родичів, що вихову-
вали доню для найвищих ідеалів людства, хоч і не вжи-
вали цього високого слова, знаючи для нього инше слово
будного дня „обовязок“.

Молоде життя плило і щораз виразніше малювало
долю дівчини. Доня стала жінкою священника, старшою се-
строю сільських жінок, мамою селянських дітей, учитель-
кою дівчат і хлопців, страдальницею недолі народу.

І добре було їй з тим. Вона мала дім, в якому радила
рідними дітьми, мала дні повні жури й радости. Весь цей
труд Вона серцем подолала, великий труд жінки, мами
і громадянки.

Аж одного дня сумно дзвони заграли над трупом її
мужа, а звук тих дзвонів гонив її з хати, гонив із села
вдовою з дітьми — сиротами.

То був біль!

Здавалося, зломиться людина!

А Вона лиш притихла, як та пташка притихає, що
в бурю, серед громів співати перестає, щоби по бурі в погоду
на иншій галузці спів свій продовжати.

Вона далі молилася, працювала і служила своїм дітям
і їх долі. Вже не мамою, а бабусею коханою служила Вона
любим внучатам, забуваючи про себе, уповаючи на Бога
і на його слово: „Не журіться вашою душею, що вам їсти
або пити; ані вашим тілом, у що одягнутися. Чи душа не
більш корму, а тіло не більше одежі? Глядіть на птиці не-
бесні, що не сіють, ані не збирають у стодоли, а ваш
Отець годує їх; Чи ви не багато ліпші як вони?“ (Мат. VI,
25 — 32). І в цій безжурности лелії і небесної птиці про
своє завтра Вона дорешти життя дітям і внукам віддавала,
щоби не все забрала немічна старість і смерть.

Аж другий грім ударив у погідне небо її серця
сивим волосом голови, як білими хмарками, прикрите.

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 3.

Львів,

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1927.

О. Др. І. Фіголь

XIII

Св. Великомученика Димитрія

Похвалім мужів славних... що їх
імена пробувають із роду в рід.
(Іс. Сир. 49).

Сьогодні святкуємо аж дві пам'ятки. Обидві вони жалібні, сумні, глибокі змістом і наукою для нас. Обидві вони, як події склалися вже давним-давно та для нас лишаються не без великого значіння й досі.

Перша з них чисто церковна, а друга церковно-народня. Перша з них: се пам'ять смерти св. Великомученника Димитрія; друга — се згадка про напад Татар на наші землі за короля Данила. Обом сим пам'яткам приглянемося при Божій допомозі сьогодні ближше.

1. Св. Дмитрій був Греком. Походив із боярського роду, з міста Солуня в Македонії, де його батько був римським намісником. По його смерті став таким воеводою-намісником й син, св. Дмитрій. І хоч тоді вважали за державну зраду признаватися до християнства, святий виступав явно всюди яко християнин. Цісар Максиміян не хотів спершу навіть у те вірити та вкоротці сам про те пересвідчився. Вертаючи з одного воєнного походу, повернув у Солунь і велів Дмитрія замкнути до в'язниці. Зі собою привіз цісар до Солуня силача Лія, який визвав християн до боротьби зі собою. Уставлено на підвисшеному місці поміст, на якому мала відбуватися боротьба, а довкола сторчали повбивані в землю гострі списи та ножі. Якщо силачеви удалося побороти кого на згаданому помості, тоді кидав того нещасного на списи і ножі. Він гинув у страшних муках, а цісар, його дружина та великі товпи народу раділи безмірно з такої побіди. Одної днини походжав силач Ліій по своїйому помості та взивав прихвних до непевного двобою. Ніхто не мав на се відваги. Тоді силач почав висміювати християн, їхню віру, а навіть хулити самого Христа. На се виступив один християнський молодець, Нестор, та заявив охоту боротися з поганським силачем. Передтим однак подався до в'язниці, до св. Дмитрія і просив його о благословення і молитву. Святий похвалив Нестора за

його відвагу й ревність про славу Божу і додав: „Ти Лія переможеш, але й сам наложиш за се головою“. Посім поспішив Нестор до боротьби, поборов Лія і кинув ним що сили на найжені ножі та списи. Лія погіб. Розлючений цісар велів за се Несторови стягти голову. Колиж виявилось, що Нестор перед двобоєм був у св. Димитрія, приказав тими самими списками, на яких погіб його улюблений силач, заколоти св. Димитія. Се скоїлося дня 26. жовтня 296. року по Христі. Св. Димитрій — се справжній герой. Міг жити у великих почестях, високих відзначеннях, аби тільки зрадив, відрікся Ісуса. Одначе він боронить неустрашимо християнства, поширює його пожертвоуванням, аж проколений мечами кладе своє життя за Спасителя. А таких, як він, було в тому часі в римській імперії „тисячі тисячів“. Св. Теодор Студит пише: Хто почислить зорі на небі, пісок у морю? Таке було число християнських мучеників¹⁾. А було між ними чимало дуже богатих і знатних осіб. Вони, що остали вірними своєму Спасителеви, мусіли втратити ціле своє майно, все значіння, а навіть честь перед людьми. Вони ставали бідними, біднішими ніж старці. Їх волочено, мов найгірших злочинців по тюрмах та судах, а вулична товпа глузувала з них. Се чейже не є ніяка дрібниця!

Християнські мученики зрікалися радо ізза любови до Христа всіх приємностей та життєвих утіх. Передше мали вони всього доволі й багато, їм усміхалися всякі вигоди й розкоші. Однак для віри Христової кидали вони все те, вважаючи земські втіхи „за сміття, аби зискати Христа“²⁾. Богато з них мусіло розставатися з батьками, дітьми, своїками, приятелями. Англійський король Генрик VIII звелів убити свого канцлера Тому Мора, коли не хотів відступити від католицької віри. Перед страченням прийшли до нього жінка й дочки та прохали серед сліз і ридання, щоби тільки про людське око вволив волю короля й відрікся св. віри. Та Тома, хоч з болю краялось батьківське серце, не захитався, але відважно пішов на смерть³⁾.

А яких мук і катування не зазнавали святі борці Христові?

Одних занурювали в кітлах кипучої смоли чи оливи, других повільно пекли на огні, інших каменували, проколювали мечами, випікали очі, иншим відтинали руки й ноги, торошили сугави, живцем стягали шкіру. Всі ті жорстокости й страхіття переносили вони терпеливо, витривало, з повною відвагою, без нарікань, а просто з радістю. Саме таку нестрашимість бачимо й на св. Димитрії; серед найлютіших

1) Sermo 10. de S. Martyr.

2) Фил. III. 9.

3) Кміт: Проповіді на свята ст. 224, 226.

торошень ребер, найжахливіших проколювань не тратив він рівноваги духа; думка про поширення й зріст християнства кріпила його в тій останній хвилині¹⁾.

Чогож доказом отся твердість і постійність Христових героїв? Сього, що наша віра є правдива тимпаче, що за неї вмирали не тільки мушени в силі віку, але сивоголові старці, слабосилі жінки й ніжні діти. Тимто в сумнівах у правди віри згадайте про сих справжніх Христових героїв, а покуса присне як банька з мила.

2. Друга сьогоднішня памятка — наша, національна, українська. Се згадка про татарське лихоліття, згадка про ті часи, коли Татари сірими вовками на наші землі напали, густі села та міста трупани застеляли, майно палили та рабували, громадами людей у полон гнали. По раз перший було се 1245. р. Княжив тоді в Галичі король Данило. Татарські полчища чорним гайвороннем вкрили наші землі. Страшну вістку про се подавав собі народ запаленими віхами (горючі стовпи, облиті смолою). Народній переказ отак нам сю подію змалює: В неділеньку раном вранці жалібно задзвонили у всі дзвони. По горбах горять віхи. Старі й малі всякими голосами заголосили. Хто куди міг — утік. Задудніла земля від татарських коний. Крик, зойк. Одних у пень рубають, одних в ясир женуть, майно та добуток з димом пускають, по всіх усядах гомонять стони конаючих. По часі меншають крики, глухне тупіт коний. Татарва — мов градова туча вихрами гнана — пігналася вперед. Чорний ворон налітає, з ранених та вбитих кровцю випиває. Виходять люди з очеретів. Ідуть до своїх домівок — а тут жар й попелища всюди. Дніпро й Дністер людською кровю аж зачервоніли. Мов червоні маківки лежать усюди людські голови. Розпука, жах, що від нього людина деревіє! Всі кинулись пізнавати своїх. Ось син пізнає трупа свого батька, там дочка находить голову своєї матери, тут мати вгляділа потоптані кіньми свої маленькі діти. Підіймає, цілує, голубить, сльозами вмиває, та вже їм більше світа не бачити, до життя не вернути. Мліє не одно серце — розривається з болю. Та щож? Стали вкінці небіщикам справляти похорони. А які? Самі: одні одним! Не голосять за ними дзвони, не співають священники, бо Татари:

Всім церквам верхи познимали,
Полотняні образи святі під кульбаки клали,
Дзвонами спіжевими коні напували,
В святих церквах коний уставляли
Священиків голови в кусні порубали²⁾.

Деж король, де хоробра молодь? Лягла головами на полі слави, або попала в полон. Король бачить, що не сила

¹⁾ Ibidem: 227. ²⁾ Білинський: Проповіди I, 137, 138.

опертися ворогови. Тому спішить з поклоном та даниною до татарського хана, щоб ратувати, бодай те, що дасться. 1245. року повертає на самого св. Димитрія до Десятинної церкви у Києві. Митрополит благословить його на дальшу дорогу, а сам з єпископами та духовенством раду радить. Встановили, щоби кожного року — „поки світа й сонця“ в суботу перед св. Димитрієм по всіх церквах цілої України поминати торжественним богослуженням пам'ять тих незабутніх наших Героїв і Борців, що поклали свої буйні голови в обороні Рідного Краю!

Отсе наші мученики за святу справу батьківщини і її державности, за її розвиток і волю та краспу будуччину. Вони проявили превелику силу героїства, перед ними з пошаною клонитись повинно ціле наше громадянство. Горяча любов Рідного Краю — се любов наших найвисших святощів. Вона пригадає нам землю наших батьків, землю, де вони жили, працювали, землю, що її поливали потом і сльозами, що на ній сплітали горе й радощі, думи і мрії, землю, що вкрилась високими могилами найкрасших синів за народню волю. Любов Рідного Краю — се любов тих людей, що є дітьми тої рідної землиці, що й ми, се любов простолюдня, найменшого брата, що любить ту саму рідну мову таї ложить для неї всі свої сили тіла і духа. Вони нам такі близькі, їхня доля — наша доля. Любов Батьківщини велить нам дорожити тою мовою, якою говоримо, яка найсолодша для нашого уха й серця. Її нам ніколи й ніде не цуратися.

Нею змалку шепчемо слова молитви, нею найскорше переймаємо знання в школі. Та любов каже нам вкінці любити наші своєрідні звичаї, старі обряди, народну ношу, що нею так захоплюються чужинці, та нашу славу бувальщину. Зі силою бурі зривались не раз наші предки до життя, до волі. Грудьми найліпших синів боронили вони рідну землю перед заливом диких поганців Сходу. Ріки крови виточили за правду й волю на всяких фронтах!

Навчіться отже й ви — будуча надія народу — любити — як вони — Рідний Край, бо в ньому знайдете все те, що найкрасше, найдорожше на світі. І хоч під сю пору: „Важке ярмо твоє, мій рідний краю, не легкий твій тягар“, хоч його доля наводить нам чималу журу-смуток, а то й витискає сльози, все таки він повинен стати осередком наших бажань, думок і ділання, як каже поет¹⁾.

Поки живуть думки в душі моїй,

Про тебе, Ненько, думати, не кину! — Амінь.

¹⁾ Савойка: Недільні, стр. 645.

XIV

Неділя XXII

Умер убогий і занесли його ангели на лоно Авраамове, вмер багатий і... в пеклі був в муках.

(Лук. XVI. 22, 23.)

До св. Филипа Нері, великого приятеля молоді, прийшов раз того сестрінець дуже врадуваний. „Чим так ти пишся“? запитав святий. „Ах, який я щасливий“ — відповів молодець — „ось саме сьогодні я здав матуру“. — „Ну і щож“? питає далі святий. „Якто що“? мовить сестрінець, „тепер піду на університет, студіюватиму права“. „А потім“? „Потім — щож потім: постаріюся, но і треба буде вмерти“. „А потім“? „Потім! або я знаю, що потім; я над тим — правду сказавши, ніколи не думав. Зрештою: хто там знає, що буде потім. Те все оповите серпанком якоїсь тайни“. „То я тобі скажу, що буде потім по смерті“ — промовив Святий: „небо, або пекло, спасення, або вічна загибель, відповідно до сього, як житимеш“.

На жаль, дуже велике число християн, а особливо інтелігентних дивиться на життя очима отсього абітурієнта. Доки їм служить здоров'я, всміхається щастя — про Бога, про душу, небо, пекло, вічність їм і не згадує. А згадає: то здвигають раменами, підносять сумніви: Хто зна, чи те все так є, як церква учить, а що найважніше: ті правди — кажуть — навіть на основі науки самої церкви є оповиті серпанком тайности для людського розуму неприступної. І як тут вірити, — додають — коли в науці католицькій є багато тайнств, яких людство вповні зрозуміти не всилі.

Так, се правда: таїнства є. Одначе нема ради, треба доконче їм піддатися, їх прийняти, в них вірити, а то на підставі віродостойного свідоцтва. Про правдивість сих таїнств запевняє нас сам Христос Господь, Непомильна Правда, який так каже, і то категорично про свою науку: „Небо й земля минуться, а мої слова не минуться“¹⁾, а навіть „одна йота, або одна черта (риса) не минеться зі закона, поки все не станеться“²⁾. А саме той Христос в євангелію, призначеному на нинішню неділю на примірі богача і Лазаря вчить нас, що є життя позагробове, що існує небо, місце вічного щастя, й пекло, — місце вічної кари, та що такому, що чи тут чи там попався, вороття немає. Подрібних правд в євангелію є більше як: Пресвята Тройця, Втілення Сина Божого, приява Христа в Нев. Евхаристія й інші.

¹⁾ Мат. XXIV, 35.

²⁾ Мат. V, 18.

І се не дивота, нічого надзвичайного. Якщоб ми хотіли вірити тільки в те, що вповні розуміємо, то на останку ми зналиб дуже мало. Кругом нас на кожному кроці стрічаємо повно всяких тайн, в які — поступаючи за повисшим закидом — ми не повинніби вірити, бо їх збагнути вповні ми не всіли. Миж не астрономи, не визнаємося на математичних доказах, що стверджують, як далеко ся або та зоря віддалена від землі, який є обєм Марса, чи Сатурна? А однак віримо в те, що про них говорять, чи пишуть астрономи, бо вони заслугоють на віру. Ми й не лікарі, не розуміємо, які ліки, тай чому саме тільки отсі, що лікар припише, мають спромогу перемогти якусь недугу, та лікарям віримо, їх ліки приймаємо, бо ми певні, що вони бажають нам прийти з помічю, бо їх слова заслугоють на віру.

Віримо фаховцям, що в безмежному, небесному просторі розливається етер — то факт — але, хто всіли нам сказати й вияснити, чим він є? Закон тяготи править рухом небесних тіл — се також факт, але хай нам хто скаже, на чому саме оснований його сила? Знаємо цілком певно наслідки електричної іскорки, але чим вона дійсно є? Знаємо позитивно, що анорганічна матерія в ростинах, звірятах і людях замінюється в органічну, починає жити, але яким чином се діється? Або питаю, хай хто скаже, чим є та таємна „клітина-комірка“, що входить в склад усіх животин? Як вона живе? Чому замість рости й розвиватися в безконечність — вона в певній — досі нам незнаній хвилині ділиться, чи розпадається на частини і творить нові клітини комірки? Яка сила кермує нею і на підставі яких законів?¹⁾

А таких тайн у природі, в навіть у нас самих (пр. що таке наше життя) є без кінця. Справедливо каже учений Бальмес²⁾, що тайнами ми окружені, в них порушаємося, живемо! Все, що кругом нас діється, що існує, що бачимо, чим ми є, — разом — чимжеж воно є, як не одною великою тайною? І дивне диво! Сотворених, природних річий ми не всіли зрозуміти, проникнути, а хотілиби зрозуміти вповні їх Творця і Господа? В тому, що скінчене, обмежене, губиться наш розум, придавлений його величю, а мавби собі дати раду й то відразу з безконечністю!

Тимто при дослідях: чи правдиве якесь тайнство нашої віри, треба перш усього глядіти на се, чи жерело, з якого про нього довідуємося, чисте, певне, незатроєне, значиться; коли йде о тайнства віри, себто правди для розуму не повні доступні, належить звертати бачну увагу на се, чи свідоцтво, на яким вони опираються, заслугоє вповні на віру, чи є віродостойне?!

¹⁾ Mohl: W'pogoni za prawdą I. crp. 248. ²⁾ Paleontologie phil. 206.

Отже таїнства є, бо людський розум, обмежений, не в силі всього охопити — на се не має ради. Є вони в річах людських, — мусять бути в справах Божих, релігійних. Розумний, вдумчивий чоловік рахується з тим фактом, і замість держатися новомодного клича позитивістів: відкидаю, бо не розумію, він скаже: приймаю, признаю, вірю й знаю, чому вірю! Без таїнств немає правдивої релігії!

Коли вчені в ділянці своїх спеціальних наук знають права і правди, яких звичайні люди, нефаховці не розуміють, то чомуж Бог, Єство найзвершеніше, не мав би знати правд, яких прості й вчені вповні збагнути не булиб в силі? Такими правдами є саме таїнства. Вони мусять бути в кожній релігії, що справді походить від Бога.

А що ж дає віра в таїнства нашому розумови? Який хосен? Відповідь коротка: Віра в таїнства не тільки розумови не шкодить, але ще й поширює, поглиблює круг його відомостей. Вона додає до правд природних, які здобувби собі сам чоловік, ще й правди надприродні, яких чоловік власними силами не здобувби ніколи.

В тиху, погідну ніч, неосяєну ще лагідним світлом місяця, гляньмо на небо, що над нашими головами розстелило срібисто-золотистий килим, та придивімся тим тисячам зір, що мерехтять, усміхаючись весело до нас. Сей вид наводить на нас задуму. Скільки тих зірок, які вони чудові! А потім підім ще до астрономічної обсерваторії і погляньмо на те саме небо от хочби через далековид Гершля (Herschell). Ми сього неба прямо не спізнаємо. Замість тисячів побачимо цілі міліони зірок усякої величини, краски, краси. Без телескопу ми й не припускалиб, що їх така сила і кількість. Очевидно булиб у блуді. А однак се реальна правда.

Чим телескоп-далековид для очей, тим таїнство, Богом обявлена правда, для нашого розуму. Віруючий чоловік спомагає якраз через віру свій розум гейби дивним приладом, при якого помочі він може обняти далеко ширший круг думок і правд, ніж без нього. Самим розумом можемо пізнати багато правд, та все тільки до певних меж, бо виднокруг нашого знання є, був, і буде завсіди обмежений. А коли до нашого розуму прилучиться віра, Богом обявлені правди, наша думка поглибиться, засіб нашого знання збогатиться новими правдами, перед нами розкриються нові виднокруги, яких без віри ми навіть не припускалиб!¹⁾ Ось віра для розуму!

Значиться: через віру в таїнства людський слабонький розум не тільки що не понижується, а навпаки, піднімається в гору — в чудовий, незнаний досі світ і зближається до безконечного, абсолютного Розуму Бога. — Амінь.

¹⁾ Mohl: I. c. 256.

XV.

Неділя XXIII.

Мій дім зватиметься домом молитви, а ви робите його вертепом розбійників.

(Мат. XXI 13)

Подивна є та лагідність і доброта, що знаменує поведінку Христа Спасителя чито з Його ворогами, що вічно чигають, щоб Його понизити й висміяти перед народом, чи з Його учениками, що Його часто не розуміють, чи на кінець з простим народом, що чимало Його діл розумів дуже по земному, по змисловому, хоч вони мали на меті звернути його увагу на річі виспі, надземні, духові. От хочби в прочитаному недавно євангелію бачимо, що ціле населення ґерґесинської країни, побачивши, що його стадо безрог потонуло в безодні (— хоч ся втрата давала тим людям нагоду спасення —) домагається від Ісуса, щоби негайно відійти від них. А Христос мовчки вступивши в човен, вертається знов у Галилею. Справедливо замічає св. Павло, що в Ісусі проявляється: „доброта й чоловіколюбивість Бога“¹⁾ на землі. Та тимсамим ще більше подивний сей святий гнів Христа Спасителя, з яким Він проганяє з храму тих усіх, що з нього зробили собі просто торговицю. Читаємо у св. Луки²⁾, що, коли Спаситель вступив перед Великодніми святами до храму і побачив у ньому перекупнів, що з великим гамором продавали свій крам, то взяв у руки нагайку і вигнав усіх без пощади: і тих, що продавали, і тих, що купували; поперевертав їм столи і ослони і сказав з натиском: „Мій дім — се дім молитви, а ви звели його на вертеп розбійників“.

Оцей — майже чужий Христовому характерови — суворий виступ нашого лагідного Спасителя в єрусалимському храмі є для нас вельми знаменним. Він навчає нас, яка то велика шана і честь належить ся від нас кожній церкві, домови Божому між людьми³⁾, коли Христос як найострійше виступив проти його зневаги. Сей виступ Божественного Спасителя дає мені нагоду пригадати вам:

- 1) чим є для нас церква — дім Божий та
- 2) як вам у ній поводитися.

(Продовження буде).

¹ Тит. III. 4.

² Лук. XIX 45 — 48.

³ Апок. XXI. 3.

о. Л. Куницькй

Домбчевська

(Докінчення)

А Вона лиш прихтила, як та пташка притихає, що в бурю, серед громів співати перестає, щоби по бурі в погоду на иншій галузці спів свій продовжати. Вона далі молилася, працювала, радувалася, сумувала і служила своїм дітям у їх долі. Вже не мамою, а бабунцею коханою служила Вона любим внучатам, забуваючи про себе, уповаючи на Бога і на Його слово: „Не журіться вашою душею, що вам їсти або пити; ані вашим тілом, в що одягнутися. Чи душа не більш корму, а тіло не більше одежі? Глядіть на птиці небесні, що не сіють, ані не збирають у стодоли, а ваш Отець годує їх; Чи ви не багато ліпші як вони?“ (Мат. VI, 25 — 32). І в тій безжурности лелії і небесної птиці про своє завтра Вона до решти життя дітям і внукам віддавала, щоби не все забрала немічна старість і смерть.

Аж другий грім ударив у погідне небо її серця, сивим волосом голови, як білими хмарками прикрите.

Прийшла слабість прикра, довга, утяжлива, без сну і два останні роки життя товаришкою її стала, та лиш їй, самій, нікому більше з оточення її. Велике діло сильної волі і недаремне зусилля. Вона тоді могла більше молитися за себе, за дітей і за Україну, за якої добру долю Вона Богові жертвувала свій тихий біль.

Превелика жертва, вдовина лепта, яку підніс і похвалив понад всі матеріяльні жертви сам Христос і Бог!

Серед того жертвування себе для добрих, ідеальних цілей, для великих справ серця мами, бабуні і Українки Вона померла. А діти плачуть за нею, хоч вона через два роки не опускала ліжка, бо біль держав, прикував.

Чогож ви плачете? Нестало в хаті теплого серця, тихого маминого слова, добрих многострадальних очей? Тому ви плачете? Правда ваша в сльозах! Це велика втрата і цієї пустки ніщо вже не виповнить і ніхто! Бо немає в світі другої мами — немає!

Добре одначе, щиро, вам кажу, що Бог її взяв, страдальницю сердешну, до себе взяв і знає, що добрій мамі дати має, бож і Він сам добру Матір мав, яку й Покійниця так дуже любила. Бог знає, що її треба життя і вічного щастя, що їй не треба відіймати серця, тої сили любови, якою Вона, злучена з Богом, могла й далі піклуватися своїми дітьми і долею свого народу.

Вір, сумна громадко, що це вже сталося поза заслоною чорного гробу і молитесь за вічний сон, радісний спочинок мами по трудах і болях земного життя Амінь.

Ольга з Левицьких Бесарабова

† дня 13. лютня 1924.

„Любов лежить головно в терпеливім переношенні всіх труднощів життя. Хто любить, той знаходить у терпіннях свою радість, а навіть черпає з них силу“.

З думок св. Тереси.

Скінчилися людські поговірки, скінчився людський осуд. Страшні його наслідки, але й благословенні. Імя її життя бл. п. Ольги окружив мавстат смерти. [З людських очей уступає вид смертного тіла, а грядуче вічне життя підносить особу бл. п. Ольги так високо, що її вже не можуть досягнути ніякі брудні бризки злого людського слова.

Прогомонів крик злоби і крик болю, а остала тиха смерть, а серед неї бл. п. Ольга.

Звичайно люде теперішньої хвилі не знають, що з тим грізним гостем робити. Вони думають, що найкраще буде враз із смертю скрити глибоко під землю й людину, цю людину, що її стрінула злука зі смертю, а тим поховається й сама смерть, бо забудеться людина.

Дитяча гра! Бо від хвилі, в якій ми станули в округ домовини бл. п. Ольги, в Бога надіючися, віримо, що бл. п. Ольга вмерла доброю смертю, якої нам не вільно ховати в нетри забуття.

Вонаж не шукала смерти для того, що була пересичена бездушним, веселим, легким життям на землі!

Вона не шукала смерти на це, щоби втікти від праці!

Вона не кинулася в обняття смерти для того, що Вона в житті ні радости, ні вдоволення не знайшла.

Ольга Левицька не вийшла дівчиною із середовища людей слабкої волі і розпуки, бо Вона—дитя старого священного роду.

Велике слово!

Ольга з Левицьких Бесарабова була жінкою сотника Української Армії, жінкою жовніра в час боротьби.

Це друге велике слово!

Бо коли жовнір є віруючою людиною і характерною, то з віруючим і характерним священником вони мають одну ціль і їх ріжнить лиш зверхня форма одєжі і поле праці.

А це її середовище від колиски — аж по смерть, середовище її життя!

А наші батьки і діди вміли жити. Вони не вміли „перефілософувати“ життя і не вводили в нього неправди, ні облуди „великих слів велику силу тай більш нічого“. Вони знали і вірили, що над ними і між ними є Господь, який дав їм життя, дав правду і дав працю, дав будний день, який треба пережити в труді і в радості солодко спожитого, запрацьованого куска хліба. На них справджувалася гарна обітниця, яка каже, що лиш по такому житті: „вони вийдуть на Сіон, весело співаючи, а над їх головами вічне вдоволення;... а терпіння і горе щезнуть; бо я, Господь, я є тим, що вас розраду“ (Іс. 41, 11.).

Наші батьки і діди вміли жити. Перед ними стелився лиш один шлях твердої і чесної праці, бо в їх крові не нуртувала облудна надія на князів і володарів землі, ні на земські, незапрацьовані багатства. Їх очі цього не бачили. Зате бачили вони одно в житті — твердий обов'язок, який треба виконати.

Наші предки вміли жити! Адже кличем їх життя була правда, якої вони шукали, була любов, яку вони давали, була надія, за якою йшли.

Вони могли своїм життю, наче другови, сказати:

„Ми не лукавили з тобою,
Ми просто йшли; у нас нема
Зерна неправди за собою“...

(Шевченко)

А навіть тоді, як вони блудили, вони це робили тільки тому, що їм блуд представився у виді правди і звів їх. Але в своїй совісті вони були чисті і без закиду, бо вони вірили, свято і несхитно, що це, що вони роблять, думають, говорять, є лише правдою, чистою правдою. Вони лиш не вміли боротися і побіджати!

А таких людей стидатися?

Ні! Ніколи!

Радше повинноби покритися стидом наше лице тоді, як би ми не мали таких людей!

Тому ми не стидаємося Тебе, Сестро наша, Ольго! Тому ми Тебе, в дослівному значінні слова, ще раз з гробу викликали, щоби при Тобі, Тобі і всім сказати, що мимо всіх ложних, брудних, огидних, ворожих наклепів на Твоє ім'я, на Твою честь, на Твоє життя, Ти наша кров, кров наших предків і наше ім'я!

Я не суддя і не прокуратор Тобі. Я священник українського народу, що прийшов помолитися на Твоєм гробі і проголосити засади Божого суду.

До молитви за святий мир Твої душі я ще слово додаю, бо так каже мені зробити мій моральний обов'язок. Бо і мертві мають повне право до доброї слави і чести між живими.

І Ти маєш те право, мимо всіх позорів, що на те право накиннулися.

Прости їм, Ольго, прости, бо вони дійсно не знають, що творять. Вони не здають собі з того справи, які страшні наслідки веде за собою в житті факт взяття людської крові на себе, на свою відповідальність.

А я на Твоїм лиці бачу кров, на Твоїм тілі бачу сліди важких побоїв, я бачу під одежею поломані Твої кости, я бачу тернину в голові!

Чому, чому Ти так виглядаєш, Ольго, Сестре наша?!

Відповісти за Тебе, за Твої німі уста?

Добре, я дам відповідь нам живим! Послухайте, люде добрі!

Правда, це така дивна, грізна, а zarazом така приманлива союзниця, що вона за злуку з собою жадає ні менше, ні більше тільки цілого серця і всеї крові життя людини, яка її шукає. Тому загал людей, хоч і як спрагнений правди, а одначе він боїться її! Хто тільки трохи слабшого характеру, цей від пізнання правди втікає.

Вигідний теоретик і філософ Пилат, як тільки завдав Ісусовови питання: „що є правда?“ сейчас, не ждучи на відповідь, утік від власного запиту, утік, бо боявся віддати за правду – кров! І тому правда найшлася по боці Того, що з Нього потекла кров, що на Ньому пошарпано тіло, що Його засуджено на смерть між звичайними розбишаками. І ніщо не допомогло вигідному Пилатови, що він видав засуд в ім'я великої імперії.

Прийшов час, в яким римська імперія розлетілася, а правда осталась, вічна, непоборна правда.

Так було між Ісусом і Пилатом, коли йшло о вічну правду. Так є і буде між всіми людьми по всі віки, коли йде о правду на небі, чи на землі.

Тому я бачу на Твоїм тілі рани.

Вічна Тобі пам'ять!

А тепер, браття і сестри, велика українська родино, молись за вічну долю, за вічне життя сестри Ольги. Адже при її смерті нікого не було, щоби її любив і з любови добру, останню прислугу їй зробив. Нікого не було, що влекши її смерть, кличучи до Неї священика з Найсвятішими Тайнами, зідмовляючи з Нею „Отче наш“, даючи їй

у руки свічку, затулюючи Її очі. Ви бачили, як ще й нині Її очі широко отворені. Цеж Вона шукала сестри, рідні, нас, щоби не так важкою була смерть, самотня смерть у в'язниці. А як Вона нині нас віднайшла, то вже хіба на це, щоби ми, віддали Їй останнє цілування: „із святими дай спочити Христе, душі раби Твоїї Ольги“.

Амінь.

Яремійчукова

Двояке бо ледарство вчинив на-
рід мій; мене, криницю води живої,
покинули, а повирубували собі ді-
раві колодязі, що не вдержать води.
Плач Єремії II. 13.

Якби ми були знали від початку нашої історії, те, що нині знаємо, не булаби наша доля такою гіркою!

Якби ми з хрещенням у Дніпрі зуміли були в наше національне життя впровадити й духа перших християн, „які перебували однодушно на молитві з жінками і Марією, матір'ю Ісусовою і з його братами“ (Діян. I. 14), булиби ми йшли від поразки до поразки, а не від програної до програ-
ної з одної неволі тай у другу.

Якби ми були це знали!

Не булиби ми лишали животворного джерела взаємної, братньої любови й кличів „Бог і нарід“, та не копали би були штучних цистерн, джерел спорів за владу над собою і між собою, спорів, ізза котрих князі не були в силі вдер-
жати волі і володіння над народом таки на Його землі.

Не булиб ми творили каст, гордих боярів і погорджу-
ваних смердів, які мали боярам служити всею своєю силою аж до віддання свого життя, не дістаючи за те більше від боярського коня — себто поживу для тіла.

Не булоби козацтво і його гетьмани ніколи згодилися з міліонів народу вписати лиш сорок тисяч у реєстр воль-
них людей, не були би наші бояре свого народу покидали.

Не булиби ми у великі історичні роки ділили річку дітей одного народу на дві держави, які своїх інтересів погодити не вміють.

Не ділилиби ми себе на партії, які за партійними кли-
чами, за штучно прищиплюваними народній душі кличами повабної філософії, яка нам чужа, забули кличі самого народу, на джерело живої води і живого життя.

За штучними цистернами ми до нині ходимо спрагнені правди, життя й волі!

Прокляті похибки, блудні шляхи. Щоб вони вже раз зпоміж нас зникли, щоби не брали зпоміж нас вже більше таких болючих жертв, як це на наших очах жертва лежить у домовині!

Жінка вбогого зарібника, вознього, мала досить важкої праці в хаті, навіть і тоді, коли ще гріш у хату плив з важкої заслуженини мужа. Та ще гірше жити довелося! Муж втратив службу, бо служив українській державі, як її добрий, совісний службовик. Нові службодавці за це його осудили і відсудили від куска хліба. Важко вдарене серце Українця і батька не видержало виду голодної сім'ї; батько помер! Осталися вдовиця з дітьми. Між дітьми був один син, який скінчив гімназію, а нині, в день її похорону сидить у в'язниці, за молодечий порив, за палку думку, за хоплення жару дитячою рукою. Бо не вчила мати сина „став сину свою хатку з краю, щоби біди не було з тої посвяти“ і не вчила мати сина: „лиш хліба шукати, беручи його з ситих рук“, бо Вона знала, з своєї незіпсованої душі знала, з науки віри і з молитви, що: „не одним хлібом житиме чоловік“ (Йоа. IV, 5), але ще й духом і істиною.

Через той чесний ідеалізм, через безоглядну службу правді, попала Вона в страшне положення. Муж за вірну службу Україні стратив посаду. Син за молодечі палкі пориви втратив волю, і сидів у в'язниці. Тіло домагалось хліба, хоч кусника хліба. Серце прагло свободи сина. Властитель хати, в якій вона мешкала, домагався чиншу, а домагався так настирливо, так безоглядно, що її, вже умираючу, хотів викинути на вулицю.

Що робити — що робити?!

Ось тут дала Вона, своїми законами писаними в її серці, ясну програму на наші обставини, на теперішню хвилю.

Вона, замість нарікати, працювала. Тіло просило куска хліба і працюючі її руки цей хліб добували для себе і для сина у в'язниці.

Вона, замість нарікати, терпіла. Страсть її сина, цеж була її, материнська страсть, така глибока, як самотний біль у темну ніч.

Вона замість нарікати, молилася. А молитися Вона, дитя народу, вміла. Вона молилася так, як молиться все-ленна до Бога-Творця, всею своєю красою і гармонійністю життя. А в цій красоті, під простими словами, наче під порохом землі, крилася вся сила вогню витревалости, тай

того великого прив'язання до своєї крові, до своєї мови, до своєї віри, своєї землі, прив'язання, наче землі до самої себе.

Вона, замість упадати, вірила в життя, так сильно вірила, що коли біль зжер силу її тіла і до останньої краплі випив її життя, Вона на вічний шлях життя запрогла ще раз злучитися з Христом Богом у Найсвятійшій Тайні, щоби гідно вмерти, на те, щоби вічно жити.

Так! Вона вміла вмирати. Заки її очі погасли, Вона запрогла ще раз побачити сина на волі, при собі, щоби хоч ще раз обіймати його материнськими руками, заки вони безсилі опадуть раз на завсіди.

З вязниці привели до Неї сина на годинку. Для Неї і це було великим даром. Їй за видом сина світ заяснів, а лихі люде, що їй стільки лиха накоїли, геть погубилися в її пам'яті. Вона всім простила.

Простила і нам за те, що ми вчені і образовані, не стали для цієї землі, для духових дарувань народу чистим, здоровим зерном, що кинене в неї, сторичний плід віддає.

Вона простила й нам, що ми не поглибили джерела життя народу, додаючи до його вмілости жити, працювати, вірити, терпіти і вмирати, не додали вищої культури дарів, умілости боротися і побіджати.

Вона прощає нам і те, що ми самі, блудом ведені, поривалися ще й на ті дари, які вже нарід мав, на віру щоби її знищити, на любов правди, щоби її вирвати, на його великі жертви, щоби їх розкинути, змарнувати по велелюдних шляхах своїх особистих забагань.

Вона прощає, народ прощає! Та чи ми самі собі простимо це, що пориваючися на учителів і провідників народу, ми не вміли виплекати тої його сили в силу володаря на своїй землі?

Чи ця наша жертва, тисячі таких жертв, чи не стямлять нас, щоби ми вже раз перестали кидати цей нарід у чотирикутник смерті чужими душі і природі цього народу кличами. класової ненависти, безрелігійности, інтернаціональної безземельности, вічного скитальства без вітчизни?

Досить бездоріж! Нарід, знаючи Бога, знає вічні правди життя, закони землі, умирання і життя поза гробом. Він йде вічним шляхом правди і добра. А від нас освічених він більше нічого не жадає, як лиш більше нелукавої любови, більше нехитрої посвяти, а не нових, йому чужих кличів! Щойно тоді зуміє нарід розвинути свою силу, зуміє дати недаремний труд життя і смерті для здійснення великих правд, великих справ на землі.

Її життя свідком і доказом цього.

Жінко! Великий був труд Твого життя, хоч і невидимий, наче труд землі, коли вона родить.

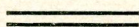
Тим трудом Ти знеможена, як осіння земля, в яку ми Тебе кладемо.

Спочинь тихим, спокійним сном добрих та чесних працівників.

А ми, хоч і сумні й оскаржені Твоїм страдальним трудом, відходимо одначе скріплені від Твого гробу. Ми ж побачили одно велике життя, заповіт кращого майбутнього, Твоє життя, пережите по вказівкам Христа-Спаса, який своїм апостолам, вістунам обновленого життя свободних Божих синів, дав для здійснення цих ідеалів такий приказ: „Знаєте, що князі народів панують над ними, а ті, що великі виконують владу над ними. Не так буде між вами: а хто схоче між вами бути великим, нехай буде вам слугою. І хто схоче між вами бути першим, нехай буде вам рабом. Як Син Чоловічий не прийшов, щоби служити йому, але послужити і дати душу за спасення многих“ (Мат. XX, 25 — 28).

А це й Твого життя вірний образ і такою великою і першою ми Тебе заховаємо у вдячній, вічній пам'яті.

Амінь.

Проповідь у Катедрі св. Юра за „Борців“

10. III. 1921

Стійтеж отже, опоясавши ваші бідра правдою і одягнувшись у панцир справедливості і обувши ноги в готовість євангелія мира, у всім беручи щит віри, котрим можете вгадати всі огнисті стріли лукавого.

Ефес. VI. 14—16.

Чому ж ми з такою ревною сердечністю припадаємо до коханих могил? Чому ми тепер так часто вертаємо до них у думках і в молитвах? Таж ми живі, а вони — мертві!

Так ми думали довгі—довгі віки. Могили навівали на нас безнадійний смуток і давали нам казки-перекази, що в могилах життя лиш у темну глибоку ніч оживає.

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 4.

Львів,

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1927.

о Л. Куницький

Проповідь у Катедрі св. Юра за „Борців“ (Докінчення)

„А з могили козак
встає сивий, похвильї,
іде в степ, а йдучи
співа — сумно співав —
„Наносили землі
Тай до дому пішли,
І ніхто й не згадає“.

А з третіми півнями

„провалився козак,
стрепенувся байрак,
а могила застогнала“.

Тоді будився український нарід нібито до життя в білий, ясний день, а йшов, поуз стільки-стільки могил і жертв, що ті могили в собі крили, в безпросвітний день, будучністю темніший від темної ночі, в яку і трупи вставали, щоби бодай хвилю прожити вільним, позамогильним життям.

Неясне вірування, що не родило ясного дня. Та воно минулося. Наша віра в позагробне життя змоглася, наше знання про те життя прояснилося.

Нині ми знаємо на основі науки католицької Церкви, що в могилах лежить порошок землі, розвалений храм св. Духа і лежати буде до хвилі, аж Господь і тіла ці покличе до вічного життя із вікового сну. Нині ми знаємо пречудну науку католицької Церкви про лучність душ людей живих і тих, що їх тіла померли. І стип не ставимо вже на їх гробах, щоби трупи їли тоді, як сотки і тисячі живих голодні ходять по землі. Дасмо їм те, що їм єдине потрібне — молитву.

Так — молитву!

Гляньте, сердешні мої, на прапори, що над могилою похилилися! Для нас живих, вони міняться сотками красок-думок. А помершому Ви їх на самі груди положіть, він мови тих прапорів уже не відчує. А молитву їх душі чують і ловлять її як дорогий скарб, особливо тоді, коли вони Господеві мають віддати „останній кодрант“ за свої немочі, за свої вольні і невольні блуди в життю на землі. А молитва оця їх до ціли доводить, зменшує очищуючу муку,

перепони валить і до Бога доводить, до Господа, що в собі скарби має і щастя і правду і волю і любов, для яких оці Борці жили і за тими скарбами аж під землю, аж поза гріб пішли. Отих дібр, тих вічних дібр ми для них у Господа просимо, даючи нашій молитві ціну Того, що свою душу положив за друзів своїх, за людей — Ісуса з Голгофти і з престола в св. Тайні. Їм уже більш нічого й не треба.

Зате вони, ті душі, споможені нами, ті ясні духи Господа молять за нас і нам допомагають у великому ділі, яке ось за порогом жде на наші руки в великій праці, яка без Бога не звершиться. І не задержують вони нас довго при собі.

Коли Ісус ще ходив по землі, в одному селі Святої Землі пізнав був Його один чоловік і полюбив Ісусову правду так дуже, що хотів кинути свою хату і піти у слід за Ним, слідами правди хотів піти. Просив лиш, щоби міг ще батька похоронити і справити по нім стипу, жалобу відбуту, яка після приписів жидівського закону тревала цілі тижні. На це відповів йому Ісус:

„Зістав мертвим ховати своїх мерців, а Ти йди і проповідай царство Боже“ (Лука X. 60). Значить, ось зараз поховай Його, помолися за нього і вставай до праці, бо правда без праці землі не добуде. Не смуток, а жертва є знаменем правди і її перемоги.

Це знають, певно знають уже ті, що на „правду“ у Боже царство пішли і вони о ту силу праці і жертви для нас молять Бога, просять сердешні душі.

Отак ми лущимось живі з живими і могили не закривають нам уже того ясного світла.

За молитву: „дай, Господи, душам померлих Борців вічний спочинок у ясних хоробах Твоїх“, вони за нами просять — моляться:

„Трудящим головам, рукам,
На цій окраденій землі
Свою Ти силу низпошли.
І чистих серцем коло їх
Постав Ти Ангелів своїх,
Щоб чистоту їх зоблести.
А нам, о Господи, подай
Любов, сердешний рай“.

Так! Дай нам любов між нами і любов правди, таку могутню, щоби ми не завагалися йти за нею, без огляду на це, чи вона зажадає від нас, як ціну перемоги, лиш кривавого поту чи й життя, цілого життя на землі.

Так кажуть нам могили Борців на досвітку нашого дня, великого, ясного робочого дня.

Стійте отже, опоясавши ваші бедра правдою.. у всім беручи щит віри, котрим можете вгасити всі огнисті стріли лукавого.

Амінь.

Неділя XXIII

(Докінчення)

1. Господь Бог, яко найчистіший дух, наповняє ціле небо й землю, є всюдипривний й тому ми можемо Йому на кожному місці віддавати належну честь і славу. З тої причини можемо цілий світ назвати великом храмом Божим, в якому всі твори проголошують Його славу. Видний небосклін є немов дахом-накриттям тої величавої святині; жарке сонічко: вічним світлом, що безнастанно світить перед Божим престолом; всі інші сотворіння, від маленької травички аж до величавого дерева, від незамітного зеренця піску до високих, небосаяжних гір, від незначного хробачка, що повзає на землі, аж до бистрого птаха, що скорим летом протинає повітря, всі ті твори — кожде відмінним, собі тільки питомим робом — величає і вічно проголошує славу Богови. Тому місце на землі є пригоже до того, щоб на ньому почитати Бога.

Та вже від найдавніших часів люди шукали собі затишних від світового гомону місць, на яких — спершу під голим небом (Авраам на горі Морія), потім у наметах (святиня Мойсея), а пізніше в величавих храмах (Соломон) — віддавали честь Богови. Христос Спаситель освятив отсей набожний, віками заведений звичай, своїм власним прикладом, бо від ранньої молодости ходив до єрусалимського храму і виразно назвав його домом свого Небесного Вітця¹⁾. Перед своїми стражданнями устанавляє Хр. Спаситель повсякчасну, безкровну жертву, але не в єрусалимському храмі, тільки в осібній кімнаті, на знак, що Старий Завіт і його жертви не вяжуть його ісповідників, та що християни повинні мати свої окремі церкви. І справді християни виставили з часом величаві храми та не щадили ні трудів, ні гроша, щоби їх як слід прикрасити. Ніякий народ, ніяка країна, чи велике місто, не хотіло остати під тим оглядом поза дугими, а мати українських городів, Київ числив в р. 1124 до шістьсот церков²⁾.

А кожда церква — се справжній дім Божий, се дійсне житло самого Бога. В церкві перебуває дійсно й реально сам Христос Господь, укритий у Нсв. Евхаристії. Як тільки увійдеш до церкви, побачиш перед царськими вратами звисаючу лямпочку, а в ній миготить ніжне полум'я. Ся вічна лямпочка горить у день і в ночі, та вказує тобі, що на великому престолі в кивоті перебуває заєдно Господь Ісус.

¹⁾ Лук. II. 49.²⁾ Стефанович: Історія церкви ст. 81.

Не забудь тому ніколи при вході й виході з церкви віддати Йому належний поклін, як велить наш обряд. (Тут належить показати, як робиться метаніє). Сей поклін Йому належить від кожного. Бо коли ученик є обов'язаний здоровити поклоном свого учителя, скільки разів у клясі він виходить до таблиці, чи вертає до лавки, тимпаче гідний такого поклону Господь Ісус, найвищий наш Учитель й Добродій, від усякого, хто входить, чи виходить з церкви.

Колись патріярх Яків утікав перед своїм братом, Ісавом, до Месопотамії. В дорозі заскочила його ніч, у якій мав він дивну яву. На драбині, що сягала від землі аж до самого неба, бачив він в супроводі ангельських хорів самого Бога, який потішив його в гору та обіцяв, що з його роду прийде дожиданий суїми Спаситель світа. Підбадьорений сею появою Яків збудився і закликав зі святим острахом: Напевно є Господь на сьому місці, а я й не знав! Як лячно! Не що инше воно, лиш дім Божий і брама небесна¹⁾. Далеко більшим правом можемо сказати отсі слова про наші церкви. Тут є престол Того, якому служать усі ангели і святі. Тут немов друге небо, де Пан панів приймає радо наші просьби, бо се місце вибрав собі на дім молитви, дім жертви²⁾. Вже сам зверхній вигляд церкви вказує на се, глянь тільки, як вона величаво збудована, а її вежі сягають майже зір.

Церква — се дім молитви. Правда, можна молитися і вдома, та там взиваємо Господа немов здалека, тут зблизка; там молиться чоловік сам один, тут разом з другими, громадою, а молитва спільна і красша і милійша Богу. Бо, як розжарене вугілля — розкинене — скоро погасає, а згорнене в одно місце палахкотить ярким полум'ям та зберігає свій жар на довший час, так і молитва, говорена одинцем, мала, безсильна, а злучена разом з другими тут у церкві — несеться велично мов спів ангелів у небо³⁾. Сам Христос упевнює нас про се словами: Де двох, або трох зібраних в моє ім'я, там я посеред них⁴⁾.

Наша церква — свята ще й тим, що тут приноситься безкровна жертва, Служба Божя, в якій щоденно відновлюється мука й смерть нашого Спасителя на Голгофті. Чи думали ви коли над тим, що на кожній Службі Божій ви є свідками й учасниками хрестної жертви самого Спасителя? Коли на престіл сходить з неба чудесним робом Ісус Господь, а хліб і вино перемінюється в Тіло і Кров Христову — престіл стається Голгофтою. Голос дзвінка звертає на се вашу увагу та взиває віддати найглибший поклін та шану при-

¹⁾ Бит. XXVII. 16. 17.

²⁾ Пар. II. 7. 12.

³⁾ о. Савойка: Проп. нед. стр. 475.

⁴⁾ Мат. XVIII. 20.

явному на престолі Спасителеви. Ах! Як справді святе се місце! Як гідне пошани те все, що в церкві знаходиться: і ті мури, престоли, образи, та долівка, яку вірні з такою набожністю цілують, а навіть хрестом лежать. Місця, на яких являвся людям Бог, хочби й на хвилинку, все були у великій пошані у набожних людей. Від віків відбувають чимало паломничих мандрівок до Єрусалиму, Вифлєсму, Назарету, бо по тих городах ходив за свого туземного життя Ісус Господь, їх освятив своїм різдвом, життям, чудами, мукою й смертю. Цілують із найбільшою шанованістю вертеп, в якому прийшов на світ; хрест, на якому умер уважають за найвисшу дорогоцінність, а християнські лицарі боролись на життя й смерть близько двіста літ, щоби Святу землю вирвати з рук невірних. А наші церкви й їхні престоли чиж не заслуговують на таку саму почесність й пошану? Ще й на більшу, бо там Христос пробував лише якийсь час, а тут Він пробував заєдно, а тут Він жертвується щоденно своїйому небесному Вітцеві „за всіх і вся“ в Службі Божій; тут щодня роздає незмірні ласки через святі тайни! Чиж не є отже церква місцем великої ваги, гідним всякої пошани? Не даром кличе пророк: Господь у храму своєму святому, хай уся земля мовчить перед ним!¹⁾

2. Якщо так, то якже в церкві поводитися?

В часі свого побуту в землі мадіамській приблизився Мойсей зі своїми отарами до гори Хорив. Тут побачив він дивний корч, що горів та не догоряв. Зацікавлений тим Мойсей підійшов ближше, щоб упевнитися, що тут діється. Та нагло почув голос Господній: „Мойсею, не наближайся сюди; іззуй обуву з твоїх ніг, бо місце, що на ньому стоїш — се земля свята“ Пронятий святим жахом Мосей закрив своє лице й не важився дивитися на Бога²⁾. Тимто ті всі, що приходять до церкви, повинні перш усього скинути, так сказати журби про всякі щоденні заняття, обов'язки, прикrostи та злидні, а думати тільки, що місце, на котрому стоять, є святе, що вони знаходяться перед самим Богом. Якжеж сліпі є ті християни, що в церкві невідповідно поводяться, або приходять сюди хіба тільки по те, щоби зневажати приявного на престолі Христа Господа!

Якщо шануємо та вміємо знайтися в кімнатах високопоставлених людей, якщо до царських палат входимо зі страхом та повагою, а в часі театральних вистав чи концертів поводимося дуже прикладно та спокійно, бо інакше нас приневолити би опустити концертну салю — то, оскільки краще та супокійніше поводитися треба в палаті Царя небес, — якою є церква. Болюче се підносити — та годі мов-

¹⁾ Авак. II. 20.

²⁾ Ісх. III. 45.

чати, — що багато із вас поводить ся в церкві дуже невідповідно. Приходять немов до якої гостинниці, не віддають належного поклону Евхаристійному Христови, шукають собі вічно місця, щоби сісти або опертися недбало о лавку, чи стіну, через цілу Службу Божу сміються, балакають, нудьгують, нарікають, що їм задовго, оглядаються і вертаються на всь сторони, зиркають на всі боки очима, не говорять ні одної молитви, снують безбожні а то й нечисті гадки, а постова їхнього тіла така, що аж кричить про те, що вони зовсім не розуміють, як у церкві поводитися. Якщоб так сьогодні зайшов Христос Господь до нашої церкви, як колись до врусалимського храму, то скільки людей прогнавши із цього святого місця?

Не такто в домі Божім уміли вести себе деякі з поган. Св. Амброзій оповідає цікаву подію про одного молодця на дворі короля Александра Вел. Мала приноситися богам якась жертва і тому молодцеві дали держати посуду з жаром. І склалося так, що в часі самої жертви упав йому один червоний вуглик (жарина) на руку. Молодець не скинув його, навіть не скрикнув. Зніс терпеливо превеликий біль, та не порушився, щоб не заколочувати свята. Отсе була набожність!¹⁾

А в нас? Навіть у часі освячення дарів, або й св. Причастія у деяких людців, або й у шкільної молоді просто ніякої набожності не видно, хіба очевидну образу Бога.

Хайжеж між вами не буде відтепер таких! Не стидайтесь принести зі зобою молиovníка,²⁾ моліться з нього, не цурайтесь приклякнути, коли дзвонять і то на оба коліна, поводить ся в церкві, як годиться молоді, що тільки літ учиться релігії, слухає стільки ексорт і всякого рода наук, щоб до вас не відносилися слова пророка: Се помста Господня, помста за храм Його!²⁾ — Амінь.

XVI.

Св. Архангела Михаїла

Горе тому чоловікови, через котрого соблазн приходить
(Мат. XVIII. 7.)

Крім видимого світа сотворив Бог ще в почині всього невидимі істоти, що їх називаємо ангелами. Вони не мали нічого тілесного; були обдарені висшим умом і сильнішою

¹⁾ Савойка. 1. с. строн. 479.

²⁾ Срем. Ll. 11.

волею, ніж люди, мали освячуючу ласку, що їх ділала свя-
тими та Богу милими, та чимало інших дарів, як знання,
красу, силу. Число ангелів надзвичайно велике. Письмо
св. говорить про цілі полки та тисячі - тисячів небесних
сил.

Всі вони були поміщені в небі. На жаль, не всі хотіли
піддати свій ум та волю під волю Бога. Богато з них пере-
нялося гордощами і згрішило. Проти них виступили вірні
Богови ангели під проводом св. Михаїла. Память його по-
біди над злими ангелами саме сьогодні обходимо. Злих
ангелів побіджено та скинено раз на все у вічний огонь.
до пекла, з якого ніколи не вийдуть.

Сі злі ангели, або злі духи, діяволи, намагаються всіми
способами нам людям пошкодити, та заманити нас до гріха.
І не дивота. Вони ж діяволи, злі духи. Їхня воля зла, їхні
думки звернені тільки до злого, вони ворогами Бога. Бува-
ють одначе часами лихі люди, лихі товариші, які немов за-
ступають діяволів на сьому світі, які подібно, як тамті, уби-
вають людські душі, учать других гріхів та заганняють їх
до пекла. А знаєте, яким способом? Через згіршення — со-
блазні! Тимто сьогодні, щоб остерегти вас перед сим вели-
ким гріхом - розважимо — за підмогою добрих ангелів
і св. Архистратига Михаїла — що таке згіршення - соблазнь,
який страшний се гріх, та як його берегтися всім.

Що таке згіршення? Згіршення — діло, слово, або
таке поведіння яким даємо нагоду або стаємо причиною
морального упадку ближнього. Хто дивиться об'єктивно
на нинішній світ, на людей, їхнє життя, той з боєм
серця мусить признати, що мабуть ніколи не було між
людьми тільки згіршення та зіпсуття, що тепер. Часто ма-
ється вражіння, що люди зовсім забули про вартість люд-
ської душі та про страшну кару, яку сам Христос прого-
лосив на всіх, що дають згіршення. Моральна гниль та
навісне зіпсуття розлялись широким руслом по світі й гро-
зять повним zalивом невинних душ та сердець dorостаю-
чої молоді.

З літератури, сучасного мистецтва, з театру, кінового
фільму, з часопису, зі щоденних розмов при праці, на полі,
в фабриках, у всяких товариствах — пливе обильна, мутна,
брудна філя всякого згіршення. Вона затроє собою перш
усього поодинокі невинні досі серця і душі, а вони потім
ведуть уже далі отсю гидотну роботу та стають розсадни-
ками тої гнилі в щораз то дальших кругах. Бо хто ж за-
перечить, що часто одна тільки зворотка сороміцької пі-
соньки, одна сцена в театрі чи кіні, одно нечисте слово
— розбуджує в молодечій уяві погані пожадання, діла, а то
й наклони.

Не дивота тому, що такий милосерний та лагідний Христос Господь, про якого пророк пише, що „тростини надломленої не переломить і димячого льну не загасить¹⁾— видає на тих, що дають згіршення, страшну кару та засуд, кажучи: „Хто соблазнить одного з сих малих, що вірять у мене, краще було би йому, якби засилено на його шию млиновий камінь і якби утонув у морській глибині. Горе світови від соблазний!“²⁾

Римський історик Светоній у своїм творі „Життя Августа“ розказує про сувору кару, якій підпадали — на основі римських законів — всі великі проступники: їх топлено живцем у морських глибинах. Таким лиходіям казали всідати на корабель, навантажений тяжким камінням; на повному морі привязували їх грубими шнурами до цього каміння та вкидали в безодню. Тут гинули вони без усякого знаку пособи — раз на все³⁾.

Справді: се сувора, жахлива кара, а однак лагідний Господь поручає усувати зі світа такою карою усіх, що дають згіршення й сіють зіпсуття серед дітей та молоді. А скільки сьогодні на світі таких людей, що їм належить ся отся кара, бо вони поширюють згіршення!

Уявім собі чоловіка, що з запаленим смолоскипом проходив би села й містечка та, підкладаючи тут і там огонь пускав би з димом людські селища. Якщоб він ще величався своїми ділами, скажемо: божевільний! Чи ж неподібний до такого всякий, хто дає згіршення? Він також підкладає полум'я гріха та проступку під хатину душі свого брата, щоб її знищити та ще й не раз величається тим, ще й робить зі себе героя. Той, що дає згіршення, подібний до людини, що попала в заразливий хоробу; недосить, що сама гине, ще й других легкодушно тягне в обійми смерті. Немов той Каїн, що виводить невинного Авеля в поле, нібито на молитву, а тут несподівано кладе його трупом! О справді: сам сатана, якщо появився би в людському тілі на землі, нічого гіршого не чинив би. О справді: горе світови від згіршення!

А скільки то згіршення викликають безбожні книжки та невіруючі провідники нинішньої псевдоосвіти. Вони явно говорять і вчать, що немає Бога, немає вічності, немає душі, Христос не був Богом, людина може цілком добре обійтись без релігії, церков се інституція чисто людська і т. п. і се проголошують поміж найнижшими суспільними ще віруючими верствами. А по цілій Європі чи не лунають під сю пору згіршаючі кличі: геть геть із Христом, геть

¹⁾ Іс. XLII. 3. Мат. XII. 20.

²⁾ Мат. XVIII. 6. 7.

³⁾ Glossy Kat. ч. 202 стр. 3.

із Богом?! Проступок таких людей далеко гірший, ніж звичайного розбишаки, бо сей може знівечити людині майно, забрати життя, а душі вбити не в силі. Вони сто разів від нього страшніші, бо вбивають людські душі, нищать життя ласки, а з нею й вічне щастє. Дуже влучно остерігає Христос: Не бійтеся тих, що тіло вбивають, а душі вбити не можуть; бійтеся більше того, що може й душу і тіло погубити в пеклі¹⁾ А людські душі Христос відкупив не тлїним золотом, або сріблом, але цінною своєю кров'ю²⁾. Тож горе світови від згїршення!

На сьому не кінець. Гляньмо ще на наслідки згїршення. Воно псує не тільки одну людину, але поширюється далі.

Немов та хвиля від каменя, що його вкинено у воду, не залишається на одному місці, але ширшає, більшає, заточує нові круги, аж відібється об береги — так і згїршення, дане одному, уділяється від нього другому, десятому, а часто навіть уже й по смерті того, що згїршення спричинив, є в силі ширити моральну отрую між людьми. А вина за се на кого спадає? Якщо підпалач підпалить один дім, а від нього займуться й другі доми, хочби й проти його волі — чи відповідальність за всю шкоду не спадає на нього? Так і сумління сього, що викликав згїршення, чиж не обтяжується тими всіми поганими вчинками, які, хочби й не відразу, спричинив його згїршаючий вчинок, слово чи письмо?

Один славний сучасний модерний письменник вивдав собі у влади дозвіл, оглянути ближше карне заведення в головному місті, щоб зібрати відповідний матеріал до написання нової сензаційної кримінальної повісти. В арештах пізнало його двох молодих людей. Скоро його побачили, закликали майже одночасно до нього: „Добродію, ти повинен ось тут сидіти в сих кайданах замість нас. Ти більше провинився, ніж ми, бо твої гидотні повісти, яких ми не могли доволі начитатися, звели нас на бездоріжжя, та завели до сього дому кари. Письменник почервонів зі стиду та гніву, кинувся мершій до відходу таї сказав: Що ви хочете від мене, в мене не було ніколи в плані, щонебудь злого комусь зробити!³⁾

Так буває часто у світі. Згїршений, зведений сидить та покутує у тюрмі, а сей, що те спричинив — злочинець — збирає може оплески та славу у людей! Та хай знає, що не уїде перед Божою справедливістю! Бо горе світови від згїршення!

¹⁾ Мат. X. 28.

²⁾ Петр. I. 18

³⁾ Głosy Kat. I. с. стр. 32.

Розважмо вкінці ще й те, як тяжко направити згіршення. Уважаймо! Злодій, що вкрав навіть дуже поважну суму гроша, може шкоду направити, гроші звернути; сей, що другого очернив, відобрав честь, може бодай у часті вернути підірвану честь, як признається до вини та відкличе нанесену зневагу в часописі; лінивий може направити спричинену шкоду подвійною, витревлюю працею. Але що зробить той, що дає згіршення, якщо воно заволоділо душею ближнього, або розбрилось широко по світі? Впусти отрую у власний організм, чи зможеш її потім виссати? А як думаєш направити тих, яких ти згіршив своїми ділами, словами, поведенням?

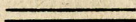
Так справді можна дуже легко в одній хвилині знищити щастє другим, та направити сього не в силі чоловік й цілим життям!

На жаль, скільки тепер згіршення між шкільною молоддю! Бувають хлопці такі зіпсовані, що не числяться з ніяким словом, але явно та голосно говорять про найпоганіші справи, ознакомлюють своїх невинних товаришів з різною найбруднішою порнографією, ширять дотепно моральні книжки, фотографії, мальовила між товаришами, або таки просто намовляють та заохочують до гріха. Ах! горе! тричі горе для таких! Не досить йому, що сам злий та морально занепалий, але ще й других тягне за собою.

Який страшний суд Божий дожидає таких на тому світі! Як болючо, невимовно болючо прийдеться їм стати перед Найвисшим Суддею, якщо в книзі життя виринуть на яву сотки, а може й тисячі таких учинків, якими цілими літами згіршувалися та пекольную пронасть заганялися знайомі та товариші! О справді красше для них булоби, якщо причіпилиби собі до шиї млинський камінь і пірнули в морській глибині!

Тому просіть сьогодні своїх Ангелів Хоронителів та їхнього Вождя св. Михаїла, щоб ви ніколи у вашому життю не сталися нікому нагодою до згіршення, сього так страшного прогріку — а навпаки з чистою совістю, з погідним лицем могли стати по правому боці Справедливого Судді посеред чистих Ангельських Духів.

Амінь.

XVII

Неділя XXIV

І се муж, на імя Яір, припав
до ніг Ісусових, бо його донька,
одиначка, вмирала

(Лук VIII. 41)

Вельми ніжну картину, що в силі порушити серце кожної людини, змальовує нам сьогоднішнє євангеліє. До ніг Ісусових припадає великий горем прибитий батько, наставник синагоги, Яір. Він мав дочку-одиначку, що була втіхою його очей, цілим щастєм його дому. Ся люба донечка занедужала тяжко і вмирала. Зажурений батько кличе всіх найліпших лікарів, обіцяє їм половину свого майна, щоб тільки ратувати життя улюбленій дитині. Та марні — каже євангеліст — лікарські заходи — дитина вмирає. Батько не знає вже, що діяти. Одначе не попадає в розпуку, хоч як боліло серце, а покладає надію на Бога. Він чував від людей про великого чудотворця й добродія всіх нещасних та прибитих горем. Кудю не ступив сей Добродій, уздоровлював хорих, очищував прокажених, вертав зір сліпцям, мову німим, навіть воскрешав умерших. До Нього зважується занести ще просьбу батько. Йому постановляє розкрити свій безмежний біль та смуток. Може вдасться виблагати у Нього милосердя для найдорожшого свого дитяти. Спішить мерщій до Ісуса. Припадає до ніг та зі сльозами в очах благає ратунку і помочі. Божественний Спаситель вволив його волю й як знаємо, привернув життя вмерлій уже його донечці¹⁾.

Ось вам зразок батька, що любить і дбає про життя й долю свого дитяти. Недавно чули ви про ті добродійства, якими від найперших хвилин обсиплюють батьки своїх дітей, а сьогодні розважимо, до чого за сю всю дбайливість та любов обов'язані діти супроти своїх родителів.

Читаємо у св. Письмі, що молодий Товій на приказ свого батька відбув далеку подорож на Схід, під опікою й проводом на причуд широго та вірного друга, що ним був архангел Рафаїл. Вернувши щасливо домів, питав він своїх батьків про раду, яким би то робом як найкрасше нагородити свого друга й товариша. Батечку! каже, яку заплату ми йому за все дамо? Що може зрівнятися з його добродійствами? Мені товаришив у всім, живого й здорового повернув домів, гроші від Гаваїла відобрав, поміг мені оженитися, визволив мою жінку від влади злого духа,

¹⁾ Порівнай: Кміт. Проп. нед. стр. 166

велику втіху приніс тим її родителям, тобі, батечку, став причиною, що оглядаєш ясність неба. Через нього зазнали ми чимало добра. Що доброго дамо йому за те все?¹⁾

Ось такі й подібні питання повинні ворухити розумом та серцем усякого доброго молодця. Він заєдно повинен пам'ятати, якими ділами та поведенням бувби в силі заплатити своїм батькам за ту безмежну посвяту, жертву, любов й добродійства, що їх день у день зазнає від них, як своїх найбільших добродіїв. Сам Господь приходить тут нам у поміч, бо дає четверту заповідь: „Шануй свогого вітця і матір, щоб довголітен ти був на землі, та добре велося тобі“²⁾. А сей свій наказ кладе Господь на першому місці між заповідями, що нормують наше відношення до ближніх. Значиться, немовби говорив Господь: перш усього будь добрим сином, дочкою для своїх родителів й шануй їх, а всі інші заповіді, як ось: не убий, не кради, не говори неправди, не прелюбодій, прийдеться тобі легко сповнити, якщо тільки отсю першу збережеш, як слід.

А як має проявлятися отся пошана для батьків у практичному житті? Св. Бонавентура навчає, що вона має бути потрійна. А саме діти мають своїх батьків: шанувати, любити й слухати³⁾.

1. Шанувати. Значиться все й всюди виявляти для них належну шану не тільки словом але й ділом.⁴⁾ Вониж не тільки старші від тебе, багатші досвідом, але заступають тобі місце Бога на сьому світі, а для твогого тілесного і душевного добра жертвують заєдно всі свої сили, труд, піт, а навіть життя. Чиж не гідні вони від нас найвисшої пошани? Тому грішать діти, якщо своїх батьків лають, висказуються про них зневажливо (пр. мій старий, чи подібне) висмівають, стидуються їх, гордують ними, вирікаються їх, нехтують їхні перестороги, жартують собі з них, дивляться на них, з призи́рством, тріскають з гнівом дверми, відповідають їм зухвало й злобно та не хочуть зносити терпеливо їх хиб і немочі. Не дивота, що Господь грозить прокляттям тим, що не шанують своїх батьків: „Проклят чоловік такий, що зневажає батька й матір свою!“⁵⁾

В році 1787 жителі вулиці Грабен у Відні були свідками отакої події: В полудневій порі, коли шкільна молодь вертала домі́в, названу в горі вулицю замітало кількох в'язнів. Нараз підійшов один хлопчина з книжками в руках

1) Тов. XII.

2) Ісх. XX 12.

3) Honor reverentiae, dilectionis et obsequii.

4) Еккл. III 9.

5) 5. Мой. XXVII 16.

до одного з вязнів і поцілував його в руку. Бачив се зі своєї палати барон Кресель, що саме тоді стояв у вікні. Посилає негайно свого слугу і каже сього ученика попросити до себе. Вкоротці ученик станув перед бароном. Сей вилаяв хлопця за його невідповідне поведіння, а при відході додав: „Не годиться ученикови цілувати в руку вязня-арештанта“. Хлопчина стояв сперту збентежений, а потім промовив тремтячим голосом: „Прощу пана, сей вязень є моїм батьком“ і розплакався. По такій заяві барон змінив тон своєї мови, втихомирив хлопчину, похвалив його за се, що не стидався свого батька, записав собі його назвиско та обіцяв заопікуватися ним та його батьком. Цілу сю подію зясував барон Кресель тодішньому цісареві. Цісар подарував вкоротці кару нещасному вязневи, а його синові допоміг скінчити високі школи. Так то Господь нагородив сина, що не вагався вшанувати свого батька, хоч й погордженого всіми, бо вязня¹⁾.

Навпаки: дуже погано поводився зі своїм батьком негідний син Авессалом. Сей не тільки намагався підорвати вплив та значіння свого батька яко пануючого між народом, але зважився підняти проти нього явну ворохобню, щоб його позбавити раз на все престола. Старенький батько мусів з плачем, босо, в нужді втікати перед військом негідного сина. Та вневдовзі військо ледачого сина розбито, а він сам погиб, прощитий острими списами, зачепившись буйним волоссям за гилля кріслатого дуба. Його тіло вкинено потім у глибокий яр й закидано грубою верствою каміння, що лишилось немов вічним памятником сорому для сина-негодяя²⁾. Навіть у пізнійших часах всі проходжі на доказ відрази до його соромного вчинку — як казав східний звичай — кидали камінням на могилу Авессалома. Ось вам образ кари на сина, що грубо провинився проти пошани своїх батьків.

2. Любити. До тої любови взиває нас наш розум, природний закон, історія всіх народів; приміри найкрасших людей цілого людства. Все, що діти мають, мають від своїх батьків і ніхто їх так не любить, як вони. Ніякий труд не є для них за тяжкий, ніяка жертва за велика для безпеки твого тілесного й духового добра. Тому кождий з вас повинен їх по правді любити та бути вдячним до самої смерти за виховання, освіту, за прощення стільки обид і прикrostий, які молодь у своїй легкодушности звичайно заподіює батькам. Бож і пес — нерозумне звіря — лиже руку сього, хто ним піклується. Хоч, як справедливо замічає Аристотель: *Nemo est, qui honorem dignum iis*

1) Waschitz: Egzorty niedz. стр. 47.

2) II. Цар. XVIII. 17.

tribuere potest¹⁾ — гідно їм за все подякувати ніколи не будуть у силі. Грішать тому діти, якщо своїх родителів ненавидять, обмовляють, бажають їм злого, лихою поведінкою та лінивством засмучують, не помагають у потребі і за них — живих чи вмерлих — не моляться. Нехай тому кождий з вас уважає собі за найбільше щастє та ласку, якщо може, якимбудь робом, бодай у малій частині заявити своїм батькам свою любов та вдяку за їхню посвяту для нього.

Атенець Кимон зголосився добровільно до вязниці та відсидів кару, щоби тільки увільнити з тяжких оков свого батька. Коріолян, якого не зворушили сльози і благання патриційів і римських сенаторів, відступив від облоги Риму тільки на просьбу своєї матери, кажучи: „Мамо, Ти виратувала Рим, а погубила сина!“ Славний музик Моцарт так любив своїх батьків, що скомпонував кілька мелодій, в яких виявив свої синівські почування до своїх батьків і щоденно перед сном ввечері їх відспівував. Навпаки: недобрих дітей не мине Божя кара. Цар Соломон пише: „Око, що зневажає батька й не знає покори перед матір'ю, хай виключують ворони й видруть орлята²⁾“.

3. Слухати. Ви всі, здається, чули, що чинять усі туристи чи прогульковці, що літом вибираються в наші прекрасні Карпати та хочуть оглянути їхні мальовничі стрімкі шпилі. Вони наймають собі за провідників наших Гуцулів, що знають добре всі гірські плаї та проходи і вміють такого прогульковця провести навіть понад найглибшу пропасть. І хоч отсі провідники в горах є звичайно прості люди, часами й неграмотні — то всякий навіть і найбільш інтелігентний, що йде за ними, їх слухає, та без їхньої поради не вибирається нікуди. Такими провідниками на стежках та шляхах вашого життя — се ваші батьки. Вони були також колись дітьми й молодими. Вони знають добре всі небезпеки, а то й нещастя та загибель, які вам заєдно грозять, і бажають провести вас безпечно через той період життя, що зветься молодістю³⁾. Тому слухайте їх у всім, якщо хочете не зазнати в пізнішому житті страшного розчаровання а то й нещастя, з яких часто й воріття немає. Завірте їхнім острагам та вказівкам. Вони напевно вам найліпше сприяють, вони заєдно мріють про ваше найкрасше майбутнє!!

А слухайте їх не тільки страху ради, але охотно й радо. Їхні прикази сповняйте скоро, бо воно так годиться⁴⁾, бо „се подобається Господеви“⁵⁾. Що сказати про тих, що

¹⁾ Ethic. I. 8. c. ult.

²⁾ Прип. XXX. 17.

³⁾ Jez. Egzorty стор. 46

⁴⁾ Еф. VI. 1.

⁵⁾ Кол. III. 20.

батьків зовсім не слухають, що ніби виконують їхні прикази, але аж тоді, коли їм два чи три рази одно й то саме прикажуть і суворо піднесеним голосом? Скільки то разів батьки просять, гніваються, а синок навіть не ворухнеться й робить далі те, що йому подобається. Не таким був у вашому віці Христос Спаситель, який — як каже євангелист — був їм (своїм батькам) послухним¹⁾, а зате зростав у премудрости і в ласці у Бога та людей²⁾.

На закінчення пригадаю вам ще ось таку подію. В старинному Римі жила вельми шанована всіми жінка Корнелія, мати двох синів: Тиберія і Кая Гракхів. До неї прийшла раз одна дуже багата Римлянка та стала чванитись перед нею своїм дорогим одягом та перлами. Потім просила Корнелію, щоб їй показала й свої жемчуги. Корнелія веліла їй підождати дещо, щоб вернули домів її сини. Коли вони незабаром увійшли до кімнати і привиталися з матір'ю, Корнелія — вказуючи на них рукою, сказала: „Отсе мої два найдорожші жемчуги!“

А я додаю від себе: Дай Господи, щоб і ви всі через пошану, любов та послух для своїх батьків стали гідними такої похвали — та були справжніми, найціннішими перлами й прикрасами ваших батьків.

Амінь.

XVII

Св. Свящмуч. Йосафата

І буде одно стадо й один пастир
(Йо. X. 16.)

Сумний се і невідрадний прояв у нашого громадянства, що воно, або цілком нічого, або мало що знає про тих святих Угодників Божих, що є „кістю з його кости, тілом його тіла“²⁾, що працювали запопадливо над його спасенням, а навіть для його душевного добра проливали свою кров. Ми Українці прославляємо Святих, що були Греками, Арабами, Вірменами, Єгиптянами — обходимо величаво їхні свята, ставимо на їх честь церкви й престולי, укладаємо молитви, величаво їхні честноти й подвиги — а наші своєрідні великі Вгодники Божі вкриті в нас грубою верствою забуття. Інші нації ставлять для рідних Святих величаві святині, уладжують тооржественні боґо-

¹⁾ Лук. II. 49.

²⁾ Лук. II. 52.

³⁾ Бит. II. 23.

служення й обходи, звеличують їх життя та діяльність, видаючи тисячами примірників їх життєписи, образи, образці, медалики — а в нас почесь та набожність до рідних нам Святих немов завмерла.

Про життя св. Юрія, Николая, Дмитрія, Варвари, Олени уміємо бодай дещо розказати, але хто був, що зробив для нашої церкви та народу св. Антоній чи Теодозій Печерський, св. Володимир, Йосафат, Ольга чи Евфрозина, просто нічого не знаємо. Їхні свята обходимо мовчки, багато навіть не знає, що існують такі свята, їхні подвиги нам невідомі, а вже церковні престолів, поставлених на честь наших Святих, мабуть і зі свічкою в білий день не найшовби на цілій широкій Україні. А про життя, особу, діла й значіння для нас св. Священномученика Йосафата у нас дуже мало хто знає, а які знає, то хіба з дуже мутного, непевного жерела, з оповідання чи письма людей непокликаних до осуджування Його святости. Тимто як і озветься який голос про сього Святого, то звичайно згірдений, фальшивий, ворожо настроєний до Його особи¹⁾. А прецінь св. Йосафат, сей великий Угодник Божий, се наш рідний брат, отець, й пастир, наш світоч, наша сила й слава перед Богом і людьми.

Рідний він нам родом й кровю, бо прийшов на світ на нашій рідній землі. Рідний він нам по нашому церковному обрядови грецькому, в якому він хрестився, виховувався, зріс і з великою любовю хвалив Бога увесь свій вік. Надусеж рідний він нам по св. католицькій вірі, якої правд він учився з наших церковних кзиг, що їх уложили наші св. Отці, великі Вчителі вселенської Церкви²⁾.

Походив з побожної міщанської родини у Володимирі волинськїм, де його батько Гавриїл Кунцевич був купцем. Уродився 1580. року і звався Іван. Хоч його батьки в очах людей причислялися до незєдинених із св. католицькою Церквою, та душею належали до неї, придержуючися серцем і праведним життям незіпсованого, старого, католицького передання, яке жевріло в душі нашої Церкви та вірного їй народу ще від часів св. Володимира. В тому теж дусі правдивої Христової віри виховували батьки й свого сина Івана. Хлопчина проявляв уже змалку великий нахил до духовного життя. В п'ятому році життя молився він з своєю матір'ю Лариною в церкві св. Параскеви і почув, як з боку розп'ятого Спасителя впала іскорка Божого світла і небесного огню на його серце. З того часу став він любителем серця Ісусового. Полюбив рівнож і покуту, св. Церков і її обряди.

¹⁾ Козаневич: Життє св. Йосаф. Жовква 1902. Вступ.

²⁾ Пастирський лист про 300-літній ювілей стр. 4.

ПРОПОВІДІ

Додаток до „НИВИ“ ч. 5.

Львів

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1927.

о. др. І. Фіголь

XVII.

Св. Свящмуч. Йосафата

(Докінчення)

В 1595. р. віддано його на науку до купця у Вильні. Тут невдовзі кидає він своє купецьке ремесло і вступає до монастиря. Не в силі спинити його ні намови, ні просьби, ні навіть приманлива обітниця великої спадщини бездітнього купця, в якого учився. Молодий Кунцевич не оглядається на земні скарби, шукає небесних, іде служити Богови й Його святій справі. Та що ж? У монастири св.Троїці, до якого вступив Йосафат, не було ні ладу, ні святости, ні науки. Тож служить і молиться Богу, як сам розумів. Читає св. Письмо, життя Святих, писання Отців церковних. Тяжкою покутою, строгим постом, нічними службами карає своє тіло за гріхи своїх незрячих братів і свого народу. Серед горячих сліз день і ніч благає в Бога тієї ласки, „щоби всі були одно“¹⁾.

Були тоді дуже тяжкі часи на Україні. Незєдинені схизматики вели вельми завзяту боротьбу з католиками-уніятами. Боліло се чимало св. Йосафата, тому молився щиро дні й ночами за удержання та поширення кат. віри серед свого народу. В 1609. році стає священиком. Відтепер поширюється поле його діяльності. З подвоєною ревністю і пильністю працює він над приєднанням незєдинених до католицької Церкви. Загально відомо, що наймилішим предметом Його проповідей і наук було пояснювати спірні точки між католиками, а схизматиками. А проповідує він з такою непереможною силою св. Духа і з такими успіхами, що вороги церковної єдності назвали його „душехватою“.

В наслідок сього наvertsється московський патріарх Ігнатій, иншим разом Грек Кантакузен і Солтан, то знову посадник міста Батілія і міські сенатори. Про наvertsення між простолюдом і духовенством не треба й згадувати. Неначе велитень у одній руці тримає він меч, котрим обо-

¹⁾ Лист пастр. стр. 6.

ронює загрожену унію, а другу з любов'ю простягає каяникам, щоб їх пригорнути до свого серця¹⁾).

Ся надзвичайна ревність і лагідність притягала до нього заблукані душі, які шукали правди, але також викликувала проти нього ворожнечу засліплених ворогів. На кождім ступні ставили вони йому всякі перепони, очернювали його, підбурювали проти нього кого могли. Се ворогування змоглось іще більше тоді, коли Йосафат в 1617 році став єпископом в Полоцку. Полоцька дієцезія находилась тоді в невідраднім стані. Схизматики, робили в ній, що їм подобалося. Яко єпископ мусів Йосафат відібрати від них церковні і монастирські маєтки і церкви, що їх проти законного порядку забрали. До того долучилось й велике завзяття, яке викликав проти уніятів схизматичкий ерусалимський патріарх Теофан, що під напором козаків повисвячував був у Києві проти наших католицьких єпископів (проти св. Йосафата—Мел. Смотрицького) своїх незєдинених.

Закипіла тоді на нашій землі завзята релігійна боротьба, що викликала велику й несправедливу ненависть головно проти уніятських єпископів, священників і черців. Хвилина була поважна і скрутна. Уніяти почали зневірюватись. З усіх боків гукали на них, як на ворохобників, показано на них пальцями наче на найбільше небезпечних²⁾. У сам час являється їм як неустрашимий провідник св. Йосафат. Підбадьорений небесною силою, перенятий непохитною вірою в слушність святої єдності з католицькою Церквою, ужив він усіх засобів свого духа й серця, щоби ратувати замираючу унію. Він не завагався жертвувати для неї й своє життя. Це й сталося 12. падолиста 1623. року в Витебску.

Вороги св. церковної єдності підбурили проти нього його власних овець, витебських міщан. Вони напали на його єпископську палату в неділю рано, саме в ту пору, як після утрєні приготовлявся Святий до безкровної Жертви. Побили тяжко вірних його слуг, а його самого вбили сокирою на смерть в хвилині, коли спокійно й мужно вийшов до своїх духовних дітей, щоби їх успокоїти. Подався борець, упав окровавлений на землю, віддав свого духа в руки Того, за якого справу потерпів мученичу смерть. Сповнилась на ньому слова Христа Господа: Не є слуга більший від свого пана... але прийде час, в якому кождий, хто вб'є вас, буде гадати, що він службу приносить Богу³⁾).

Над невинним тілом св. Мученика довго, жорстоко та по святотатеськи знущалась розлючена юрба. Тіло обдерто з одєжі, волочено по вулицях міста, а вкінці, обтяжене ка-

¹⁾ Скрутєнь: Апостол Унії. Альманах богосл. стр. 12.

²⁾ Целєш: Geschichte der Union II. стр. 318. Скрутєнь I. с. 15.

³⁾ Йоан XIII. 16. XVI 2.

мінням, кинено з узгір'я у ріку Двину. Та Господь прославив Святого наперед великими ознаками та чудами. Діялись вони у Витебску зараз по його смерті, а неустанно при його мощах. Вони отямили душегубців так, що ті калялись, жалували свого злочину і навертались на католицьку віру (пр. Мел. Смотрицький.). Прославив його Господь й нетлінними мощами, що заховалися донині, хоч спокою не мали. З боязни перед напастями царських вітійськ вивезено їх з Полоцька до Білої на Підляшю, де перед 50 роками закопала їх царська жандамерія до глибокого склепу під землею. В часі світової війни поблагословив нам Господь їх віднайти і перевезти на безпечне місце до укр. церкви св. Варвари у Відні. Тут дожидають вони слушної хвилини, щоби знад тихого Дунаю вернути в славі між світвірний нарід, до своєї св. Унії.

Прославила нашого Святого й католицька Церква. За святе боговгодне життя, за велику душпастирську ревність, за мученичу смерть за кат. віру, за стільки доказів особливої Божої ласки при його мощах, Папа Урбан VIII в 1643 р. проголосив його блаженним, а Папа Пій IX в 1867. проголосив його Святим. Від сеї хвилини честь св. Йосафатови віддає ціла католицька Церква¹⁾.

Раділи схизматики, думаючи, що зі смертю св. Йосафата, скінчиться й унія. Забули одначе, що терпіння мучеників — се Божя перемога²⁾ і нічим иншим тільки їх терпіннями Христос держить унію та загалом цілу церкву³⁾. Смертю мучеників не переможе діла Божого, навпаки воно нею очищується, росте, кріпшає. Так було і з мученичою смертю св. Йосафата. Кров його, добровільно пролита, відродила Україну; з того насіння виросла ціла громада черців, священиків, єпископів-робітників Господніх. Вона скріпила внутрішні сили унії й обновила колишнє цвітуче життя. Якаж велика перемена за пів століття зайшла в історії української Церкви! Яка пропасть ділить тих владик, що підписали акт берестейської Унії, від тих, що після смерті Йосафата тримали стерно Церкви. Перші без віри, без духа, без переконання, непевні, за ким заявитись, як поступити. Другі навпаки, опущені урядом, соймом, латинським єпископатом, полишені самим собі, тратять посілости й доходи, їхнє життя в безнастанній небезпеці — стають отверто при правах нашої Церкви і з непохитною відвагою боронять повірені собі душі⁴⁾. „Ми готові — за-

¹⁾ Спільний пастир. лист стр. 7—11.

²⁾ Св. Єронім. Ер. LXX. Migne P. L. XXII.

³⁾ Bossuet, Discours sur l'histoire II. 46.

⁴⁾ Еп. Боцян: Вел. ювілей. Нива. Грудень 1923 стор. 388.

являють тодішні єпископи у письмі до Риму — життя наше віддати і кров пролляти за католицьку віру, як один з нас уже її пролляв свою кров¹⁾.

Незабаром побачили всі, як за даним Христом правом із жертвенної смерті мученика виросло нове, сильне життя і облагословення для зєдиненої Церкви²⁾. На ніщо придалибися людські зусилля та найвправніша політика, якщо не булоб хреста і смерті „з Христом прибитим до хреста“³⁾. Тому мучеництво св. Йосафата більше помогло вірним до закріплення унії, як котрінебудь людські засоби. І те, що вона досі триває і триватиме, як віримо, на будуче, мусимо завдячити пролитій крові нашого Святого. Св. Йосафат — справдивий Апостол Унії⁴⁾.

Як бачимо, був св. Йосафат у цілому своїм діланню і в своїй особі живим представником Унії. Він її втіленням. Любив свою Церкву і свій нарід цілим серцем; церковні і народні звичаї заховував як найвірнійше. Українцем був до глибини душі, до шпiku кости⁵⁾. Тимто належить тут як найбільш підчеркнути сю рису його характеру супроти всяких наклепів своїх і посторонніх його ворогів. Він Українець цілим серцем. Своєю була йому матірня, українська мова, якої він не цурався ніколи. Навіть тоді, коли найбільші світочі й оборонці православія послугуються всюди чужою мовою, Йосафат — як каже Жукович⁶⁾ — „признавалъ себя явно русскимъ, а не полякомъ“. Замітне і те, що він, вийшовши з народу і не знаючи латинської мови — тимсамим мав закритий доступ до латинських теологічних книжок — був відтятий від посторонніх впливів. Через те тим більше дорожив нашими скарбами. Його приковує величність східних богослужень, йому вистарчають наші церковно-славянські богослужебні книги⁷⁾. Справедливо завважує М. Возняк⁸⁾, що в літературну полеміку уніятів і православних його писання вносили те нове, що „ідучи під догматичним і канонічним оглядом за наукою римської Церкви, під побутовим, а зокрема церковно-обрядовим оглядом ішов за живою церковною традицією рідної старовини“.

1) Папа Пій IX. Енцикл. ст. 3.

2) Stimmen aus Maria Laach XII. стр. 497.

3) Гал. II. 19.

4) Скрутень I. с. стор. 18.

5) Еп. Волян I. с. стро. 388.

6) Извѣстія отд. р. языка и слов. импр. Акад. наук. 1909. Т. XIV кн. 3. Петербр. 1910. ст. 227.

7) Скрутень I. с. 7.

8) Історія укр. літер. II. Львів. 1921. ст. 235.

Але саме тому, що був так відданий своїй батьківщині, бажав для неї Унії. В ній видів для України велике післанництво і Бог дав йому ту ласку, тому виключному завданню свого життя принести вкінці свою кров¹⁾.

За сеж він справді Святий, великий Святий. Инакше кат.-церковне булаби його проголосила Святим, а кат. Церква в проголошуванні Святих непомильна. Його широкий ум був заодно вглиблений у Божі ціли, він змагав до спасення своєї душі і душ його вірних. Під кутом бачення сеї ціли він жив і працював. І чи він молиться, роздумує, бичується, постить, сповідає, проповідє, править епархією, стрічається зі світом, все і всюди служить тій цілі і до неї прямує. За таким умом слідкує невсипуща сильна, рішуча воля. Тій то твердій волі треба приписати всі ті чесноти, якими пронизана ціла його діяльність, а особливо дух молитви, подивна любов ближнього, що не лякалася ніякої жертви, безоглядне видержання при св. католицькій Церкві та її голові, мужество обстати всюди за Божу правду, євангельська лагідність і безприкладна любов до своїх вірних²⁾. Йосафат нехтує марною славою, своєю особою наміряє вратувати Божу славу і людські душі. Їхнє спасення бачить він тільки в злучі з кат. Церквою. За се віддає в жертву своє життя й стає св. Мучеником. Да будуть всі єдино.

На жаль досі не цінили ми як слід нашого Святого. Не молилися до нього, як треба, не черпали ми з нього тієї сили, яка необхідна для нашого існування й розвою. Не смів тому бути нікого між нами, кому особа і діло св. Йосафата, св. Унія, були би байдужі. Зрозуміймо вже раз, що злука з католицькою Церквою — се наш єдиний лучник, се одинока оборонна вежа, за якою живе наша національність. В часі великих переворотів — пише Д-р Назарук³⁾ — ломляться різні інтереси народніх мас, залишаються трірко тільки найсильніші. До них належать релігійні. У нас під сю пору — злука з католицькою Церквою.

„Хвилина, у якій злегковажимо значіння Церкви й Унії з Римом у нашій національній життю, вирішить українське питання в нашу страшну некористь. Навпаки: Унія з кат. Церквою забезпечить нам наше історичне ім'я, нашу національну окремішність; вона нас підготує належно до своєї державности. Кров св. Йосафата ручить нам за її здатність до життя і безсмертність. Її не придавило минуле лихоліття, не придавить і майбутнє!⁴⁾“

¹⁾ Ев. Боцяч. І. с. 389.

²⁾ Скрутень І. с. 8, 9.

³⁾ Вістник Союз. вйзв. України. Відень 1915. ч. 33—34 ст. 5.

⁴⁾ Скрутень І. с. 19.

Тільки під окровавленим мученичою кров'ю прапором Св. Йосафата — Апостола Унії, ідімо сміло у найзавзятіший бій за долю й волю нашої Церкви і народу, — бо лиш тоді Україна мов Лазар воскресне, двигнеться з могили. Амінь¹⁾.

XIX

Неділя XXV

Люби ближнього свого, як себе самого (*Лук. X. 27*).

До Ісуса приступив раз жидівський законник та поставив хитре питання: хто є нашим ближнім. Спаситель замість відповісти йому двома-трьома словами, розказав осьяку подію: Один Жидовин вибрався з Єрусалиму до Єрихону за ділом. По дорозі — певно в густім лісі — напали на нього розбишаки, ограбили його, побили, завдали тяжкі рани та напів живого оставили в рові. Бідолаха лежав у крові, далеко від людий, на соняшній спеці, в горячці, зданий на ласку судьби, ще йому що більше дошкулювало. Думав, що загине. Та ось припадком переходив тою дорогою жидівський священик. Почувши стони побитого, навіть не глянув на нього. Надійшов незабаром один із церковної прислуги, але й той не зглянувся — не помилював його. Аж надіхав Самарянин, людина з чужого народу, що ним помітували Жиди. Побачивши нещасного, поступив инакше. Приступив до нього, обвив старанно його рани, натер оливою, пообв'язував їх, посадив на свого коня і завіз до найближшої гостинниці. Ще й дав гроший господареві, щоби недужого Жидовина доглядав. Хтож із сих трьох, — питає Христос законника — виявився ближнім для того, що попав між розбійників? Може священик, або церковний слуга? Ні сей, ні той — а тільки Самарянин. Хоча чужоплемінник, яким Жиди погорджували, бачить чоловіка в нещастю, обдертого, окровавленого, майже конаючого, тай ратує його.

Ще й як ратує! Змиває рани — хоч се дуже немила робота — натирає оливою — хоч ту оливу мав певно для себе на поживу, — не жалувє й власної одежі а дре на

¹⁾ Замітка. Ся ексорта вийшла за довга. Мені ходило о се, щоб апоміж молоді усунути ті упередження і наклепи, які вероги св. Йосафата розсівають серед молоді проти нашого Святого, а саме: він не Українець, він не Святий. Тому наводжу думки світських учених.

шматки, щоб обв'язати нещасному рани, садовить побитого на свого коня, везе його до гостинниці, а сам іде пішки, немов слуга біля свого пана. І чому ж отсей Самарянин так піклується тим Жидовином? Чому так дбає про нього? Чому відіймає собі від уст, а хто знає чи й не своїм дітям, а дає чужинцеві? А чинить се все без заплати, а може й без подяки?

Бо він спочував людській недолі, бо бачить у нещаснім—брата, бо любить усіх людей. В нужді, нещастю всі йому ріднею; всім подав би помічну руку, бо всі милі його серцю¹⁾.

Ось вам правдива й зразкова любов ближнього. Нашим ближнім не лише наше рідня, приятелі, сусіди, чи знайомі, але всі люди. Всіх нас Господь сотворив на свій образ і подобу. Христос за всіх умер на хресті, всі маємо одного Вітця на небі, всі станемо колись перед Ним на страшному суді.

Та хоч усі люди наші ближні й усіх треба любити, однак не всіх однаково: є між ними ближші і дальші. Одні мають більше причин, щоб ми їх любили, другі менше. Звідси йде, що маємо більше любити особи сполучені з нами узами крові, звання, віри, вдячності, ніж чужих. Більше слід любити батьків, дітей, рідню, ніж чужих; більше товаришів, земляків, ніж чужосторонніх; більше християн, ніж поган.

Для вас, хр. молодці, найбільшими добродіями по Бозі є ваші батьки, а до них — ваші вчителі. Про ваші обов'язки супроти батьків, я вже вам говорив останнього разу. Сьогодні розважимо при Божій допомозі, до чого ви обов'язані супроти ваших учителів.

Перед появою християнства доля поганських дітей була дуже незавидна, а то й страшна. Батьки не міркували над тим, як дитину виховати, але скорше над тим, чи вона має жити, чи ні. В старинній Греції, в старинній римській державі мусіли діти часто того самого дня умирати, коли народились, бо вони не подобалися своїм родителям. В Римі клала мати новонароджену дитину на землі. Якщо батько її підніс, то могла жити, колиж відвернувся від неї, то мусіла вмирати. Таке дитя або вбивали без милосердя, або кидали диким звірам на поталу. Про школу, науку звичайно батьки не журилися, не дбали. Освіта молоді належала до невільників, або визволенців, що не дуже піклувались своїми вихованками. Та не лиш у старинних поган поводитись з дітьми так нелюдяно; подібне поведіння бачимо ще й сьогодні у тих племен, у яких не засіяло ще

¹⁾ Гл. Савойка: Проп. нед. стр. 306.

світло Христової віри. Місіонарі, що голосять Христову науку в тих краях, оповідають, що на вулицях можна ще й сьогодні бачити немовлят, кинених на поталу судьби¹⁾.

Аж Христос Господь, що сам став Учителем та Приятелем малої дитвори²⁾, натхнув своїх ісповідників дбайливістю про виховання й освіту молоді і повчив, що дитина не може бути предметом самоволі батьків, а навпаки предметом їхніх старань та заходів. Томуто христіяни віддають свої діти на виховання та навчання людям певного характеру, світлим, повним педагогічного знання та досвіду. Першими каменярями на цьому полі були, як і в усіх інших галузях людського поступу — довгі часи священики, передусім монахи.

Колиж згодом число шкіл зросло, а просвіта почали обіймати й найширші круги громадянства — і священика не були в силі тому дати раду, повстає окремий стан учительський, зложений із осіб, що виключно займаються навчанням молоді. Сі вчителі мусять уперед самі довгі літа вчитися, читати відповідні педагогічні твори, щоби могли вас учить.

Вони не можуть ніколи кинути книжки з рук, щоби були в змозі вам науку облекшити та подати спосіб, як можна собі засвоїти всяке знання.

Тимто праця ваших учителів є вельми тяжка й виснажуюча сили. Не тільки треба вічно думати, говорити, придумувати всякі способи та методи, якби то даний предмет науки ясно виложити, але ще й бути надзвичайно терпеливим, коли одні ученики не можуть, а другі таки не хочуть присвоїти собі подаваної вчителем правди. Така солідна праця виснажує надзвичайно сили вчителя й підкопує його здоров'я. Що воно не перебільшене, про те знає кождий із вас, що вже сам мав лекцію та вчив другого. Скільки то треба намучитися, щоби другого, молодшого товариша, чогось справді навчити! Оскільки тяжкою є праця вчителя, що має перед собою не одного, але 40 до 50 учеників у класі і то не в одній, але в кількох! Додаймо ще, який в неодній класі пил, яке нездорове повітря, як нема чим віддихати — то зуміємо оцінити працю вчителя для шкільної дитвори, повну великої посвяти!

Праця професора є вельми хосенна. Він тобі в часі шкільної лекції все вияєнить, покаже, зверне увагу на те, що найважніше, доповнить і додасть багато такого, чого немає в підручнику. Якщо ти хотівби сам вчитися вдома, приватно, без учителя, скільки прийшлосяби тобі клопотатися, намучитися, нашукатися по всяких книжках! І тоді

¹⁾ Waschitz: Egz. стр. 30.

²⁾ Мат. XVIII 3, 5. XIX. 14.

ще не був би певний, чи воно так має бути, чи інакше. Без учителя ти собі не дав би ради й ти мусів би науку закинути!

Надто подумай! Учитель не тільки тебе навчає, але й виховує; піклується заєдно тобою, щоби ти став характерною людиною. Він намагається на кожній лекції призначувати тебе до любови, ладу, порядку, праці, карности, послуху, совісного сповнювання своїх обов'язків, правдомовности, милосердя, хоче заправити до боротьби зі всім що неетичне, стидке, гидотне. Він познайомлює тебе з формами доброго поведіння та людського обходження з людьми. Чи ж се не велике добродійство та ввічливість для тебе? Уважмо ще, що професор не бере за свій труд і працю якоїсь надто великої платні, а зрозуміємо великість його посвяти та жертви для шкільної молоді.

Учитель — се справжній твій добродій!

До чого ж — питаю — є обов'язані ученики супроти своїх учителів? Перш усього треба їх шанувати і то не лиш уклонюм у клясі, чи поздоровленням на вулиці. Не слід ніколи про них зле говорити, висміювати їх блудів, не обмавляти, або, що гірше, очернювати. Не звальюй на них усеї вини, коли недобре вчишся, невідповідно з ними не поводишся. Не гордуй ними ніколи, бо Христос сказав: Не є ученик над учителя¹⁾.

Ученики повинні своїх учителів любити, бути їм вдячними. Таж і звірина лиже руку свого добродія. Тож не годиться їм докучати, гнівити, перешкаджати в часі навчання, лаяти всякими згідними прізвиськами (бельфери). Навпаки: цінити високо їхню працю та в часі шкільного богослуження за них молитися. Якби я так сказав піднести ось тепер в гору руку тим усім, що моляться за своїх учителів, бодай що не ділі в часі нашого богослуження, — як смішно має число тих рук піднеслося би до гори! А прецінь се ніяка ласка, а просто ваш святий обов'язок! Бодай тільки вдяки їм від вас належиться!

Вкінці мають ученики своїх учителів слухати та ставитися до них з довірою. Послух сей не має бути лише так про людське око, з примусу, зі страху перед карою, але тому, що вони бажають вам добра, що вас люблять, що вічно мріють про те, щоб ви стали їхніми гордоцями.

Наприкінці ще мале питання: А чому ж то вчителі, якщо вони справді так піклуються та люблять своїх учеників, пишуть їм двійки та карають? Наївне питання. Чи ж батьки ніколи не карають своїх дітей? А прецінь їх люблять і то як найбільше. Дорожить селянин своєю нивкою, а проте рік-річно крає її плугом, щоби принесла рясні плоди. Лю-

¹⁾ Мат. X. 24.

бити огорожник деревця свого саду, проте весною обтинає їх острим ножем, обрізує пилкою, щоб краще розвивалися та цвили. А вчителі малиб инакше поступати з повіреною їм молоддю? Знайте, що чинять се для вашого добра і то аж тоді, коли добрі, лагідні засоби не помагають.

Тому шануйте, любіть і слухайте своїх учителів, коріться їм, бо вони сторожать над вами, яко такі, що мають відповідати за ваші душі¹⁾.

Амінь.

XX

Введення в храм Пресв. Діви.

А імя Діви: Марія (Лук. I. 27.)

Зближався час, заповіджений старозавітними пророками, дожиданий усіми народами. Милосерне око Боже спочило на нещасній землі. Сама друга Особа Божа мала явитися в людському тілі між людьми, затерти безконечну образу, а zarazом дати приклад, як належить служити Богу. В тому часі жило в укрітім, гарнім містечку Назареті двоє праведних людей: Йоаким і Анна. Він походив з царського, але зубожілого роду Давида, а вона з левитського. Мала хатина й невеличкий городець — ціле їх майно. Жили з праці рук'ю святости, набожності, в любові Бога та ближніх. Та кого Бог любить, того й досвідчає²⁾. Так було й в сьому подружжю. Бог не поблагословив їх дітьми. І се було для них причиною великої журби і смутку. Жиди бездітними погорджували й уважали за проклятих Богом, бо бездітні не мали надії, щоб з їхнього роду прийшов Мессія. Через те праведні подружки часто мусіли невинно терпіти від своїх сусідів докучливі притики і згідну поведінку.

В отсьому терпінню та горю моляться вони горячо до Бога, щоби відвернув від них незаслужену ганьбу й неславу та роблять обіт: віддати дитину, яку їм Бог дасть, на службу Господеві при храмі. А був у Старому Завіті такий звичай, що батьки, які найшлись в особливих обставинах, посвячували своїх дітей на службу Богови. Таких дітей приводили вони ще маленькими до храму, священник читав над ними відповідну молитву, вводив перший раз до святині, де вони оставали аж до повнолітності на на-уці та церковній послузі³⁾.

¹⁾ Євр. XIII. 17.

²⁾ Прич. Сол. III. 12.

³⁾ De la Broise: Najsw. Panna. Kraków 1925 стр. 67. 68.

Нарешті Господь вислухав щирої молитви праведних Йоакима і Анни і дав їм дитя. Вони назвали його: Марія, як се обявив їм ангел. Додержуючи одначе вірно зробленого обіту, привели її по скінченому третьому році життя до єрусалимського храму. Їй на стрічу виходить їх родич, Захарія, відправляє обряд торжественного віддання Богу на службу, благословить дивне дитя і вводить по раз перший до святині. Марія розпрощалась зі своїми батьками й остала в храмі, а її батьки вернули у Назарет, щасливі, що могли віддати на службу Господеви свій найбільший, випрошений у Нього скарб. Памятку отсеї події з життя Преч. Діви — обходить сьогодні наша св. Церква празником, що зветься від сього: Введення в храм Пр. Богородиці.

Праведні подруги: Йоаким і Анна назвали випрошену у Бога денечку імям: Марія, об'явленим їм ще передше через ангела. За благословенням Пр. Діви застановімся сьогодні над святістю та значінням сього імени.

1. Імена людей, що їх стрічаємо у всесвітній чи біблійній історії, чи в щоденному житті, викликають у нашій душі різні почування та спогади. От хочби імена наших прабатьків: Адама й Еви. При згадці про них мимохідь ти снутья на уста слова поета: „Гай, гай.... занастили Божий рай“¹⁾. Колиж згадаємо імена таких катів людства, як Нерон, Калігула, Іван Грізний, Робесп'єр, то ще сьогодні дивний жах переймає наше серце, а рівночасно лине від нас тиха мольба у небесні простори, щоби такі людці не виводилися більше на землі. Навпаки є імена, які високо цінімо, вимовляємо з пошаною пр. Сократ, Александер Вел., Ярослав Мудрий, Шевченко, Маркіян Шашкевич.

Та найкрасше найбільш пошани гідне імя, що перевишас всі імена, при котрого назві клоняться коліна „земних, небесних і підземних“²⁾, се імя нашого Божественного Спасителя: Ісус. Після нього таксамо нам дорогим, солодким та розрадним є імя нашої Небесної Матінки, імя: Марія. Воно походить із небес, воно надане Пречистій за волею Божою. Святий Єронім пише: „Святе імя Марії, надане дитині Йоакима й Анни, не винайдено на землі, ані не вибрано або надано людьми. Се імя походить із неба і дане Марії на приказ Божий“³⁾. Чимало прикладів із св. Письма³⁾, — де сам Господь усім особам, що їх покликавав до якоїсь важної справи, до знатної служби, надавав сам імена, або давні перемінював на нові, які ліпше відповідалиб їх покликанню та характерови — найкрасшим доказом повисшої думки. Всевишньому мусіло дуже залежати

¹⁾ Шевченко: Сон.

²⁾ Фил. II. 9.

³⁾ Бит. 3², 18 — 25, 25 — 5, 29 — 17, 5 — 32, 23. Мат. XVI. 18.

на імени Тої, яка поміж людьми займає перше місце. Як Господь сю вибрану Дівичку оточив своєю опікою і випосажив найбільшими ласками від першої хвилини Її непорочного зачаття, так певне — по думці св. Отців — вибрав для неї се дороге „святе ім'я“¹⁾.

З сього випливає, що се вибране Богом ім'я повинно бути в нас у великій шані та любові. Воно нам нагадує нашу найліпшу Матір, Її могутність та доброту. Сам Христос Спаситель обіцявав ученикам: Істинно, істинно говорю вам, коли попросите чого від Отця в моє ім'я, дасть вам²⁾. Чи ж не можемо вірити, що любов до матери, подібні слова кладе на уста Ісусові: Справді, справді кажу вам, чого тільки попросите мене в ім'я моєї матери, дасться вам. Справедливо замічає св. Ансельм: Скорше дістанемо благодать, якщо проситимемо в ім'я матери, як тоді, колиб просили в ім'я самого Ісуса³⁾. Тому у всіх потребах, злиднях та горю не забувай про поміч Тої, що Її велике, могутнє і святе ім'я зсється Марія.

2. Кожде ім'я, яке священник надає людині при хрещенні, має своє значіння. Значіння наших імен ми не все відразу догадуємося, бо вони дуже часто походження єврейського, грецького, латинського, а лиш часами слов'янського. І так прим.: єврейське Йоан значить по нашому: Богом даний, Анна — благодать; грецьке Василій — король. Стефан — вінець, Ірина — спокійна; латинське Климентій — лагідний, Інокентій — невинний, а славянське: Володимир — володитель світа, Богдан — Богом даний і т. д.⁴⁾. Значиться й ім'я Пречистої Диви, єврейського походження, переведене на нашу мову, мусить мати якесь своє значіння; тимпаче, що воно, як Богом дане, є так діbrane, щоби як найкрасше надавалося для сього благословенного дитяти⁵⁾. І справді се ім'я має більше значіння⁶⁾.

(Не всі однаково його читають: мір-ям, або мар-ям, або: марія). Але у них всіх відбивається ціла Матір Божа зі своєю хвалою, чеснотами й силою, немов обличчє людини в зеркалі. На основі науки св. Отців ім'я Марія має п'ять значінь:

1. Св. Іван Дамаскин каже, що Марія значить тільки, що жінка. Пречиста є жінкою в найзнеслішійм значінні

¹⁾ Дзерович: Париця мая стр. 223—226.

²⁾ Йоан XVI. 23.

³⁾ Цвіт Назарета ст. 44.

⁴⁾ Дзерович I. с. стр. 225.

⁵⁾ De la Brois. I. с. стр. 65 — 67.

⁶⁾ Bardenhever: Der Name Maria 1895. Автор наводить 67 значінь сього імени. Загально приймають п'ять.

сього слова. Вона ж „благословенна в женах“. Вона дівою і матір'ю; у Ній відбиваються всі чесноти жінок. Св. Іван євангелист пише: І з'явився на небі великий знак. Жінка одягнена в сонце, а місяць під її ногами, а на її голові вінець з дванадцяти зір¹⁾.

2. Марія означає те саме, що Володителька (церк. владичиця), Пані. Від першої хвилини свого побуту на землі була Вона владницею диявола, бо стерла його голову; була володителькою гріха, бо він ніколи не закрався до її непорочного серця. Її влада була необмежена, бо розказувала самому Богочоловікови. Христос до 30 року життя — як каже св. Письмо²⁾ — був її слухняним. А що Марія є володаркою — панею Сина Божого, тим самим її влада поширюється на Ангелів і людей.

3. Марія є те саме, що зоря моря. Раз тому, що сяє своїм дівицтвом, якого не втратила через різдво Ісуса Христа, як зірка не тратить нічого зі свого блиску та краси, хоч проміння свої розсилає широко по небесних просторах. По друге тому, бо є ясним дороговказом та потіхою тим усім, що пливають на хвилях життєвого моря до берега вічності. Справедливо кличе св. Бернард: Грішнику! Коли тебе оточуть розбурхані хвилі всяких покус, а твоїй лодці грозитимуть скали клопотів, дивись на зорю морську і клич: Маріє! Коли спінені хвилі лакіства, нечистоти, ложі намагатимуться тебе поглотити, глянь на зорю і клич: Маріє! Коли перед тобою стануть твої гріхи мов потвори, докори сумління стануть тебе мучити, страх суду Божого прибіє тебе, чорна хмара сумнівів обійме тебе, а ти опинишся над берегом бездонної пропасти — тоді, ах, тоді взивай: Маріє! Вона стане тобі потіхою, відрадою, надією й провідником на отському життєвому морю!³⁾

4. Марія означає також гірке море. Називають Пречисту морем задля повноти ласки Божої, якою наділив її Всевишній. І як море перевищує величиною всі ріки, озера й потоки, так Марія — благодатна — повна ласки — стоїть понад всіми сотворіннями. Називають Марію гірким морем, морем горя, задля терпіння і горя, які Вона перенесла тут на землі. Пречиста, якої серце — по словам старенького Симеона, — проколов, семикратно меч горя, може по ширості повторити за Ноеминею: „Не називайте мене Ноеминь (гарна), а називайте Марою (гірка), бо Всемогучий послав на мене велике горе⁴⁾. Марія — се „тая мати, що ріки — море сльози святої пролила“⁵⁾.

1) Апок. XII. 1.

2) Лук. II. 51.

3) Цвіт Назарета I. с. стр. 45.

4) Руть I. 20. Гляди Дзерович I. с. стр. 229.

5) Шевченко: Неофіти.

5. Накінець Марія значить те саме, що Просвічуюча. Вона світить цілому світові своїм величнім приміром, чужими свого милосердя та блеском своєї слави. Як колись вів вибраний народ із єгипетської неволі до обіцяної землі облачний стовп, що в день хоронив Жидів перед жарким промінням сонця, а в ночі своїм блеском указував їм дорогу, кудю їм іти, так Марія є для нас тим чудесним стовпом, який з одного боку заслонює нас перед огнем Божого гніву, а з другого освічує нам шлях до обіцяної землі. Нехайжеж у всіх хвилинах нашого життя щасливих чи нещасних у нас на устах буде величне, могуче й святе ім'я: Марія.

На святім хрещенні надано і нам ім'я якогось святого, щоби він був для нас приміром у життю і заступником перед Богом. Примір святого Іменника має молодого християнина заохочувати до боротьби зі всім, що низьке та гидотне, остерігати перед усякими небезпеками, що ведуть у вічну загибель. Яко заступник перед Богом має наш святий Іменник обов'язок своїми заслугами і молитвами випрошувати всякі ласки і спомагати перед престолом Всевишнього того, що його ім'я на собі носить. Віддавай тому глибоку по честь своєму св. Іменникови. Жий і поступай за його приміром, та наслідуй сю чесноту, якою він найбільше відзначався. День твоїх іменин обходи по Божому, значиться приступи того дня до св. сповіді і Причастя.

Оповідать, що Александер Вел. мав у своєму війську жовніра, що звався також Александер, але був великим боягузом. Довідався про се Александер Вел., прикликав до себе і сказав остро: „Або жий, як годиться Александрови, або відречися його імени!“

Тож уважай, щоби і твій святий заступник в небі не мусів і тобі сказати: Або жий гідно, як велить моє ім'я, або відкинь його! Ім'яж Матінки Божої хоч його не носиш на собі — вимовляй завжди з довірем та пошаною.

Амінь.

XXI.

Неділя XXVI.

Так є з тим, хто собі збирає,
а не в Бога багатіє
(Лук. XII. 21).

Коли в якому місці осяде славний лікар, що відразу вміє розпізнати хворобу та приписати відповідні ліки і засоби, як її позбутися, то до нього сходяться, а то й зіїжджаються зі всіх сторін хорі, зарадитися, якби скоро прийти до здоров'я. Під теперішню пору точить ціле людство одна

тяжка хвороба, а саме: невдоволення зі свого стану, зі своєї долі. Хорих на сю хворобу повно всюди. Вона виступає епідемічно, є вельми заразлива, бо сьогодні усе, що живе, нарікає на тяжкі часи, на своє становище, убожество, довгі, загальну нужду¹⁾. Ось приклади: Шкільна молодь заєдно нарікає, що немає нічого гіршого, як бути студентом. Студентська доля — найгірша доля. Щодня тремти перед двійкою, куди не рушся, всюди професор, задача, (як не домова — то шкільна, або яка инша справа) лектура обов'язкова й надобов'язкова; завжди уважай на поведінку, гляди, щоб не спізнитися, не бути записаним до дневника, не потрапити в карцер. Словом: школа се страшна неволя. Ті знову, що скінчили школу, вважають гімназійні часи за найкрасні у своєму житті. Господи, каже не один, якби так можна стати молодим! Я найрадше записався би до школи. Там безжурне життя. Студент не має ніяких клопотів, що найвище напише до дому: „Тату пришліть“! Не журиться ні житлом, ні одежею, ні харчами. Йому все подадуть готове. А ферії шкільні — такі довгі, нічого не варті? — Селяни завидують міським урядовцям: вони, мовляв, нічого не мають до роботи. Чи слота, чи погода — платня йде. Впрочім махати пером, то не праця. Урядовці заздять селянам, бо „з хлопа їх ніхто не скине“, наставників чи зверхників над собою не мають ніяких, не потребують нічого купити, бо все має своє, життєві вимоги в них майже ніякі. — Військові дивляться кривим оком на цивільних, ті знову на військових; багаті завидують бідним, бідняги багачам; бездітні тим, що мають діти, — а сі знову бездітним. Остаток хвороба невдоволення зі своєї долі, загального нарікання, охоплює всіх і вся.

Так, хвороба є, але доброго лікаря на неї тяжко знайти. Найбільше вештається на всіх усюдах новомодних лікарів. Замість вказати певні, випробовані ліки, що поправили б долю нарікаючого людства, вони ще більше її ятрять, бо заєдно підшпінтують усім нещасливим: „А дивіть! Ось який сей богач! У нього гроший, що й не знає, де їх подіти, а збіжжа — землі — що й не почислиш. А ти що? бідняга, злидар, останній нуждар! Життє такого дуки — панка — рай уже тут, а твоє — се чисте пекло на землі! Тож найкрасше відобрати й поділити маєтки та всяке добро багатців поміж бідних, щоби всі були рівні!“

На жаль ті ліки нічого не помагають, а збільшують тільки ненависть та зависть між поодинокими суспільними верствами, подібно як не полєкшає хорому на тілі, якщо йому скажемо: Дивись той здоров, як риба, він не хорував ніколи й не хорує, а ти вічно нездужаєш і борєшся зі

¹⁾ Дзерович; Цариця мая стр. 108.

смертю¹⁾. Що торкається сього, нібито цілющого бальзаму людської нужди, себто рівного поділу всіх земських дібр і майна між поодинокими людьми, то хай знають усі прихильники новомодних теорій, що вони не дадуться ввести в життя в цілій повні ніколи. Христос виразно сказав: Убогих завсіди матиме між собою²⁾. По друге: людська природа не в у всіх однакова. Люди, хочби й як мудрували, не в силі її змінити, чи направити. Якраз ся її властивість спричинює нерівність майна та земських дібр між людьми.

Тож не від тих нам слухати поради, які боготворять черево, яким кінець загибель³⁾, що касують Бога та Його Церкву, що замість гоїти рани суспільности, розбуджують тільки ненависть до заможнішого та погорду для багатшого. Ні! Нам треба звернутися до иншого лікаря, Христа Господа, до инакших ліків — до життя на основі Його науки і Його заповідий.

Що воно дійсно так, пригляньмося ближше щоденному життю сьогочасної людини. Сей світ — се величезне людське муравлище. У ньому всі заєдно вертаються, крутяться, приють, працюють тяжко, двигають і з трудом тягнуть життєве ярмо. ...Падуть під ним і зникають зі земного овиду... На їх місце приходять другі і знову те саме... Часами боряться одні з другими на смерть й життя, а то й убиваються немилосерно. А ми дивимося на те все, чуємо, що й нас втягнуло в ту боротьбу і питаємо: „Пощо й навіщо те все. Яка мета людському життю, навіщо всі ті змагання, клопоти, журби, пощо ся боротьба за хліб, за існування, за позірний блиск проминаючого щастя?“ Життє уявляли ми собі в красках веселки, а ту день за днем бачимо щось зовсім инакшого. Тому з гіркістю питаємося, чому то Господь уладив життє людини так непригоже? Де щастє, якого жадоба будиться у нашому серцю, де справжня втіха, вдоволення, де дійсні радощі?

А прецінь вічною правдою останеться, що Господь, Наймудріший Організатор людського роду, Найвисша Доброта, вляв в наше серце бажання щастя, а тим самим хоче, щоб ми могли його посісти, до нього дійти. Звідкіля отже береться те противенство, що людина, зміряючи до щастя, виснажуючи для нього всі свої сили, чується часто, дуже часто невдоволеною, нещасливою? Хтож тут провинився? Чи може Бог? Ні! Ніколи! Чоловік! І тільки чоловік, бо бажання щастя, хоче заспокоїти посіданням таких дібр, які щастя не дають, мають тільки позлітку щастя, тільки зверха блищать

¹⁾ Дзерович. І. с. стор. 109.

²⁾ Мат. XXVI. 11,

³⁾ Филипп. III 19.

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 6.

Львів

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1927.

о. др. І. Фіголь

XXI

Неділя XXVI

(Докінчення)

щастем, а внутрі прегіркі, викликають розчарування, песимізм та зневіру. Людина кинулася стрімголов добувати собі вимріяне щастє й то за всяку ціну — та до щастя не дійшла. Тож не дивота, що витративши цілу життєву енергію в погоні за уроєним щастєм, а добувши по найбільших заходах жмінку пороху та соломи, зболілий та огірчений чоловік приневолений був сказати за Соломоном: Марність над марнощами і все марність!

І ви всі мрієте про щастє, до нього змагаєте! А чи ступаєте властивим шляхом, чи в належному напрямі? Не один із вас мріє про здобуттє великого знання, науки. Скінчити з відзначенням гімназію, так само здати матуру... потім студії університетські: філософія, література, техніка, або медицина. Заздалегідь бачить себе над сгосами книг, рукописів, за научною працею, з титулом доктора. Розглас, слава, впливи... щастє... — Гарні се мрії, але чи щастє? вдоволення? Далеко ще до сього, бо де певність, що здоровлє і сили допишуть, що найдуться конечні до сього матеріяльні засоби? А хочби се все й сповнилося, чи душа стане вдоволеною, нічого вже більше не запрагне? Де там! Ось сама думка, що ще всього не вмімо, що ще є далеко більше вчені за нас, більшу мають славу, — скільки ще квестій нерозв'язаних — підорвуть у самих основах те наше вимріяне щастє!

Гроші, майно — се підстава життя, роздумув другий! Уладжений з комфортом дім, віллія, — обстановка в гуцульському стилі, — електрика, телефон, власне авто, багато гроший, доходів — а з ними воля — ось моє щастє! Чи справді? Тож знай, що за дорогоцінними занавісами княжих теремів криється часто несподівано багато біди й нужди, хоч й не матеріяльної, а стократно гіршої, бо моральної. „На дорогу сукню королевої паде нераз більше сліз, ніж

на грубу запаску неодної селянки" — сказала раз королева Піемонту до кардинала Мермільода, який застав сю велику паню в королівській палаті із заплаканими очима.¹⁾ А син найбільшого на світі богача Ротшільда, відобрав собі життя в 22-у році життя; певно не ізза браку гроша, чи вигоди. „Вечерниці, танці, забави, балі, жіноче товариство — всякі новомодні спорти — отсе моя задушевна мрія“, думає инший. Отсе може ушасливити людину. Воно так любо, любо забавитися! Любо — не перечу — та тільки на хвилину, малий часочок. На ціле життя не вистарчає. Перейде молодість, ослабне охота, замовкне музика й спів — а в серцю, що мріло в них знайти щастє, лишиться пустка, гіркість та болючі спомини!²⁾

Щож отже? Не має щастя на сьому світі, все тільки злуда, обман? Отже сумніватися у все та нарікати?

О ні! Так зле не є! Щастє є, його можна досягти, тільки не в земних добрах, бо вони не трівкі, не для всіх доступні. Вони лиш осліплюють чоловіка ложним блеском, приманюють до себе та зводять. — Правдиве щастє є тільки в Бозі та в життю по його заповідям. Він один лише в силі заповнити глибину людського серця, пожираного горячою жадобою посісти безконечне добро. Як дитя на лоні матери, так ми люди тільки на лоні Бога, нашого найліпшого Батька, можемо вповні чути себе щасливими. Досвідчив сього в повній мірі у своїйому життю св. Августин, тому й каже: Сотворив Ти нас, Господи, для Себе й неспокійне є серце наше, поки не спічне в Тобі!³⁾

Ось де щастє, ось який шлях до нього!

Розказують, що вмирав у одному краю дуже молодий цар. До нього покликано багато лікарів, та вони не були в силі що небудь йому помогти. Вкінці найшовся якийсь старець, який сказав: Цар може тільки тоді видужати, коли вбере на себе сорочку із щасливого чоловіка. Негайно розіслав той цар своїх слуг по всіх усядах, щоб вони винайшли щасливого чоловіка, та хочби за найбільші гроші купили в нього сорочку. Довго шукали слуги щасливої людини, та годі їм було її найти між усіми суспільними панами, бо ні урядовці, ні селяни, ні міщани, ні купці, ні молодь, ні старики не почувалися щасливими. Знеохочені, сумом прибиті вертали царські висланники з порожніми руками до дому. Аж на відлюдному передмісті столиці побачили вони веселого зарібника, що з мішком на плечах, з піснею на устах вертав до дому. Царські слуги приста-

¹⁾ Коренець: Отче наш стр. 91.

²⁾ Winkowski: Egzorty III. стор. 130, 248.

³⁾ Confessiones I, 5.

нули та запитали його, чи він припадково не знає якої щасливої людини. „Я сам щасливий!“ Сказав без надуми зарібник. „Як? Що? Ти?“ допитували недовірливо царські висланники, та стали прохати його на чім світ стоїть, щоб їм відпродав свою сорочку. Але наш зарібник був без сорочки. Свою сорочку подарував саме своєму хорому сусідови. Колиж слуги дивувалися, яким робом може почуватися щасливою людиною, що не має навіть сорочки на собі, відповів він ось так: „Працюю тяжко і тим робом заробляю на хліб насущний, нікому не чиню зла, числюся заєдно з тим, що приказує 10 заповідей Божих, боюся гріха таї тому почувую себе щасливим!“

Ось дивіть, без сорочки, а щасливий! А кільки є в сорочках та ще й в яких — а мучаться ціле життя! Жийте подібно, як сей зарібник, по Божому, по Його заповідях — а будете щасливими. На ваших обличах яснітиме ясний усміх вдоволення, а в серцях ваших царитиме вічна весна шастя. Амінь.

XXII

Неділя XXVII

І застидалися усі його противники
(Лук. XIII. 17).

Субота. Святотчний день у жидів. Фарисеї навчали, що в суботу не можна нічого робити. А Христос навчає в божниці. Зібрані тут книжники і фарисеї наглядають за Ним, чи не уздоровить кого в суботу, аби мати нагоду негодувати на Нього і зараз обезцінити та понизити всяке Його діло. Була там тоді у божниці одна жінка, вже від 18 літ скривлена і ніяким робом не могла випростуватися. Знаючи задушевні гадки своїх ворогів, прикликав Христос сю жінку до себе і сказав їй: „Жінко, ти вільна від своєї недуги“ — і положив на неї руки. Жінка зараз випростувалася і славилла Бога. Гнівний за се старшина божниці став негодувати і промовив до народу: „Є шість днів у тиждні, в котрі годиться роботи. В сі дні приходить і лічитьсся, а не в день суботний!“ Ісус відповів йому: „Лицеміре, чи кождий з вас не відв'язує у суботу свого вола або осла від ясел і не веде поїти? Чи ж не годиться сю доньку Авраамову, котру сатана через 18 літ держав звязану недугою, визволити від сих узів у день суботний?“ І застидалися всі Його супротивники, а весь нарід радувався всіми Його ділами.

І щож було причиною, що старшина божниці замість думати й говорити з пошаною про науку й діяльність Христову, перевертає все до гори дном, змальовує все у лихих світлі, аби тільки підкопати Його значіння? Він, мовляв, зневажає суботу? Зависть! Зависть була жерелом, з якого виринали безчисленні наклепи, перекручування й натягання на свій лад усього поступовання і навчання Христового. І так було завжди. Щонебудь творить Спаситель, вони все на лихо звертають та перекручують. Уздоровляє в суботу хорих: ого! вже зневажає день святочний; чинить чуда: — тут ділає — кажуть — не Божа сила, але се діється при помочі злого духа, Велзевуїла; вишукує і пристає з грішниками, щоби їх навернути — вже доказують, що Він стає прихильником їх гріхів; не відповідає на їхні підступні запити — є облудником, та вдає, що ніби все знає; відповідає: є — кричать — богохульником, творить себе Сином Божим. І так завжди.

Те саме чинить зависть і тепер. Всі злобні посуджування, всі ненависні видумки на других походять із неї. А що вона проявляється часто і між вами, закрадається часто і в шкільні мури, тому сьогодні приглянемося ближше тому поганому гріхови і розберемо:

1) що таке зависть,

2) які погані її наслідки.

1) Зависть се нехіть, відраза, неприхильність до свого ближнього з причини його щастя, а злорадісна втіха з його нещастя, невдачі. Хто сумує тому, що другому добре ведеться, у всім щаститься, що другий має великі здібности, багатших батьків, що його люблять товариші й учителі — хто із отсих понук свого ближнього чи товариша не любить, обминає, переслідуює — сей зависний. Хто роздратований, невдоволений, якийсь несвіт через те, що ближній має якесь добро; хто думає собі, що — через те добро — його якслід не доцінюють, менше славлять, менше відзначають — сей зависний. Подібно заздрить той, хто радіє злобно, коли бачить, що другого стрінуло якесь нещастя: от у школі твій товариш не вмів лекції, щось загубив, забув дома, не приніс якогось шкільного приладдя; за се його покарали, а ти в своєму серцю з того злобно усміхався — знай, що ти зависний.

Однак звичайно зависть не вдовольється самим внутрішнім огірченням, неприхильністю, чи ненавистю супроти ближнього, але проявляється назверх у ідких, докучливих словах, часами і в поганих, гідотних ділах. Ось приклади: Два зависні лікарі живуть у одному місці, ще й мешкають при одній вулиці. Хорий покличе одного з них, а що хвороба не уступає, кличе за кілька днів другого. Сей другий дуже зависний. Що він робить? Бере рецепту, що її написав

перший лікар, читає, киває головою, знизує раменами. Те все приявні в кімнаті добре завважують. Потім щось думає і заявляє, що сей лік нічого не варт, він навіть не на таку хворобу, а лікар, що його записав, просто нічого не розуміє. А вмере недужий, оба лікарі складають вину один на другого. Або два купці: Піди до одного на закупню і спитай деңо про другого. Зараз почувш несотворені річі! Той другий се обманець і злу вагу має і фальшиву міру, весь товар у нього ні дочого, цукор не солодкий, перець не гіркий і т. д. А яка причина сеї мови? Зависть!¹⁾ А шевці що? У їх кількох на одній вулиці, кожний хвалить тільки свій товар, свій ремінь, своєю роботу. Тільки він один майстер, інші то самі полатайки, просто партачі. В його обуві походиш більш як три роки, в обуві того ні місяця. Він вчився у Львові, чи в иншій великій місці, той поза Мостиска чи Тисменицю й носа не показав. Тому наш швець вічно жалів над тими, що даються так обдурювати та йдуть замовляти обуву не у нього, а в других.

А таких зависних повно всюди. Із зависти убив Каїн свого брата, невинного Авеля; із зависти розгорілись сини Якова такою ненавистю до свого брата Йосифа, що продали його в Єгипет; із зависти напосівся Савло на життя найвірнійшого і найприхильнійшого собі Давида; із зависти постановили лукаві фарисеї позбутися за всяку ціну найсвятійшого Христа Господа та домагались хрестної смерті на Нього у Пилата. Як бачимо зависть спричинює дуже багато всяких гріхів та чимало поганих учинків.

2. Правда, що земні добра не між усіх однаково розділені; правда, що і між вами є різниці щодо таланту майна, чи зверхнього вигляду. Але мої дорогі! Хто над нами найвищим Паном, хто се розділив між людьми усі до-часні добра? Сам Господь який знає, кому чого потрібно, Йому вільно дати одному слугі п'ять талантів, другому два, а иншому тільки один. Він яко Наймудрійший знає, що чинить, а яко Найсправедливіший не може нікому заподіяти кривди. Одначе нехай пам'ятає кождий, що кого наділено п'ятьма талантами, має звернути аж десять, а тому що тільки дістав один, висгарчить, якщо викажеться ще одним. Хто більше з вас одержав спосібностей та має нагоду вчитися серед красних матеріяльних засобів — від того Господь зажадає видатнішої праці, солідніших успіхів, красшого поступу в науці і в чеснотах.

Хто отже завидує другому, сей виступає проти волі й постанов самого Бога, сей стягає на себе Його гнів та справедливу кару. До нього зовсім справедливо може ві-

¹⁾ Stolz : Vater unser 1894. III. Т. стр. 47—51.

дозватися Господь словами євангельського господаря: „Друже, не кривджу тебе... Хибаж не вільно мені робити зі своїм, що хочу? Чи твоє око лукаве, що я є добрий?“¹⁾

Зависть суперечить цілком обовязковим любови ближнього. Ісус Господь навчає: Усе, що хочете, щоби робили вам люди, то і ви їм робіть...²⁾ Люби свого ближнього, як себе самого...³⁾ По сім пізнають усі, що ви мої ученики, коли любов матимете між собою...⁴⁾ А св. Павло додає: Хто любить другого, закон сповнив⁵⁾. Значиться: правдивий християнини вважатиме щастє й нещастє ближнього за свою власну долю й недолю, як каже норма: зі сумуючими сумуй, з веселими веселися. А чи окрилюють такі почування зависника? Чи не сумує він над добром ближнього, а не радів його нещастєм? Чи можна собі подумати щось більше суперечного з любовю ближнього, тим головним обовязком правдивого християнина?

До сього додаймо ще й се, що зависть не приносить ніякого хісна. Бо коли всі інші грішники находять у своїх гріхах певне вдоволення та приємність, то зависний їх не визнає, бо зависть його найбільшою мукою, хробаком, що завжди гризе його в нутрі, огнем, що висушує і зїдає його, як про се говорить св. Дух: „Легідне серце — життем для тіла, а зависть їзжирє й кости“⁶⁾.

Зависний стає иноді невмолимий, без серця навіть для приятелів, кривних та добродіїв. Він подібний до тої недоброї матері, що то станула враз із другою жінкою перед судом Соломона в спорі за дитя. Ся нелюдська мати на приказ царя: розтяти живе дитя на дві частини й таким робом погодити обі жінки, закликала: „Добре, добре, розтинайте, хай не буде ні мені, ні тобі“.⁷⁾ А як часто говорить і ділає так само зависний⁸⁾!

Як далеко у своїй злобі може посунутись зависний, як ся вада є чимось надто поганим, покажеться нам з осьього прикладу: Один багатий, дуже благородний пан мав у себе двох слуг: одного роботящого та чесного, що служив у нього десять літ, а другого велике ледащо, дуже зависного, що пробув на службі у нього тільки пять років. Склалось так, що згаданий панок справляв у себе велике родинне свято і з тої нагоди хотів щедро обдарувати свою прислугу. Тому кличе до себе своїх слуг, щоби їм власноручно роз-

¹⁾ Мат. V. 13.

²⁾ Мат. VII. 12.

³⁾ Мат. XXII. 39.

⁴⁾ Іоан. XIV. 35.

⁵⁾ Рим. XIII. 8.

⁶⁾ Причт. XIV. 31.

⁷⁾ Царств. III. 24—27.

⁸⁾ Кміт: Проп. нед. стр. 180, 1:1, 182.

дати гостинці. Старшого якраз тоді не було дома. Перед паном явився тільки зависний ледарюка. „Маєш право вибирати — промовив пан до нього — і скажи щиро, яке твоє бажання. Але знай, що твій товариш, якого тут немає, дістане всього вдвоє тільки, що ти, бо він двічі довше від тебе у мене служитиме“. На ті слова люта зависть заволоділа цілим єством поганого слуги. Щоби закрити своє зворушення, попросив проволоки, щоб нібито надуматися, чого саме просити. Пан пристав на се. Слуга відійшов і думає: „Скажу — укладає, — пане, даруйте мені коня — то зле, бо мій товариш дістане два; попрошу села, то не добре, гроший — так само. Чого тут просити, щоб він не вийшов ліпше, як я. Ага! вже знаю“. Заздрість піддала його страшну думку. Зголошується перед паном і каже: Пане, виколіть мені одно око, а йому виколете обидва“. — „Геть зперед моїх очей! — крикнув справедливо розгніваний пан, — ти не на ласку, а на кару заслужив собі такою просьбою“ — та велів його відповідно покарати!

Ось до чого спроможна зависть!!!

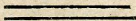
Стережіться тому пильно сеї погубної пристраси, що витискає на людині плямо Каїна та — по словам св. Отців — чинить її рабом сатани. Не завидуйте нікому й ніколи! Коли тільки зринає у вас неприхильна гадка, коли заворушиться неприхильне почуття супроти ближнього, придавлюйте їх у зароді. Знайте, що се нічого иншого, тільки зависть стає на порозі вашого серця!

Від зависти належить відрізнити так зване суперництво, себто бажання дорівняти ближньому в добрім, особливо в поступі у чеснотах. Воно не є грішне. Навпаки: виспішить, яку бачимо у другого, стає нам нагодою, звернути більшу увагу на власні недостаті та намагатися їх усунути. Св. Антоній пустинник ходив від одного до другого пустинника та приглядався точно, чого саме йому недостає до християнської досконалости, а як тільки що запримітив у другого доброго, старався його в тому наслідувати.

Таке шляхотне бажання, така шляхотна амбіція, щоби дорівняти тим, що від вас ліпші, набожнійші, пильнійші — нехай кермує вами у вашому життю, бо людина не для землі, а до небесних висот сотворена.

Ad maiora natus sum.

Амінь.

XXIII

Св. О. Николая Чудотворця

Блаженні милосерні, бо вони милосердя
доступлять. (Мат. V. 7.)

Голосне й славне ім'я св. Николая по цілій українській землі. Немає у нас хочби й найбіднішої хатини, де не булоби на стіні його образу; немає мабуть і дитини, щоб не знала розказати, хто був отець Николай; немає душі, щоб не горнулася до нього у всяких своїх потребах.

Хоч був греком, він здавен давна немов наш рідний український Святий. Його по Пречистій понад усіх любимо й почитаємо. Його пам'ять найбільше торжественно обходимо, в радісних піснях гомонить між нашим народом його слава.

Походив з міста Патари в Лікій в Малій Азії. Вже змалку проявляв великий нахил до набожності, тож батьки спрямували його до духовного стану. І ледви став священником, негайно починає з усіх сил трудитися для свого духовного стада.¹⁾ Він радо спішить там, де може допомогти, потішити, порадити, поратувати, відвернути нещастя. Майно, яке одіичив по своїх батьках, розділює між убогих так, що йому нічого не лишилося. Тричі запомагає тайком зубожілу родину і тим робом відводить її від гріховного упадку. За велике щастя вважає собі втишити стони бідних, осушувати їх сльози, заспокоювати їх голод, окривати їх наготу.²⁾

Незабаром стає єпископом у Мирах в Лікій, та в християнським милосерддю не устає. Для себе не має нічого, носить убогу одіж, їсть просту страву, часто тільки раз на день, відмовляє собі сну й молиться цілими ночами. А для других? Стає ангелом—охороною у всім. Нікого не відпускає від себе без помічі, поради, потіхи. Чимало вдів і сиріт знаходить у нім свого добродія й опікуна; багато сліз отерла його милосерна рука. В часі голоду спроваджує для міста з Сицилії абіже.

А робить те все не для власної слави, пустого розголосу, але з правдивої любови Бога і ближнього. Його ліва рука не знала, що доброго робить права, а нерідкі були випадки, що той, якому св. О. Николай ніс поміч, навіть сам не знав, звідкіля вона походить. Отсим пояснюється той, загально прийнятий звичай, що батьки кладуть вечером перед його празником потайки малій діворі під

¹⁾ Савойка: Науки на свята стр. 317.

²⁾ Кміт: Пропов. на свята ст. 18.

подушку всякі подарунки, щоби вчилися від сього великого Святителя, як належить сповняти добрі діла та підпомагати вбогих.

Се незвичайне милосерде супроти нуждарів так подобалось Богови, що ще за життя дав йому силу творити чуда. — Його милосерде обіймало всі ділянки людської недолі, всюди спішив радо, щоб притупити вістрє всяких злиднів. З його серця й уст плила потіха й розрада для всіх збідованих страдників, прибитих горем.

У таких подвигах умирає в 342. р. та і тепер випрошує у Бога всяким нещасним поміч.¹⁾ Ось вам зразок милосерного християнина.

Се християнське милосерде, — се найкрасша риса характеру св. Николая — хай стане сьогодні за його молитвою предметом нашої науки.

Між християнськими чеснотами, які Христос Господь в часі чудової проповіді на горі уняв у вісім блаженств, незмірно важне місце займає чеснота милосердя. А що Божественний Спаситель—як се вдатно замічає св. Лука²⁾ — не тільки вчив, але й діяв, тож Його життя се повсякчасне милосерде. Ним назнаменоване кожде Його слово, значений кождий його крок, кожде діло, кожде чудо. Засвідчити се можуть голодні, яким помножував їду; недужі, яким звертав здоровле; грішники, яким скидав важку скалу гріхів зі сумління; засмучені й упосліджені, яких потішав і кріпив на душі. Найкрасше заяснила ся от чеснота нашого Господа в навечере Його мук і смерти встановленням Насв. Евхаристії. Св. Франц Салезій так висловлюється про се: „Ніде Спаситель не виявляється ласкавійшим і милосерднійшим ніж у сій Тайні, де дав себе самого за живу, щоби проникнути душу й злучитися з серцем вірних!“

Що милосерде важний і наш обовязок, се показує жахлива картина страшного суду, яку змальовує сам Христос. По Його словам несповнення обовязку милосердя загрожує нам утратою неба, вічним осудженням. Ми ж одна рідня, повязана золотими ниточками Божого батьківства! А що справжня рідня любить ся, взаємно спочуває собі, подає поміч, тож спитаймо себе, чи в отсих страшних часах загального егоїзму та браку зрозуміння для нужди другого, яке спричинила довга, всесвітня війна, не облишили ми любови й милосердя, не потоптали нераз законів людяности? Чи сей сліпий егоїзм не здавив і в нас милосердя, чи не вбили його скупарство й захланність? На вид людської нужди, недолі та злиднів чи не говоримо байдужно: „Моя хата з краю, ніким собі голови не завертаю“.³⁾

¹⁾ Савойка I. с. стр. 319.

²⁾ Діян. I. 1.

³⁾ Кміт. в. I. стр. 20.

Та не забуваймо: Суд без милосердя тим, що не знали милосердя!¹⁾

Однак християнське милосерде не проявляється тільки в тому, щоби наділяти милостинею—грішми вбогих та нещасних. Широка його царина. Тут працює не лиш рука, але й серце. Християнське милосерде — се людяність, що лине втихомирювати розбурхані життєвими невзгодинами душі; се ті сильно напняті струни, що миттю відзиваються на всі людські зойки і стони; се ніжне спочування, що вмів відчути страждаючого й бере діяльну участь у його терпінню і спільно з ним боліє. Милосерде — се чудовий провідник у життєвій мандрівці, золоте огниво в ланцусі зеднання, тремтяча мати над дитятком, терпелива сестриця в лічницях, похилена над недужим, олива на шаліючі хвилі горя.²⁾ Так навчає й св. Августин: „Якщо можеш дати що ближньому, то дай, а коли ні, вияви йому свою приязнь. Навіть добрий намір вінчає Бог за діло у того, якому неможливо вчинити добро“.

На далекій Сибірі помер засланець. Лежить нагий на долівці. Ніхто на нього й не гляне, всі проходять далі, тільки мухи лазять по нагому тілі. Всіми покинута людина! Аж наблизився один старшина. Пристанув. Защеміло серце, затремтіли уста, промовив жалісно: „І він мав матір“!³⁾ Хоч не прикрив його наготи полотенцями, але зодягнув його милосердем, матернім спочуванням.

Усяка людина жила бодай якийсь часочок у матерніх сятках і почуваннях. Пригадка з милосердем: „І він мав матір“ — двигає впалого, не дозволяє заподіяти кривду та порушити людську гідність. При всіх зустрічах з людьми, хай шепочуть наші уста, а серце хай відчув: і він і вона мали матір! а не витиснемо з нічиїх очей гіркої сльози!

Сього матірнього спочування вчимося сим робом, що виховуємо себе самих до того, щоби найпильніше чувати над усім, що моглоби другого придавити, зранити, зробити прикрість, або коли продумуємо, якби нашому ближньому справді допомогти. Немає нічого милішого над обличчя людини, оповите правдивою спочутливістю й оглядною любовю для других, але й немає знову нічого сумнішого над тісне й трівожне обличчя, що завжди обертається біля свого малого я⁴⁾.

Учімся тому двері легко зачиняти, книжки та прилади шкільні без стукоту на столі чи лавці поставити, ходити тихо гейби на пальцях, уживати в часі їди тарелів

¹⁾ Яков II. 13.

²⁾ Кміт II 18.

³⁾ Достоевський, гляди Кміт I. с. 19.

⁴⁾ Dr. Förster: Wychowanie człowieka стр. 537, 541.

і столового накриття обережно без лоскоту, доторкатися всього ніжно, пильно вдивлятися, чи не бракує чого кому; висерігаймося кидати слова, що моглиби другого вразити, чорнити, гнівити, чи бути неприємними; розуміти та відчувати серцем смуток свого шкільного товариша, як його рідню, чи його самого стрівуло яке нещастє, як він сам нездужав, як мимо великих зусиль не ведеться йому в науці. З отсих маленьких завязків матернього спочування виростуть згодом чудові квіти християнського милосердя на ширшу мету¹⁾.

Жив недавно дуже багатий чоловік, що переїхав цілий світ, наливився на чимало річий, такби сказати, нажився всього. Його питали раз, коли почувався найщасливішим у життю? Відповів: „Коли я в Мінхені хорий на тиф лежав у лічниці“. „Якто, се був ваш найкраспий час?“ „Так! Мене доглядала тоді милосерна сестра, а я не можу ніколи забути її ангельської лагідности і терпеливости. Я був для неї чужинцем, в недузї дуже прикрим, а вона крім мене мала в своїй опіці ще й інших хорих, а свою тяжку службу повнила день і ніч. Але цілих вісім тижнів я бачив завсіди однаково сяючу її доброту й лагідність; ніколи не замітив навіть найменшого знаку роздратовання чи невдоволення. Так, тоді я був у небі!“²⁾

Уважаймо! Чи не дивне? Дні проведені в шпиталю, найщасливіші в цілому життю! Богач першої класи, що може за гроші дістати, чого забажав, тужить за шпиталем, де мав тиф, лежав хорий! Чомуж се так? Бо щастє лежить у милосердю, доброті, лагідности, любови, посвяті для других, а не в грошах!!

Найкраспий і найбільше зворушливий вид на цілому світі — се милосерна любов, що не бажає нічого для себе, тільки хоче служити і цілити других. Все, що можна набутися за гроші, нічим є супроти добрячого обличчя, що похиляється над нами і шепоче нам розраду. А чим більше має хто гроша, тим менше зазнає він справжньої любови. Бо як магнетична гора — в якійсь байці — притягає до себе цілі кораблі, так гроші притягають і розбуджують у людині все, що ханчиве, дике, безоглядне!

Тому світить милосерна сестра своєю все однаковою, тихою підмогою, як зоря в тій темній, земній долині сварній й гризній та розпалює глибоку тугу за всім, що добре й святе. На жаль таких сестер милосердя мало на світі, а хорих, що потребують їх опіки, ще дуже багато³⁾.

¹⁾ Dr. Förster l. c. стр. 539.

²⁾ Förster l. c. стр. 542

³⁾ Förster l. c. стр. 543.

Та знайте, що й здорові люди повинні би мати біля себе такі сестри. Бо здорові мають часто хиби і рани у своїй душі, що вимагають цілющого лікування та ще більше терпеливості і пожертвування, ніж хорі на тілі. Коли хто гордий, зарозумілий, гнівливий, злющий, похопний до бійки чи прокловів, — то вправді не бачимо зього так, як напухлої ноги, чи набреної щоки; він назверх здоровий, але чи не має запалення, часами із сильною горячкою в одній частині своєї особи, чи не потребує особливої опіки, чи не пропаде через свою внутрішню хворобу, якщо безжурно й без милосердя будемо з нею обходитися?¹⁾

Тому ставаймося милосердними сестрами. Не думаю, щоби ми всі йшли до шпиталю. Ні — ми повинні тільки пригадати собі сю сестру милосердя з міхненської лікарниці і питати себе, чи не моглиб ми статися подібними до неї, та чи є що краще на світі, як розсипати таке світло? Ах! Якжеж инакше виглядала б земля, колиб такі сестри находилися не тільки в шпиталях, але також по хатах і в школі біля здорових і міцних, гнівливих і гордих, біля захланних і тісносердних, упертих та закаменилих?²⁾

Не можна однак статися такою милосердною сестрою без підготовки. Треба вправи; не забувати, що маємо бути сонцем для ближніх. Своє власне уподобання муситься часто втопити в морі терпеливості. Починаймо се, коли чуємо лихі, образливі розмови про других, або погані наклепи про знайомих, спрямовуючи розмову на правий шлях; коли найдемося між товаришами уразливими та сварливими, поводитися так, щоби любов та згоду ніяким робом не заколотити; злагоджуймо біль терплячих, спочуванням осушуймо сльози заплаканих, щоб і про нас міг не один сказати: „Так, тоді, як ти є між нами, я почуваюсь немов у небі!“³⁾

А чи думав ти коли протакє милосердє? Чи се цілком чужа отєя чеснота твоєму серцю? А се найважнїйше! Потїм то вже і на діло здобудемося і грїш найдеться. Не забувай від сьогоднї хочби і про дрібнєньку милостиню; не відкажи своєї лєпти при шкільнїй чи вуличнїй збірцї: на сироти, Рїдну школу, інвалїдів, голодних, чи нещасних твоїх земляків, синів нашої безталанної Батьківщини, а станешся колись жертволюбивим її членом. Будь милосердною сестрою для твого оточення, а сповняться на тобі слова пророка Ісаї: „Подїлись із голодним хлїбом і введи в хату

¹⁾ Förster I. c. 543.

²⁾ ibidem стр. 544.

³⁾ ibidem стр. 544.

бездомного; коли побачиш нагого, прикрий його. Тоді світло твоє засвітить зорею й супроводитиме тебе слава Господня... Господь заєдно ясністю насичуватиме душу твою і будеш мов сад, підсичуваний водою".¹⁾

Ось стільки ласки, дарів, благословення та вдоволення подасть тобі чеснота християнського милосердя.

Амінь.

XXIV

Неділя XXIX

Чи не десятюх очистилося?
А дев'ять де? Не найшлися, щоби
дати славу Богу? (Лук. XVII. 17.)

Проказа се страшна заразлива недуга. На тілі прокаженої людини показуються сверблячі боляки, що нелегко гояться і справляють прикрі болі. Прокажений мусів проживати відокремлено від людей у печері поза селом чи містом. Уздоровлення від прокази рівнялося виратованню від смерті. Десятюх таких людей стрінуло раз божественного Спасителя. Якраз проходив Він із Апостолами коло одного галилейського села. Прокажені, почувши про се, кликали іздалека: „Ісусе, учителю, помилуй нас!“ Ісус учинив їм се добродійство; уздорив від прокази, повернув до людського товариства, до їхньої рідні. Та по виздоровленню найшовся тільки один, що прийшов подякувати Спасителеви. Десятюх вернуло до здоров'я, а лиш один дякує. Девятюх невдячних, а тільки один почувався до обов'язку подякувати. Сам Христос Господь прилюдно се підносить, бо каже: „Якто? Не десятюх очистилося? А дев'ятьох де? Не знайшлися тут, щоби віддати славу Богови“?

Що діялося давно, те саме діється й до сьогодні. Люди знають брати добродійства від Бога та людей, так сказатиб повними пригорщами, але дякувати не знають. Чорна невдяка — се найчастіша поява на світі. Тому, що й шкільна молодь дуже часто провинюється в отьому напрямі, тож предметом сьогоднішньої моєї духовної науки буде: 1) Чому і защо маємо бути вдячні, 2) як виявляти вдяку супроти своїх добродіїв?

1) Дякувати за добродійства — се один із найперших обов'язків кожної людини. Про се говорить нам дуже пе-

¹⁾ Ісаїя: LVIII. 7—11.

реконуючо голос нашого серця. А голос серця — се жива книга, в якій рука самого Бога виписала всі найсвятіші обов'язки людини. Голос серця — се голос нашої розумної природи, тому він правдивий, торжественний, святий. А всякий, хто ним нехтує, тратить гідність людини, та стає подібним до нерозумних звірят. Сей голос говорить кождому ясно й рішучо: за одержане добро належить дякувати.

Почуття вдячності не збулися й старинні народи. Плятон пише: „Не забувай, чоловіче, про вдячність для свого Творця. А дякуй за все, що маєш, і не лише за себе, але й за всі інші твори; бо вони живуть, існують і те все, що посідають — для тебе одержали.“ Подібно висказуються Цицерон і Сенека.¹⁾

Вдячності домагається від нас виразно сам Господь Бог. За все дякуйте, бо така воля Божа,²⁾ каже св. Павло. І справді від самого початку світа — на основі численних свідоцтв св. Письма — Господь прямо накладав на людей обов'язок вдячності і то або в формі ніжної заохоти,³⁾ або й терпких докорів⁴⁾ Що більше: установив навіть деякі свята, щоб серед вибраного народу зберегти вдячну пам'ять про обильні добродійства, яких він зазнав від щедрої правди Всевишнього. Так наказано Жидам обходити що року свято пасхи з вдячності за те, що Господь вивів їх із єгипетської неволі. Свято кучок мало нагадувати їх сороклітню мандрівку в пустині, а передусім чудесне прокормлення їх небесною манною. Зелені свята знову встановлено на пам'ятку десятиох заповідей, даних під горою Синай. Щоби піддержати раз на все у цілому народі пам'ять про обов'язок вдячності, приказав Господь законом Мойсея, приносити собі на жертву всі первістки зі стад, плодів та овочів землі й установив відповідні обряди, на основі яких се мало відбуватися.

У Новому Завіті стрічаємо також приміри, що Бог вимагає данини вдячності для себе. Христос Господь дякує своєму Н бесному Вітцеві за кожний раз, як має довершати якогось заміннішого діла та дає нам примір, що й ми їх саме повинні чинити. Св. Павло у своїх листах дякує безнастанно Господеви за поширення церкви й християнської віри, за дари й чуда, що по всіх усядах діються та взиває вірних, щоб заєдно дякували за всі добродійства. „Прощу передусім відправляти молитви й подяки за всіх людей, бо се добре і миле перед нашим Спасителем, Богом“.⁵⁾

¹⁾ De benefic. IV. 18. Цицерон Oratio pro Plancio 33.

²⁾ Сол. I. V. 18.

³⁾ Втор.: XXXII 18.

⁴⁾ Ерем.: XI.

⁵⁾ I. Тим. II. 1.

І цілком справедливо. Бо немилиї для людей зарозумілий гордун, гидким є скупар, ще поганішим облудник, але найбільше противний всім невдячник. Робити комусь добре, а не мати за се ніякої вдяк; подати комусь хліба, а у відплату дістати камінь—се дуже болюче. Таж навіть і звірята мають якесь почуттє вдячності для своїх добродіїв. Оскільки більше повинен мати таке почуттє чоловік — єство розумне!

Оповідать, що один невільник провинився раз дуже супроти свого пана і зі страху перед карою втік з дому до ліса. Сподівався знайти тут безпечний захист. Дійсно опинився нараз перед глибокою ямою. Зрадів, що знайшов добрий сховок і не багато думаючи, скочив до середини. Але якжеж злякався, коли побачив тут лютого льва. Несчасний невільник був вже певний смерті. Та, на диво лев не кинувся на нього, лиш витягнув свої лаби і стогнав. Невільник приступив ближше до нього і доглянув у його нозі довгу гостру тернину. Не надумувався довго, витягнув її обережно з ноги, а лев перестав стогнати. Тимчасом надбігли другі невільники, побачили нещасного втікача у ямі і взяли його до дому. По якомусь часі того невільника вивели враз з другими невільниками на арену в театрі і випустили на них дикі звірята. Голодні звірі кинулися на свої жертви, а один лев — на диво всіх — прискочив до нашого невільника і замість його роздерти, став лизати йому руки. Невільник і видці здивувалися. Але вкортці пізнав наш невільник, що до нього припав той самий лев, якому він витягнув колись тернину з ноги.¹⁾

2. Кому маємо бути вдячні? Найбільша вдяка належить Господу Богу. Він нашим найліпшим Вітцем та Добродієм. Йому завдячуємо наше життє, нашу безсмертну душу, наш розум і волю; Він удержує наше життє не лиш через те, що старається про страву й питво, але також через те, що стереже нас перед небезпеками, що ставить при нашому боці своїх святих ангелів і завсіди споглядає на нас з неба повен любови й милосердя. Добродійства Божі — се море, в котрому ми живемо, порушаємся і єсмо. Кожда хвилина людського життєя се плетінка з тисячних Божих добродійств. Здоровлє й сила, майно й званнє се Його дар. „Що маєш, чоловіче, — питає св. Павло — чогоб ти від Бога не приняв?“

Та хоч як цінні сі добра, що їх нам Бог уділив для туземного життєя, то ще ціннійші є добра для нашої душі. Найбільше із них те, що Він не пожалів звого Сина єдинородного, але післав на сей світ, щоби відкупив рід люд-

1) Савойка: Проп. недільні стр. 286.

2) I. Кор. IV. 7.

ський від гріхів. Бо, велике се добродійство коли хто кого викупить з тяжкої неволі, коли заопікується нещасним та піддвигне з лютої недуги; велика се ласка, коли хто останнього нуждаря, що призначений на неминучу смерть, приймає до свого дому, віддає йому сей дім з усім добром, щоб ним користувався по своїй впадобі та волі... А Син Божий викупив нас на горі Голгофті від вічної кари пекла, прийняв у св. тайні Хрещення до свого дому — св. Церкви, віддав нам тут усе, що мав найціннішого: своє Тіло, свою Кров, свою науку, свої потіхи, свої радощі, свої лікарства.¹⁾ Чиж не належиться Йому від нас повсякчасна, неустанна вдяка за те все?

По Бозі мають право до вдячності наші батьки і всі ті, що нам щонебудь вчинили доброго. Мати! З якою любов'ю жертвується вона для своїх діточок. Кілько безсонних ночий переведе вона над колискою, скільки нажуриться, заки дитина виповість перший раз: мамо! — Батько! Кілько кривавого поту не капає з його чола майже кожної днини на те, щоби придбати насущного хліба для своєї рідні? Часами сам собі відойме від уст, а дасть дітям! Що ж? Чи не заслужили собі — ті найдорожші нам особи — на вдячність і то досмертну? А вчителі, що серед незavidних обставин наливають добром та правдою серця та уми шкільної молоді, чи не мають права вимагати від вас вдячності за свій труд та посвяту? Тут немає иншої відповіді, як лише: так — бо така воля Божа, бо так велить нам голос нашого серця, вказує примір самого Христа, Святих, набожних християн, навіть поган і нерозумних звірят.

На жаль, люди частенько не хочуть про се пам'ятати. Вдячність сьогодні в забуттю; чорна невдяка — се найчастіша поява на світі. Якжеж болюче се для Бога, який се страшний злочин та образа для Нього, коли ті, котрих обсипує добродійствами, виступають проти Нього, Його зневажають, стають у ряди його ворогів, а навіть дари та ласки, що від Нього щоденно дістають — обертають на Його зневагу. Черстві сили, дар мови, прикмети духа замість, щоб їх ужити на хвалу Творця — стають знаряддєм Його образи — гострим мечем невдяки, що ранить глибоко його батьківське серце. Не диво про те, що Він жалується устами пророка: „Я виховав собі синів і виніс їх високо, а вони мною погордили“.²⁾

Подібно й батьки, опікуни та вчителі не зазнають належної їм вдяки та признання від рідних дітей та підчених, для яких по Бозі вони найбільшими добродіями. Як часто вже малі діти своїх батьків смутять, ображають,

¹⁾ Кміт: Проп. нед. стр. 194.

²⁾ Ісаїя: I 2.

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 7-8.

Львів

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1927.

о. Др. І. Фіголь.

XXIV

Неділя XXIX

(Докінченне)

а старші поводяться з ними нечемно та зухвало, відповідають по простацьки, тріскають дверми, висмівають їхні блуди й немочі, а навіть кленуть їм та бажають смерті!

Як батьки, так й інші наші добродії зазнають від нас самої невдяки. Позич сьогодні кому що, а без письма, або без свідків, ого, поминай, як звали. Якщо і віддасть, то аж по році, або ще й пізнійше, але вже так знищене, навіть неподібне до сього, що було. А звернеш чемно йому увагу, що так не годиться, то не то що гнівається, але ще й тебе вилає.

Між байками Езопа находимо й осьтаку. Один господар вийшов раз зимою до саду по хворост. Дивиться: під деревиною лежить звинена в клубок замерзла гадина. Здавалося: без життя. Жаль стало селянинови бідного сотворіння. Підняв гадину зі снігу і сховав за пазуху. Приходить до хати і хоче показати дітям, що в саді знайшов. Але ледви діткнувся гадюки, крикнув нагло з болю. То гадюка за пазухою розігрілася, ожила і вкусила свого добродія. І не помогли ніякі ліки, господар таки тої самої днини помер. Ось яка заплата за добрий учинок. Господар відогрів замерзлу гадюку, зберіг її від загибелі, а вона збавила його життя! Подумайте: а чи між людьми—а може і між вами—так не діється?¹⁾

3. А яким робом дякувати своїм добродіям? Св. Тома з Аквіну, розмірковуючи про вчинок вдячності отого прокаженного, що уздоровлений зпоміж тих десятих прийшов подякувати Божественному Спасителеви, замічає, що сей прокажений дякував трояким робом:²⁾ 1) Як тільки одужав, памятав про свого Добродія і тому негайно повернув, щоби Йому за таке цінне добро зложити щирю подяку; 2) величав

¹⁾ Савойка. I. с.

²⁾ Primum est quod homo acceptum beneficium recognoscat; secundum est, quod laudet et gratias agat; tertium est, quod retribuatur pro loco et tempore secundum suam facultatem (S. Theolog. II.2. q. 107. ar. 2).

Бога великим голосом; 3) припав лицем до Його ніг, бо хотів раз на все при Нім остати.

Робіть і ви подібно. Памятайте заєдно про добродійства, дари і ласки, якими вас обсипує Господь і люди, та дякуйте за них із цілої душі, з цілого серця. Цініть особливо ті добродійства, що вам дісталися, як ученикам. Знайте, що вас Бог покликав зпоміж тисячів ваших ровесників і дав вам спромогу ходити до школи, вчитися в своїй рідній мові на те, щоби колись, придбавши собі відповідне знання, стали в передових рядах нашого народу. Не забувайте, що все те завдячуєте доброті і милосерддю Божому.¹⁾ Дякуйте не тільки в гадках, але і словах. Тебе хвалять другі, признають твою розвагу, цінять твої здібности, узнають твою совістність, працю, словом: величають і віріжняють понад других. Не впадай у гордість: мовляв не має понад мене, але скажи в покорі: „Господь так дав, у сьому стільки моєї заслуги, скільки ласкавости і милосердя Господа“. Дякуйте Господеви і в ділах: побожним життям та жертвенністю на добродійні ціли. Нехай між тими жертвами не забракне й вашої хочби й сотикової жертви, як видимий доказ вдячності за всяке добро, що на вас сплило від Бога та цілого нашого народу.

Кінчу покликом св. Апостола народів: „Будьте вдячними“ завжди і всюди!

А м і н ь.

XXV.

Непорочне Зачаттє Пр. Діви Марії.

І положу неприязнь між тобою й жінкою і між насіннем твоїм і насіннем її; воно зотре тобі голову, ти ж упиватимешся йому в п'яту.

(Бит. III. 15.)

Був на землі час щастя й погоди, радості й утіхи, час вдоволення і супкою, якого не каламутила ніяка прикрість, ніякий страх, жадна журба. Небо усміхалося до людей. Бог був їх батьком, учив, провадив їх мов дітий. Ціла природа, поблагословлена Божою рукою, зі всіми своїми принадами і красою скрашала побут людини на сьому світі. Се був золотий час²⁾ у раю. Та одно проступне, грішне діло першої жінки, Еви, що дала пірватись лукавим обіцянкам пекольного вужа, знищило миттю всі радощі раю.

¹⁾ Трен. Єрем. III. 22.

²⁾ Ovidius: aurea aetas.

Щезла негайно вся його принада, а земля стала відразу долиною горя, смутку, журби та плачу.

Гріх перших людей — гріх первородний, — розірвав одним махом ті чудові звязки, що лучили чоловіка з Богом, а з синівства і приязни Божої не лишилося ні сліду. Не слухаючи Бога, наші прародителі стались враз із цілим своїм потомством слугами діавола, бо хто кого слухає, того він слугою, а сей його паном. А виповівши раз службу Богови, у Божому раю довше оставати не могли. Сього домоглася сама справедливість. Подібно і царський слуга, що своєму цареві виповів службу, в палаті його чи на дворі більше не має що робити, мерщій мусить забиратися.

А наслідки сього? Страшні. Замість радощів і вигідного, безжурного життя, — в поті чола мусять працювати на хліб насущний. Замість лжови й згоди — ненависть та сварка. Брат братови острим ножем пробиває груди. Замість жити, не знаючи недолі, злиднів та журби, люди падають мов колоски під острою косою невмолимої смерті. Земля замість раю замінилася в один великий шпиталь. Час від часу під подувом заразливих хоріб, або в кривавих війнах гинуть люди мов мухи. А хто вчислить усі ті жахливі злочини, де сусід сусіда за дрібницю з димом пускає! Ясне полум'я огню пожирає села й містечка з цілим людським добутком, а їхні жильці мліють з голоду й костеніють із зимна.

Однак все те лиш частина кари й то другорядна. Головною, найбільчійшою карою за первородний гріх — се утрата освячуючої ласки, синівства Божого, права до неба — раз на все не тільки для себе, але й для нас. Томуто всі потомки Адама родяться без ласки Божої і з п'ятном гріха, під владою злого духа приходять на сей світ. Ось у чім лежить вага звичайного гріховного зачаття всіх людей!

Марія — як будуча Мати Спасителя — становить тут одиникий виняток. Вона є непорочно зачата. Се значить: вона вступає в життя, в існування на цьому світі без змази первородного гріха, в стані ласки Божої, в стані первісної праведности і святости. Вправді вона є так само потомком Адама, як кожда людина, але лише по природі, а не по вині. Первородного гріха вона не мала, але „вже в першій хвилині свого зачаття особливша ласка всемогучого Бога, з огляду на заслуги Господа Ісуса Христа, яко Спасителя людського роду, охоронила її від усякої скверни того гріха“.¹⁾ Гріх первородний перейшов біля неї, як колись ангел смерті переходив біля дверей дітий Ізраїля, не спричиняючи їм навіть найменшої шкоди.

¹⁾ Булля догм. *Ineffabilis Deus*. П'я IX з 1854. р.

Чистою, невинною, повною ласки була сотворена душа Марії і такою злучилась вона з тілом Пречистої від першої хвилини її появи на сім світі. Щоб гідно вшанувати се надзвичайне відзначення й особливий привілей Пр. Діви, св. Церква встановила сьогоднішнє свято, яке й зветься: Непорочне Зачаття.

Зміст та значіння сьогоднішнього празника пояснять нам іще ось такі приклади із св. Письма: Перський король Ксеркс видав через свого міністра Амана тайний наказ, щоб одного дня винищити всіх Жидів, як небезпечних ворогів перської держави. Великий зойк та плач дався чути по цілій державі між Жидами. Вони постановили загальний піст і щирю молитву, щоби переблагати Єгови. Особливо відчувала се нещастя королева Естир, жидівка з роду, яка по тридневнім пості та молитві відважилася непокликана піти до царя, щоби предложити йому просьбу за свій народ та батьківщину. А по перському закону всякого, хто явився непокликаний перед царем, треба було покарати смертю. Але Естир відважилась вступити в царські кімнати. Паде ниць перед царем і благає милосердя для себе і свого народу. Побачивши її, цар промовив лагідно: „Не бійся, ти не згинеш, сей закон тяжить на всіх, ти одна вільна від нього!“¹⁾

Естир — образ Марії. Вона одинока увільнена від загального прокляття первородного гріха. Сей закон не для тебе, Цариці неба, не для Матери Спасителя, не для Обручниці св. Духа! Всі другі підлягають законови душевної смерті, Ти обрадована — ні, Ти „благословена в жєнах“, ні — Ти непорочно зачата!“²⁾

Одного разу бились Жиди з Филистимами, та якось Жидам не вєлось. Щоб себе ратувати, винесли вони на поле бою скинію Завіта. Однак і се не помогло. Филистими віднесли побіду, забрали скинію Завіта в полон і усталили її в храмі свого божка Дагона. Та на другий день побачили вони свого божка розбитого на шматки перед скинею.³⁾ Очевидно: Бог не допустив, щоби скинія Завіта була разом з поганим божком. Чи ж міг допустити Господь, щоб Марія, його найсвятіша Мати, єя жива скинія Нового Завіту, могла бути хочби на хвилину під владою злого духа, носити на собі бодай один момент гріховну казну? Ні! Перед чимось таким бентежаться і розум і серце людське.

І чому ж Бог для одинокої Марії зділав такий вилім із загального правила? Тому, що вона була призначена на Матір Його Сина. А хто ж мігби подумати — каже нам простий, здоровий розум, — що безконечно святий Бог, який

¹⁾ Естир V. 1-10.

²⁾ Дзерович: За всіх молившися: стр. 121.

³⁾ І Самуїла V.

ненавидить гріха понад усе, дозволивби сплямити гріхом хочби й на часочок свою Матір, з якої мав прийняти тіло? Як се повязати разом, щоби ся душа, се серце, що Бог вибрав його собі на житло, на святиню, занечистилося гріхом і стояло під владою сатани? Чи безконечно святий Син Божий відмовив би своїй Матери в першій хвилині її буття сеї чистоти, сеї ласки, яких так обильно уділив Еві? Ні! Чиста й свята від першої хвилини свого існування мусіла бути отся, що породить найчистішого переможця гріха. Ніколи не могла навіть одної хвилини стояти під владою сатани отся, що призначена була стерти йому голову. Її не можна було очистити від гріха, як нас; її треба було зберегти перед ним.¹⁾ Підчеркує се й св. Кирило Алекс.²⁾ на соборі в Ефезі 431. р., коли каже: „Коли хто збудує собі дім, то не віддасть його вперед у посідання своєму найбільшому ворогові; тимпаче не міг сього вчинити Бог Отець із Матір'ю своїм Сина, якого так віддає Марії, щоб став спільним Сином і Отця і Діви Марії“

Папа Лев Великий каже про місто Рим, що закладини сього міста були обезчещені смертю Рема, якого убив його брат Ромуль. А сеї братовбійчої ганьби не змили ні трофеї, ні перемоги, ні геройські діла, якими прославили Рим всі пізніші полководці, консулі й цісарі. Якщоб Пречиста Діва не була непорочно зачата, то можнаб про неї так само сказати, що ані її гідність Божої Матери, ані святість її життя, ані її преславне успення і вознесення на небо не булиб у силі змити, стерти її порочного, грішного зачаття. Цариця неба булаб тоді бодай якийсь час невільницею сатани. І сам діавол мігби, підносячи свою голову з пилу земного, в яким його придержує побідна нога Марії, сказати: „Так! Отся пані є тільки невільниця, яка втікла з моїх пут і вона носить на своєму чолі печать моєї неволі!“³⁾ Ні! Се противне нашому розумови. Марія — подібно як колись Адама й Еву введено в рай сповні чистих, гарних і святих — являється на сій долині плачу в цілій повноті Божої ласки та святости. — Вона непорочно зачата!

Через те може Пречиста сказати про себе: Разом із сим дістались мені всі добра⁴⁾, бо вчинив мені велике Сильний, від нині блаженною зватимуть мене всі роди.⁵⁾ А Церква відносить до її Непорочного Зачаття отсі слова: Премудрість збудувала собі будинок⁶⁾, освятив свій осідок Найвисший⁷⁾, у сонці розбив Господь намет

¹⁾ Schmitt.

²⁾ De concept. vir. с. 18.

³⁾ Дзєрович: За всіх... стр. 122.

⁴⁾ Прем. VII, 11.

⁵⁾ Лук. I. 48, 49.

⁶⁾ Притч. IX, 1.

⁷⁾ Пс. 45, 4.

свій¹⁾; вся гарна ти, моя мила, не має в тобі ні скази!²⁾ Хтож се, що мов зоря рання заясніла, гарна як місяць, ясна як сонце, грізна мов військо під стягами³⁾. Ось яка надприродна краса й велич непорочно зачатої Діви Марії!

Д. молоді! Гляди, що Бог Отець дає своїй вибранній дочці, Бог Син своїй матери, Бог Дух св. своїй обручниці! Чим прикрашує свою будучу палату? Чим пристроює світ нерукотворний храм? Не дає їй ані богатих, учених, впливових батьків, не приладжує для неї самих розкошій та вигод. Ні! Не земською позліткою украшує Бог душу своєї найлюбішої дитини, але дає їй від першої хвилини зачаття повноту освячуючої ласки; дає скарб, що безконечно перевищує всі земські добра. Гляди, яка велика ціна освячуючої ласки! Над неї не має нічого ціннішого, дорожшого, кращого!

І ти отримав отсю ласку на св. хрещенню. А чи носиш її на собі ще й досі? Як часто люди продають той неоціненний дар неба за марне болото, за хвилину змислової втіхи, за дрібку скоро проминаючої радості. А знай, що кілька разів сповняєш тяжкий гріх, за кожним разом тратиш освячуючу ласку, позбуваєшся Бога з твого серця, тратиш Його синівство, стаєш слугою сатани і стрімголов летиш у вічну пропасть.

До одного підгірського села приїхав раз єпископ на візитацію. По скінченню церковної відправи завітав преосвященний до школи. Тут маленька дівчинка мала привитати достойного гостя гарним стишком. Дівчинка з кучерявим, русявим волоссям, з свіжно-біленькою суконкою, з голубими як небо очима виглядала як ангелятко. Вона без ляку виступила наперед і дзвінким голосом виголосила свій привіт. З видимим вдоволенням споглядав преосвященний на мале дівчатко, погладив її по головці, а потім сказав: „А скажи мені правду, не було тобі лячно й страшно так перед всіми виступати?“ „О ні!“—відповіло дівча, я нічого не боюся!“ „Ей, відважна дитина, подумай по добре, таки нічого не боїшся?“—По хвилині надуми сказала дівчатко: „Є одно, чого я боюся — а то: гріха!“ Така відповідь захопила всіх. Єпископови сльози станули в очах. Він поблагословив набожну дитину і промовив голосно до всіх привних: „О! Якщоб так усі думали в вашій громаді, як ся дитина, то се бувби чистий рай!“

Вчися і ти так думати! Дивись на Непорочно Зачату. Бійся гріха і бережи освячуючу ласку.

А м і н ь.

¹⁾ Пс. XVIII. 6.

²⁾ Пісня п. IV. 7.

³⁾ Пісня п. VI. 10.

Різдвяний цикл

Неділя св. Праотець і XXVIII.

І. Стаєнка

У своє прийшов, а свої Його не прийняли. (Ів. І. 12).

Ось невдовзі завітає до нас велике свято великого Бога, що з любови до нас, нужденних людей, покинув велич неба, радощі вічного щастя, а став чоловіком, прийняв подобу слуги та став нам у всім подібним, крім гріха.¹⁾ Явився між нами в подобі маленького Дитяти, щоб нас учинити дітьми Божими, а своїм життям і приміром утопати шлях, яким нам слід ступати до назначеної Богом мети. Якжеж нам зустрічати отсе свято? Гадаю, що найкраще приготуємось до нього, якщо приглянемося ближше тому вертепови, в якому Він народився, якщо побачимо ближше річі та особи, що в тому вертепі виступають, а з їхнього поведіння візьмемо для себе не одну, вельми хосенну, науку. Сьогодні приглянемося ближше тій стаєнці, де Божий Син побачив по раз перший денне світло.

За великим, гарним містом Вифлєємом, що пишалось довгими, людними вулицями, величавими палатами й чудовими будівлями, розлились — мов безкрає море — широкі поля. На них то берегли й випасали свої череди убогі пастирі. Посеред тих піль — оподалік від міста — стояла собі невеличка, звичайненька, соломою крита стаєнка, стаєнка стара, похила, нічим незамітна. В тій то опущеній усіми стаєнці, тремтячи від зима, двоє німих звірат, від та осел гризли недбало перемерзле сіно. Холодний вітер вдирався часами великими щілинами до тої стаєнки, немов хотівби її рознести.

Ніхто навіть і не подумавби, що ся стаєнка на щонебудь придатна. Проте отся стаєнка сталася небом, бо в ній поселився й прийшов на світ Єдинородний Син Божий. Ся стаєнка дала захист Тому, якого люди не хотіли прийняти.²⁾

Пречиста Діва має обдарити світ маленьким Ісусом; приходить до Вифлєму, щоб вписатися до конскрипції, бо такий цісарський наказ. У Вифлємі дуже глітно: велика тьма всякого народу. А тут вечір, треба переночувати. Тож Марія шукає захисту, шукає місця, де спокійно і вигідно можнаби відпочати по тяжкій дорозі. Проситься на ніч. І гадаєте, що жильці міста, довідавшись, що Пр. Діва проситься у них на ніч, вибігли й на зустріч; що всякий, до кого звернулася, один наперед другого просив Пр. Марію,

¹⁾ Филип. II. 7.²⁾ Ks. K. Antoniewicz: Żłobek, Kraków 1906. стр. 9.

щоби вступила в його пороги, до його хати, бож се щастє превелике гостити Пр. Діву в своїому домі! Де там! Так не було! Всі позамикали перед нею двері й ворота, „бо не було для них місця в господі“.¹⁾ Між своїх прийшов, а свої його не прийняли!²⁾

„У мене не має місця“ — казали одні. „Я не маю часу“ — говорили другі. „Йди до богачів, шукай місця деінде“, відказали треті, а були й такі, що не хотіли з Пречистою й говорити. Бідні, сліпі люди! Місця в вас немає! А для кого є, коли для Марії і Ісуса нема! Ой не буде й Марія заступатися за тобою у Свогого Сина за місце в небі. Часу не маєш, не хочеться тобі говорити з Пречистою? Ой не вимолить Марія й для тебе часу, щоби ти перед смертю навернувся до Бога, не промовить в твоїй обороні, як стане судити світ!³⁾

1. Проситься Марія на ніч, та люди не мають для неї місця. А якби так сьогодні вернула Ма-тінка Божа на світ, уже не до Вифлєма, а таки між нас, чи ми так само зробили би? Чи так само, ми її не прийнялиби, не найшли для неї місця, ні часу? — Ой! ні! ні! Се неможливе. Ми миттю завелиби Марію до свого дому, ми широко отворилиби перед нею наші двері, ми подбалиб, щоби вигідно розгостилася в наших кімнатах, миб усе зробили, щоби якнайбільше милим та приємним був її побут між нами.

Молоді дорога! Так всі кажемо тільки, а чому так не робимо! Ісус Христос вчєра (такий), як й сьогодні, той самий й на віки вічні⁴⁾. Марія з маленьким Ісусом є й сьогодні між вами, а ви її не хочете прийняти. Шукає і глядить за місцем для своєї Дитини, та вже не в хатах, а в серцях ваших, а ви ті серця замикаєте!

Не має місця в твоїм серцю для малого Ісуса! Чому? Бо там розсївся, поселився, — гнів, злість, заздрість, нечисті думки, бажання, а хто знає, може й діла гідотні. Як же може в ньому поселитися Господь Ісус? Ти вічно гніваєшся на батька, матір, свою рідню, товаришів, за щобудь клеєнеш, ти упертий і завзятий, лінивий, гордий, непослушний. Тим робом справді не має у тебе місця, захисту, ні часу для Ісуса.⁵⁾

Сину, отвори мені твоє серце! „Се стою під дверми і стукаю. Коли хто почує мій голос і відчинить двері, ввійду до нього!“⁶⁾ Проситься отак Христос. Чи маємо лишитися

¹⁾ Лук. II.7.

²⁾ Ів. I.12.

³⁾ Antoniewicz I. с. 10.

⁴⁾ Євр. XIII.8.

⁵⁾ Антоневич I. с. 11.

⁶⁾ Апок. III.20.

глухі на сей Його голос, чи замкнемо перед Ним наші серця?! Не вимовляйся: „Я тепер не маю часу, пізніше на старість се зроблю“. Так вимовлялися жильці Вифлєма. Одначе Марія з Ісусом відійшла від них і вже не вернула. Готово бути колись за пізно. Через те не відкладай поправи, бо ласка Божя, немов промінчик ясний в ряди—годи, хочби й сьогодні засвітить у твоїй душі; як ти її відкинеш —не знайдеш для неї ні часу, ні місця, вона погасне для тебе. І буде коло тебе ніби день, а в тобі ніч—пітьма. Христос є світлом, хто за Ним не йде, сей ходить у тьмі. Тож не замикай перед Ним свого серця! Отвори широко, прийми Його до себе, а зрадів душа твоя, а справжній спокій, мир Божий завитає до твого серця!¹⁾

2, Хоч стайня, в котрій народився Христос, опущена, забута всіми, дряхла й незамітна, а проте сталася через те найкрасшою палатою—небом, бо де Ісус, там небо. Так і сьогодні. Кожда хатина, хоч бідненька, курна, соломною крита, стається палатою—небом, якщо в ній перебуває Бог, коли Ісус поселився в серцях її жильців. А всяка палата, хочби в ній не знати яка була обстановка, препишні окраси, повно золота чи срібла — стається огидною стайнею, якщо її жильці не знають Бога, або живуть так, якби Його не було.²⁾

І людина кожда, сама про себе, є або небом чудовим, або гидкою стайнею. Може бути хтось одягнений у шовкову одіж, на пальцях носити золоті перстені навіть із брилянтами, намащуватися пахучими олійками; як живе без Бога, не держиться Його заповідий, не числиться з ніякими етичними законами — стається гидкою стайнею, бо в його зіпсованому серці загіздилися і найшли захист всякі проступки, хоч люди й про них не знають. Навпаки: людина в лахміттю, студентина в драній свитині, що часами не має може що до уст вложити — ходяче небо, бо знає Христа, бо чесний, невинний, бо волівби вмерти, ніж свідомо й добровільно допуститися тяжкого гріха!

Так! Так! Се реальна правда. Її посвідчує дуже часто облича людини. У ньому немов у зеркалі відбивається те, чим накіпшло серце. А ось тут маленьке, дискретне питання: А я що? Небо, чи стайня? Відповіді на нього годі мені вам негайно дати: Ваша совість вам сама найкрасше відповість. Зверніться тільки до неї, загляньте в глибину вашого серця, одержите рішучу відповідь.

3. Гляньмо іще, як вельми вбога, без ніякої вигоди й обстанови ся стайня, де Христос прийшов на сей світ. Одначе нарікання чи скарги ніякої тут не чути, бо правдиве щастя—не у вигодах, маєтках, розкошах! Не один має страх

¹⁾ Ibidem.

²⁾ Ibidem. 12.

богато, та в ньому пекло; другий знову мало або нічого не має, проте вдоволений. Наглядні докази сього бачите майже на кожній виставі в кіні. Герої, що там виступають, купуються у всяких достатках. Живуть мов у казці. Уживають всього, що модерний поступ може дати цивілізованій людині. Всього мають доволі. Казочний комфорт, казочна вигода, казочна пишнота і казочні скарби. Забавові площі, променади, штучно аранжовані городи, золотистий блиск найвибагливіших сальонів. Самоходи, літаки, безліч телефонічних струй, пронизуваних днем і нічю міліонами нервових горячкових слів, вимріяна краса жіночих одягів, — театри, концерти, танки, гульня — отсе все, що нас посторонніх видців просто захоплює, а з уст мимоволі виринають слова: „Ах! Тим людям тільки жити та бути!“ А проте понад тим усім уноситься невидиме, але грізне: *Vanitas vanitatum!* Все те марність! Ті люди не живуть, а мучаться! Вони дуже часто замість кластися на спочинок, витягають з якоїсь укритої шухлядки револьвер, заживають ціянкалії чи иншу отруту і гинуть марно і то в розцвіті життя.

А чому? Бо в тому всьому не має місця, не має часу для Ісуса, для своєї душі, для чесноти. Гидотні залицяння і любові, забави і музика не в силі стати одиноким змістом життя людини. Без Ісуса й найбільші богатства і вигоди щастя не дадуть. В якомуж противенстві до того всього стоїть убога, нужденна вифлєемська стайня. Тут Ісусова поява звіщає всякому, що в бідній хатині можна бути богатим, нічого надзвичайного з земських дібр у серцю не бажаючи; в богатих палатах можна бути убогим, до сьогосвітної мамони свого серця не привязуючи. Бо неспокійним залишиться серце всякої людини, поки не звернеться і не признає над собою Бога. (Св. Августин).

Тому то відчинім наші серця для Ісуса, щоб Він у них вільно поселився — як колись в убогій, незамітній, вифлєемській стаєнці. Просім Його горячо, щоб кожний з нас відтепер стався Його любово дитиною так, як Він з любови до нас стався у вифлєемській стаєнці малою Дитиною.

А м і н ь.

XXVII

Неділя Отець. (Перед Різдвом)

2. Ісус, Марія, Йосиф.

Прийдіть, діти, послухайте мене, страху Господнього навчу вас. (Псал. XXXIII.11.)

Останнього разу були ми духом на пустих полях вифлєемських у самотній стаєнці, яка, хоч дряхла та незамітна,

була свідком дивних, предивних річий. Сьогодні приглянемося ближше тим особам, що виступають у тій стаєнці. Найважнішими особами являються тут: маленький Ісус, Пречиста Діва й св. Йосиф. Чого учить нас їхня поява у тій стаєнці — се предмет нашого розважання.

1. І щож се за Дитина, що лежить спокійненько в убогих яслах? Якаж Вона бідна, нужденна. Остре сіно — се постіль, твердий жолоб — се колиска, в якій спочив Пан неба і землі. Справді: птиці мають свої гнізда, лисиці свої нори, а Син чоловічий не має місця голови склонити.¹⁾ Щож се за Дитина? Чиж не має у неї рідні, родичів, приятелів, які нею заопікувалисяби? Де її рідна земля, де хатина рідна, звідкіля тут взялася? О, з далекої, дуже далекої країни — бо аж із самого неба прийшов маленький Ісус на землю, аби ми могли дістатися до неба. Стався убогим, аби нас збогатити своєю ласкою, наукою, правдою — внутрішніми скарбами.²⁾

Прийшов навчити нас терпіти. В яслах, в болю, терпінню починає своє життя і не перестає терпіти, аж спочив на хресті. А хрест і ясла якже подібні до себе! Там терне — тут сіно; там тверде дерево хреста — тут твердий жолоб; там двох розбійників — тут двоє нерозумних звірят; там Марія і Св. Іван, Мати й ученик — тут Марія і Йосиф, Мати й Опікун!

Але там під хрестом клячила ще Марія Магдалина, що сльозами жалю поливала хрестне дерево і жалібно лебеділа: „Не Тобі, не Тобі, Господи належить ся отсей хрест, а мені, мені, бо мої гріхи Тебе на Ньому розпяли!“ А хто тут в яслах займе місце Магдалини, щоб їх зросити своїми сльозами? А хтож, як не молодь, яка оплакувалаби гріхи свого дитинства й молодечої нерозваги. Бо при малім Ісусі в рівнож що оплакувати, є над чим застановитися — тимпаче, якщо прирівнаємо нашу молодість до Його. Він змалку завсіди був послухний своїй Матері, ніколи її не засмутив. А ми? Кілько то вже сліз, грижі, смутку, гіркого болю спричинили і то нераз нашим батькам! Він був тихий, лагідний, терпеливий і то в тяжких невигодах, в голоді і холоді. А ми? Уміємо і то ще й як сердитися, нарікати, гніватися, коли нам чогось бракує, а часами через дрібничку піднесемо таку бучу, немовби то йшло Бог зна о які важні справи. Маленький Ісус умів бути зі всього вдоволений: з одежі, їди, забавок — а нам, як тяжко у всім тім догодити. Він не стидався свого убожества, працював радо, в поті чола в ремісничім варстаті; а нам невиносимою видається й найменша праця. Ми від неї сторонимо, викручуємося всякими

¹⁾ Мат. VIII.19.

²⁾ Антоневич І. с. стр. 15.

можливими позорами, а заздримо кожному, хто краще вбереться, ліпше мається, кому вигідніше живеться. Маленький Ісус у своєму дитячому віці виростав у ласці Бога і людей, а ми від найменших літ стягали на себе тільки Божий гнів та неласку, а то й негодовання людей. Ісус дитиною втікав перед поганим Іродом, що наставляв на Його життя, а ми не втікаємо перед гріхом, що вбиває нашу душу. не маємо охоти до молитви, нудьгуємо, зле поведимося в церкві, а не одні покидають Бога вже на досвітку свого життя. Тож справді слів нам закликати при яслах Ісусових: Ісусе мій дорогий! Не Тобі, але мені належаться отсі тверді ясла, отся бідненька стайня, ся тверда невідгідна постіль! Не Ти, не Ти, Господи, але я, я, хоч ще в так недовгому життю, багато, багато нагрівши!¹⁾

2. Береже маленького Ісуса в яслах вифлєвських добра запопадлива Мати. Вона ціла поринула в святій задумі. Не може вийти з дива, як се все склалося, що Бог в людському тілі, повитий пеленами, опинився в зимних яслах. У вифлєвській стайні при жолобі і на Голгофті горі під хрестом стояла вона при Ісусі, щоби була нашою матір'ю від колиски аж до гробу. В сльозах Ісуса бачила наші сльози—неколи; в Його терпіннях — наші болі душі і тіла; в убожестві і наготі свого Сина — наше убожество чеснот і добрих діл та наготу Божої благодати; в Його голоді і спразі—голод і спрагу нашої душі.

На Голгофті під хрестом через слово Спасителя „се мати твоя“ — сталася вона матір'ю всіх вірних людей дорослих, а тут при яслах через плач Дитяти Ісуса стається матір'ю всіх вірних, добрих дітей! І як при хресті віддає Христос в особі св. Івана всіх дорослих, — багатих в чесноті в опіку Божої Матері, так в яслах віддає їй усіх малих, підростаючу молодь. Марія стається тут в яслах матір'ю чемних, малих дітей, щоби їх кормити молоком дівинства — чистоти, прибирати одежею невинності, вести шляхом чесноті, берегти і захищати перед страшним Іродом — гріхом, бо тільки гріх убиває Ісуса в серцях і душах наших. Марія стається опікуякою молоді, щоби її бавити святою наукою Спасителя та читанням добрих книжок. Скільки разів збудиться у вашому серці туга до грішного життя, або погані забаганки і пристрасти стануть вас безпокоїти, хай ся ваша Небесна Матінка втихомирює вас спокоєм та ласкою Ісусовою.²⁾

Дитино, радій — се мати твоя. Вона буде з тобою і при тобі все й всюди. І у щасній і лихій долі покрий тебе офором свого милосердя і пригорне до матірного серця,

¹⁾ Антоневич: стр. 17.

²⁾ Антоневич: ст. 20-22.

тільки ти люби її цілим серцем. Будь для неї доброю і вірною дитиною, а вона буде для тебе найліпшою матір'ю!

Дитино! Чи любиш ти сю добру матір нашого Спасителя? Може добре тільки устами вискажеш свою любов, а ділами втікаєш зпід ока тої матери, жиєш собі, забуваючи про Бога, про Ісуса, жиєш і ростеш тільки тілом для світа, а душею вмираєш для Бога. Ой, не так любив Ісус свою матір! Він її завжди почитав і слухав і всім дітям приказав те саме творити, а то не буде їх благословити, лиш прокляття Його спаде на них.

3. Клячть біля вифлєємських ясел робітний, убогий чоловік, по званню тєсля, що в поті чола заробляє на шматок хліба. Зарібний він та вбогий, але чесний та праведний. Чи знаєте, хто се? Се св. Йосиф, опікун Господа Ісуса, обручник Пр. Діви. Чому він так близько ясел, так близько Ісуса? Бо працюючий і праведний, а праведність і праця, се два дужі крила, якими всяка людина найпевніше зліне в гору і наблизиться до Бога.

Хоч св. Йосиф потомок царського роду, проте по своїх славних предках нічого більше не дістав у спадщині, як лиш працю й праведність в убожестві. Його відзнаки й ордери — се хіба тверді мозолі на спрацьованих долонях. Так на світі все минає: достоїнства, забави, втіхи, тільки працювати все треба. Навіть праведности без праці не збережеш! Лінощі вже не одного навчили багато злого, вони причиною чимало гріхів і проступків.¹⁾

Все, що Бог тобі дав, дав до праці: душу, тіло, здоров'є, сили, розум, пам'ять і волю, щоби ти працював для душі і тіла. Правда, багато людей працює, але зле, бо не з Богом і не для Бога. Тому не мають Божого благословення і не знаходять і не зближаються до Ісуса. Св. Йосиф працював і справедливо працював, бо робив те, що і як Бог приказав, тому його праця була благословена. Сею працею живив він тіло, а праведністю зміцняв душу, тому був достойним кормителем Ісуса і Марії.

Багато людей працює тяжко, навіть у поті чола, але тільки для тіла. Перед Богом їхня праця є безвартісна. Вони перед працею не моляться, по праці не дякують Богу; працюють в свято, святкують на будні; в часі праці нетерпеливі, проклинають, ошукують, кривдять других і радіють, якщо інтерес їхній як-так іде та як добре їм діється щодо тіла. Несчасні! Не знають, які убогі вони душею! Тіло нагодували, а душа в голоді; тіло напоїли — а душа прагне; тіло прибрали, а душа обдерта. Їхня душа прагне частенько Божого слова і Божої ласки, а відбирає лише гнів Божий, обмову, згіршення, гидкі розмови, а то й діла.

¹⁾ Антоневич: стр. 29-31.

Благас неначе старець одежі чистоти, а на неї накидають строї порожнечі, гордості, вішають лахміття безсидної моди. Не числяться з тим, що на се скаже мораль, тільки, що скаже, модерний світ.

Св Йосиф працював у поті чола в ремісничім вар-статі. Він не стидався простої праці. Ніяка праця не соромить, ні не понижує людини. А ми, як часто погорджуємо фізичною, простою працею! Принести води до хати, нарубати дров, робити щонебудь в городі уважав чимало людий за щось негідне образованої людини. А прецінь сам Ісус своїм приміром освятив всі ті роди фізичної праці.

Якщо не вмієш так працювати, чи—як кажеш — не знаєш як до того братися, то бодай ушануй працю других! Не рубавш дров, то бодай принеси до хати, а не розкидай; не можеш носити води — принайменше не розливай; не вмієш шити—то не дри; не вмієш прати—то уважай, аби не поплямити чистої одежини. Бережи хатнього порядку, все постав на своє місце, не розкидай непотрібних паперчиків по всіх усядах, щоб другі не мусіли заєдно за тобою прятати та поряdkувати. Притім завсіди будь готовий охотно і скоро допомогти в праці другим: підй, подай, принеси те, що старші прикажуть, а вестимеш життя чисте, праведне, повне вдовolenня, а посторонні люди ставитимуть тебе як взірець своїм дітям. Працею також над собою, позбувайся блудів і хиб, прикрашуй серце чеснотами, а Ісус, Марія й Йосиф будуть все з тобою.¹⁾

За приміром маленького Ісуса постановім собі бути все тихими, лагідними та послухними. До Матінки Його святої прибігаймо з повним довірем, а в щоденному життю виявім себе її добрими, коханими дітьми. Св. Йосифа наслідуймо в праці для душі і тіла, а станемо дуже близькими Божому Дитяти; шасте вифлєемської стаєнки засяє в нас і між нами в повному блеску. Амінь.

XXVIII.

Неділя по Різдві Христовім

3. Пастирі й Ангели.

Ангелам своїм прикаже про тебе, щоби хоронили тебе в усіх дорогах твоїх.

(Пс. XC 11.)

Дев'ятьнадцять соток літ дивиться християнський світ на предивну появу Сина Божого в вифлєемській стаєнці

¹⁾ Антоневич: стр. 32-36.

і не може з дива вийти, як могло се Боже Дитятко, що прийшло для спасення людства, явитися між нами серед зима, убожества, німих звірят, в жолобі на сіні.

Ходім і ми сьогодні знову туди духом і серцем. Хай нам здається, що дивимось на все власними очима, бо душа і серце мають свої очі.

Минає північ. Всюди царить тиша. Все відпочиває. Тільки худібка гризе траву і хрупає перериванням нічну тишину. Небо, засіяне зорями, немов тисячними очима споглядає на землю, де мають скоїтися дивні події. Пастирі набожним зітхненням закінчили працю. Кождий втиснувся в сіно і спить спокійно глибоким сном. Лиш кількох сторожить біля стад.

Аж ось блиско світло. Немов небесні ворота отворилися широко в одному місці над вифлезьськими полями. Світло і нечувана ясність потоком ллється на землю. Ангельські хори появляються, чудовий спів, ангельський спів розпливається по долині. Ціла природа оживає. Худобина підносить голову до гори і стоїть немов в якійсь задумі. Пастирів обняв страх. „А ось ангел Господній станув біля них і ясність Господня осіяла їх і злякалися великим страхом. І сказав їм ангел: Не бійтеся, се бо звіщаю вам велику радість, що буде всім людям, бо народився вам сьогодні Спас, що є Христос Господь, в місті Давидовім. А се вам ознака: знайдете дитя, сповите пеленами, лежаче у яслах”.¹⁾ І зраділи пастирі на ці ангельські слова і кликали один до одного: „Ходім до Вифлему, подивімся на слово, що сталося, котре нам явив Господь. І пішли з поспіхом“.²⁾

Найперші і найближші Ісусови при яслах—се Марія й Йосиф, невинна Діва і робітний працюватий чоловік. Бо хто не береже невинности, не любить чистоти, хто не любить праці і справедливости—сей біля Ісуса не має місця. Ангел покликає до вертепу не богатих, не вчених і не великих, або славних у світі, але вбогих, простих, покірних пастухів, бо Христос прийшов усіх спасти, а прикмети отсих пастирів не стоять тому на заваді. „Не бійтеся—каже до них ангел—але радійте! Нехай тремтять зі страху ті, що ображають Бога. Ви маєте невинні, щирі серця, ви любите Бога і бережучи своїх черед, не хочете нікому зробити кривди; таких любить Бог. Вас простих пастирів взиває до себе отсей Найвисший Пастир, що не тільки худібці вашій дає пашу, але кормить душу вашу і тіло“.³⁾

¹⁾ Лук. II. 9-13.

²⁾ Лук. II. 16-17.

³⁾ Антоневич: стр. 39-41.

І ті пастирі пішли. Не роздумували багато, не зволікали; послухали й знайшли Ісуса. Хочете і ви знайти Ісуса? Наслідуйте тих пастирів; шукайте його щирим серцем, ніяким гріхом незогидженим; слухайте все доброї ради старших, вам прихильних людей; чуйте над собою, над розумом, волею, пам'яттю та над грішними забаганнями вашого тіла!

Пастирі пішли і зложили Божему Дитяти щирий привіт і поклін. Вони жертвували Йому свою худібку, якої доглядали на тих полях. А кождий із нас має в собі злі нахили, лихі пристрасти, над якими кождий немов той пастир над худібкою сторожити і їх опановувати повинен. Не один із вас „малий як палець, а злий як падалець“, инший упертий, облудний, гордий; той зловбий, лінивий,—сей заздрісний, неправдомовний, нечистий, ще инший хіба вже сам знає, який. Огсе та твоя худібка, над якою Господь поставив тебе пастирем. Не дай тій худібці собою воловодити, не йди сліпо за нею, не дозволяй, щоб вона переходила поза межу пасовища означеного їй моральним законом, бо станеш сам незагнаною худібкою, що тільки дивиться, як догодити тілу, щоб не сповнилися на тобі слова св. Письма: чоловік, що був у повазі, не розумів і зрівнявся зі скотом на заріз.¹⁾ Поки сі лихі наклони ще маленькі, легко їх присмирити і приборкати, але коли розростуться, то тебе переможуть, повалять, покалічать і затягнуть де ти сам не хотівби. Тож сторожи пильно над всіми злими нахилами, що бушують в твоїй душі, мов той пастир над худібкою.²⁾

2. О, які щасливі були сі вифлєвмські пастирі, думає не один. Вони від ангела довідалися про Ісуса, пішли за його візнанням і знайшли своє спасення. А чи думаєте, що ви вже Богом позабуті, нещасні? О, ні! Господь кождому із вас післав також ангела, що береже вас на кождому ступні в день і в ночі. Він хоронить вас від всього злого і веде до Ісуса невидимим, але чудесним способом. Ви його не видите, але св. віра вчить нас і завіряє про те сам Спаситель. А те, чого вчить нас віра, про що говорить Христос, ніколи нас не може омилити. Ісус, говорячи про дітий, наповідає всіх: „Глядіть, щоб ви не погордили одним із сих малих, бо кажу вам, що ангели їх на небесах безнастанно бачуть лице Вітця небесного“.³⁾ Значиться: маєш і ти свого ангела, що і в небі Бога оглядає і тобі служить. Якщо слухатимеш його, заведе тебе до Ісуса, до неба.

¹⁾ Псл. XLVIII.13.

²⁾ Антоневич: стр. 42-45

³⁾ Мат. XVIII.10.

Та якраз біда в тому, що ти не слухаєш і відвертаєшся від свого ангела. Ось кілька прикладів: Приказує тобі батько чи мати щонебудь зробити, а твій ангел підлає тобі: „Зроби се, послухай батьків, бо Бог велів шанувати вітця і матір“ А ти робиш їм на перекір так, як тобі подобається. Допече, чи дошкулить тобі чим твій товариш, братчик чи сестричка — твій ангел радить: „Стерпи, не гнівайся, не попадай в злість, не клени, не бийся, подаруй для любови Ісуса“. А ти відвертаєшся від твого ангела, робиш по своєму. В вашій домівці вічні крики, колотнячі, проклони, ненависть, а вже як нема школи, то тої днини з тобою годі видержати. — Прийде тобі на думку погана гадка, або лихе товариство тягне тебе до себе, твій ангел перестерігає: „Покинь такі думки, бо се гріх, не приставай з тими товаришами, бо стратиш Ісуса, кинь ту книжку, чи часопис, бо вона гидка, підкопує віру і мораль“. А ти затикаєш уші на сей голос. „Я дуже цікавий — думавш собі, мушу ще се прочитати, набожним стану аж на старість. Отсе не гріх, другі ще не таке виробляють; не знати, що мені станеться!“ І так з дня на день замість ліпшим, ставшся щораз то гіршим, а батьки і домашні нарікають вічно на тебе і говорять, що ти чогось „дуже нервовий“, а ти „дуже грішний“.

Якби ти слухав свого ангела, то ти сам бувби як ангел, невинний, веселий, увічливий, чемний, покірний, слухняний для всіх; але ти ним погорджуєш, від нього відвертаєшся і ставш журбою рідні, нелюблений між товаришами, бодем для Господа Ісуса, а для себе невиносним тягарем. Словом: замість іти і зближатися до Ісуса, ти, чим старший, віддаляєшся від Нього.

І дивне диво, є ще й тепер не один пастушок і не одна стайня, не один студент і не одна убога станція, але ангела там нема і про Ісуса не чути. А чому? Бо між ними такі нераз ведуться балачки, співи, жарти, диспути, що кожний правий, чесний чоловік мусівби звідти втікати й червонітись зі стиду. А у них се твориться не десь-колись, але щодня. Ангели зі смутком і жалем відходять від них і жалуються на них перед Богом. Колись на страшному суді побачуть вони свого ангела, але вже не як хоронителя, але того, що свідчитиме проти них. Тоді хотітимуть уже його послухати, до нього зблизитися, але вже буде за пізно!¹⁾

Розваж вкінці, який добрий і ласкавий є Господь, що такого ангела дав тобі за опікуна, товариша невідступного та провідника. Він тобі служить у день і в ночі. В день веде тебе безустанно добрими натхненнями, набожними радами до всього, що добре, святе, справедливе, а все

¹⁾ Антоневич: стр. 47-48.

з найбільшою любовю, печаливістю. При їді береже тебе, щоб ти лакімством не зашкодив собі; при праці, щоб ти був пильним, солідним; у школі уважним, у церкві набожним, в забавах поміркованим; на самоті чемним, стидливим, в терпінню терпеливим. В ночі сторожить над тобою, аби тобі що злого не сталося. І як дзвінок на церковній вежі скликує вірних на молитву, або остерігає перед небезпекою, так голос твого ангела відзивається нераз в твоїй душі і в своєму серці і кличе тебе до Ісуса. Рано і вечером нагадує тобі про молитву; час від часу притягає до сповіди, зясовуючи, що вже призбиралось у тебе чимало грізів; запрошує до св. Причастія, пригадує про поправу, бо Христос вже тебе так довго чекає.

А скільки то разів ти не послухав голосу свого доброго ангела, а побіг за намовою злого духа. Добрий ангел відійшов сумний, Боже світло згасло, в твоїй душі настала ніч, а в серці неспокій, бо спокій—мир ангел благовістив тільки людям доброї волі, а твоя воля була зла. Ой, перепроси, дитино, за те все свого ангела і віддавай йому за провід честь, шану, за любов — побожність, за опіку — послух і довіру.¹⁾

Кінчу отсе наше розважання таким закликком: Предобрий Ісусе! Через ангела прикликав Ти до себе убогих пастирів, щоби їх благословити і своєю ласкою збогатити. Позволь, щоб і ми під проводом наших ангелів-сторожів по сім життю найшли Тебе, нашого Найвисшого Пастиря, в небі! Амінь.

XXIX

Неділя перед Йорданом (Просвіщенієм)

4. Три царі і зоря

І відкривши свої скарби, принесли йому дари: золото, ливан і смирну. (Мат. II. 11).

До маленького Ісуса в вифлєвській ставні приходять з поклоном три царі зі Сходу. Вони відбули далеку й тяжку дорогу, щоби повітати новонародженого царя неба і землі. І хоч се були великі пани і багаті царі — в бідній ставні падуть покірно на коліна і віддають честь Найвищому Цареві. В убожестві та бідності пізнають всемогучого Володаря, без якого всякий, хочби й найбагатший, є найбідніший.

¹⁾ Антоневич: стр. 50-51.

Дивне диво! Ті три царі зрозуміли, що Христос є царем світа і всіх людей. Та не такий Він цар, як всі земські — „моє царство не із сього світа“¹⁾ — але такий, що царює убожеством і ним збогачує, покорою, котра вивисшує понад земські гідности, терпінням, що дає найвисше вдоволення. Христос такий цар, у котрого не має ніякої вартости золото й срібло — тільки діла сповнені з любови Бога; цар, що всіх — убогих і богатих, великих і малих, учених і простих — робить своєю наукою щасливими, дідами свого царства; цар, що прагне царювати в людських серцях; цар, убогий у земні скарби та багатий у небесні дари, що збогачують душу.

Ісус не дивиться на рід та багатства, бо їх і найгірший може посідати, а на невинність, терпеливість, покору, які становлять правдиве шляхцтво людини. У Нього не має значіння краса тіла, пишнота уборів, бо часто у вродливому тілі сидить вельми погана душа, а через модні убори пробивається огида. Зате чеснота, немов дрібна фіялка, скривається в скромненькій одежині. Модерний світ, на жаль, сього не признає й не розуміє і скарбами Ісуса помітує. Не такі були ті три царі.

Вони пізналися на укритих скарбах Ісусових і прийшли з далекої чужини, щоб свої покірні душі тими скарбами збагатити. І знову замітна річ! Під тогочасну хвилю було на землі дуже багато великих богачів і можних панів та царів. а ледви трьох знайшлося, що оцінили як слід Ісусові скарби та дари. Вони, по словах євангелія, відбули далеку дорогу (зі Сходу), бо багатим та вченим нераз дальша та тяжша дорога до Христа, ніж біднякам та простим. Убогі пастирі були перші з людей і найблизші Ісуса і скоро на зазив ангела до Нього прийшли. Три царі нахлопоталися немало, поборолі не одну перешкоду, заки Його віднайшли. А найважніше при сім те, що вони мали добру і сильну волю; не були упереджені. Побачивши дивну зорю, вони зацікавилися нею, слідували за нею, питали, гляділи Ісуса і таки знайшли Його. В нагороду за се зазнали великої радости та спокою духа²⁾.

А сьогодні чи всі багаті та вчені шукають Ісуса? Чи признають Його своїм паном? Чи зазнають справжньої радости та вдоволення в своїому життю? Де там! Як тоді тільки трьох, так нині лиш деякі! А чому? Бо не шукають Ісуса, не стараються про се щиро. Хоч знають, де шукати Ісуса (навіть по метриці належать до католицької Церкви), та однак замість Ісуса, Його правди, ціле своє життя в науковій праці шукають тільки себе, або пустої слави, вигоди

¹⁾ Ів. XVIII. 36.

²⁾ Антоневич: стр. 63 — 65.

тіла, життєвої гордості; дбають більше про нестійні оплески сучасних „поступовців“ та часописних пєанів, ніж про дійсне світло і правдиву науку. Через те, як далеко небо від землі, так далекі вони від Ісуса. Правда, чимало з них слідить і подивляє закони природи, що дадуться уняти в певні математичні взірці — та щож? Поза тими взірцями, поза матерією нічого більше не признають. Залізши мов хробак у хрїв, иншого духовного світа понад собою не бачуть, або не хочуть бачити і згори відкидають усе те, що на математично-емпіричній дорозі не дається доказати, яко невимісне і негідне образованої людини. Вони подібні до тих животин, що тільки у землі живуть, а про чудово гарні краєвиди понад їхніми головами та про світло й красу благодотворного сонця не мають найменшого поняття. В своїому засліпленню проголошують *utbi et orbi*, що над землею нічого красшого та певнішого не має. Нещасні, самі не бачуть сонця Правди і Світла та ще й многим не дають до нього дійти!

Не з таких були отсі три царі. Вони, не зважаючи на ніякі перепони, таки йшли вперед і найшли Ісуса. Відкривши свої скарби, піднесли Йому дари: золото — яко цареви неба і землі; кадило — яко Богови; миро-як чоловікови. А ми що піднесемо в дарі новонародженому Божому Дитяти? Коляда каже: „Ісусе милий, ми не багаті, золота в дарі не можемо дати“. І справді: ми золота не маємо, ані Ісус його від нас не жадає. Тож замість золота віддаймо Йому наші серця, повні широкої любови; замість кадила — посвятім Йому всі наші молитви, набожні зітхнення та добрі діла; замість мира жертвуймо Йому всі горя й терпіння і зносім їх ради любови до Ісуса терпеливо й радо. Отсі дари Ісусови найбільш до вподоби і задля них Він стане нашим царем¹⁾.

2) Трьох царів завела до Ісуса дивна зоря. Вона йшла перед ними, аж прийшла і станула зверху, де було дитя²⁾. „Бог хоче, щоби всі люди спаслися й до пізнання правди дійшли“³⁾, тому й кличе всіх ріжними способами до себе. Одних через ангела, других через зорю, а ще инших через других людей—католицьку Церкву. І не має на цілім світі чоловіка, котрого Бог не наділивби ласкою спасення. Та не всі будуть спасені, бо не всі повинуються Божому покликови й призыванню. Для трьох царів була таким покликом зоря. Вони за нею пішли і знайшли Ісуса, знайшли спасення. Для тебе таким покликом: ексорти що неділі і свята, науки батьків і виховників, недавна смерть одного

¹⁾ Антонєвич: стр. 67 — 70.

²⁾ Мат. II. 10.

³⁾ I. Тим. II. 4.

з найкрасших твоїх товаришів, клясові конференції, часами недуга і терпіння. Не легковаж їх собі, а слідкуй за ними — як три царі за зорею, а знайдеш Ісуса, знайдеш спасення і ясно буде в твоєму серці і душі, до вічної темряви не впадеш.

Царів вела до Вифлєєму зоря. — В тиху, погідну ніч вийдїть на двір і погляньте на небо. Там побачите тисячі-тисячі зірок, що немов стада овечок пасуться на безмежному, небесному просторі. А кожда з тих зірок инакша, мерехтить иншим світлом, сяє иншою краскою; а всі разом звїщають нам всемогучість, мудрість, доброту Божу. Почисліть ті зорі — як є у вас на се сила — дивїться на їх біг, бо ще досі нїдна з них не схибила зі своєї дороги, нї одній з них не забракло світла, хоч уже тисячі лїттам свїтять. Те все вам скаже, що є Бог. Наймудрійший Творець, який те все випровадив у найкрасшому ладі „відповідно до міри, числа і ваги“¹⁾ Приходять тобі на думку сумніви, чи є Бог на світі, поглядай на ті зорі, на лад і порядок між ними, на їх правильні обороти, їхню гармонію між собою, на се, що від тисячів лїт нї разу не прийшло між ними до зудару, катастрофи, а те все не лише тобі скаже, що Бог є — але що мусить бути. Без Нього те все неможливе.

Як на небі розсіяв Бог мільйони зірок, так на землі поставив Бог мільйони людей на те, щоб одні одним свїтили чеснотами та добрим приміром. Воно справді так: чим яка людина лїпша, доскональша, висше поступила на дорозі чесноти, — вона, так сказатиб, кидає на своє найблизше оточення благодійне свїтло доброго впливу. Всякий, хто з такою людиною пристає, стає під впливом цього свїтла лїпшим, красшим в поведінню, в ділах. Навпаки: злий, морально занепалий чоловік не присвічує для свого оточення нічим, але наче коптиє, а тим робом зачаджує-псує, робить гіршим, а то й нищить морально всякого, хто з ним пристає. Через те, гадаю, ви зрозумієте вповні отсю осторогу-благання неодних батьків чи опіунів: „Дитинко! дуже тебе прошу, ти мені з тим а тим не приставай, а навіть з ним не говори; молю тебе о се для твого власного добра“. А я до яких належу: чи до тих, що свїтять, чи що коптять?

Зорі на небі є ріжні: великі і малі. Та всі вони лущаться зі собою в єдності і згоді, одна другій не входить у дорогу, одна від одної залежить у своєму бігу, але всі в найкрасшій гармонії-ладі. А люди на землі: в найбільшій ворожнечі, зависти, ненависти; один одного в ложці води втопивби й тому на землі не має неба, хоч моглоби бути,

¹⁾ Прем. XI. 21.

якщо б люди справді почувалибися братами, справніми людьми. А я що сію між товаришами, між ріднею: братерство, єдність, любов і згоду, чи: колотнечу, свари, ненависть?

Зорею, що має світити нам людям та вести немов трьох царів до вишнього Вифлеєма — неба на сій життєвій мандрівці, є свята віра. Вона все повинна нам присвічувати і в щасті і у недолі. Якщо слідуватимемо за нею, вона випроводить нас з темноти невірства, з царства ложі, а заведе нас напевно до сонця Правди і Щастя, Христа Господа¹). Амінь.

Неділя по Йордані (по Просвіщенію)

5. Ясла і сіно

І се вам ознака: знайдете дитя
повите пеленами і лежаче в яслах.
(Лук. 11. 12.).

Вифлеємський вертеп — се наче та керниця. Чим більше води з неї черпається, тим вона чистіша й здоровіша. Або як та копальня: чим глибше люди в ній запускаються, тим більші й красші добувають скарби. Так і тут: чим побожнійше і пильнійше до того вертепа припадаємо серцем, тим чистішою ставється наша душа, тим ліпше починаємо любити небо і все те, що до нього веде.

Розміркуймо сьогодні, яку науку проголошують нам ясла й сіно, в котрих народився Ісус Христос.

1. Тверді ясла — се колисочка, що в ній спочило новонароджене Боже Дидятко. Не з золота, ні зі срібла вони, а з твердого, зимного каменя. Трохи острого сіна — се постіль, на яку положила Пр. Діва Єдинородного Сина Божого. Справді „птиці мають свої гнізда, лиси свої нори, а Син чоловічий не має місця склонити голову“²). Як мало вимагаючий Ісус! Родиться убогим в яслах, живе в убожестві і в убожестві, розпятий на хресті вмирає. В яслах починає терпіти і не перестає, аж спочив у гробі!

Ясла і гріб якжеж подібні до себе й близькі! Нераз тільки один ступінь від колиски до гробу. Нагий прийшов ти на сей світ, нагий і відійдеш; нічого не приніс з собою — нічого й не возьмеш. При твоєму народженню обвинули тебе в пеленки і положили до колиски; при смерті надягнуть на тебе смертну сорочку і зложать у домовині. Порох тіла обернеться в пил землі, а душа поверне до Бога. Але

¹) Антоневич: ст. 53 — 58.

²) Мат. VIII. 20.

з чим? Не з багатством, бо воно на тому світі нічого не стоїть; не з товаришами, бо ті тут остануться; не з тілесною родою, бо вона повернеться в гниль, але з добрими, або злими ділами, щоби прийняти від Бога вічну нагороду, або кару.

Маленький Ісус лежить у зимних, твердих яслах, а кільки то людей лежить у тяжких гріхах і в гріховних навичках? Лежить Ісус, оповитий в бідненькі пеленки, бо багато людей, звязаних усякими пристрастями і гріхами, не хоче поступати шляхами заповідий Божих; лежить майже нагий у холоді і нужді, бо чимало людей обдерлося з ласки Божої, живе у страшній нужді й нестачі добрих діл, а перед Богом стоять вони нагі, мов останні злидарі. Та Ісус маленький в яслах плаче, а люди думають про те, щоби оплакувати свої гріхи, каятися та покинути їх¹⁾.

Лежить Ісус у яслах, а душа не одної людини лежить у гробі світових і змислових розкошій, завмерла для всього, що високе, святе та чесне. На гробі звичайно камінна плита. Піднесеш її, побачиш під нею саму гниль і хроби. Так і в життю частенько лучається. Під милим словом криється облуда, а то й зрада, під великою родою — жахлива гидота. Красний овоч точить хробак, під надто пахучим квітом — укрита їдовита змія, або остре тернє. Вкусиш овочу, він гіркий і хробачливий, тому відкинеш його. Зірвеш цвітку, поколе до крові пальці; а що зіпсована, відкинеш її з відразою. Одначе засліплені в земських, змислових розкошах люди зовсім противно поступають: женуться за утіхами світа, не зважаючи ні на честь, ні на здоров'я, ні на добро своїх найблизших і шукають у всім марнощів сеї землі. Хоч овоч, що ним кормляться гіркий, гидотний, а квітка, що нею прикрашається зрадлива і більш колюча як найострійше тернє, вони того не замічають або не хочуть пізнати і грязнуть щораз то глибше в своїх гидких учинках, вдоволені, що на зверх того ніхто не бачить. Нещасні! Вони прогайнували своє життя; подібні — по словах Христа Спасителя — до тих п'ятьох нерозумних дів, запрошених на весілля, що мріяли тільки про забаву та танці, а при стрічі жениха не мали навіть доконче потрібної оливи, щоби засвітити свої лампочки.

Прийшов Ісус на сю землю людей спасти, а люди Його не прийняли й не пізнали, бо не хотіли віддати Йому свого серця. Зимні ясла Його прийняли, хоч серед невогоди й нестатку. А чи в твоєму серцю, де рівнож хоче народитися Христос, буде Йому вигідніше? Може серце твоє таке тверде, мов ті камінні ясла, а твоя уява повна світової пустоти, а може й грішних бажань! Ісус бажав твого серця, тому всім помітує і все опускає.

¹⁾ Антоневич: стр. 84 — 89.

Кажеш, що любиш Ісуса, а чому не приймеш Його до свого серця? Чому покидаєш Його самого в тих яслах? Дивись, як тремтить від студени! Чому не загриєш Його своєю любов'ю? Дивись, як оченята Його зайшли слізоньками! Чому не потіпиш Його чеснотою, щирою поправою свого грішного життя?

Нераз уже мав ти нагоду прийняти Ісуса в Нсв. Тайні Евхаристії до свого серця, а що в ньому Він знайшов? Твердий жолоб, зимні ясла, остре сіно суєти і пустоти. А може ти таки ще того самого дня звязав вже Його рученьки і ніжки дрантивими пеленами своїх злих навичок та не допустив, щоби тобе благословив і до неба завів? Спочив тоді Ісус в твоєму серці, а воно немов яка стаєнка, повна сміття, повна злоби. Нерозум і лінощі мов двоє німих звірят боронять заодно вступу до нього всякій чесноті. Вчистіть проте свої серця із того сміття світової пустоти, а приберіть їх у красні, запашні квітки пильности, правдомовности, віри, надії, приодійте рожею любови, лелійкою чистоти, фіялкою покори. Хай невинність у вашому серці не змарніє, не згине а росте як кедрове дерево; згадка про останні річі та вічність нехай підносить ваші думки все в гору, в країну, де витає вічне, дійсне щастє! Бережіть Ісуса пильно в своєму серці, бо Ірод, діавол, шукає за Ним, щоб Його вбити. — Втікайте з Божим Дитятком у вашому серці від злих і зіпсованих товаришів, щоб Ісус не втік від вас. Просіть Його, щоби на вас, як колись на дрібну дівчурку, клав свої руки, пригортав до Серця та благословив¹⁾.

2. Вифлемське сіно навчає нас, що життя наше не наче цвітка: рано розвинеться, звеселить людське око, а вечером звяне і зісохне, мов травиця, що її жар спалить, зморозить студінь, зсушить посуха, прибе хуртовина або зітне коса. Всі рвуться до життя, а мало хто вмів справді жити! Всі рвуться до життя, а мало хто, хоч й бачить, що зле живе, намагається життя поправити. А на що здається людині довге життя, як не старається з кожним роком ставати ліпшою? Навпаки: стає щораз то гіршою? З зівалої трави було бодай сіно для малого Ісуса, а з неодної людини тільки колючий осет і остре тернє, біль і смуток для люблячого нас Христа.

Сіно, що на ньому спочив маленький Ісус за Його діткненням сталося святим. І наше життя тільки через Ісуса і при помочі Ісуса буде святим і вартісним перед Богом і людьми. Без Ісуса воно змарніє і знидіє, як підтята травиця на сіно.

На св. хрещенню дістали ми на душі Божу ласку освячуючу, той чудовий цвіт райської розкоші. Ми стали

¹⁾ Антоневич: стр. 74 — 77.

тоді дітьми Божими, нам усміхалось небо, товариство святих. Та тяжкий гріх мов квса, підтяв той цвіт, а Бог відвернувся від нас, як люди від зівялої, сухої цвітки, що її викидають на смітте. І треба аж широкого жалю св. Тайн і сповіди, в якій сам Христос оживотворивби сей цвіт, а ми відродилибися до нового життя, аби творити діла, що заслугують на небо.

Ісус, положений на сіні кличе: Всяке чисто людське діло й змагання, журба й заходи біля земських дібр — се сіно, марнота, суєта суєт і все суєта, крім служби Богови та любови Його. Суєта побиватися та громадити земські богатства, якщо про небесні скарби не дбаємо; суєта шукати слави у людей, якщо у Бога тільки на ганьбу заробляємо; суєта багато знати, розуміти, вміти, якщо не не знаєш, не вмієш, не хочеш знати Бога та жити на основі Його заповідий; суєта дбати тільки про тіло, Його прибирати в наймоднійші одяги, йому догоджувати, якщо про душу зовсім забуваємо, а одягаємо її самими боляками гріхів. Богатства земські, як горстку пилу, розвіє вітер, а лишиться убожество й вічна нужда. Слава людська згине, як роса на сонці, а витисне хиба гірку сльозу з ока. Мудрість світова виявиться глупотою, тілесна врода повернеться в гниль, а лишиться розпука і вічний біль, що змарнувалось життя. І станеться з бідним чоловіком те, що із квіткою. Бавляться люди нею, квітчаються, прибирають кімнати, столи, образи, а зівяне, то кинуть під ноги, потопчуть, викинуть на смітте і навіть не глянуть на неї. Так і з людиною: якщо Христос, Його закон, наука, не стане підставою її життя, паном найвищим її серця і душі, тоді вона змарніє, знидіє і зійде на погорду людей і Бога. І сей, що мав бути окрасою неба, стане гидотою і страхіттем пекла!¹⁾

Був молодець, що тяжкою працею заробляв на своє удержання. Не раз й не два продумував він над сим, якимби то робом дійти до гроший, поліпшити свою долю та мати змогу закласти самостійне ремесло. Зайшов раз до одного містечка, де дізнався, що близько є тут руїни замку, в яких мали бути заховані скарби. Хоч іще не бачив нічого, а вже огортала його втіха. „Може добуду сі скарби й не потребуватиму скитатися по світі й зажию щасливо“. З такими думками пішов розкопувати звалища. Копав, копав, а гроший не видко. Сів знеможений і збентежений та дивився сумно на розриту землю. Сердився сам на себе. Тільки праці, тільки труду і все надармо. Нараз побачив між румовищем жмуток паперу, а на ньому напис: Найбільше щасте: чисте сумління; воно цінніше, ніж дороге каміння. Його забрати ніхто не зможе, його заплата — то царство

¹⁾ Антоневич: стр. 70 — 74.

Боже!—Прочитав, подумав і сказав до себе: „Отсе той скарб, що я мав його знайти. Чисте серце й сумління скривав в собі золото, яке треба здобувати тяжкою працею над самим собою. Я сього досі не знав“.¹⁾

Убогі вифлєемські ясла, острє, зісохле сіно проголошують якраз і то торжественно то саме: нінащо здалися всякі богатства, утіхи й забави, розкоші й слава, коли не царствують у серці спокій і чеснота. — Поява маленького Ісуса у вифлєемській стаєнці сього найкрасшим доказом, бо Христос сам про себе сказав: Я є дорога і правда і життя²⁾“ Так! Він став нам Дорогою, що посеред світового терня веде до неба, Правдою, що вчить чесноти посеред темряви, Життєм посеред смерті, що спасає на віки. — Амінь.

XXXI

Неділя XXXI

Що хочеш, щоби я тобі зробив? — Господи, щоби я прозрів.
(Лук. XVIII. 41).

Ріжними зверхними знаками доказував Христос Господь своє Боже післаництво й божественність своєї науки. Він не лише навчав так цікаво та пориваючо, що многотисячні громади людей ходили за Ним та слухали Його науки з таким захопленням, що забували про їду та відпочинок, а малі діти на руках материй сиділи цілими днями непорушно. Не лише вів таке святе життя, що навіть найбільшій око найзавзятійших Його супротивників не могло ніколи найти у Ньому ні тіни якого небудь порока, але Він являється великим у своїх ділах.

Подив викликає у всіх своїми чудами, яким у євангелії й числа не має. Він вилікував цілковито богатських із різних недуг, з якими надармо цілими роками боролися славні лікарі, а вилікував лише кількома словами! Він одним тільки словом, могутнім приказом привернув до життя молодця з Наїн, якого вже несли до гробу, та Лазаря з Витанії, що чотири дні вже лежав у гробі. Навіть бурливому морю, розбурханому нагальними вітрами, наказав спокій і на Його приказ миттю втихомирились гори-хвилі³⁾.

¹⁾ Кміт: Проп. на свята: стор. 87.

²⁾ Ів. XIV. 6.

³⁾ P. M. v. Bremscheid: Briefe an den jungen Freund „Поступ“ з 1925. № 1—2, стр. 11.

Отсі чуда, що їх творив у своє ім'я та в повноті своєї влади, свідчать про Нього, як про володаря природи, всемогучого Бога.

Про одно таке чудо оповідає нам ось що лиш прочитане євангеліс. Перед святом пасхи вибирається Христос до Єрусалиму. За Ним слідувала чимала товпа народу. Ось уже переходить біля Ерихону й тут стрічає сидячого при дорозі сліпця. Сей довідується від людей, що з ними переходить Ісус з Назарету і починає голосно кликати: „Ісусе, Сину Давидів, помилуй мене!“ Почув сей крик Ісус, велить його привести до себе та питає лагідно: „Чого хочеш від мене?“ Сліпець зрадів, що стоїть перед Тим, про якого Божу силу та чуда наслухався чимало від людей, припадає до його ніг і благальним голосом залебедів: „Господи, щоби я прозрів“. Господь пожалів нещасного, а знаючи його кріпку віру, промовив ласкаво: „Прозри, твоя віра спасла тебе!“ І сліпець зараз прозрів та величав Бога.

Отсе чудо дає мені нагоду застановитися враз із вами над 1. значінням чуд у нашій католицькій релігії та 2. вказати, що вони можливі, а 3. їх правдивість можна напевно перевірити.

Предмет сей не малої ваги в теперішніх часах, коли про чуда поширюється чимало всякого баламутства. Навіть деякі віруючі христіяни думають, що можна бути добрим христіянином-католиком, відкидаючи віру в чуда, або висяючи їх по своїй впадобі. А що тут ще дивнійше, то те: Сьогоднішні навіть освічені люди вірають у кружляючі столики, у викликування духів, у всякі дива телепатії, спиритизму й окультизму. Признають за правду, що понеділок се тяжкий чи нещасний день, тринадцятка — зловіще число; вірають і то непохитно в сні, у борожбу з карт, із пружків руки та в найдивнійші віщовання всяких новочасних „пророків“. Покаже їм якийсь заїлий приклонник спиритизму дрібний, темний порошок на кліті і запевнює, що се дух, якого відфотографував, і назве його астральним тілом — вже вірають. Але наводи їм правдиві факти про дійсно чудесні уздоровлення, що перевищують людський розум, а яких наука не в силі вяснити, ого! вже двигають плечима і без надуми заявляють: „Се неможливе, я не вірю!“¹⁾

1. Щож таке чудо? Чудо — се дивне явище, надзвичайне діло, сповнене самим Богом, або через людину, якій Бог уділить до того відповідної сили, а яке перевищує звичайний лад і сили природи.

Чудо може бути двояке: а) Або таке, що противиться зовсім законам природи, пр. хтось ходить по воді немов по суші і не поринає, воскресення вмерлого (чуда перворядні),

¹⁾ Pogadanki apol. Nr. 12. część I. стор. 6. Варшава 1909.

або б) не противиться законам природи по своїй суті, тільки способом, яким діється: пр. заміна води у вино, уздоровлення сліпого, що може вдалося досягнути довгим ліченням, а тут діється силою одного слова, одного руху чудотворця (чуда другорядні). Про чуда обох сих родів читаємо дуже багато у св. Письмі старого і нового завіту¹⁾. Вони являються завжди як незбиті докази і печать Божого об'явлення.

Людський розум завжди признавав і признає можливість і потребу чуд. Правда, були і є вчені, що перечать і не хочуть вірити в можливість чудес. Їм можна коротко так відповісти: Чуда — надзвичайні дивні діла — існують, тимсамим, є можливі, бо „contra factum nullum argumentum“ — каже філософія. А чудесних, історично, найпевніших фактів є стільки, що їх існування ніяка розумно й шляхотно думаюча людина — по всестороннім розгляді — заперечити не в силі, якщо хоче лишитися чесною та вперто не замикає очей на правду, ясну як сонце.

Ось один такий факт: Петро Руддер, зарібник, зломив ногу. З того витворилася на нозі велика рана. Зломана кість торчала з ноги, а з п'яти текла заєдно вонюча ропа. Через сім ліг шукав він ліку у всяких лікарів, але надармо. Іде до Люрд, до чудами вславленої Пречистої Діви. Тут в одній хвилині, як тільки зітхнув до Непорочно Зачатої небесної Матінки і водою з чудесного жерела обмив ногу, кість негайно вернула на давнє місце, зрослася, а рана загоїлася. Жив потім ще довгі літа. Чимало лікарів віруючих й невіруючих potwierдили сю правдиву подію. Трьох з них написали про се чудесне уздоровлення особну книжку, в якій помістили навіть фотографію тої кости, зняту по смерті зарібника²⁾. Се правдивий факт — значиться чуда існують, діються.

На питання, чи Бог може творити чуда, відповідає дуже вдатно учений недовірок Руссо: „Вже саме таке питання булоби безбожним, якби не було смішним, а хто цьому перечить, той негідний навіть тільки чести, щоби його карати. Такого як божевільного — належить замкнути“³⁾.

І зовсім слушно! Бо чим є чуда? Чуда — се об'яв Божої всемогучости, се ознака Його влади над природою. Бог перед віками покликав до існування видимий світ й надав йому постійні права й закони. Сі закони природи, полишені самим собі при однакових умовах ділають завжди

¹⁾ D-r Reinhold: Theologia fundamentalis, Wi n 1905. I Pars. стр. 185.

²⁾ Głosy kat. Nr. 75 стр. 87.

³⁾ Głosy kat. I. c. стр. 96.

однаково, бо такими їх устроїв їхній Творець. Але їх постійність не є доконечна, вони не вяжуть Бога абсолютно як законодавця, вони можуть бути змінені, бо могли й зовсім не існувати. Тому Господь може їх тут і там і то задля важної причини на хвилину завісити, може зробити виїмок із загального правила і якраз се хвилеве, і то тільки в одному місці завішення даного закону, або сили природи становить чудо.

Чудо — се виїмки з прав природи¹⁾; а виїмки не усувають правила, тільки його стверджують. Виїмки якраз доказують, що правило існує. Може цісар чи президент у державі силою своєї найвисщої влади увільнити даного лиходія чи проступника від кари смерті, яка йому належить на основі сталих державних законів за заподіяні злочини, або за якісь надзвичайні заслуги увільнити когось на певний протяг часу від загально обов'язуючих тягарів державних (пр. від податків). Тимпаче може се зробити Найвищий Законодавець цілого світа — Господь Бог²⁾.

Сьогочасні винаходи на всіх царинах людського знання: телеграфи, телефони, залізниці, тунелі, громозводи, свідчать якнайкраще про те, оскільки звичайний чоловік може змінити, звернути в инший бік, а навіть перешкодити тут і там природному діланню законів природи. Чи Господь, що є Творцем і Володарем усіх фізичних, хемічних й фізіологічних законів природи, від якого зависить їх існування, не мігби обмежити їх ділання, здержати їх силу чи наслідки в сім або тім випадку, або не мігби зробити чуда? Отже хто вірить у Бога, хто признає, що Він є всемогучим Творцем світа, той мусить признати Богови можливість творити чуда.

Однак чудо не усуває раз на все постійних законів природи, ані їх не зносить. Навпаки: закони природні ділають далі своїм ладом, тільки на один якийсь випадок вони припиняються, або щось діється без тих законів. Нестійним тому являється закид противників чудес, немовби чуда вводили хаос та заколот у цілій природі, а люди не можуть бути певні, чи природні закони не стануть заєдно змінятися.

Уявім собі наприклад, що один з вас живе з часів Христа Господа і має свою винницю. Одної днини дають йому знати, що Христос у Кані Галилейській замінив воду у вино. Чи на таку вістку ти мерщій знищивби свою винницю, спалив усі прилади до вироблювання вина; мовляв, того всього мені вже не треба, бо від сьогодні вода буде

¹⁾ Nulla regula sine exceptione.

²⁾ Пор. Mat. Jez. Egzorty. Kraków 1899, ст. 85 — 88.

замінюватися у воду. Чи булаби розумною така мова і чи справді важивбися з тої причини змінити своє заняття? Або чи не бувби щонайменше смішним такий рільник, котрий на вістку, що Христос п'ятьма хлібами накормив п'ять тисяч людей на пустині, казавби негайно скосити ще недоспіле збіжжя на лані, бо не оплатиться всяка праця біля нього, якщо відтепер одним бохонцем можна накормити цілі тисячі людей¹⁾. А чи на таке не виходить, якщоб правдивим бувби наведений вгорі закид? Значиться: чуда не вводять ніякого заколоту в світі. З чуда користає тільки той, на якому воно сповнилося, а інші на тому нічого не терплять, ні не тратають.

3. Правдиві чуда можна цілком певно розпізнати, бо всякий прояв у природі мусить мати відповідну причину. І хоч нам ще не є відомі всі сили природи, то всетаки можемо сміло сказати, що такі діла, як уздоровлення недужого одним словом, ходження по воді немов по суші, воскресення мертвого, нагодування п'ять тисячів людей п'ятьма хлібами є чудом, бо природними причинами ті діла не даються пояснити. Мусіли отже статися надприродною силою Божою. Тим паче, що діялись перед тисячами видців, в одній хвилині, без ніяких засобів, (як часами деякі й були: дотик або помазання очей болотом сліпому, обмиття водою з Люрд, — то ті засоби не стоять у ніякій пропорції до наслідку ними викликаного) одним словом, часто на далеку віддаль (уздоровлення слуги сотника). Значиться: всякий обман тут виключений²⁾.

Таксамо не можна чудес пояснити діланнем самої сугестії, ні легковірністю товпи, ні надзвичайним спритом чудотворця. Сугестія може мати деякий вплив лиш на нервові недуги, але на внутрішні хвороби, як рак, чахотка, сліпота або смерть не має вона ніякого впливу, що признають усі найбільш авторитетні вчені в тих квестіях.

Видці, на яких очах діялись чуда, не були знову такі легковірні, ні ограничені, щоби не розпізнавали, чи даний факт є чудом, чи ні. Пр. при воскресенню Лазаря. Він уже четвертий день лежав у гробі й тіло вже розкладалося, а на одно слово Христа ожив. Сухітлик, що на основі осуду найславніших лікарів не може жити більше як три чи чотири дні, а по одній купелі при жерелі в Люрд виходить цілком здоров. Сі чуда говорять хіба самі за себе³⁾.

Сприт чудотворця тут не при чім. Тож хіба люди злобні та злої волі можуть ще перечити, чи не признавати

¹⁾ Pogadanki apol. N.r 13. стр. 12 і 13.

²⁾ D.-r Reinhold. l. c. стр. 196. Поп. Schmid. Apologetik, стр. 283 — 294.

³⁾ Głosy kat. l. c. стр. 101.

чудес. Вони поступають подібно як один індійський князь. Коли йому місіонар розказував, що в Європі зимою вода вкривається льодом, таким грубим, що можна сухими ногами перейти через найглибшу ріку, а навіть переїхати возом, він сказав: „То не правда, я не вірю, ви мене обманюєте!“ А прецінь — се реальна дійсність, про що знає у нас й мала дитина¹⁾.

Чуда є також виявом безконечної доброти і любови Бога до людей. Господь любить безконечно свої створіння, особливо людей. Він як найдобротливіший бажає їм щастя. А чого не зробивби чоловік для улюбленої, дорогої його серцю, особи? Чого не учинилаби добра мати для uzдоровлення недужої чи нещасної дитини? О, якже радо зробилаби чудо! Але не в силі. А Бог хоче і може зділати чудо для тих, що їх любить. Не дивота тому, що діються чуда.

Чуда є ще наглядним подтвердженням Божого явлення, печаттю, що наука, яку Божий висланник проголошує, походить справді від Бога. Бо, якжеж пізналиби люди, що устами якогось чоловіка промовляє сам Бог, якби не бачили чудес? Ось тут вони прямо конечні. Особливо були вони потрібні тоді, коли Спаситель проголошував свою науку, впроваджував у світ нову релігію. Тогочасні люди потопали в грубому невірстві, затратили почуття власної людської гідності, приглушили в собі голос совісти. До розуму та серця таких людей мусіла християнська віра промовити в якийсь надзвичайний спосіб. Без чудес навіть годі подумати собі навернення до християнства цілого світа. Тому св. Августин пише: „Припустити навернення світа без чудес, значить повірити в чудо більше понад усі чуда“²⁾.

„А чому тепер не діються чуда“? — питають деякі. Діються, тільки не так часто, бо нема такої потреби, як передше. Як руштовання усувається, коли будівля викінчена, так і чуда почасти устали, коли будова Христової Церкви була викінчена, а її існування забезпечене. Сьогоднішні люди хотілиб бачити чуда, подібно як той цар Ірод, до котрого привели звязаного Ісуса на суд, — тільки для розривки, забави, сензації. Годі! Для них, як колись Христос, так й сьогодні Бог — чуда не буде творити. А для нас віруючих на віщо чудес? Сам факт існування катол. Церкви через дев'ятнадцять віків, що в тому часі перебула стільки всяких могутих держав, династій, зазнала чимало переслідувань, видала стільки святих і мучеників — чи ж се не

¹⁾ Schanz, Apologie II, стр. 437.

²⁾ Głosy kat. I. c. стр. 103. Гляди: Bartynowski: Apologetyka podjęta, Kraków 1918, стр. 240 — 288.

чудо, багато більше, за неодно чудо, на яке власними чима дивились сучасники Христа?

Виходить протє: правдиві чуда діялися і діються й досі в Церкві Христовій. Вони є явним доказом Божої правди й Божества самого Христа Господа. Їх заперечити, занегувати їх правдивість не вдалося ні одному їхньому ворогові. Супроти сього не остається і нам нічого иншого, як їх признати і закликати за св. Томою, якого аж сам Христос особисто переконав про чудо свого воскресення: Господь мій і Бог мій!¹⁾ Я вірю, Господи, і признаю твої чуда. —

Амінь.

XXXII

Трьох Святителів

Я не стидаюся Євангелія
(Рим. I. 16.)

Триста літ лилася неповинна християнська кров, триста літ свідчили Христові ісповідники страшними муками й смертю про правдивість огові науки. Аж вода хрещення, виллята на голову цисаря Константина, загасила шаліючий огонь диких переслідувань, та не на довго. На місце вбійників тіл — виступають тепер — вбійники душ — числені єретики, що своїми ложними науками підтинали християнську правду в самому коріні.

Були часи, де здавалось, що католицька правда затоне в морю найріжнородніших ложних наук-єресий. Однак Господь чував над своєю церквою. „Не покину вас сиротами, прийду до вас“²⁾ сказав Він колись до своїх Апостолів, а тої своєї обітниці дотримував по всі часи. В хвилинах найтяжших для Церкви посилав їй великих мужів, що своїм примірним життєм, глибокою наукою та небуденною святостю і чеснотами боронили відважно прав Церкви, на вертали людські душі до Бога та своєю діяльністю винищували погубні науки та змагання єретиків.

Так було й під кінець четвертого століття по Хр. Богохульна єресь Арія обхоплювала собою щораз, то нові круги східної Церкви.

(Далі буде).

¹⁾ Ів. XX. 29.

²⁾ Ів. XIV. 18.

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 9.

Львів

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1927.

о. Др. І. Фіголь

Трьох Святителів

(Докінченнє)

Тоді то Господь покликав на її оборону трьох велитнів духа, великих святих та вчених: Василя Великого, Григорія Богослова і Йоана Золотоустого, котрі до кінця світа лишаться найбільшою окрасою й славою цілої Церкви. Всі три були єпископами, а що тільки єпископ має власть висвячувати на священників, тому називаються вони: святителями.

Пам'ять тих трьох Святителів обходила Церква зразу кожного зокрема¹⁾. Через те виринали спори, бо одні християни уважали за більше святого, чи славнішого сього або того із них. Тому від XI. віку злучено всі три свята на один день, себто на 30. січня по стар. стилеві. Відтоді маємо одно свято.

Життє, подвиги, а особливо привязання до кат. Церкви отсих трьох Святителів хай стануть предметом сьогоднішньої моєї науки.

1. Св. Василій Вел. жив у другій половині четвертого століття. Вихований змалку по Божому, свято і праведно провів ціле своє життє. Учився в славній тоді атенській школі. Тут знав він тільки дві дороги: одну до церкви, другу до школи. Коли став священником, кидає гамірне місто, а удається в безлюдну пустиню. За ним пішли й другі, що любувались у такому життю. Їх та ще й інших, що вже були на пустині, організує Василій і укладає для них монаші правила. Тим робом стає він оснувателем монашого чина, що існує до нині і звеється: Чин св. Василя Вел., а його членів зємо 00. Василіяни. Вони тут в Галичині мають 15 монастирів, друкарню в Жовкві та працюють вельми корисно для нашого народу. Їх місії, проповіді, численні релігійно-моральні книжочки (досі вишло до 150), часопис „Місіонар“ причинились чимало до

¹⁾ Василя В. 1. січня, Григорія Бог. 25. січня, Йоана Зол. 13. падолиста.

піднесення та обнови релігійного життя серед нашого громадянства.

Не судилось однак св. Василю пробувати довше в пустині. Господь покликав його на архієпископа міста Кесарії в країні Кападокії, в Малій Азії. Тут аж кипіло від Аріянів. Василій виступає проти них словом й письмом. Мужно боронить Христової віри та не вагається виступати навіть проти тодішніх грецьких цісарів, що явно сприяли аріянству. Годиться згадати, що св. Василій скоротив Службу Божу св. Якова, еписк. єрусалимського. Уложена св. Василям Служба Божа правиться в нашім обряді десять разів у році¹⁾. Вмирає в 379. р. — а Церква назвала його Великим за його великі заслуги біля царства Божого.

Другий Святитель, що його пам'ять сьогодні святкуємо — се св. Григорій Богосл. Він товаришував і в школах і в пустині зі св. Василям. Був архієпископом у Царгороді. Визначався глибокою вченістю і неустрашимою ревністю в голошенню Божого слова та побідною боротьбою з єретиками. За його учені праці про Божество Ісуса Христа Церква вшанувала його високим іменем: Богослова. Помер 390. року.

Наслідником св. Григорія Богослова на єпископському престолі в Царгороді стає св. Іоанн Золотоустий. Походив із міста Антіохії в Сирії, зі знатного роду. Хоч йому усміхалась світла будучність у державній службі, рішився однак посвятитися Богу і сім літ прожив у аскетичних вправах на пустині. Вернувши до Антіохії, стає священником, і тоді так займав і так гарно виголошує свої духовні науки, що народ, який дуже радо слухав його проповідий, назвав його Золотоустим, Хризостомом.

Як єпископ царгородський виступив Золотоустий з нечуваною силою проти всякого беззаконства, яке на добре загніздилося у столиці і на царському дворі. Ся ревність стягнула на нього гнів чимало вельмож і розпустної цісаревної Євдоксії. На її домагання цісар Аркадій присудив його на прогнання до далекої Вірменії, де в дорозі помер 407 р. Ще в Царгороді скоротив Золотоустий Службу Василя Вел. Вона під назвою Служби Золотоустого відправляється у нас щодня. 90 з його проповідий переведено вже на українську мову.²⁾

2. Як бачимо, всі три отці Божі Вгодники відзначалися великою ревністю в обороні правдивої Церкви Христової. Нею дорожили вони наче найбільшим скарбом, при-

¹⁾ На Новий Рік, Святий вечір, Щедрий вечір, через п'ять неділь Великого посту, у Великий четвер і Велику суботу.

²⁾ Пор. о. Є. Гузар: Наука на Трьох Святителів. Додаток до „Ниви“ з 1907. стр. 22 — 23.

піднесення та обнови релігійного життя серед нашого громадянства.

Не судилось однак св. Василю пробувати довше в пустині. Господь покликав його на архієпископа міста Кесарії в країні Кападокії, в Малій Азії. Тут аж кишіло від Аріянів. Василій виступав проти них словом й письмом. Мужно боронить Христової віри та не вагається виступати навіть проти тодішніх грецьких цісарів, що явно сприяли аріянству. Годиться згадати, що св. Василій скоротив Службу Божу св. Якова, єписк. єрусалимського. Уложена св. Василієм Служба Божа правиться в нашій обряді десять разів у році¹⁾. Вмирає в 379. р. — а Церква назвала його Великим за його великі заслуги біля царства Божого.

Другий Святитель, що його пам'ять сьогодні святкуємо — се св. Григорій Богосл. Він товаришував і в школах і в пустині зі св. Василієм. Був архієпископом у Царгороді. Визначався глибокою вченістю і неустрашимою ревністю в голошенню Божого слова та побідною боротьбою з єретиками. За його учені праці про Божество Ісуса Христа Церква вшанувала його високим іменем: Богослова. Помер 390. року.

Наслідником св. Григорія Богослова на єпископському престолі в Царгороді стає св. Іоан Золотоустий. Походив із міста Антіохії в Сирії, зі знатного роду. Хоч йому усміхалась світла будучність у державній службі, рішився однак посвятитися Богу і сім літ прожив у аскетичних вправах на пустині. Вернувши до Антіохії, стає священником, і тоді так займав і так гарно виголошує свої духовні науки, що народ, який дуже радо слухав його проповіді, назвав його Золотоустим, Хризостомом.

Як єпископ царгородський виступив Золотоустий з нечуваною силою проти всякого беззаконства, яке на добре загніздилося у столиці і на царському дворі. Ся ревність стягнула на нього гнів чимало вельмож і розпустної цісареві Євдоксії. На її домагання цісар Аркадій присудив його на прогнання до далекої Вірменії, де в дорозі помер 407 р. Ще в Царгороді скоротив Золотоустий Службу Василія Вел. Вона під назвою Служби Золотоустого відправляється у нас щодня. 90 з його проповіді переведено вже на українську мову.²⁾

2. Як бачимо, всі три отці Божі Вгодники відзначалися великою ревністю в обороні правдивої Церкви Христової. Нею дорожили вони наче найбільшим скарбом, при-

¹⁾ На Новий Рік, Святий вечір, Щедрий вечір, через п'ять неділь Великого посту, у Великий четвер і Велику суботу.

²⁾ Пор. о. Є. Гузар: Наука на Трьох Святителів. Додаток до „Ниви“ з 1907. стр. 22 — 23.

належність до неї цинили собі більше від всяких почестий, достатків, багатств та світових утіх, її науку проголошували своїм вірним неустрашимо і самі за нею поступали. І хоч за сю приналежність і оборону Церкви вони потерпіли чимало, проте не побоялися нічого, навіть і смерті, а остали їй завжди і всюди вірними. Се приклад і для нас, як нам належить, особливо під теперішню пору, високо цінити собі приналежність до св. католицької Христової Церкви.

Перш усього треба нам сю Церкву Христову пізнати. Значиться: знати й розуміти її науку, не тільки отак здебільшого, плитко, як се на жаль тепер дуже часто буває, але глибоко й докладно, бо тільки таке знання правд віри отвирає перед нами цілу їх велич і красу. Далі треба знати як слід заповіді Божі й церковні та їх недостижиму мораль, познайомитися з її історією, яка сама собою говорить найбільш вимовно, що се інституція Божа; знайти її незмірні заслуги для людських душ і тіл, її святі обряди і богослуження, знати вкінці бодай найбільших її Святих, якими вона пишається, немов чудовою китицею запашних квіток.

Мало однак те все знати, ні: те все треба полюбити і то щиро!

А чи ми знаємо те все, чи любимо нашу Церкву, а через неї й Церкву Христову? Наївне, здається, питання, бо сам Христос, як каже Апостол¹⁾, так полюбив Церкву, що і себе самого віддав за неї. А прецінь! Чи справді вражає нас її доля, чи недоля? Чи захоплюємося її справами? Чи цікавлять нас богослуження, торжества, всякі обходи церковні? Місії, релігійне життя наших земляків по сей і той бік кордону? Чи час, сили й майно готові ми жертвувати для поширення та піддержки царства Божого на землі? Чи в належній шані у нас батько християнства, Намісник Христовий, Папа римський, наші єпископи і духовенство, яке завсіди вірно стояло при нашому народі та не дало йому загинути серед найтяжшого лихоліття? Чи справді дорогий нам чудовий наш обряд (скільки сьогодні його покидає й цурається з благих причин, хліба ради — дружина так хоче), церковний спів, прекрасна літургія? Чи беремо в них участь цілим серцем та душею? Словом: чи намагаємося жити і відчувати з Церквою — *vivere et sentire cum Ecclesia*?

Церква — сеж мати наша! Тимто добрі діти повинні радіти й боліти тим всім, чим їхня мати тішиться, перейматись зі щирим смутком тим, що її боляче діймає. Найкрасшою ознакою сього розуміння Церкви буде послух для її розпорядків, життя на основі її заповідей, оперте на

¹⁾ Єф. V. 25.

на вірі у всіх своїх проявах: індивідуальне, родинне, громадянське, народне, політичне, бо „все і у всіх Христос“¹⁾

На жаль, серед нашого громадянства так мало такого справжнього релігійного життя. Більше отакого „про свято“. Домашнє свято, вінчання, родинна традиція, патріотичні поминки ще стягнуть до церкви численну громаду, але в щоденному життю й поступованню, в переконаннях — цілком того релігійного духа не видно. Деякі навіть стидаються, чи не мають цивільної відваги до Церкви явно признатися!

В сатирі „На печі“ підхопив наш письменник Самійленко, як немож красше, всі уємні сторони патріотизму на словах, мріях, у закутку на печі. У такого патріота заодно на устах і лани широкополі і Дніпро і кручі й порабощений народ, а коли прийшло до діла, з тих шумних фраз та бундючних слів не осталось ні сліду. Кільки то є у нас таких християн з імени тільки, що мов ті патріоти на печі, поховаются десь у мишачі діри, щоби, коли треба, не виявити своїх релігійних переконань перед світом. Сердеги! Може й не відчують того, що таке поступовання дуже низьке, повзунське, нечесне — подібно, як і тих патріотів на печі.

Ні! „Я не стидуюся євангелія“,²⁾ треба доконче повторяти сьогодні за св. Павлом, бо я знаю, в кого я увірів³⁾ і свою віру й релігійне переконання, приналежність і послух для Церкви, а визнаю сміло і явно, — без огляду на других“.

Так чинили й поступали всі три сьогоднішні наші великі Святителі, так поступають й нинішні справжні сини католицької Церкви.

В Парижі, в катедрі Notre Dame на поклик академічного сенату в минулому році в часі Великого посту одна тисячка слухачів і давних студентів — тепер людей на перворядних становищах — враз із професорами з великою набожністю приступила до св. сповіди і Причастя. Геніальний побідник у всесвітній війні, маршал Фош, практикує щоденне св. Причастя, а в дорозі до Варшави в переїзді через Ченстохову, просить, щоби спеціально задержати поїзд у тому місті, щоби зложити свою чолобитню Пречистій Діві, що вславилась у широкому світі чудотворним образом.⁴⁾

Ось вам християнство й віра ділом, — практичний свідомий католицизм! Ось переконання, що життя на основі науки Церкви — се хвала, се щастє!

¹⁾ Кол. III. 11.

²⁾ Рим. I. 16.

³⁾ II. Тим. I. 12.

⁴⁾ Winkowski: Egzorty III. стр. 97-98.

Це переконання велить все і всюди сповняти заповіді Божі і церковні, не дозволяє занехати щоденної молитви, ні опустити в неділю чи свято Служби Божої, бодай раз у році коло Великодня висповідатися і запричащатися, не зломити посту, а в часі, дозволенім на м'ясні страви, змовити приписану молитву, книжки забороненої Церквою навіть не брати до рук! Всякі благі викрути, хвиливі недиспозиції, хитрі вимівки тут не оправдують, ні не повинні мати місця!

Ось усе, чого домагається Церква від свого вірного, свідомого сина! Патріотів на печі — християн тільки по метриці їй не треба! А за се все, як найвисша нагорода тут на землі жде тебе внутрішнє вдоволення, радощі й мир, якого світ не дає,¹⁾ ні дати не може, бо в Христовій Церкві сяє безнастанно, надприродна, висша сила, що творить життя, якого світові, до землі та до її дібр прилиплі люди розуміти не в силі.

Так! Світові люди в життю тільки мучаться. розшибаються на всі сторони за щастем — а воно втікає від них; справжні християни живуть повним життям — рвуться до життя. бо не самі живуть — а живе в них Христос!²⁾

Тож без надуми й без вагання, як три Святителі, ставай від сьогодні вірним і практикуючим сином Христової Церкви, — бо в ній правдиве твоє щастє, радощі, супокій, спасеннє.

Амінь.

XXXIII

Неділя про Закхея

Син Чоловічий прийшов шукати
і спасти те, що загинуло
(Лук. XIX. 10.)

Перед самими страстями випало нашому Спасителеви переходити через місто Єрихон. А що Христос уздоровив тут одного сліпця, почало до Нього горвнутися чимало людей. Одні, щоби почути Його науку, другі, щоби дізнати від Нього полєкші в своїх життєвих стражданнях, а инші просто з цікавості, щоби Його бодай побачити.

До сих належав і Закхей, старший над митарями.³⁾ Митарів усі дуже ненавиділи, бо побираючи мигє, здирали немилосерно людей. Таким робом і Закхей придбав собі

¹⁾ Ів. XIV. 27.

²⁾ Гал. II. 20.

³⁾ Лук. XIX. 3.

велике майно; багато людської кривди мав він на сумлінню і перед своїми земляками уходив за великого грішника.

Від людей чув він багато про Ісуса, але досі ще Його не бачив. Якраз тепер має до цього найкращу нагоду. А що був низький ростом, побіг наперед, виліз на дерево, що росло при дорозі, куди мав Спаситель переходити. Був певний, що тут Його ніхто не догляне. Похід зближався до нього.

Колиж Ісус опинився напроти деревини, де укритий сидів Закхей, пристанув, поглянув на нього і сказав: „Закхей, злізь, бо я хочу сьогодні бути в твоєму домі“. Здивований Закхей, звідкіля Христос його знає, поспішив мерщій додому та приладив все якнайкраще, щоб гідно повітати і угостити Ісуса у себе. І дійсно Христос зайшов до його дому. Ся превелика ласка так поділяла на старшого над митарями, що він розкався і промовив: „Господи, половину мого маєтку даю убогим, а коли кого в чім скривдив, зверну в четверо“.¹⁾ А Ісус відповів і сказав йому: „Сьогодні спасення зійшло на сей дім, бо і сей є сином Авраама. Бо Син Чоловічий прийшов шукати і спасти те, що загинуло“!²⁾

Своїм одним поглядом навернув і вратував Христос душу цього митаря. Хоч він у погорді між своїми земляками, хоч напаятнований як великий дервн і грішник, хоч на ньому тяжить людська кривда — Ісус його шукає, вступає до його дому, називає сином Авраама, прощає всі дотеперішні гріхи, бо Спасителеви залежить дуже на тім, щоби спасти його душу, ратувати її від вічної загибелі.

Ось та з одного боку дбайливість нашого Спасителя, щоби ратувати людську душу, а з другого ся прикра обставина, що ми самі заєдно обезцінюємо вартість нашої душі, спонукує мене розважити з вами сьогодні при Божій допомозі вартість спасення нашої душі, тим паче, що тільки одну душу маємо. Як її стратимо, все пропало!

1. Розважимо передовсім, як вельми високо цінить Бог нашу душу.

Культурні освічені народи мають по своїх великих містах музеї, в яких між иншим збирають цінні образи найславніших малярів. Недавно перед всесвітню війною рознесли були часописи вістку, що в Парижі вкрадено з музею один образ (Джіоконда), якого вартість оцінювали на мільон доларів. При сій нагоді часописи розписувалися широко про величні прикмети цього образу.

¹⁾ Лук. XIX. 8.

²⁾ Лук. XIX. 10.

Є образ, змальований найславнішим мистцем, закуплений не за срібло, ні за золото, але заплачений найціннішою кров'ю Божого Ягняти, образ призначений не до земського музею, але до великої, пречудової небесної галерії, не мальований на полотні, але живий. Його має кождий чоловік, а сей образ — то людська душа. Її творцем сам Бог. Її відкупив безконечно цінною кров'ю, сам Син Божий, а Дух св. освятив її дарами Божої ласки.¹⁾

Якжеж високо повинен кождий цінити свою душу. Сей образ живий, образ безсмертний, образ вічний, — не малюнок смертного чоловіка, — хочби й генія, але відбитку самого триєдиного Бога!

До того вивінував Бог нашу душу не лиш своєю подобою, але ще й другими прикметами. Навіть самою вічністю, так сказатиб, поділився Господь з нашою душею. Бог є вічний, його літа не зменшуються. Його дні не клоняться до заходу. Душа чоловіка має справді початок, але де її кінець? Як Бог, так і вона житиме вічно.

Світ колись скінчиться, не буде ні сонця, ні зір, та душі кінця не буде ніколи. Навіть той, що на силу завдає собі смерть, не скоротить життя своїй душі ні на один день. Він може тіло вбити, але душі ані не вб'є, ані не втопить, Навіть пекло її не знищить; діавол може її мучити, але смерті не завдасть їй ніколи.²⁾

На постійний осідок для нашої душі призначив Бог саме небо, місце найкрасше, повне невисказаного щастя, біля самого себе, в товаристві Святих, біля Херувимів і Серафимів. А що се за щастє бути в небі! Хтож в силі справді се розказати, чи пояснити? Око людське ніколи чогось так гарного не бачило, ухо так милого не чуло, серце так приемного не зазнало, розум не збагнув, що Бог приладив для тих, що Його люблять!³⁾

За вірного друга, невідступного товариша додав Господь для нашої душі ангела хоронителя. Він береже її й в день і в ночі. Радіє, як душа находиться в ласці Божій; сумує, якщо нехтує його опікою та вказівками, але не опускає її ніколи.

Сам Син Божий підносить незвичайно вартість і ціну нашої душі. „Бо що за хосен для чоловіка, коли здобуде світ увесь, а занепасть душу свою? Або що дасть чоловік в заміну за душу свою?⁴⁾ „Хочеш знати, каже св. Золотоустий, яка велика вартість твоєї душі, то подумай

¹⁾ Пор. Клим: Проп. нед. стр. 14. Dr. Hammer: Predigten auf die Sonntage.

²⁾ Савойка: Проп. нед. стр. 43.

³⁾ I. Кор. II. 9.

⁴⁾ Мар. VIII. 36-37.

тільки. що Син Божий для її спасення не віддав ні світа, ні людей, ані землі, ані ангелів, лише свою цінну кров". Почисли, якщо можеш, усі ті години, які Христос Господь через трийцять три літа свого життя провів на землі, ті зітхання сердечні, ті ревні сльози, що за нас проливав, ті божеські слова Його науки, які розсівав на ниві сердець людських. Спитайся, чому терпів такі болючі рани, зневаги, богохульні насмішки розлюченої товпи, кровавий піт в горді Оливнім, страшне бичовання і соромну смерть на хресті? Спитай, за кого і пощо ті всі знущання і болі? А Ісус поведе тебе на верх Голгофти і тут, усуваючи обгарену кровю занавісу своїх терпінь, покаже тобі себе самого збитого, зраненого від стіп до голови, прибитого на хрест і скаже: „Дивись! Яка ціна твоєї душі“!

Сам діавол, сей завзятуший ворог Бога і людей, дуже високо цинить собі нашу душу. Христови, коли постив на пусгині, жертвував усі скарби й багатства цілого світа: „Се все Тобі дам; коли припадеш і поклонишся мені“. ¹⁾ А за нашою душею побивається всякими засобами. „День і ніч, як лев рикаючий, ходить, шукаючи, кого пожерти“. ²⁾ Скільки сітий, як багато засідок закидає на неї? Немов пес прив'язаний на ланцусі кидається, рветься, бориється, щоб душу, що до нього приблизиться, пірвати в свої хижацькі кіхті.

2. А як сам чоловік цинить свою душу? Як? Бодай і не казати. В світі все має свою вартість, ціну, лише одна душа ні. Світ — се великий ярмарок. На ньому нічого немає стільки на продаж, що людських душ. Гріх і сатана купують їх цілі гори і то візащо.

Хто з нас не знає біблійної історії про Ісава та Якова? Ісав був старший, первородний. На нього переходила родинна слава, майно й батьківське благословення. Справді вельми цінні добра. Та раз повернув він з поля дуже голодний. Дивиться: його брат Яків заїдає смачно сочевицю. Щоб добути дрібку сеї страви для себе, відступив Ісав легкодушно своєму братови ціле своє першенство. І за що? Неімовірно, за мисочку сочевиці. Подібно й люди за якубудь ціну, за хвилину марної розкоші продають діяволови душу, право стати наслідниками неба.

Скупар цинить собі вище жменю гроша, майно чи инший добуток, що їх може вкрати злодій, знищити огонь, вода, ніж свою душу, і з легким серцем робить заміну зі злим духом. Жадний відзнак, чести, розголосу, світової слави волить значіння, впливи, високі гідности та уряди.

¹⁾ Мат. IV. 20.

²⁾ І. Петр. V. 8.

ніж вічне спасення. Чванько вдоволяється скорше марними оплесками, пустими похвалами, ніж найкрасшою чеснотою. Ласун догоджує заєдно своєму тілови, яке й так сточать колись хроби, — ніж подумає про душу. Злодій віддає найбільший скарб, душу, ще дешевше, бо за ганьбу, вязницю, шибеницю, а розпусник за тяжкі хвороби, дрібку змислових радощів й соромну смерть.

Справді: ми дбаємо про все, лише про одну душу ні!¹⁾ А прецінь душа — се образ Бога, виготовлений на Його подобу. Колиби хто образ цісаря, чи президента держави кинув під ноги, потоптав його, пірвав на шматки, стрінулаб такого велика кара за заподіяну зневагу. А що чинять люди з душею, тим живим образом самого Бога? При будь якій нагоді стягають його в болото гріха, обезображують, поганяють, шарпають безмилосердно, зтирають первісний вид. Невжеж се не зневага?

Господар поїхав на гостину. За той час зайшли злочинці, повбивали синеів і слуг, забрали, що тільки можна було взяти, а все инше пустили з димом: хату й господарські будинки. Страшна руїна, страшний злочин... Вертає господар. Затремтів. „Що ви вчинили? Де моя рідня? Де моя кров? Де майно? Добро“?... Тихо. Глухо. Усюди згарище. Колись і нас запитається Бог: „Що ви вчинили з душею? Де моя подоба? Де моя кров? Я її так чудово виготовив, прибрав, вивінував, очистив, обмив, освятив і вам віддав. Де вона?... Жалісна руїна. Болюче згарище“.²⁾

Тут на землі, коли нас стріне яка лиха пригода, яке нещастє, невдача, кажемо звичайно: „Все пропало“! Але в дійсности так воно не є. Немає тут такої втрати, щоб можна сказати, що нам все забрано. Забрали, кажімо, кому майно, звели на нужду, полишилась йому бодай честь і добре ім'я. Очернили кого, пошарпали славу, — осталося йому бодай два-три приятелі вірні. Відвернулися навіть і приятелі від тебе: полишається тобі ще Бог, Батько світа, як повсякчасна втіха й розрада. Але коли ти затратиш свою душу, немає вже для тебе нічого ні на землі, ні на небі! З приходом смерти відпадає все земне: лати й палати, ниви й долини; розвіються втіхи і розкоші, минаються титули й похвали. Та перед таким, що занастив душу, зачинається ще і то раз на все брама царства небесного, відвертається Бог, що мав бути на віки його власністю. Для нього полишається одно: Все пропало, все пропало!! До земного не поверне, до небесного не дійде. І плач і скач і роби, що хочеш, — все пропало! Жадна

¹⁾ Пор. Савойка: Проп. нед. 446.

²⁾ Кміт. в. с. стр. 15.

нужда, жадні злидні, жадне сирітство, жаден біль не може йти в парі з його горем!¹⁾

Справді: все пропало!

3. Додаймо ще і те, що маємо тільки одну душу.

Коли батьки мають сина, або доньку одиначку, з якою великою старанністю піклуються нею. А коли приключиться дитині яке нещастє, поважна недуга — скільки то гризоти, скільки журби й посвяти для неї від всіх домашніх. Таж се кажуть, їх одинока дитина, одинокий нащадок роду, одинока потіха, надія батьків, підпора їх старости. А вмере та одинока дитина, то з нею несуть до гробу все. А ти, мій дорогий, маєш також одиначку душу, а так мало дбаєш про неї! Якщо її страгиш, стратиш усе, стратиш на віки!

Один багатий пан вибудував собі в горах серед ча-тинного ліса дуже гарну віллу. Для її прикраси присвятив він увесь свій час; вілля стала для нього всім. Самого себе одначе так занедбав, що ходив часто немитий, нечесаний, навіть обдертий. Одного разу приїхав до нього в гості його товариш зі шкільних часів, славний професор університету з Парижа. Наш пан, врадований тим дуже, почав опроваджувати свого товариша по всіх кімнатах віллі. Професор оглядав все з захопленням, хвалив, подивляв, бо справді все було подивне: килими, зеркала мальовила, печі, долівка, стемя та чудові кравиди з вікон. В останній кімнаті професор ні з того, ні з сього плюнув нагло господареві віллі в лице. Зневажений господар спитав у острому тоні товариша, що се має означати. „Не гнівайся, друже. — промовив по хвилині професор, — що я так з тобою поступив. У твоєму домі видно всюди великий, естетичний хист й красу, лад та порядок. Але я людина, захотілось мені плюнути і признаюся, я був в клопоті, деби се зробити. А що з цілої кімнатної обстанови я не примітив ні одного предмету гідкішого від тебе, то я плюнув тобі в вічі, де не бачу найменшої краси“!

Сей професор дав тому господареві добру науку.

Таким паном, що залюбки й виключно дбає про свою віллу — тіло, є не одна людина на світі. Всі її заходи зводяться до того, щоби тіло прибрати, нагодувати, догодити у всім. Зате душа, дійсний пан тої віллі, запущена, обдерта з чеснот, голодна добрих діл, тільки карається в тій віллі ціле життя мов заклятий опир. А кінець який? Загибель для душі й тіла!!

Тому май милосерде над своєю душею! „Люби свою душу“!²⁾ Одну тільки її маєш, тож чини все, щоби її спасти. Амінь.

¹⁾ Кміт. в. с. стр. 3. ²⁾ Сирах XXX. 24.

XXXIV

Стрітенне

Нині відпускаєш слугу свого Господи,...в мирі (Лук. II. 29.)

Стрітенне! Звідкіля се слово? Що означає? Воно переносить нас до єрусалимського храму та пригадує ту хвилину, коли Пречиста Діва враз зі св. Йосифом принесла сорокдньового Ісуса до святині. По старозавітному закону кожда мати, що привела на світ хлопця, мала сорокового дня прийти з дитятком до храму, принести Господеві на жертву річне ягня, а як була вбога, то двох голубят, і просити священника о молитву. А як се був первенець, то належало його ще й пожертвувати Богу з вдяки за се, що колись Господь пощадив у Єгипті усіх первородних Ізраїля, а синів Єгиптян покарав смертю. Сих хлопців треба було від служби Богу викупити малою, грошевою жертвою.

Ось чому Марія і Йосиф являються сьогодні з дитятком Ісусом у храмі. Хоч Пречиста не була обов'язана підчинятися повисшому заповісти, бо вона свята й непорочна, проте чинить се з покорі і послуху для закону. При сій нагоді стрінули та привітали радісним серцем уже віддавна дожиданого Месію дві набожні душі, що проживали біля храму: старець Симеон й пророчиця Анна. Вони й рознесли добру вістку про появу Христа між усіх, що „дожидали потіхи Ізраїля“.

І ось, як тільки свята Родина появилася у храмі, вони за промислом Божим найшлись при Спасителеви. Старець Симеон бере навіть Ісуса на свої руки й кличе радісно: „Нині відпускаєш Господи... бо бачили очі мої спасення твое.. світло, що прожене темряву поганства, а приверне славу народу твого Ізраїля“.¹⁾ А до Марії: „Се лежить сей на упадок й повстання многих в Ізраїлі, і на знак, котрому будуть противитися; а тобі самій душу перейде меч“!²⁾

Така була стріча старця Симеона з дитятком Ісусом. Через те сьогоднішнє свято зветься: стрітенне.

„Нині відпускаєш слугу твого, Господи, в мирі“ — сказав старець Симеон. Поява Спасителя його заспокоїла. Всі життєві злидні призабулися. Всі сумніви шезли, всі бажання сповнилися. Він може вже спокійно вмирати, совість йому нічого не викидає. Він спокійно сходить з сього світа, бо найшов, пізнав, полюбив Ісуса.³⁾ Він думав про

¹⁾ Лука II. 29-32.

²⁾ Лук. II. 34.

³⁾ Пор. Савойка: Проп. на свята стр. 57.

смерть, він готовився до неї, тому спокійно може заглянути їй у вічі. Велика се правда, що ні прощо не думаємо так мало, як про смерть. А воно таке: хто про смерть забуває, погано живе й погано вмирає. Розважимо отсю правду!

1. Немає нічого певнішого на світі, як смерть. У злиднях, у недузі — чоловік бодай має надію: перейде, минеться лихо, горе. Та що не прийдеться людині вмерти, на се ніхто не має надії. „Закон сього світа такий: треба вмерти“¹⁾ Отсе слово для багатьох вельми немиле й невидне, лячне. Сам його звук неодного болюче діймає. На похорон свояків, чи знайомих ідеться з конечности, всяку згадку про що останню хвилину нашого життя усувається дуже скоренько з пам'яті й уяви, подібно як се чинять птиці на пустарах Африки, що на вид найбільшої небезпеки ховають голову під крило чи в пісок землі та думають, що, як не бачуть самої небезпеки, вже тим самим вона їм не грозить.

А проте смерть — се факт, якого нам ніяк не оминути, „Призначено людям раз умерти“, каже св. Павло.²⁾ Всі люди без виїмку приходять уже на сей світ, так мовляв, зі засудом смерти. Незнаним є тільки, де коли і як умремо, та певний і невмолимий є прихід смерти.

2. Значиться: кождий день, кожда хвилинка, чи ми хочемо, чи ні, чи думаємо про се, чи ні, наближає нас звільна, але постійно до тої хвилини, що прийдеться нам умерти. А хвилинка ся найважніша у людському життї. Важною є хвилинка, коли людина побачить вперше світ, важною подія, коли нас охрещено, важним день першого св. Причастя, та найважнішою та година, коли людина покидає сей світ. А чому? Бо з нею кінчиться всяка діяльність, бо з нею починається вічність.

Життє людини — се немов книжка. Її картки — се пережиті дні. Всі вони записані добрими або лихими ділами. Смерть замикає отсю книгу, і тоді починається обрахунок, Божий суд. І щаслива ся людина, що може виказатися великим числом добрих діл; горе чоловікови, що прогайнував життє на лихих учинках, а путнього мало що придбав. Із хвилиною смерти вже все пропало. Нічого тут вже справити, ні викінчити не можна. Поки зшиток в руках ученика, можна ще задачу справити, викінчити, записати бодай потайки товариша; а забрав зшитки учитель — уже пропало; що там написано, остане вже незміненим! У хвилі смерти діється те саме. Тому справедливо накликає Христос: „Сторожіть, бо не знаєте дня, ані години.“³⁾

¹⁾ Сірах. XIV. 18.

²⁾ Євр. IX. 27. ³⁾ Мат. XXX. 13.

а на іншому місці прирівнює смерть до злодія, що приходить звичайно тоді, як господар його найменше сподіється.

Найважнішою для людини є хвилина смерті ще й тому, бо вводить нас у вічність. На сьому світі ми тільки комірниками. Земля — се не вічна наша батьківщина; се долина сліз, пустиня, якою маємо перейти до обіцяної землі — неба. Наша мета, найвисша ціль — жити вічно й щасливо за гробом. Розуміли се, як не можна краще, святі люди, приготовлялися ціле життя на смерть і пам'ятали про неї, бо Св. Письмо каже: „Пам'ятай про смерть“¹⁾ Досі існує монаший чин, якого члени, стрінувшись зі собою, поздоровляють себе взаємно: „Memento mori!“ Зі смертю всьому кінець, пічнеться вічність. А яка? „В яке-небудь місце впаде деревина, там лежатиме“²⁾ А Христос додає: „Ділайте, поки день, прийде ніч, коли ніхто не зможе ділати“³⁾

Два шляхи ведуть людство у вічність. Один широкий, вигідний, яким ступав нечислима юрба людей веселих, розбавлених. Вони не знають, що таке самопобіда, жертва, чеснота. Шлях сей „веде на погибіль“. А другий — вузький, тернистий, вється по стрімких верхах гір, ранить часто ноги прохожих — й мече колючки й терне під їхні стопи. Се шлях праці, жертви, посвяти для добра ближніх, — шлях обов'язку. Він веде до життя, й мало є таких, що його знаходять.⁴⁾ Оба ці шляхи сходяться зі собою у чорних воріт смерті, воріт вічності. Перші прохожі пропадають тут на віки, другі щойно починають жити справжнім життям! Пам'ятай про се, дорога молоді!

3. А чому ж люди так бояться смерті? Чому не хочуть про неї думати? Тому, що занадто прив'язані, прилипили до сього світа; тому, бо в них нечиста совість.

Багато є людей, що згсдом так приляжуть серцем до дібр сього світа, до мамони, що поза ними нічого не бачуть. А що зі смертю мусять те все покинути, тимто не люблять про неї думати й бояться вмирати. Смерть страшна для скупаря, якого скарбом, найвисшим щастем гроші; страшна для славолюба, бо перечеркує всі його пляни; страшна для джиґуна (красавця), бо обертає його тіло в жменю пилу; страшна для гордуна, бо вказує йому правдиву вартість людини. Таким про смерть і не згадує. Навіть у часі недуги їх усі потішають і дурять, що се нічого, що невдовзі будуть знову здорові. Про сповідь, жаль за

¹⁾ Сир. VII. 36.

²⁾ Єкк. XI. 3.

³⁾ Ів. IX. 4.

⁴⁾ Мат. VII. 13. 14.

⁵⁾ Пор. Савойка I. с. стр. 276-279.

за гріхи їм нічого не згадують, священника не кличуть, — бо кажуть, при його появі вони можуть скінчити життя.¹⁾ Нещасні! Вони й не знають, що добра смерть — вартніша за всякі скарби всього світа.

Не дивота, що ті люди в годині смерті такі неспокоїні, бо смерть насилу відриває їх від того всього, до чого так привязалися за життя. Бачили ви нераз, як перевивають якому недужому рану. Платок, що ним рана обвита, прилип, присох до найбільш болючого місця. Хорий відчуває якраз тоді найбільший біль, як сей платок відривають від рани, хоча се діється й дуже обережно. В отакому положенню в годині смерті знаходяться саме ті, що їхня душа прилипла і то дуже сильно до сьогосвітної мачони. Вони чують страшний жах, неспокій, бачать наглядно, як добра земські їх покидають, рідня й приятелі стоять біля них безраді, гріхи з цілого життя стають мов живі свідки лихого життя перед очима. Вони відчувають грижу совісти, вічність лякає без милосердя. Словом: чують, що вони на смерть неприготовані, а вмирати треба.

Чи ж се можливе тоді розслідувати свою совість, коли вже не можна зібрати уваги? Чи можливе розібрати свої попередні сповіді, чи були добрі, пригадати собі всі кривди і шкоди, які ми обов'язані направити, коли починає покидати пам'ять? Чи можливо визнати докладно свої гріхи, коли язик починає вже деревіти? Чи можливе жалувати щиро за всі гріхи і постановити кріпко поправу, коли опускає вже притомність? Взагалі, чи можлива тоді добра сповідь? Серед крику дітий, плачу дружини, при метушні, роздратованню? Ні! Як хто дбає про добру смерть аж тоді, мовляв вже на рамени, той умирає звичайно зле.¹⁾

У Відні вмирав перед війною кардинал Нагль. Біля ложа умираючого зібралось багато його приятелів, високопоставлених духовних і світських достойників. Один з приятелів запитав кардинала, чи не відчуває якого ляку перед смертю. Кардинал відповів: „Der Himmel ist schön, aber die Erde zu verlassen kommt mir zu schwer.“²⁾

Так говорив кардинал, духовний, що нераз роздумував над смертю, що безпечно ладився, щоб добре вмерти. А що буде діятися з тими, що ціле життя прив'язані до світа, до його дїбр, пили гріхи мов воду, а думку про смерть відкладали аж на останню годину? Та й яке то приготування на смерть в останній хвилині, коли про се ніколи не думалося, як довге життя сього не практикувалося, а навіть і не знається, як се робиться? Ні, се не можливе. Ніхто розумний не вправляє жовнів у воєнному

¹⁾ Пор. Савойка: 1. с. стр. 281.

²⁾ Wehruf der Zeit IV, 17.

ремеслі аж тоді, коли супроти них стоїть вже ворог і розпочалася боротьба, так само нерозумно приготуватися на смерть тоді, як починаються останні судороги.

Хто хоче добре й спокійно вмерти, мусить приготуватися до неї, мусить пам'ятати про неї ціле життя.

Тож пам'ятай і ти про смерть, ладься на її прихід, а не буде вона тебе жажати. Амінь.

XXXV

Неділя про митаря і фарисея¹⁾

Двох людей увійшло в храм помолитися (*Лук. XVII. 10.*)

Двох людей, каже Христос, увійшло до єрусалимського храму помолитися: один фарисей, а другий митар. Не однакові увійшли й неоднакові виходять. Фарисей приходить ніби без гріху, справедливий, праведний, а виходить грішним, з нічим, гіршим, як прийшов. Митар знову увійшов з гріхами, а виходить очищений і оправданий, без гріху.

Щож вони таке в храмі вчинили, що так відразу змінило стан їхніх душ? Каже Христос: Молилися. Невжеж се можливе, щоби молитва, яка має освячувати й оправдувати людину перед Богом, стала так погубною, що аж приспорила гріхів фарисееви? Видко, що так, коли гордий фарисей виходить із храму грішним.

Якаж була їхня молитва? Пригляньмося їй ближше по словам самого Христа Господа. Божественний Спаситель підчеркує три основні хиби в молитві фарисея, а разом підносить три добрі прикмети молитви митаря.

1. Фарисей молився стоячи. Се перше не подобалося Христови. Якто, питаєте здивовані, чи се має бути гріхом стояти при молитві і то в церкві? Певно, що найкрасше в часі молитви приклякнути, але цілком не є гріхом стояти при молитві, тільки достойно. Таж і тепер, коли учитель входить до класу, ученики на знак пошани встають, урядовці вітають свого настоятеля в уряді повстанням зі своїх місць, жовнір, коли говорить зі старшиною військовим, також стоїть. Тож не було се промахом фарисея, що в часі молитви стояв, тільки те, як він стояв. Видно, якось дивно, так, що то впадало в очи і якраз на се звертає Спаситель.

¹⁾ Гомілія.

нашу увагу. Фарисей стояв гордо. З призи́рством та погордою мірить усіх при́явних у церкві. Особливо з глумом споглядає на тих, яких уважає за неправедних, рабівників, чужоложників.¹⁾ За те з добродушною усмішкою глядить на тих всіх, що з подивом йому приглядаються і кланяються. Тому стоїть гордо, захоплений собою та думає про те, як то всі звертають на нього свої очі, подивляють та завидують йому.

Ось перша хиба його молитви.

А тепер. Як стоїть багато людей у церкві в часі богослуження? По них цілком не пізнати, що прийшли на молитву, що хочуть Господа просити о всякі дари та ласки, що їм у життю чогось недостає. Навпаки: мається вражіння, що сам Господь повинен бути їм вдячним за те, що „зволити до церкви зайти“.

А скільки згіршення дають мно́гі своїм невідповідним поведенням у церкві? Ось чути дзвінок. Дають знак, що на престіл сходить невидимо Христос Спаситель і криється під видами хліба й вина. Ціла церква клякає й клонить голову, щоби повитати та віддати Йому належну честь й шану. А тут поміж усіма стоїть гордо молодий чоловік, як залізна штаба. Він ніби дещо нахилився та з його очий можна вичитати, що клякати в церкві не потрібно, або, що він уважає наче якимсь пони́женнем, аби укланькути перед Ісусом у Нсв. Тайнах.

Чи не бачимо й таких, що приходять тільки по те сюди, щоби пописатися перед другими своїми новими уборами, похвалитися, звернути на себе увагу найнові́шою модою? Чи немає й таких, що вічно розмовляють, заглядають на всі боки, чи вже, є той чи та, на яких їм залежить, що думають про всякі справи — навіть і грішні, тільки не про молитву, не про те, де вони прийшли та перед ким стоять? Справді: приходять до церкви ті люди́ для розривки та з цікавості.

В якійже поставі держать ті „набожні“ своє тіло? Неодному прийшлося з сеї причини таки добре червоніти зі сти́ду, бо перед ніяким, хочби й найни́зшим писарчуком не важився би так стояти, як у церкві. Один сперся недбало на стіну, другий на лавку, инший на пали́цю, сей заложив руки взад і крутить капелюхом, або шапкою, той впи́яв очі в якусь точку, а думками бу́є Бог зна куди. І се має бути молитва, стоянне перед Найви́сшим Суддею й Паном? Аж лячно подумати.

(Докінченне буде)

¹⁾ Лук. XVIII. 11.

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 10.

Львів

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1927.

о. Др. І. Фіголь

Неділя про митаря і фарисея

(Докінченнє)

2. Фарисей згадав нарешті, що прийшов тут на молитву, й починає молитися: „Боже, дякую Тобі, що я не такий, як інші люди: рабівники, несправедливі, чужоложники, або як сей митар“! Себе бундючно похвалив, а других осудив. Одначе пуста се слава, коли чоловік сам собі виставляє свідоцтво: „Я не найгірший“! Не хвали сам себе, хай другі люди про тебе добре висказуються: то добрий хлопча, чемний, вічливий, трудящий, отсе матиме дійсну вартість. В осуджуванні других ми все оглядаємося поза себе, там на тих... найгірших; а чому не наперед себе, де є ліпші ніж ми? Коли добачимо на товаришеви блуд, гріх, якого przypadково на собі не маємо, то підозріваємо про всяке найгірше. Трісочку в оці брата добачуєш скоро, а поліна у власному оці доглянути ніяк не можеш... Лицеміре, вийми перш поліно з твого ока, і тоді побачиш, як виняти скалку з ока брата твого.¹⁾

Певний себе проголошує далі фарисей: „Я нікого не вбив, не обікрав, не знеславив, нечистоти не допустився“. Ясно, що явно перед всіми людьми ти таких гріхів не поповнив, бо навіть людська справедливість замкнулаби тебе, як усіх таких проступників до в'язниці. Але, милий друже, чи ти справді такий певний себе самого? Чи не знаєш, що перед Богом сповнює тяжкий гріх за кожний раз той, що годиться з повним уподобанням на грішне діло, гидотну гадку, змислове пожадання? Ти не вбив — кажеш — значиться, не позбавив нікого життя. Правда, але чи своїм поведінням, упертістю, лінивством, не завдав нераз смутку, грижі, болю своїм батькам, учителям? Може се нераз гірше було від убійства? — Не вкрав, — кажеш, — але нищив одіж, лавки, шкільне приладдя, позиченого не віддавав, або ще й знищив. Се не мавби бути гріх? Нечистоти не допустився? Гарно, але ті препогані гадки, безстидні погляди, співи, жарти, двозначні слова, коли були добровільні й з уподобанням,

¹⁾ Мат. VII. 3, 6.

чи не рівняються тяжким гріхам, як се каже сам Христос?¹⁾ Та до сього фарисей не признається, він про се навіть не згадує.

3. У другій частині своєї молитви фарисей вичисляє ще всі свої добрі діла, пости й милостині, і на тому кінчить. Ми сподівалисяби, що й булоби цілком природне — що він на кінці буде Бога просити о дальшу витревалість у добрім, або спасеннє своєї душі, або бодай подякує за всі досі одержані добра й ласки. Де там! Він того всього не потребує. Мається вражіннє, що той чоловік давав лиш все для Бога, а від Нього нічого не діставав. Отсе та третя й найбільша хиба в молитві фарисея.

А скільки є ще й сьогодні таких молитов!

Неодин навіть не знає й не думає, що говорить, о що просить, не жертвує своєї молитви в ніякому намірі, не дякує, не перепрошує, не благає милосердя й відпущення гріхів, і тому відходить з церкви — немов той фарисей — неправданий, з порожніми руками, ще гіршим як прийшов, бо своїм поведеннєм та молитвою наніс Господеви більше образи, ніж чести.²⁾

4. В противенстві до фарисея представляє нам Христос молитву покірного митаря. Митар — се тип людини помітуваної всіми. Він входить до храму з гріхами, а виходить оправданим, очищеним.

а) Не тиснеться наперед, не звертає нічим на себе уваги, не оглядається, хто є, а кого нема, — але стає, де було місце, при дверех, і пригтовляється до молитви.

б) Близніх своїх не обсуджує. Невжеж він має до того право? Цілу свою увагу звертає на себе. Від останього разу, як був у храмі, бачить, що богато нагрішив, тут і там переступив Божий закон; зазнав від Господа чимало добродійств, ласк та дарів, хоч був того негідним.

в) Тимто жаль щирий, сердечний, що Бог такий добрий для нього, а він супроти Бога такий злий, невдячний, наповнює його душу. Він не сміє навіть очий своїх звести до неба, тільки бється в груди і жалісно кличе: „Боже, милостив будь мені грішному“.³⁾ І настає дивна переміна у ньому. Ввійшов до храму грішний, відходить праведний! Покора й жаль оправдали його!

Не молимся, як той фарисей, браття,⁴⁾ каже церковна пісня, бо гордість і обмова нівечить й найкрасші наші діла перед Богом. Радше свідомі своїх гріхів, блудів і недостат-

¹⁾ Мат. V. 28.

²⁾ Деякі думки взяті з проп. на сю неділю за кардиналом де ля Люцерне. Нива 1906, стр. 22-24.

³⁾ Лук. XVIII. 13.

⁴⁾ Стихира на вечірні.

ків наслідуймо в молитві покірного митаря, а молитва наша завжди подобається Господеви і буде вислухана. З храму виходитимемо оправдані, поєднані з Богом; бо кождий, хто виносить себе, буде понижений, а хто понижає себе, буде вивисшений.¹⁾ Амінь.

XXXVI

Неділя про блудного сина

Цикль

1. Блудний син покидає батька.

Отче, дай мені часть маєтку, що на мене припадає. І розділив їм маєток.
(Лук. XV. 12.)

Діялось се давно. В прекрасній країні на Сході, в цвітистій долині стояв у тіни кріслатих пальм величавий двір, а довкола нього, куди оком глянеш, тяглися урожайні поля, городи, винниці. Жив там заможний хазяїн із двома синами.

Райське щастє царило в тім щасливім домі. Батько, досвідний муж, запопадливий господар, дбає ревню про добро своїх домашніх, особливо про вихованне своїх дітей, заправляючи їх строгими науками й добрими прикладом до всяких чеснот. Сини знову з дитячою любовю і привязаннем горнутья до свого батька, що любив їх і тішився ними, як найбільшим скарбом. І довгі літа минали їм у згоді і радощах. Старший син працював на ріллі, помагав своєму старенькому батькови, а молодший — звичайно, як молодший — розпещений, свавільний, жив безжурно з дня на день, всіми люблений, щасливий!

Якіж ви щасливі, невинні, хлопчачі літа! Се правдивий рай для дитини! Душа тоді невинна, небесні ангели стережуть її і наглядають на кождому ступні. Дитя не знає ще зіпсованого світа й його облуди, заєдно усміхнене, безжурне — просто ангеля. І хочби ти мав стати колись не знати яким багатим чи поважним у світі, знай, що щасливішим не станеш, як тоді, коли ти був невинною дитиною в батьківському домі.

Минали літа. Молодший син уже великий виріс. Уже був, скажімо, в VII гімназійній класі. Аж тут ясне небо синівської любови і привязання до батька зачинає захмарюватися на добре. Він пізнав трохи світ, побачив і багатства, що до нього мали належати — школа, книжка, наука йому

¹⁾ Лук. XVIII. 14.

остогидли, він забажав ужити трохи світа, зажити иншим, веселішим життям. Вже кілька разів дозволив собі відворкувати на домашній лад, на його думку заскорузлий, назадицький; уже не раз переступив строгі родинні звичаї, трапив цілі пополудня й вечери на не дуже то етичних гутірках з найгіршими товаришами, або на неморальній лектурі, чи забаві. Але батько був певний, що ті всякі його провини — в такому переходовому віці молодця — щезнуть помалу по строгім упіненню.

Одначе в синівське серце вкрадався инший дух. Йому починає все вдома не подобатися. Про науку йому й не згадує. Латина й грека цілком непотрібні, до математики він не має голови, історичних дат він запам'ятати не всилі. А вже вчитися чогонебудь на пам'ять у найвищих клясах — се просто злочин на молодій людині. Професори всі ні до чого, вони несправедливо на нього напосілися, переслідують та чигають, як чорт на душу, щоби тільки писати йому двійки або записувати на кару. Навіть отець катехит став якимсь инакшим, дивиться на нього иншими очима і час до часу має йому щось сказати в чотири очі.

Ах! Якби так можна, він усе те змінивби, зреформував, уладнав зовсім инакше. Про молитву, церкву, Бога, йому й не говори, йому вже й так обридли упінення й догани батьківські на сю тему. Одним словом: Йому тут за тісно, він бажає волі, він хоче жити „вольним життям“.

„Атже я вже не дитина, думав не раз, маю літа і розум і знання, мені не треба дальшої науки. Можу бути своїм паном, уже знаю, що значить жити, постараюся про якусь посаду і всьому кінець. Пощо мені слухати щоденно наказів і духовного картання батька. Тепер уже настали інші часи, тепер жиється цілком инакше, як тоді, коли мій батько був ще молодим! Ох! Як весело живеться многим моїм ровесникам! А чомуж я не маю уживати світа! Чоловік раз тільки молодий, на старість буде ще доволі часу на покуту. А тепер? Від тата припадає мені чимало маєтку. Нехай мені тато виплатить мою частину, а я виберуся звідси в світ, де цвите радість, воля, щастє. Невдовзі побачуть усі, яким я буду паном“!

Старенький батько завважав отсю зміну в молодшого сина й тому ласкавійше, як передше, напминає його й остерігає по доброму. Але легкодушний синок того й слухати не хоче. Лихі товариші, що йому отворили очі на все, що найгірше, навчили його всякого крутіства, обману, а то й забирати потайки батькові гроші, розказували про всякі змислові розкоші — значать у нього більше, як усі батьківські науки та поради. Спершу йде у ньому внутрішня боротьба, що робити, як ліпше, а вкінці зважається на рішучий учинок.

Одного дня, коли батько звернув йому увагу на невідповідне поведіння, син виступив зневажливо проти батька і сказав рішучо: Доволі вже того доброго! Отче! Дай мені частину маєтку, що на мене припадає.¹⁾ Я вже сам буду про себе дбати! Хочу жити своїм життям!

Негіднику! Як посмів ти в такому тоні і формі відозватися до свого доброго, люблячого батька? Чи так відплачуєшся йому за всі заходи і клопоти, які заєдно має з тобою? Чи знаєш ти, як заболіли вони його батьківське серце? Чи не бачиш, як стоїть він наче ражений громом? Ти вже навіть не просиш, але наказуєш, велиш? „Тату, дайте мені!“ А багато рук чи праці приложив ти до того майна, що впоминається частки, яка тобі належиться? Поганче! Мабуть занадто надоїло тобі життя твого батька. Коли не можеш його йому відобрати, то хочеш бодай забрати йому майно? Нікчемний! Чого тобі досі не доставало дома, що так нагло хочеш забиратися?

Ось до чого доводить жадоба грішного життя і нічим невязаної волі! Вона так засліпила серце негідного сина, що він не вагається зневажити і покинути рідного батька, рідну стріху, родинні радощі й вигоди, аби тільки жити, як йому захочеться, без вітцівського нагляду!!

Не тревало довго, а тихий, щасливий дім прибрав інший вид. Бачимо на остіж поотвирані брами, перед домом велику метушню. Виводять цілі ряди верблюдів, коний, ладять вози, сям і там бігають слуги, зносять і наладовують великі скрині. Елегантно вбраний молодий чоловік бігає від воза до воза, оглядає все, видає розкази, принаглює. Оподалік стоїть мов остовпілий старенький панок, ніби дивиться на все, а по старечому обличчю кануть горячі, гіркі сльози.

Що тут діється? Що се все значить? Молодий панич, кажуть, збирається в дорогу, виїжджає в далеку країну й забирає зі собою все майно, яке йому по довгім ваганню, з тяжким серцем передав батько. Вже все готове і приготовлене. Опечалений батько ледви чутким голосом дає сину на прощання батьківські науки і вказівки на непевне майбутнє, та з обличчя видно, що син їх не дуже слухає. Батько благословить його, та син тим благословенням не дорожить. Старий пережиток, думає собі, сього не потрібно! Він і не дякує батькові (немає за що,) не цілує щиро в руки — от як за напастю! — досідає коня і скоро виїжджає, аби те все вже раз скінчилося. Батько з благальним поглядом довго — довго глядить за ним, а синок навіть не оглянувся, немов втікає, щоби в далекій країні, далеко від батьківського ока спивати чашу розкошів. Чи знає бодай ту землю?

¹⁾ Лук. XV. 12.

Ні! Вона для нього вимріяним раєм! Се вистарчає, небезпеки для себе не бачить жадної!

Засліплений, нерозумний сину! Оглянься бодай раз та подивися на свого батька, як здалека тужно простягає за тобою руки, послухай, як тебе кличе, як тяжко ридає! Та дарма! Син гонить чим скорше, аж курява пилу заслонила його цілком.¹⁾

2. Дорога молоді! Кого з нас не обурює до живого отся негідна чесною людини, поведінка недоброго сина з таким добрим і ласкавим батьком? Та не осуджуймо його дуже похопливо. Загляньмо тільки добре до глибини нашої душі і серця, а вони нам скажуть, що той самолюб і мудрагель, легкодушний, нікчемний синок — то ми самі, а сей так болюче зневажений, покинений батько — то Бог, наш небесний Отець.

В отсій пречудовій притчі змалює нам сам Спаситель горячу любов і дбайливість Небесного Вітця до грішника і ту страшну злобу, зневагу та невдяку грішника для Бога. Вже сам стиль і мова отсеї притчі є вельми сердечна, шира, тепла. Вони в силі порушити та змякшити найбільш закам'яніле серце. Бо не розумне якесь ество, не бездушна тварина, але горяче улюблене дитя — гине й пропадає для люблячого батьківського серця, бо зухвало відвертається від нього та йде на бездорожжя. А сю страту тим болючійше відчувається, чим ніжніші узли лучать дитя з батьком, чим більше власна вина сина побільшує біль тої втрати. Пропадає і гине той син — не зведений природним інстинктом, як німе звіря, не через зовнішні якісь тяжкі обставини, або непередбачені випадки, а зі своєї вольної волі, аби тільки догодити своїм грішним забаганням і пристрастям.²⁾

Блудний син покидає батьківську стріху. Покидає, хоч старенький батько просить і молить, — бо заприкрий для нього нагляд і опіка батька та старшого брата — бо затяжкий для нього домашній лад і порядок. Свідомий, що йому прийде в спадку велике майно, хоче вжити світа. Ось звичайнісінький шлях до відступства від Бога, від віри. Чоловік покидає Бога та Його закон, бо вважає, що Його заповіді занадто в'язуть волю, путають його грішні похоти. Він тужить за самоволею, за заспокоєнням своїх пристрастей. Заприкрий для нього нагляд і наука Церкви. Йому здається, що вже настільки зрілий, що може зовсім обійтися без релігії й віри. Він вмовляє в себе, що буде щасливіший, коли житиме по своїм змисловим забаганням.³⁾

¹⁾ Порівнай: Герцог-Карпинський: Блудний син. Жовква 1904. стр. 89.

²⁾ Dr. Fonck: Parabeln des Herrn, Innsbruck 1909, стр. 304.

³⁾ Meschler: Żywot Pana Jezusa, Kraków 1914. стр. 32-33.

Тому занедбує молитву, ходження до церкви, піст, св. Тайни й інші практики релігійні, помітує вірою, шукає собі таких товаришів, що глузують з таких річий. Його манить слава вільнодумства й поступу. А що кара за таке життя не приходить сейчас, але як каже Овід, штигулькаючи „festinat pede claudio“ — відвертається від Бога і втікає в далеку, чужу країну, попадає в повне невірство.¹⁾

Бог його не силує до своєї служби, до віри, праведного життя, як не силував батько свого блудного сина, щоби dokonче полишився дома. Бог дав людині вольну волю і домагається добровільної служби, любови й послуху. Рабів й невільників, що тільки страху ради, під нагайкою сповняють свої обовязки, або лукаво коряться перед Ним, Він не признає за дітий. Такими гидує.²⁾

І нас через св. хрещення прийняв Бог за своїх дітий! Від першого віддиху кормив наукою св. віри, одівав пречудовою одежою ласки Божої, а вічне щасте в небі призначив як частину вітцівського маєтку. І жилось нам любо, щасливо. Однак як тільки ми підросли, не до вподоби став нам той батьківський дім. Солодке і легке ярмо Христове — Божі заповіді — ставали нам невідповідними й важкими. Світ і його принади видалися нам красшими за все. Ти затужив за незнаною волею, заєдно намагався скинути ярмо послуху, а жити й поступати за своїм розумом й похотями, стати „незалежним паном“.

А скільки разів ти згрішив тяжко, то погордив доброю Небесною Вітцям, відійшов в далеку країну і став служити світови, як блудний син! Та ся розлука з батьком — замість до щастя — завела тебе на сам край фізичної й моральної руїни. Як до того дійшло, побачимо наступним разом. Амінь.

XXXVII

Про блудного сина

Цикль

2. В чужині.

І відіхав у далеку країну і там розтратив свій маєток, живучи блудно. (Лук. XV. 13)

Подібно, як злочинець, що за ним женеться погоня, втікає мерщій зі страху, щоби його не зловлено, так поспішно щез з очей засмученого батька блудний син ураз із цілим,

¹⁾ Св. Августин: Quaest. ev. l. II. Migne стр. 1344.

²⁾ Dr. Lubelski: Chrystus i grzesznicy. Tarnów 1913. стр. 28.

навантаженим на возах, добром, з горячим бажанням, щоби якнайскорше збутися всякого нагляду над собою. Аж за лісом, коли вершок рідної хатини сховався за обрієм, спинився. Відітхнув глибоко, немовби який тяжкий камінь зсунувся йому з серця і промовив голосно: „Я вільний, я вільний! О світе! світе! який ти красний, розкішний! Сонічко ясне, як ти мені тепер багато красше світиш! Гори, ліси, птиці, квіти, як ви люблю до мене всміхається!“

І пігнав далі. Вкоротці опинився в чужій країні, яка так дуже манила його до себе, здавалась йому самим раєм.

Щож тут робить? Стрімголов кидається в широкий вир світових утіх і вживає всього, чого лише бажало серце. Ніщо не стоїть йому на заваді: Богатий, молодий, сам собі пан, може їсти, пити, бавитися, де і як йому подобається. Батько не буде вже його картати, як прийде пізно чи над раном до дому. Ніхто його не питає, де і на що повернув гроші. Зпочатку було йому трохи ніяково, часами й прикро, коли побачив, що життя, за яким зітхав, не дуже то чесне, побожне, етичне. Якийсь час навіть вагався, боровся зі собою. Його гоневинна, незіпсована совість остерігала його перед неодною річю соромною, гидотною... Одначе се довго не тривало. Грішна цікавість і змисловість взяли верх. Почав жити веселим, гулящим життям великих міст.

Біля нього зібралося вкоротці чимале число подібних йому, тільки ще більше розпусних товаришів-побратимів. Сходиться з ними щодня і запиває побратимство. Вони вважають його своїм найліпшим приятелем, розказують йому дуже довірливо всякі вельми веселі оповідання, приправлені сороміцькими і безстыдними жартами та смиховинками. Блудний син сидить між ними захоплений усім, мов зачарований, бо чогось подібного й не чув ніколи дома. Сам знов оповідає своїм товаришам дуже наївно про ті науки, які нераз чув від свого батька. Тоді всі здорово сміються зі „старого, зацофаного дурня“ і він сміється з ними.

Таке життя подобалося йому дуже. Почував себе щасливим і потопав у розпусті. Нічого собі не відказував. Часто ходив від реставрації до реставрації цілу ніч, пив над міру, платив за себе й приятелів, грав з ними в карти і все програвав. Не знав ціни грошам і розкидав повними пригорщами те, що батько прибирав тяжкою працею за довгі літа.

Кілька літ жилось йому весело, безжурно. Забув зовсім про свій дім, свого батька, його науку, а шукав щодня нових розривок, нових приємностей. Що буде пізнійше, йому й на гадку не приходило. Тимчасом його тілом заволоділа найгидотніша розпуста та жадоба нечистоти, а в підпитому стані він нераз віддавався таким гріхам, що на саму згадку

про них жах проймає, а шануючій себе людині годі їх назвати по імені.

Нещасний сину! Дуже ти погано зачав! Де дівся твій розум? Де невинність серця? Не таким ти вийшов зпід батьківської стріхи, а тепер поринаєш у поганій розпусті? Топиш у ній молодечі сили, красу, здоров'я? Так воно довго бути не може. Заверни з тої дороги, бо те товариство, ті твої огидні вчинки обідруть тебе не тільки з гроший, але й чести, стиду, і здоров'я! Та засліпленому молодцеві шкода про се й говорити. Він паде чимраз нижше і нижше!

Вкінці опинився в дуже скрутному положенню. Гріш круглий котиться скоро, немов той камінь з гори в долину. Зі страхом побачив він одного дня, що його гроші по малу витратились, що незадовго й на життє не стане. Догосподарився: гроші розкотилися, одежа злиняла, їсти треба — а тут нема звідки. Звірився з тим своїм приятелям, у них шукав поради, ратунку. Та ті не дуже спішилися з помічю. Один не мав гроший, другий збув його пустою обіцянкою, а третій таки вилаяв його добре: Він — приятель — тому не винен; атжеж він мав розум, міг ліпше орудувати грішми. І замкнув перед ним двері. Справдилась на ньому латинська пословиця: *Donec eris felix, multos numerabis amicos, tempore si fuerint nubila, solus eris*. Або як каже наш народ: Коли з току спрятали зерно, відлітають і птиці.

На його нещастє настав у тім краю неврожай, а за тим і голод. Щож робити? Куди звернутися? До батька ні! Про батька навіть думати не хоче. Він не загине в світі. Атжеж має якісь школи, знання, знайде якусь посаду, роботу, зарібок і буде жити.

Вибрався шукати посади. Приходить до одного з адвокатів, якого бачив на різних зборах. Сей прийняв його ввічливо і запитав про студії. „Я був у сімейній гімназійній, але властиво — правду кажучи — маю скінчену шесту й то з двійкою. Та тут вина професорів. Напосілися на мене, переслідували, за одно слово писали двійки. Я собі з них здорово кпив, ну й не пустили висше. Але я маю гарне письмо, можу писати на машині. Тож прошу мене прийняти до своєї канцелярії в характері писаря“. „Побачимо“, — каже адвокат і подиктував йому кілька речень для проби. Однак вона випала для нього незavidно. Яркі правописні похибки, засади перепинання й письмо, не дуже каліграфічне, порішили відразу цілу справу на його некористь. — „Я все розумію, сказав адвокат, але з моєї канцелярії того рода письма не можуть виходити. Прощайте“!

„Вони всі однакі“ думав наш панич, виходячи від адвоката. „Він певно хоче, щоби я його дуже прссив, падав до ніг, гнувся в три погібелі, зовсім як в гімназії. Професор накинесть на тебе мокрим рядном і вилає, а ти ні чи-

чирк. Ні! Сього не буде, я не подамся! У мене є незлий голос-баритон, умію грати на фортепіані, вступлю до театру. Я й так про те нераз мріяв. Або артисти не люди? А може до якої оркестри, музичного товариства, або от хочби до кіна. Буду мав з чого жити“.

Але одно й друге завело. Директор театру не то, що не був захоплений його голосом, але просто заявив, що він навіть нот добре читати не вміє, а на артиста так надається, як віл до карити. Справжні артисти — заявив, не мають сьогодні з чого жити. А в музичному товаристві перша композиція випала сорокато, а другої цілком не втяв. І знову не прийняли.

„От ненаситні буржуї, бурмотів наш панич, загарбали все в свої руки, бідному чоловікови нічого не далиби. Навіть не всилі пізнатися на моім таланті. Та цур вам! Я людина демократичних поглядів, звернуся кудиінде. Не тільки світа, що в вікні. Є ще робітничка верства, є хлібороби. Вони мене приймуть радо. Я бачив, як робітникам та селянам добре жилося у мого батька. Піду туди“.

Одначе й тут й не йшло. Один господар запитав його: „А ти досі що робив, де, в кого був“? „Гуляв та танцював“. „Мені такого не треба“, було останнє слово господаря. Голодний, обдертий, виснажений недугами з поганого життя, ходив він довго і стукав до неодних дверей, та кожний, що лише глянув на його білі, неспрацьовані руки, на витерту панську одіж, на знищене молоде лице, відразу пізнавав, що се за птиця, до якої роботи він здатний. Всюди кінчалось тим: „Нам такого не треба“.

Довго так ходив, просив, уже й гнувся, аж знайшовся такий, що таки його прийняв до себе на службу. Не тяжка вона була, але й не дуже почесна та відповідна для нього. Мав пасти й доглядати стадо безрог... Підле то було заняття, та що було робити? Аби не вмерти з голоду. Але бо й на пана наскочив! Лукавий скупар — поганець — що не тільки нічого не платив, але й їсти мало що давав так, що нераз зголоднілий радо витягав те лушпинне, що кидали безрогам до корита і заїдав наче присмаки... Одначе й того не хотів дати жорстокий пан!¹⁾

Ах, який занепад, який сором, яка ганьба! Син і нащадок шляхотного роду — пастухом безрог! Гордий панич, елегант, Дон Жуан, — слугою немилосерного, лукавого, злобного пана! Перебірчивий у їді, напитках, строях, — у подертій, брудній свитині заїдає немов найбільші ласощі — лушпинне, що його кидали безрогам! Але й того йому не доставало! Ось до чого довів! А чванився: „Всім покажу, що

¹⁾ Лук. XV. 16.

значить свобідно жити, яким буду паном". І доказав, нема що й казати!¹⁾

2. Не що иншого діється з відступником від Бога, з апостатом чесноти. Покидаючи Бога, свого найліпшого Вітця і Добродія, розтрачує така людина в короткому часі цілу свою батьківщину. Затрачуються надприродні дари, нищать і винищуються часто й природні. Огидна розпуста пожирає все. Свій ум віддає на поталу блудам, серце на поталу пристрастям. Затирається в ньому ясність розуму, чистота душі, ніжність сумління, хист пізнавати і розрізняти добре від злого. Ним володіє невірство, що ослаблює волю, приголомшує розум і веде до повного поганства. Про Бога, його закон, висші стремління забуває зовсім, сама згадка про ті справи, доводить такого до бішености. Він все те тяжко ненавидить, все заперечує, навіть Боже існування й саму назву Бога вимажавби і зчеркнув зі всіх царинок людської думки і праці.

Заєдно неспокійний, терпить страшний голод розуму і серця. Тоді наймається на службу до одного громадянина тої країни, в якій найшовся.²⁾ Є ним сам діявол, або якесь божище зіпсованого світа. Сей посилає його на свої поля пасти безроги, щоби став невільником своїх найнищих похотий і наклонів. Та чим більше піддається тим пристрастям, головню пиянству і нечистоті, чується щораз то більше нещасливим. В серці відчуває страшну порожню, невдоволення, неспокій, відразу до життя, страшний духовий голод, якого ніщо не всилі заспокоїти, ні наситити.³⁾ Вповні сповнюються на такому слова Христа: „І бажав наповнити свій живіт лушпиннем, котре їли безроги, та ніхто йому не давав.“⁴⁾

Св. Августин признається, що колись сам їв те лушпинне, яким живився блудний син на службі у свого лукавого пана, те лушпинне, яке — як каже — наповнює живіт і обтяжує тіло, але корму жадного йому не дає. Тим лушпиннем — се ті всі поцукровані поступом, культурою, щастем світові кличі: милі для уха високопарні, безбожні фрази. Се обвита в бавовну земського раювання груба змисловість, се забави й розкоші, що звільна, але постійно винищують тіло й духа відданої їм людини.⁵⁾

І се має бути воля, щасте? Чоловік, дитя Боже, любимець небесного Вітця, слава ангелів, краса всього сотворіння — волочить на собі тяжкі діявольські кайдани і стає най-

¹⁾ Пор. Герцог-Карпинський стр. 21 — 23.

²⁾ Veuillot: Jezus Chrystus. Warszawa 1887. стр. 217.

³⁾ Dr. Lubelski o c. стр. 30.

⁴⁾ Лук. XV. 16.

⁵⁾ Veuillot. o. c. стр. 218.

низшим слугою сатани! Пасе стадо безрог, значиться, ¹⁾лежить у найпоганішому болоті явних і потайних безстыдно-стий сей, що мріяв про вольне, повне радощів житте! Нагородою за таке пониження й неволю стає голод та вічно ненаситна жадоба гріха, який безнастанно кличе: „Ще, ще і ще раз согріши!“ Та коли її вдоволиш, знова відзивається: „Ще, ще раз, знову зачинай!“ І дивна річ. Кожде звіря заспокоїть свою жадобу змислову, лиш людина, що знизиться до звіряти, не вдовольить своєї пристрасти ніколи! Її палить безнастанний голод гріха!

О царський сину! Хто то приневолив тебе доглядати діявольські безроги? Сатана не дасть тобі за се навіть корму своїх вепрів. Веди їх, доглядай, уганяй як за навіженими, та жий в їх гноївці. Вони можуть розбудити твою заздрість, але ти ніколи не зазнаєш їх радощів²⁾. Мимохить насуваються тут слова пророка. „Чи не тимже наробив ти таке собі, що покинув Господа Бога твого тоді, як він був провідником твоїм?... Безбожність твоя буде тобі карою, а зрада твоя докором, щоби ти пізнав і зрозумів, яке се лихо, і яка гірка се річ, що ти покинув Господа, Бога твого.“³⁾

Чи бачиш до чого доводить житте без Бога, житте в гріхах? Тож не покидай легкодушно Господа, Бога твого, щоб і з тобою таке не сподіялося! Амінь.

Про блудного сина

Цикль

3. Самопізнання, іспит совісти.

А ввійшовши в себе сказав: „Встану і піду до свого батька“. (Лук. XV. 18).

До шпиталю одного міста привезено чоловіка, що вів дуже грішне житте. По п'яному тяжка колода розторощила йому так погано ногу, що лікарі мусіли її йому втяти аж по коліно. А що від поганого життя поспувалась у ньому вся кров, тож рана розятрилась, кість розігнилася, розмножилися хроби і пожирали мясо шматок по шматкови. Страшно дивитися на нього.

Нещасний веться з болю, поглядає на свою гниучу ногу і тяжко зітхає: „Так! То аж до того мусіло дійти!“

¹⁾ Св. Золотоустий.

²⁾ Veuillot о. с. 218.

³⁾ Єрем. II. 17. 19.

Тисячі разів кликав мене Господь до поправи, остерігав, на-поминав, а я собі з того нічого не робив. Я ще й хвалився: от грішу і нічого мені за се не сталося. Тепер прийшла кара — страшна кара! Хроби живцем точать мое тіло. А я на те мушу дивитися. О, аби бодай мою душу на віки не точив пекольний хробак! Лежу як Лазар, всі мене покинули. О Ісусе, поглянь на мене“!

Так часто буває в житті, що нещасте, недуга, злидні приводять чоловіка до самопізнання і стають початком його поправи. Так було і з блудним сином. Останньої неділі лишили ми його на чужині, де ізза неврожаю настав великий голод. Сонце палило, як розжарене вугілля. Ріки й потоки повисихали до дна, з дерев і рослин опадало зісохле листе. Звірина вила з голоду і спраги по спалених полях і лісах. Доріжня доходила до найвищого степеня, а біда і голод заглядали й до богацьких домів.

В таку пору під стовбуром зісохлого дерева, на пеньку, сидів він, як вихудла людська стаття. Тіло висохле аж до костей, вкрите брудом й прищами, окрите дірками, нужденними лахами. Погаслими, глибоко запалили очима глядить тупо то на себе, то на стадо безрог. Опушений невірними товаришами, позабутий світом, обезсилений грішним життям і голодом чекає смерті.

Бідний молодче, хто пізнавби в тобі того гарного, здорового молодця, що в самім розцвіті життя й здоровля з великим майном і з золотими мріями пішов у світ? Хто пізнавби в тобі того меткого, причепуреного панича, що вів перід у всяких забавах і танцях? Ось до чого ти дійшов!

Та якраз се опущенне, та самотність вийшла йому на добре, розкрила йому очи. Самота — по словам Томи з Кемціс — се мати святих думок, великих постанов і багатьох духових радощів. Застанова над собою на самоті веде людину до самопізнання, найбільшої життєвої мудрости.

І блудний син починає призадумуватися над тим, що привело його до такої нужди, починає приглядатися ближше своєму життю. І як по темній ночі покажеться ясна рання зірка, звіщаюча сонце, так і його душі засвітило світло Божої ласки і розігнало тьму. Щезла відразу світова омана, приманчиві розкоші стратили свої принадні краски.

„Ось маєш те, роздумує він, на що ти заслужив. Ось якою вдякою відплачується тобі сей світ за все, що ти йому жертвував. За здоровля і силу — винищене тіло; за майно і гроші — голод і неміч, що ледви ноги волочиш; за славу й честь — ганьба й лахміття, що ти далі не всилі прикрити наготи тіла. Де мое багатство, щасте, пановання, втіхи і забави? Де буйні мрії, чудові пляни на будуче? Все пропало, розвіялось, а остала крайна нужда, убійчий голод, порожня

і жаль у серцю! І хтожби то був сказав, що сей світ такий облудний, лукавий, що такі трійливі його втіхи?!...

Перший ступінь до поправи зроблений. Блудний син пізнає справжню вартість світових утіх і розкошів. В його душі виринають спомини з давних минулих днів, так гарно безжурно прожитих у свого батька. Пригадує собі свої щасливі хлопячі літа, часи правдивої радості. Згадує і свого брата і старенького батька, що його колись так любив. А може він уже не жиє, може вмер з розпуки за своїм невдячним сином... Защеміло серце. Затремтів цілий. З очей пустились сльози правдивого розкаяння.

„І щож спричинило мою нужду“, міркує далі блудний син? — “Чи дома не був я щасливий, всіми люблений? Чого мені там бракувало? Усього було подостатком, а тут біда і нужда. Там наемники мого вітця мають хліба і страви доволі, а мені, його синові, не вільно тут навіть лушпинням заспокоїти голоду! Що я зробив, що я зробив? Пощо я відійшов з батьківського дому! Батько відраджував, не пускав, а я його не послухав! Ах! Як я тут на сій чужині погано жив! Все протратив, прогайнував, знищив! В очах ніч. В душі пекло. Я опинився на дні ганьби і призирства!! Ніхто инший, тільки я сам причиною своєї неволі!¹⁾ Якби я передше побачив був такого розпусного й гидотного чоловіка, яким я став сьогодні, з відразою бувби відвернувся від нього, а тепер мушу признатися: Таким нікчемним нуждарем свинопасом — я“!

Так прийшов, пише св. Августин, блудний син до пізнання себе. Самота привела його до пізнання нужди, а нужда до пізнання своїх похибок, гріхів. Він починає приглядатись своїй совісті, пригадує собі сповнені проступки, змарновані достатки, ганьбу, в яку попав, а пізнати свої гріхи, признати свою провину — се великий ступінь до правдивого навернення.²⁾

Воно справді так. Коли спараліжований чоловік починає відчувати в обезвладнених членах тіла біль, може мати надію на виздоровлення. Так і грішник. Поки любить в своїх гріхах, начеби все у нього було в ладі, поки не відчуває своєї моральної руїни — так довго нема надії на поправу. Тож найперше мусить пізнати себе, щоби пізнати мерзоту своєї душі. Значиться: мусить при допомозі Божої ласки ввійти в себе і пізнати, що був несправедливим та невдячним супроти Бога, свого найліпшого Батька, що сам себе учинив нещасливим, якраз через те, що покинув Бога, та Його закон.³⁾

¹⁾ Пор. Карпинський о. с. 37-38.

²⁾ Meschler II. стр. 34.

³⁾ Dr. Lubelski о. с. стр. 227.

І сьогодні є богато блудних синів, богато грішників, що повинні уважно призадуматися над собою, над станом своєї душі; повинні увійти в себе і докладно все перевірити, прослідити. Повинні запитати себе: Хто ми? Де зайшли? Де опинилися? Де стоїмо? Що нас чекає? Самопізнання — се найважніша задача кожного чоловіка, найвисша мудрість, — се початок навернення.¹⁾

Вже старинний мудрець Сократ висказався, що найвище мудрість: самопізнання. На дверях грецької святині, де віщовано людині будучину, був напис: Пізнай самого себе. *γνῶθι σεαυτόν*. І для нас конечно потрібне, щоби ми пізнали самих себе, перевірили своє нутро, своє сумління, стан своєї душі, чи находимось на дорозі спасення, чи на дорозі затрати, на дорозі гріха.

Самопізнання — річ превеликої ваги, щоби відкрити задалегідь усе, що загрожує занечищенням та поневоленням нашого духа. Знаємо, що трійливі гриби виростають найбузнійше в тих місцях ліса, до яких не має доступу ніякий соняшний промінь. Саме те чиниться з трійливими грибами — лихими нахиломи — в людському серцю. Вони зростають і множаться успішно там, де не просвічує ніколи світло самопізнання.²⁾

Чоловік, що пізнає себе самого, тримає в значній мірі будучину в своїх руках, бо може змінитися, поправитися, поки ще не запізно, а знаючи свої недостачі й похибки, старатиметься оминати їх у будучині. Коли хто засліплений в собі, та думає, що понад нього немає нікого, сього не навчиться ніколи, бо причини своєї недолі шукатиме тільки в помилках інших людей.³⁾

Уявіть собі пр., що комусь дуже невідрадно ведеться в склепі, кажімо: грозить ліквідація. Такий повинен насамперед поставити собі такі питання: „Які помилки я вчинив? Чи був нероботячий, чи не доволі спритний, чи не досить увічливий та чемний для покупців? Або може не маю до ведення склепу потрібних здібностей“? Коли старатиметься відповісти сумлінно і по правді на ті запити, то ще всміхнеться йому щасте. Якщо спихатиме вину лиш на важкі часи, то вже не поведеться йому ніщо, бо не пізнав самого себе, а часи всі важкі.⁴⁾ Те саме і в школі. Якщо ученик, що дістає двійки, не пізнає себе самого, а всю вину за своє незнання приписуватиме тільки професорам — не покінчить школи ніколи.

1) Кміт. Проп. нед. стр. 227.

2) Dr. Förster. Wychowanie człowieka. стр. 213.

3) Förster. o. c. стр. 314.

4) Förster. o. c. стр. 315.

Таке пізнання свого власного я називаємо звичайно обрахунком совісти. Він нам показує, чи наші щоденні бєсиди, бажання, гадки, діла є Богу милі, чи осоружні, чи Бог нас любить, чи гидує нами. Сей обрахунок дає нам нагоду пізнати якслід стан нашої душі, наші похибки й недомагання, наші нахили і привички, наші пристрасти й лихі склонности.

Як добрий господар щоденно переглядає своє господарство, щоби не закрався де злий чоловік, щоденно вечером числить свої приходи й розходи, застановляється, що зробив протягом дня; а що ще остає до зроблення; так також добрий християнин щоденно вечером числиться з своєю совістю. Помолившись, переходить мислею всі свої діла. За добрі дякує Богу і жертвує їх на Його славу, за злі збуджує жаль і постанову поправи — а тим робом має завсїди ясний погляд на стан своєї душі. Вже Питагор радив своїм ученикам поставити собі кожного вечера три питання: Що я ділав; як я ділав; що я залишив зділати?

Хто плив на великому кораблі океаном, чув завсїди коло півночі протяжний оклик: „Усе в порядку!“ Так відзивається моряк, що зробив ще раз перевірку довкола корабля. На подорожних, що йдуть спати, сей поклик впливає успокоюючо, як небесне благословенне. Але й сам керманич корабля, поки покладеться на спочинок, перевірює на мапі й компасі докладно, чи корабель не зійшов на бік від призначеного шляху. Чим керманич і моряк для корабля, тим обрахунок совісти для людини. Треба що вечера дстежувати перед сном, чи внутрішній чоловік не зійшов з дороги, приписаної йому голосом совісти, і чи в ньому „все в порядку“. Засипляти на взір крілика чи скотини без поглянення на компас сумління — видається мені надто негідним людини й нерозумним.

Якщо ніколи в спокійних хвилях не застановляємося над людьми, з якими маємо до діла: чи поводимося якслід з ними й чи слухний наш суд про них; якщо ніколи не розглядаємося в нахилах і побудах, що зростають і ділають у нашому осередку — як можна кермувати самим собою? Хто не застановляється ніколи над собою й другими, сей подібний до корабля, що без керманича став іграшкою бурхливих хвиль, жене з подертими вітрилами й ніхто не знає, куди він прямує й де розібеться.¹⁾

(Докінчення буде.)

¹⁾ Förster. I. c. стр. 316.

ПРОПОВІДІ

Додаток до „НИВИ“ ч. 11.

Львів

Р. 1927.

о. Др. І. Фіголь

Про блудного сина

(Докінчення)

Чи не змагаю й я, щоби тільки поставити на своїм? Чи не впертий я, чи не легкодушний та нерозважний у діланню, безоглядний у своїх забаганках, неніжний у словах, зарозумілий у тоні? Чи не говорю за багато про себе, чи не за много думаю про свої примхи й уподобання, чи не я є не-порядний, чи не завинив сам, що мене чи мою рідню стрінула якась невдача або нещасте? Такі запити належить ставити собі часто і відповідати на них щиро і сміливо. Хто привикне до сього, сей керманич і владник, пристановище для других у життю. Хто не навчиться сього, стане забавкою хвиль і ніколи не знатиме, де є й куди прямує.¹⁾

Пізнання своїх хиб і злих склонностей повинно стати в нас понукою до постійної праці над їх усуненням. Як корчовання ліса відбувається в той спосіб, що одно дерево по другім стинається і виринається корінне, так й християнин повинен позбуватися своїх злих склонностей, не беручися до них всіх нараз, а по черзі, і то основно. Належить зачати від тих, що є немов жерелом інших, пр. від лінивства, уподобання в вигодах, оспалости, або від тих, що роблять прикрість ближньому, пр. від самолюбства, сварливости. Щоденно треба робити сильну постанову боротися зі злою склонністю. За кожний упадок наложити собі якусь добровільну покуту, а головно обминати покус й нагоди до гріха.²⁾

Се одинока дорога до поправи й освячення душі. Нею ступав й блудний син. Заглянувши до свого осередка, зжахнувся над своїм станом і наважився вернути до батьківської хати. Схопився скоро і сказав рішучо: „Іду до рідного даху під рідну стріху. Нехай лише погляну на неї, а лекше стане на серці“!

Сказав, зробив. Кидає проте все і вибирається в дорогу! Амінь.

¹⁾ Förster: bidein.

²⁾ Dr. Sieniatycki: Etyka 1921, стр. 155-6.

XXXIX.

Про блудного сина

Цикль

4. Жаль за гріхи.

Отче, я згрішив на небо і перед тобою. (Лук. XV. 19.)

Марія Єгипетська вела у своїй молодості дуже грішне життя. Раз вибралася вона на прощу до Єрусалиму — не так з побожності, як радше з цікавості. Пішли другі, пішла й вона. Але тут стрінула її прикра несподіванка. Коли наблизилася до святих місць, куди ходив Син Божий і хотіла увійти до церкви, якась невидима сила затримала її перед порогом. І хоч три рази намагалася увійти, не була в силі переступити храмового порогу.

Збентежена впала на коліна і проливала сльози щирого жалю. Опісля перейшла перед образ Матери Божої і тут горячо благала Її, щоби заступилася за нею перед Господом, щоби простив їй гріхи та дозволив ушанувати хрест, на якому вмер Христос за провини світа. Відтак зложила перед Заступницею грішників приречення, що разнавсе вирікається минулого життя і буде відтепер тяжко покутувати.

Скріплена молитвою спробувала четвертий раз увійти до храму і вже ніяка сила її не спиняла. Пішла до хреста. Тут прийшла до самопізнання, яка вона грішниця, і тоді почула голос: „Підеш за Йордан і там знайдеш спокій“! Негайно помандрувала на пустиню, відбувала повних 47 літ — як найтяжшу покуту, — а Церква поставила її в ряди Святих.¹⁾

Подібне склалося і з блудним сином. Знесилений нуждою і великим голодом, він, як ми чули, увійшов у себе та став роздумувати над своїм сумним положенням і його причиною. Він пізнав, як зрадливо ошукав його світ, як змінив і нестійні світові розкоші, котрим він віддавався з тілом і душею, як гірко обманули його товариші, втягнувши його в погане багно, в якому заграв глибоко, глибоко.

„О зрадливий світе“, жалується він перед самим собою, „ти обдер мене зі всього добра, навіть із життя, а приніс мені всяке зло, терпке розчаровання, смерть!“ І серце його стиснулося великим болем над власною бідою. Та се був звичайний, людський жаль, як плаче й жалує не один, що стратив гроші, майно, здоров'я, честь, що попав у нужду, в якій не може собі допомогти, а мусить загинати забутий усіми.

¹⁾ Луцик: Життя Святих, Львів 1907, стр. 149-150.

Одначе блудний син на сьому не закінчив. Він роздумує далі. Згадує про свого доброго вітця. В дусі бачить його поважне обличчє, чує, як у справедливім гніві робить йому заслужені докори: „Ти той, що грішним життем прогайнував цілу свою пайку! Ти той, що нікчемно знеславив моє ім'я, цілий мій дім і свій рід покрив ганьбою! Безбожний! Збирай те, що посіяв, терпи заслужену кару, я тебе більше не знаю“!

На саму згадку про таке прийатте батька мороз ішов по його спині, та заразом блудний син признавав, що він на ліпше не заслужив. Серце щеміло з болю і жалю з причини кари, яка справедливо йому належалася. Сей жаль був далеко ліпший від попереднього, та все таки недосконалий. На основі шкільної оцінки бувби: ледви достаточний.

Щож тепер? Навіть і в батька не сподіватися мені поміч, роздумує блудний син. „Куди звернутися“? І темнота мов чорна хмара зависла над його думками. Переживав він тоді ту грізну для многих грішників хвилину опущення і грижі сумління, в якій не один попадає в розпуку і кличе: „Все страчене, все пропало“! Та серце блудного сина не було зіпсоване до краю. У ньому тліла ще, немов у попелі захована, ніжна іскорка добра: доброго і набожного виховання з дитинства. Память про матір, її молитву, згадка про батьківські пестоці та любов, були так глибоко вціплені в його серцю, що ніяка гидота не була в силі їх звідти викинути. Вони й вратували його, як витягнули з пропасти вже неодного грішника.

Отсі любі солодкі спомини про щасливо прожиті молоді літа виринули тепер у душі блудного сина мов ясні зорі на темному небозводі. Він промовив з тиха: „У мене є такий добрий, такий люблячий, ласкавий батько. Як щасливо дитиною проживав я у його домі! Який веселий, вдоволений спішив я тоді до дому Господнього, як прислухувався уважно відправі! Як нетерпливо доживав я Різдва чи Великодня! Як набожно слухав я свого доброго батька, що про те все мені займаво розказував! А день першого св. Причастя чи не був для мене найбільшим святом, найщасливішим днем у мойому життю? Памятаю, як сьогодні. На дворі май у повному розцвіті. Неділя. Ранісінько встав я. Одягнув новий святочний одяг. З китицею білесеньких квіток спішу до церкви. Тут повно квітів мов у раю, повно світла мов у небі. Біля великого престола повклякали ми з невинними душами мов ангелята. На голос дзвіночка величчя тиша запанувала в храмі так, що можна було чути сливе чи не битте сердець тих невинних діточок, що перший раз приймали Найсвятійше Тіло і Кров Господню.

Ах! Який я тоді був щасливий, невинний, святий! А тепер? А тепер? Що зі мною? Я старик, що гине з голоду.

вкритий чираками гріха, обдертий з добрих діл, опущений всіми, пастух безрог!

„Ах! Таточку мій, таточку! Яку страшну кривду я тобі вчинив, як тяжко тебе зневажив! Коби я міг вернути до тебе, додому! Дорогенький отче! Як далеко я від тебе! Коби я хоч раз міг глянути на твоє погідне обличчя, яке мене так щиро любило! Отче мій! Коли так солодко за тобою плакати, оскільки солодше мусить бути з тобою тішитися і пробувати разом! Та я не смію навіть вимовляти твоє ім'я, я негідний, невдячний і блудний син твій! Я нагрішив, чимало нагрішив, негідний уже зватися твоїм сином. Прийми мене бодай за одного зі слуг своїх! Прецінь останній слуга у тебе в більшому гаразді жие, ніж я, твій син“! І сльози правдивого жалю струями покотились з його очий. А жаль сей був правдивий, досконалий (дуже добрий), бо понукою його була горяча любов опущеного батька.¹⁾

2. Так і грішник, якщо хоче навернутися до Бога, мусить оживити в собі віру й надію на любов і милосердя Боже і жалувати за свої гріхи. Жаль при сповіді найважнійший, бо від нього залежить прощення гріхів. Жаль — се та цілюща вода, що змиває всі гріхи з нашої душі.

Збудити в собі жаль значить відчувати в душі біль з причини того, що ми образили Бога, зненавидіти гріх і постановити: більше не грішити. Розберім се докладніше.

Жаль — се біль душі. Чоловік складається з тіла й душі. Тіло має свої болі, а душа свої. Болі тіла кождий розуміє, бо їх нераз зазнав, коли був недужий. Та не один із вас знає вже з досвіду, що таке біль душі. Пр. коли ти загубив гроші, дістав другу клясу, товариш тебе тяжко зневажив, то на тілі ти був зовсім здоровий, але в твоїй душі був смуток, був великий біль. Сей біль часами такий сильний, що не лише тисне в душі, але стискає серце і ціле тіло, а нераз витискає з очий гіркі, рясні сльози. Глядім на св. Петра, коли він відрікся Спасителя. Він вийшов з подвіря архієрея і плакав гірко.²⁾ У своїй душі відчував він тоді великий біль. Йому стало дуже жалко того доброго Ісуса, що його вибрав на свого Апостола й товариша, його вчив, повіряв свої задушевні тайни, відкрив нові правди, ім'я змінив, ноги вмив, головою Церкви вчинив, а він Йому так погано віддячився. Сей біль так йому стиснув серце, що сльози горохом покотились по обличчю. Сей біль душі — то був жаль щирий, правдивий, що облекшив йому совість.

Хто має такий правдивий жаль за свої гріхи, сей мусить не лиш пізнати і признати, що він зле робив, і се зле відчуту у своїй душі, але також злом, гріхом бридитися

¹⁾ Герцог-Карпинський I. с. стр. 53-58.

²⁾ Мат. XXVI. 75.

і його зненавидіти. Св. Письмо каже: „Відкиньте від себе всякі проступки, котрими ви грішили, а вчиніть собі серце нове і духа нового!“¹⁾ Значиться: правдивий жаль оснований на рішучім обридженню собі гріха, повнім відверненню від нього, щоби се, що справляло тобі приємність і радість, тепер наповняло душу гіркістю; що досі бавило тебе, щоб тепер болюче мучило, гризло. Так жалує блудний син, що болючо відчув свій упадок: не оглядається на се, що скажуть товариші, що скаже світ, але рішучо проголошує: „Не буду довше оставати в гріховній пропасти, встану і піду до свого вітця“. Значиться: на жаль складається біль душі і відразу до гріхів.

Однаке жаль жалеві нерівний. Найважнішу роль грають тут причини, понуки, що грішника до жалю спонукали. Ті причини можуть бути двоякого рода: а) земські, дочасні, людські: утрата майна, честі, слави, здоров'я, земського щастя. З них походить жаль природний. б) надземські, надприродні, божі: утрата неба, кара пекла, зневага і образа Бога, найліпшого Батька й Добродія, кривда зроблена Христови, що за нас терпів, умер, кров свою пролляв. Їх наслідком — жаль надприродний.

Приклад се ліпше пояснить. Двох учеників, кажім з VII. кляси, дістали на кінці року двійку. Мусять повторити класу. Їдуть разом до дому залізницею в однім переділі. Оба сумні, прибиті, мовчаливі. Вкінці один із них промовив зі сльозами в очах: „Ох! Як мені прикро! Чому я не вчився? Тато обіцяв мені, якщо буду мати добре свідоцтво, купити ровер, спортовий одяг, годинник, виправити в гори. Ет! Все пропало. Ще й товариші з мене сміятимуться, мовляв, навіть промоції не міг був здати! А кождий скаже: „О репетент“! Ах, чомуж я не вчився“!

„А мені не сього жаль“, перериває йому другий. „Я болю над тим, яку велику прикрість спричинив я тою двійкою мойому доброму батькови. Він для мене в отьому році продав кусень поля, заліз у довги, брат і сестричка лишилися дома, бо не могли через мене піти на станцію в місто, а я те все змарнував, немов в болото кинув, потоптав ногами! Батькови так залежало на тім, щоби я ту класу скінчив! Як я йому покажуся на очі? Як болючо вразив я його серце! Ах! Чому я не вчився?“

Жаль першого — земський, звичайний, природний. У нього болить душа, бо стратив рік, не дістане нового одягу, годинника, не поїде в гори. Такий жаль перед Богом безвартісний. Другий жалує з огляду на батька. Його болить те, що батька тяжко засмутив, внівець обернув його кервавицю, своїм

¹⁾ Езек. XVIII, 31.

неробством завдав йому чимало грижі, журби та немов поранив щиро любляче його серце. Отсей жаль, якщо віднести його до Бога, є надприродний, перед Богом цінний і при сповіді доконечно потрібний. Без нього немає абсолютно відпущення гріхів. Він є — так сказатиби, ядром, без якого ціла сповідь є тільки порожньою лушпинкою. Він не дається нічим заступити.

Надприродний жаль може бути двоякий: а) досконалий (дуже добрий), оскільки походить із досконалої любови Бога, нашого Найліпшого Батька і Добродія, і б) недосконалий (достатичний), оскільки його понукою страх і боязнь перед карою за гріх. У першому випадку грішник має на приміті виключно самого Бога, коли розважить, що через гріх прогнівав і зневажив нескінчену велич і маєстат Божий, образив найліпшого Вітця і Добродія. Він для грішника не пощадив свого Єдинородного Сина, віддав Його на смерть і муки, а він — грішник — своїми гріхами наново Його розпинав. У другому випадку грішник думає про себе і жалує ізза страху перед карою — пеклом. Він роздумує: чим був украшений (освячуючою ласкою, дитиною Божою), а чим став (стягнув на себе справедливий гнів Божий, заслужив на пекло, став слугою, невільниким діавола), і тому бажає поправити своє життя.

Примір знову нам се прояснить. Один тяжко хорий батько вислав двох синів до аптики по лікарство. Наказав їм, щоби скоро вернули до до дому. По дорозі хлопці стрінули цигана з медведиком. Задивились і забарились до вечера. Вертають смерком. Перед хатою стали оба плакати. Один тому, бо боявся кари від батька. Другий тому, що тим недбальством спричинив великі болі та прикрість хорому батькови. Один хлопець — се образ жалю ізза боязни (недосконалий, достаточний); другий ізза любови (досконалий дуже добрий). Недосконалий жаль є достаточним до відпущення гріхів лиш при сповіді, а досконалий має сю прикмету, що за нього відпускає Господь грішникови гріхи — які вони не булиб навіть без сповіді, коли нема під рукою священика.¹⁾

Сей досконалий жаль повинні ми частійше збуджувати в життю, а особливо в кожній небезпеці життя і в годині смерті, тим паче, що за нешасте не тяжко, і ми непевні, чи в небезпеці знайдеться при нас священик.

Щасливі ті, що навчились уживати сього лікарства для своєї душі і стараються користати з нього в хвилинах небезпеки. Щасливі, бо вони вмирають поєднані з Богом.

А ти, чи мав такий жаль при своїх сповідях? Проси, проси Господа Ісуса о такий жаль перед кожною сповіддю

¹⁾ Торонський: Догматика частна. Львів 1912, стр: 112-114.

і в кожній небезпеці життя, бо Христос сам сказав: „Просіть а дасться вам“¹⁾ Я тільки пригадую вам ще раз: Пам'ятайте: до доброї сповіді і відпущення гріхів жаль правдивий, над-природний є найпотрібніший! Амінь.

XL

Про блудного сина

Цикль

5. Знов у домі батька.

Побачив його батько його, зми-
лосердився і прибігши, поцілував його.
(Лук. XV. 20)

В 1492. році вплив Колюмб на широке море, щоби відкрити новий світ. Довго, довго плив корабель по водах... Не було видно нічого, тільки небесний звід і хвилі... Сумно стало товаришам Колюмба. Затужили за землею. Важкі думки сповили їх серця. Колюмб потішає та запевнює їх, що невдовзі допливуть до берега. Минають дні, минають тижні, а землі як не видно, так не видно. Задовго... Нарікають і грозять Колюмбови вбійством. Та Колюмб рішучо й певно каже їм плисти вперед. Аж ось показалаься полоса землі. Всі закричали: „Земля, земля!“ Моряки заплакали з радости.

Вийшли на беріг. Своєю сильною постановою досягнув Колюмб своє і відкрив Америку.

Подібно й блудний син. Рішився вертати до батька і сей свій намір рішучо перевів у дійсність. Не зволікаючи встав і вибрався в дорогу. Далека й тяжка була се дорога та ще для такого бідняги, без поживи, без гроша. А в серці біль і страх, що скаже батько, що скаже брат. Але рішуча постанова додавала йому сили й охоти. Туга за добрим, люблячим батьком вела його через пустиню в день і вночі. Вже йому недалеко до дому.

Погідна вечірня тиша царила в природі. Повільною ходою добився до останнього горба, відки перед його очима несподівано виринула розкішна долина, а поперед неї батьківський дім. Пристанув. „Рідна хата!“ Крикнув з радости. А її вид так його зворушив, що коліна самі пригнулися до землі, руки мимохіть зложились на вхрест, сльози радости канули з очей і блудний син почав молитися. Молитися пер-

¹⁾ Мат. VII. 7.

ший раз відтоді, як покинув рідну стріху. Молився щиро, сердечно. Така молитва пробиває небо. Почув і вислухав її Отець небесний. О! Як полекшало йому на серцю. Воно забилося скорійше та підбадьорило його, щоби чим скорше спішив до батьківського дому.

А старенький отець ще жив. Правда, постарівся з гризоти, з жалю за улюбленим сином. Робота ніяка його не бралася. Розпитував різних сторонніх людей, чи чого не чули, чи чого не знають про його сина. Ріжні чутки доходили до нього. Щасливий він, казали одні, весело жие на чужині. Та другі — а тих було багато більше — не конче гарні річи розповідали йому про сина. Часами говорили та недокінчували. А се ще більше гризло, боліло старця. Одначе від якогось часу і слух загинув за його сином. Ніхто не вмів йому сказати, де він живе, де обертається. Розповідали деякі, що зійшов нінащо. Ходить, бувало, старенький по своєму обійстю зажурений, прибитий, виходить нераз на дорогу, якою пішов його син, та все виглядає, чи не йде хто з тої країни. Батьківське серце відчувало, що він таки ще вернеться.

Як звичайно, так і сьогодні вийшов він на битий шлях і глядів довго, чи не побачить кого з далекої чужини. Дивився, розглядався, нікого не було. Зближався вечір, треба було вертати. Аж тут доглянув чоловіка, що поволеньки сходить з горбка в долину. Ще на того одного подивлюся, його спитаю, подумав старушок і в задумі-смутку сперся на ворота і чекав. Надійшов вкінці той подорожній, обдертий, збіджений, ледви на ногах держиться. Лише що хотів до нього говорити, а той нуждар кидається до його ніг і з плачем кличе: „Отче, я згрішив на небо і перед тобою, я негідний назватись твоїм сином“.. Не міг скінчити. Поцілуй батька придусив його слова.¹⁾ І не дав йому старець багато говорити, оправдуватись. Він всього догадався, пізнав. Тому не докоряє і не картає за те, що так довго був на чужині. Не лає суворими словами за змарнований маєток, за знищене здоров'я, за ті лахи, в яких прийшов. Батьківська любов забула про все.

А щож на те все блудний син? О, якже боявся він тої хвилини! Такого привіту він не сподівався. Батьківська щира любов, на яку він собі не заслужив, збільшила ще його жаль. Тому не оправдує себе. Не викручується, що його стрінуло нещасте, не звалює вини на других, що його взяли обманливі приятелі, або буйна недосвідчена молодість; лише признається щиро: „Я згрішив“. Покірно, з очима повними сліз паде на землю перед батьком. Не важиться навіть поглянути в його обличчя, тільки каже: „Я негідний назватися твоїм сином“.

¹⁾ Veuillot. I. c. стр. 220.

З нетаєною радістю прийняв старенький отець свого блудного сина. Та на тому не кінець. Негайно звертається він до слуг і каже принести та вбрати його в давню гарну одіж, тусаму, яку давнійше носив і в котрій його так радо бачив. На руку велить вложити перстін, ознаку панської гідности, на ноги нову обуву на знак, що він перестав бути рабом чужого пана, а відзискав знову всі права і волю в батьківськiм домі.

Та не тільки сам батько тішиться. З великої радости каже він забити найкрасшого вола, запросити гостей, зготовити великий пир, щоби всі з ним тішились, веселились. І ожив старий понурий дім. Почалась метушня, весела, забави і співи, що лунали по цілiм обійстю.¹⁾

Ось якими ніжними, повними любови і милосердя словами змальовує Христос Господь навернення блудного сина. Хто не зворушивсяби тою ласкавістю й добротою і не закликав: „О як добрий, милосерний той отець! Він не проганяє сина-виродка від порога свого дому, не карає, не ганьбить, але прощає йому провину і вводить у свою хату, начеби він нічого злого не вчинив!“

2. А хтож той добрий отець? Хто той блудний син? Що значить те радісне привitanнe в домі вітця? Грішнику! Та се твій Отець небесний! І він тебе дожидає з отвертими раменами і Він тебе хоче так радісно, так ласкаво привитати. Ніяких докорів не учуєш, ніякого сорому, ні ганьби тобі не завдасть. Він тебе хоче до свого серця притиснути й цілувати як свою дитину, якщо тільки сповниш те все, що вчинив блудний син. Відпустить тобі всі проступки, гріхи. Зложить поцілуй мира, обдарить ласкою освятуючою, прикрасить знову через своїх слуг-священиків одежою невинности. Вложить перстін на руку на знак, що признає тебе вповні за свого сина, і дасть обуву на ноги, наділяючи обильними ласками дійствующими, щоб легше було ступати тобі по шляхах чесноти.²⁾

А се все станеться, коли добре відправиш св. сповідь. Тут на одно слово з уст священника „розрішую тебе від усіх гріхів твоїх“ спадуть окови, в яких діявол держав твою душу, а всі гріхи твої, як тяжкі вони не булиби, будуть знищені, бо стоїть написано у пророка: „Хочби гріхи ваші були червоні як кров, я зроблю їх білими як сніг“, а псаломник додає: „Як віддалений схід від заходу, так далеко віддалив Господь від нас беззаконня наші“.⁴⁾

Та на сьому не кінець. Господь у безмежній свої любови уладить для тебе пир, пир, якого кормом не „теля го-

¹⁾ Meschler I. с. стр. 35.

²⁾ Dr. Lubelski I. с. стр. 34.

³⁾ Ісаія I 18

⁴⁾ Пс. 102. 12.

доване“, але сам Христос, Його Нсв. Тіло і Кров що змила гріхи цілого світа.¹⁾

І сей, безконечно щасливий сам в собі Бог, радіє з такого повороту грішника. Він тішиться, що чоловік — се нужденне, невдячне сотворінне — знову відзискує надприродне життє ласки, стає наново дитиною Божою, наслідником неба. Так любити і прощати є в силі тільки сам Бог. Люди тої любови ні поняти, ні зрозуміти не в силі. Тож величаймо Ісуса Христа за сю притчу про блудного сина. Нею переконує Він нас наглядно, що Отець небесний в любови й милосердю приймає всякого каючогося грішника, хочби як провинився. Бо хтож із нас грішних синів людських відважився надіятися на таке прийнятє і прощення від ображеного Господа, якщоб сам Христос про те нас не запевнив?²⁾

Нехайжеж се безконечне і невисказане Боже милосерде стане для нас грішних людей найкрасшою заохотою до покаання та повороту до дому небесного Вітця!

3. Дві тисячі літ ось-ось добігає від часу, як Божественний Спаситель розказав ту притчу про блудного сина. Одначе історія життя блудного сина повторюється, відновлюється щоденно. Дивись тільки на ціле людство від Адама та Еви—аж до наших часів. Чиж се не живучий протягом цілих століт блудний син? Дивись на се людство в теперішніх часах, дивись на його гордість, брак послуху, на жадобу уживання всяких розкошій, на крадежі, рабунки, пожоги та розпусні вчинки, що мов хвилі брудного потопу розляглись по всіх усюдах; — а з другого боку на його нужду духову і моральну; дивись на його страву духову, прислухайся як все від найнижшого суспільного щабля нарікає, стогне, не жие, а мучиться; подивись на те все, і скажи: „Чи не подібне се ціле людство до блудного сина, до його життя в країні далекій від рідного батька?“

Сей блудний син, що відбивається так плястично у цілому людству, має також Вітця, Вітця не менше доброго, не менше люблячого, ніж батько блудного сина в притчі. І сього сина жде сердечний поцілуй вдоволення і спокою, чекають радощі рідного дому, щастє і втіха, обильно заставлений стіл у кімнатах батька.

Але той син мусить признати того Батька за батька, звернутись до Нього, признатися до своїх промахів і гріхів, повернути до батьківського дому і сказати з жалем і покірою: „Отче, я згрішив на небо і перед тобою!“

Той добрий Батько вже дуже багато зробив і робить для навернення свого блудного сина. Згадаймо лиш одним — другим словом: Вифлеем, Назарет, Голгофту. Богато ще

¹⁾ Пор. Герцог-Карпинський I. с. 89-91.

²⁾ Dr. Fonck I. с. стр. 3-5.

треба праці, труду, крові, любові і жертви — тимпаче, що сей блудний син відроджується безнастанно і підносить нерозумні бунти проти свого любячого Отця.

І на наших очах іде кровавий бій, хто має верховодити над світом: Чи небесний Отець, закон, мораль, правда, — чи диявол і його послужники, що живуть життям блудного сина та ще й хваляться, що своїми вчинками рай заводять на землі. Сливе чи не все сприсяглося, аби не допустити людства до правдивого і повного повороту — до справжнього Батька — до Бога!

Памятай, що в тій боротьбі не вільно тобі бути нічим глядачем. Мусиш стати по котрійсь стороні. А по котрій стороні? А по котрій саме? Чи по стороні Батька, де кипить праця, добрі діла, несеться горяча молитва за навернення блудного сина, чи може по стороні тих, що лукавили та непривітним зором глядять на всякий, хочби найменший, прояв релігійности, побожности, чесноти, а зі згірливою усмішкою дивляться на кожного, хто з сокрушеним серцем навертається до Бога.

А може добре ти сам є вже блудним сином? Якщо так, то призадумайся поважно над своєю судьбою. Пригадай собі добре, яке життя вів блудний син у країні далекій від батька, і дай щирі відповідь на питання: Де він чувся щасливішим? Чи дома при люблячим батькові, чи на чужині в лукавого господаря, як пастух безрог?¹⁾

Наслідували ми нераз блудного сина в його гріхах та упадку, наслідуймо також і в покуті та повороті до рідного батька! Не забуваймо, що тільки при Нсв. Серцю нашого Господа в його домі — Церкві святих, в Його засадах — заповідях Божих можна знайти правдиве щастя і спокій. Світ, його приємности, гріхи сього не дадуть, бо сього не мають. Амінь.

XLI.

Неділя мясопустна²⁾

Прийдіть благословенні, наслідуйте приготіване вам царство.. Ідіть від мене прокляті в огонь вічний.
(Мат. XXV. 34.-41).

Одною зпоміж підставових правд нашої св. віри є правда що Бог є справедливий суддя, котрий за добре нагороджує, а за зле карає. Сю правду всі добре знаємо, ще малими

¹⁾ Пор. Dr. Lubelski 1 с. 36-38.

²⁾ Гомілія.

дітьми вчили нас її в школі. Проголошує нам її й закон природний, котрий каже, що за добре належиться нам нагорода, а за зле кара. Господь буде якраз тим найсправедливішим суддею, що кожного осудить і кожному заплатить по його ділам та вчинкам.

Ось прочитане нинішнє євангеліє ставить нам перед очі та якими красками змальовує сей страшний день, коли на голос архангельської труби встануть із гробів всі вмерлі, оживе знову спорохнавіле тіло, спорохнавілі кости, злучаться ще раз зі своїми душами й вийдуть всі на стрічу Божого Сина, справедливого Судді. На небі покажегься великий знак св. хреста, а посеред незлічених тисячів Ангелів і Святих Суддя праведних і грішних, живих і мертвих — Христос Спаситель. І засяде на престолі слави, щоби проголосити всім останній засуд: яка вічність дожидає кожного.

Тоді зберуться перед Ним усі народи, що досі жили й по нас житимуть. Одначе не стоятимуть усі разом, а розділять їх на двоє. Праведних уставлять по правому, грішних по лівому боці справедливого Судді. А вчинять се немов пастир, що відлучує вівці від козлят.

Ах! Який се буде страшний вид, яка жахлива хвилина! Люди одного села, громадяни одного міста, товариші одної кляси, члени одної рідні розділені раз на все від себе! Сусід кидає сусіда, приятель приятеля, батько рідню, мати діти, діти батьків, мужа — і то на віки, на віки! Плач і зітхання тут ні при чім, нінащо не здадуться! Усякий по заслугі опиниться на правому, або на лівому боці. І ридатиме країна, всяка родина, окреме.¹⁾ Буде тоді мука велика, якої не було від настання світа до сього часу й не буде.²⁾

Розділені мовчки дождатимуть останнього засуду. І ось тепер отвориться книга совісти кожного. І вийдуть на на яву всі плюгаві й погані вчинки, заміри, пожадання, хочаби не знати як укриті перед лицем світа. Навіть із кожного пустого слова жадатимуть рахунку. Також виявляться всі, хочби й найменші добрі діла. Й склянка води, подана в ім'я Спасителя, не уйде нагороди. А щож сказати про всякі нечисті думки, погляди, діла, про ціле життя прогайноване на розпусті, лінивстві, пиятиці, крадежах, обманствах, самолюбстві? Тут перед усіма виявиться, яка була неодного молодість, яким був він у старшому віці та як користав зі всіх ласк, добродійств й накликів Божих? Скільки їх пішло нінащо, скільки обернулося проти Бога?

Який стид огорне всіх грішників, коли виявляться усі найбільше скриті тайни їхньої совісти? „У всіх руки послаб-

¹⁾ Захар. XII. 12.

²⁾ Мат. XXIV. 21.

нуть, а коліна мов вода затремтять“,¹⁾ коли Господь „освітить окриті темрявою і виявить заміри сердець“.²⁾ Вони з пророком кликатимуть: „Гори, упадьте на нас, горбки гір прикрийте нас“³⁾ від отсього сорому. Не стріне тоді окритого ганьбою грішника ніяка поміч, ніякі приятелі. Ніхто не признається до нього. Адам, коли согрішив, то бодай сховався в кущі райські, та ми не будемо в силі сього зробити. Жиди, перелякані під горою Синай громами та блискавками, просили Мойсея, щоби замість них розмовляв з Богом, але там не буде ким заступитися.

Що більше: проти нас виступлять навіть ті, що за життя були нашими приятелями. Обвиняти нас стане перш усього голос совісти, що його ми при неодних ділах намагалися не послухати та приглушити. Він тепер промовить: Господи, отсей молодець дуже часто затикав свої уха, аби мене не чути; він не раз мене тяжко дусив, аби я перестав його перестерігати. Видай на нього справедливий засуд. — Ангел Хоронитель, найліпший товариш у нашій життєвій мандрівці, скаже: „Я охороняв його в неодному нещастю, беріг та підпомагав у всякого рода покусах, піддержував у боротьбі, та він робив усе мені на перекір, відганяв від себе. Господи, покарай його за се“. — Вкінці виступить явно проти нас і сам діявол. Він промовить: „Господи, він Тебе в своєму життю не знав, навіть не хотів знати, вічно піддавав у сумнів, перечив Твоє істнування, не віддавав належної чести, ображав на кожному ступні — мені служив, ще й згіршенне молодшим давав. Засуди його до могого царства“!

Те засоромлення й провина грішників побільшає ще сильнійше, коли й сам Христос стане викидати їм найчорнішу невдяку супроти своєї Особи і найсвятійшої Крови. „Тоді промовить до них у гніві своїм і розярненем своїм перелякає їх.“⁴⁾ „Ось я, скаже Христос, з любови до тебе умер на твердому дереві хреста. Я сподівався, що будеш за се мені радо служити. Скажи, невдячний, як ти відплатився мені за сю безмежну любов? Чи не ображав ти мене часто? Ти погордив моїм імям, зневажав моє діло й науку, нікого не любив так мало, як мене, нікому не завдав тільки зневаг, що мені і то в заміну за стільки добродійств!“ „І хтож тоді встоїться перед невдоволенням його?“⁵⁾

По сім проголосить сам Спаситель останній засуд. Він звернеться наперед у сторону праведників і промовить: „Прийдіть, благословенні мого Вітця, наслідуйте (переберіть)

¹⁾ Езек. VII. 17.

²⁾ I. Кор. IV. 5.

³⁾ Лук. XIII. 29.

⁴⁾ Пс. II. 5.

⁵⁾ Наум. I. 6.

царство, приготоване вам від основання світа.¹⁾ Ходіть від праці й мозолів до відпочинку й втіхи, від убожества, злидин та терпінь до багатства, вигід та щастя, від плачу до радости, від боротьби до невянучого вінця вічної нагороди“.

О, які радісні, які любі слова! А за що те все? „Бо, додає Христос, я був голодний, а ви мене нагодували, нагий — а ви мене приоділи, недужий, у вязниці, ви мене відвідали; подорожнім — ви мене в хату прийняли“. — „Господи, скажуть праведники, а колиж ми Тебе бачили голодним, нагим, недужим чи подорожнім та поспішили Тобі з помічю?“ А Цар у відповідь скаже їм: „Істинно кажу вам: оскільки ви се вчинили одному з сих моїх найменших братів — мені вчинили“.

Тоді скаже і тим, що будуть по лівиці: „Ідіть геть від мене прокляті в огонь вічний, приготований дияволу і його ангелам.²⁾ Іди геть, мерзенна душе, ти негідна стати перед моїм обличчям, негідна глядіти на мою славу. Геть від мого милосердя, геть від небесної Батьківщини, геть від товариства Святих, від небесних радощів, від усякого добра. Іди раз навсе в товариство того, якому ти служила за життя, іди в огонь вічний, в огонь пекольний, у вічну муку! Не знала ти мене за життя, не знаю я тебе тепер.“³⁾

Ах! Який суворий засуд, яка страшна кара йти на віки в пекольну безодню. Там буде проклятих мучити огонь вічний, що ніколи не втихомириться. Там буде вічний плач і скрегіт зубів. Там будуть вони проклинати день і годину, в якій прийшли на сей світ. Там будуть клясти й хулити ім'я самого Бога, та се нінащо не здасться. Там витимуться вони в невисказаних терпіннях та муках, яким ні краю, ні полекші немає.

О нещасні! О нерозумні люди! І який вам хосен із того, що на землі малий часочок ужили ви світа та зазнали хвилевої, змислової розкоші? Вона розвіялася скоро мов дим, присла як банька з мила! Де ваші багатства, де пуста слава, мнине щасте, численні приятелі, радощі й забави, якими ви так гордилися й величали?⁴⁾ Ви тепер у такій нужді, соромі, пониженню, погорді та муках, що навіть каплі води не в силі дістати, щоби заспокоїти свою спрагу.⁵⁾ Те все, чим ви так дорожили за життя, минуло скоренько, немов тих сім літ урожаю за Йосифа в Єгипті. Настав час голоду й недовідатків, з вашого щастя не остало й сліду. Та що ж? Нагороду свою ви одержали вже на землі, тепер маєте по заслугі! Важкий ваш біль, важке горе!

¹⁾ Мат. XXV. 34.

²⁾ Мат. XXV. 44.

³⁾ Гл. Правди вічні. Жовква 1903, стр. 113-130.

⁴⁾ Ks. Naduch: O zasadę życia, Kraków 1923. стр. 221.

⁵⁾ Лук. XVI. 24.

По засуді, підуть сі на вічну муку, а праведні в житте вічне.¹⁾

А щож буде з нами? Де станемо колись на страшному суді? Чи праворуч, чи ліворуч справедливого Судді? Не мое діло давати тут рішучу відповідь. Не нас ставитимуть сям або там, тільки ми самі себе між одних, чи других поставимо. Совість уже сьогодні може се найкрасше сказати. Всі ми певні сього: призначено людям раз умерти, а відтак суд.²⁾ Душу маємо тільки одну. Якщо раз її занапастимо, все пропало. А що допоможе чоловікови, коли весь світ здобуде, а свою душу занапастить?³⁾ Справедливо отже напomiнає нас св. Тома з Кемпіс: „У всіх ділах та справах твоїх уважай, що маєш колись стати перед строгим, справедливим Суддею“.

Сю правду бачимо в кожній церкві зясовану на іконостасі. На ньому видимо Христа Господа на престолі слави, опертого на облаках, а довкруги Нього Святих, старого й нового Завіту. Перед ним стоять що неділі й свята зібрані вірні, немов дожидаючи останнього засуду.

Стоїте й ви, мої дорогі, в часі кожного шкільного богослуження. Подумайте добре проте! Глядіть, як і сам Христос Спаситель і ті всі великі Святці дивляться на вас лагідно, з усміхненим, погідним обличчям та немов запрошують вас до себе — до неба. Та рівночасно сей святий Збір небесних Духів наводить нам на пам'ять ту страшну хвилину зі страшного суду, в якій грішники почують страшне слово: „Ідіть від мене геть“!

Тож скільки разів стоїмо в церкві, піднесім наші очі на сей іконостас та просім Справедливого Суддю, щоб допоміг нам стати колись по Його правиці й унаслідити приготоване нам царство. Амінь.

XLII

Неділя сиропустна

Коли постите, не будьте як лицеміри... щоби не люди бачили вас, а Отець, що в тайні. (Мат. VI. 16, 18)

Стоїмо на порозі святого, великого посту. Від завтра його початок. Великий він не тому, що найдовший, а тому, що найважніший. У ньому слід нам перевести обнову на-

¹⁾ Мат. XXV. 46.

²⁾ Єв. IX. 27.

³⁾ Мат. XVI. 26.

шої душі, розважити терпінне й смерть нашого Спасителя, чинити покуту та почати нове життя.

Сама пора року, в якій сей піст припадає, немов на-кликує нас до такої обнови. На дворі невдовзі завитає до нас весна. Тепле, любе сонічко огріє землю, стопніють леди, щезнуть сніги, пропаде бруд і зимова пліснь. Їх сполочуть весняні дощі, земляця зазеленіє, деревина вкриється новим листем і цвітом. Оживе ціла природа та глядітиме на нас, мов невинне дитя своїми усміхненими веселими очима. В таку пору настає й святий, великий піст.

Хайжеж у тому часі засвітить у наше серце сонічко правдивої любови Бога, хай його огріє, щоби стопилися тверді леди гріха. Хай сльози щирого жалю змиють з душі всяку гидоту й нечистоту, хай життя наше зазеленіє чеснотами й правдивою набожністю. Словом: хай завитає в наші серця свята Божа весна! „Ніч минула, а день приблизився! Відложім діла темряви, а одягнімся в оруже світла!“¹⁾

До такої обнови найбільш відповідним являється отсей час святого посту. Розважмо тому сьогодні при Божій помочі: 1) Чому належить постити, 2) заміти проти посту, та) як треба постити?

1. Що таке піст? Постити значить відмовити для тіла їди, м'ясних, часами й молочних страв та напиків. Піст є такий давний, як людський рід. Вже першим людям в раю було заборонене їсти овочі з одного дерева. Кілька тисяч літ перед Христом придержувалися посту погани й жида. З поміж поган Китайці і Індійці заховували в деякі дні в році дуже строгий піст. У Греків та Римлян жреці та нарід постили перед більшими релігійними святами, щоби гідно приготувитися до них. Магомет приписав своїм ісповідникам також піст, що тягнеться через цілий місяць. В законі Мойсея Господь дозволив їсти в деякі дні тільки пісний хліб, а м'ясо лиш деяких звірят і птиць. У судний день наказано було строго постити від вечера одного дня аж до другого вечера. Всякий, що не повинувавсяби тому закону, мав бути покараний смертю.²⁾

(Докінчення буде)

¹⁾ Рим. XIII. 13.

²⁾ Лев. XXIII. 29.

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 12.

Львів

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1927.

о. Др. І. Фіголь

XLII

Неділя сиропустна

(Докінчення)

Вагу посту оцінювали як слід всі великі старозавітні провідники вибраного народу. І так: Мойсей, покликаний Богом на гору Синай, пробув тут у пості 40 днів і ночий „без хліба й води“. ¹⁾ Ілія, один з найбільших пророків, постив на горі Хорив також 40 днів. Цар Давид каже про себе: „Мої коліна мліли від посту“. ²⁾ Постила Юдита й Естера, щоби вратувати свій народ від загибелі. Пророчиця Анна „не відходила від храму, а служила Богу постом і молитвами день і ніч“. ³⁾ Св. Іван Хреститель, Предтеча, постив дуже строго, бо „їв лише саранчу та дикий мід“. ⁴⁾

У новому завіті сам Христос Спаситель освятив піст своїм приміром, бо постив сам на пустині через 40 днів і ночий. Усім людям велів постити, а в сьогоднішнім євангелію вчить нас, як саме треба постити. Слідами Христа і за Його приміром ішли його Апостоли, ученики та вірні всіх віків, а Церква установила деякі дні, а то й цілі тижні в році, в які треба постити. Значиться: обов'язок посту походить перш усього з волі Божої й з наказу св. Церкви.

Зрештою, хочби й не було виразної постанови постити з боку Бога й Церкви, то здоровий розум його домагається. Вчені дослідники природи та лікарі кажуть, що людина, споживаючи щодня м'ясо, вщиплює в себе незаметно багато хоріб. Наші селяни їдять м'ясо дуже рідко, проте є далеко здоровіші, як міське, інтелігентне громадянство, яке є тої думки, що без щоденної їди м'яса жити не можна. Та миляться дуже, бо вже сьогодні є чимало таких кружків, що з Церквою не мають нічого спільного, а проте своїх членів зобов'язують: або цілком не їсти м'яса, або постити бодай два дні в тижні. (Тільки не в середу й п'ятницю, бо так велить Цер-

¹⁾ Втор. IX,9.

²⁾ Пс. XXXIV,13.

³⁾ Лук. II,37.

⁴⁾ Мар. I,6.

ква). Богато знову лікарів (Тарнавський у Косові під Коломиєю) закладають навіть окремі санаторії, де лічать усякі хвороби строгою дієтою й постом!

2. Неоправдані є тому нарікання різних мудрагелів та ніби поступовців, які голосять: Церква повинна вже раз закинути всякі пости. Теперішні люди вже не можуть постити. Піст шкодить здоровлю! Люди працюють тяжко, всі нервові, слабосилі. За зломанне посту навіть нема гріху, бо сам Христос учив: „Не те сквернить чоловіка, що входить в уста, а те, що виходить з уст“. ¹⁾ Хороша ся мова — таких людей, але вельми нещира та повна злоби й крутіства.

Піст, кажуть, шкодить здоровлю. Чи се правда? Навуходоносор, вавилонський цар, приказав по збуренню Єрусалиму вибрати поміж полонених Ізраїльтян здорових, розумних хлопців з княжого роду, та обчувати їх через три літа у всіх науках того часу, щоби потім можна було надати їм усякі уряди на царському дворі. Їм подавали щодня страви з царського стола. Між ними був також Даниїл й три його товариші. Сі молодці не хотіли їсти страв, заборонених законом Мойсея. Тому просили свого наставника, щоби їм у пісні дні подавав тільки ярини й воду. Наставник боявся се вчинити, щоби ті хлопці не помарніли, та щоби за те не наложив власною головою. Одначе Даниїл просив, щоби з ними зроблено пробу бодай через десять днів. Наставник пристав на се й невдовзі виявилось, що сі молодці виглядали далекокрасше і здоровійше, ніж інші, що їли м'ясні страви з царського стола. А Господь дав їм таку мудрість, що їм ніхто в науках не дорівнював.

Подібно, як той вавилонський наставник, вимовляються від посту й теперішні противники посту. Вони голосно говорять: „Якщо поститимеш, то змарнієш, страшиш силу, охоту до праці, скоротиш собі життя“. Та віра й розум кажуть нам: „Зроби пробу, от хочби через отсих 40 день, а побачиш, що піст удержує тіло людини в здоровлю й силі, кріпить духа, щоби міг зростати в мудрости“.

Зрештою, який сьогодні піст? З того, що було колись у давнині, остала хіба тінь посту. Перші християни постили звичайно дуже строго. Цілими днями, а то й тижнями не їли ні м'яса, ні набілу, проте довго жили, чулися заєдно черстві, здорові. А в нас нині є тільки повздержність від м'яса, в перший і останній тиждень Великого посту тільки через три дні без м'яса й набілу, а скільки через се крику й нарікання. ²⁾

Щоби не постити, покликується дехто на висше наведене слова Христові: „Не те, що входить.....“ Правда Христос ті

¹⁾ Мат. XV. 11

²⁾ Пор. Савойка нед. проповіді. стр. 414 - 417.

слова висказав, та їх не можна так розуміти, що піст перед Богом не має ніякої вартости. Бо по перше, Христос сам постив, по друге ганить ними облуду фарисеїв, що перед людьми — для людської похвали — величалися своїм постом та другими пустими звичаями. Вкінці Церква ніколи не вчила, що м'ясні страви сквернять чоловіка. Якщоб так було, то кожда м'ясна страва булаби грішною й її споживати не годилосяби християнинові не тільки в піст, але й у м'ясниці. При пості не йде о саму їду мяса чи набілу, але о послух для церковної заповіді.

Колиж хтось не може постити, як Церква учить (ту навести постанови Львівського Собору з 1891. р. щодо посту), хай постарається у свого о. пароха, катехита о диспензу (звільнення). Але самому себе звільняти не вільно. З тої простої причини, що не маєтсья до сього права. На се є духовна влада. Вона в таких випадках усе піде нам на руку.

3. Користи з посту є вельми великі. Св. Золотоустий ¹⁾ каже: „Піст успокоює наші пристрасти, береже перед гріхами, учить повздержности, є окрасою й вінцем усякого віку“. Св. Симеон говорить: „Піст збуджує чуйність душі й веде її до Бога“. ²⁾ Без посту немає правдивого жалю й покути, а тим-самим ні відпущення гріхів.

Одначе піст — хочби й дуже строгий — не має перед Богом ніякої вартости, якщо не будемо в часі посту здержуватися від гріхів. „Що нам допоможе — каже св. Августин ³⁾ — якщо наше тіло поститиме, а душа буде повна гріхів?“ А св. Василій Вел. додає: „Що то за піст, як ти не їш мяса, а брата свого роздерби з гніву?“ У другого Святого читаємо знову: „Хто тільки від страв стримується, сей подібний до діавола, що також не їсть нічого, проте не перестає зле творити і є від Бога проклятий“. ⁴⁾ Справедливо тому кличе до нас Церква: Постім, браття, не тільки тілом, але й духом. ⁵⁾

Грішимо всіми членами нашого тіла, хайжеж тепер вони всі постять! Очима не приглядаймося безстыдно ні собі, ні другим, ні плюгавим малюнкам. Не дивімсья заavidно на чуже майно. Хоронім наші уши, щоби не слухали гидких пісень, нечистих розмов і жартів. Язик наш хай здержується в пості від обмови, очернення, проклонів, сплетень, нарікання. Рук наших не підносім до бійки з товаришем, до нищення чужої власности, не витягаймо по чуже добро, а радше до молитви, та бючися ними в груди, кличмо з митарем: „Боже,

¹⁾ Золотоустий: Hom. in Gen.

²⁾ Sim. Cass. I, 10.

³⁾ Sermo D. I. quadr.

⁴⁾ S. Honor. serm. in quadr.

⁵⁾ Стихира на Хвалитех.

милостив будь мені грішному! ¹⁾ Словом: скажім собі за святою книгою: ²⁾ Пости, душе моя, від злоби й лукавства і від гріха здержися — а Великдень, що наступить по пості — буде для нас справді великим святом обновленої душі, справжнім воскресенням! Амінь.

XLIII

Неділя перша посту

Особа Христа Господа

I

I сказав Натанайл: Равві, ти єси Син Божий, ти Цар Ізраїля (Ів. I, 49.)

Було се в 1899. році. В операційній салі в місті Бон готовився професор-хірург, в оточенню чимало своїх студентів, до операції. Мав саме витяти рака на язиці одного, вправді не високоосвіченого, але вельми чесного громадянина. Та заки зблизився до пацієнта зі своїм ножем, заявив йому ще раз, що самотнім способом вилічення його недуги, є операція, але через неї він мусить утратити разнавсе мову. „Тож, якщо маєте бажання — говорив лікар до недужого — то вискажіть його ось тепер зараз, бо знайте: Се буде останнє слово у вашому життю. По операції будете вже разнавсе німим“. Благородний хорий подумав хвилину, а опісля промовив голосно з набожністю: „Слава Ісусу Христу!“ Всіми привняними заволоділо живе зворушення, а в очах славного лікаря затремтіли сльози.

Як дуже бажалосяби, щоб і ми, дорога молоді, були все такими вірними для нашого Божественного Спасителя, щоби ми все і всюди, де сього тільки вимагатиме Христова справа, рішучо і неustraшимо заявили свою вірність та привязанне до Христа Господа і Його науки. ³⁾ Тож у сього-днішній науці пригляньмося ближше Особі Божетвенного Спасителя, оживім та скріпім свою віру в Його Божество.

Десять віків тому назад ціле людство жило в страшній нужді, духовій і моральній. Уми тогочасних людей потонули в блудах і темряві, серця були повні пристрастей і злоби, а діла — се тільки заспокоєння „жадоби тіла, жадоби очий і гордості життя“. ⁴⁾ З тої страшної нужди люди

¹⁾ Пор. Савойка: Проп. нед. стр. 419.

²⁾ Тріюдь пост. кан. понд. 3. седм.

³⁾ Р. М. v. Bremscheid: Листи до молодого приятеля. Поступ ч. 10-12 з 1925.

⁴⁾ I. Ів. II, 16.

самі видобутись не були в силі. Занадто образили Бога, щоби самі могли дати Йому гідне задоситьучинення. Вониж — марненькі сотворіння, Він — Творець, Пан над пани!

Бачить се Пресвята Тройця, милосердиться над нещасним і грішним людським родом і постановляє його ратувати. І як колись, у почині, сказала: „Сотворім чоловіка на образ і свою подобу“, ¹⁾ так і тепер немов каже: „Відновім чоловіка на образ і свою подобу“. Друга Особа Божа, Бог Син, підіймається сього діла, приймає на себе людську природу з Пречистої Диви при діланню св. Духа, і „коли прийшла повнота часу“ ²⁾ являється між людьми як мале дитятко в Вифлеємській стаєнці. Ціль Його приходу на сей світ проголосило „множество небесного воїнства“ ³⁾ словами: „Слава на висоті Богу, а на землі мир людям доброї волі“. ⁴⁾ Се Дитятко приверне правдивому Богови славу, а людям доброї волі дасть відавна дожиданий спокій.

Приходить на світ у найбільшому пониженню, в голоді і холоді, навіть не в хаті, як інші люди, а далеко від людей, у стаєнці. Проте до Нього з поклоном приходять пастирі на поклик Ангела, трьох царів веде дивна зоря, а праведні Симеон і Анна, розголошують про його появу всім тим у Єрусалимі, що „дожидали потіхи Ізраїля“. ⁵⁾

Його батьки: Пречиста Діва і мнимий батько — поправді опікун св. Йосиф — се люди незнані ширше у великому світі, без впливів і значіння. Сьогодні знають їх та наділяють найбільшою шаною в найдальших закутинах землі. Сам ще добре не заплакав, ні до кого не промовив ще ні слова, нічого надзвичайного не вчинив, а вже мусить серез ночі втікати до Єгипту, бо Ірод, жидівський цар, напосідається на Його житте і то так завзято, що велить — хоча й надармо — вирізати маленьких дітей у Вифлеємі, щоби тільки дістати Його в свої руки. По смерті Ірода вертає з Єгипту до Назарету, де пробуває до трицятого року життя.

До школи ніде не ходить, ні в кого не вчиться — саме містечко Назарет були під тим оглядом у жидів у великій погорді — ⁶⁾, а вже в дванацятому році життя виявляє таке знання святого Письма й таке розуміння пророків, що загання в кут тих законовчителів, що „свої зуби зіли“ на книжках. „Дивувалися всі, що його слухали, його розумови і відповідям.“ ⁷⁾

¹⁾ Бит. I, 26.

²⁾ Гал. IV, 4.

³⁾ Лук. II, 13, 14.

⁴⁾ Лук. II, 25.

⁵⁾ Лук. II, 24.

⁶⁾ Ів. I, 46.

⁷⁾ Лук. II, 47.

До трицятого року життя перебуває Ісус Господь у Назареті. І не стає тут талановитим письменником - літератором, що пише вчені твори чи студії, не виступає яко голосний промовець - ретор, що набуває розголосу цвітистими і блискучими промовами, не дивує вчинками чудотворця, що добуває слави надзвичайними ділами, але піддається загальному правилу, наложеному Богом сливе чи не на все людство, щоби своє життя провело в мозольній фізичній праці. Він зрівнявся з найбіднішим зарібником.¹⁾ Кілько то тоді великих діл міг був за той час довершити, якою славою заповнити цілу жидівську країну, бо навіть цілий світ, як легко міг вибитися понад усіх і вся своїм знанням, чеснотами, набожністю? Він, Єдинородний Син Бога Отця, пан неба і землі? Та ні, Він, яко молодець 16, 18, чи двадцять-кількалітний працює в поті чола в ремісничому столярському варстаті і помагає в щоденній праці біля домашнього господарства своїй Матінці. В скромній одежині, з пилою чи сокирою в руках, заробляє на хліб насущний.

Його посилають до всяких домів принести чи віднести роботу. Слухає тут всяких закидів і дотинків людей, що вічно невдоволені, коли їм прийдеться щонебудь заплатити ремісникови за його роботу. Приймає те все в покорі без найменшого невдоволення. Пан працює за свого слугу, а сей, що все найкрасше в світі устроїв, приймає науки й упійнення від свого сотворіння.²⁾ „Будучи в образі Божім, понизив себе, прийнявши вид слуги“. ³⁾ „Хоч був багатим, зубожів задля вас, щоби ви його убожеством збогатилися“. ⁴⁾ Тим робом засвідчив Він, що праця ручна, фізична, як і всяка инша, є гідна пошани, що при ній і через неї може людина викресати в собі навіть найкрасший характер, аби тільки сповнювала її совісно, з замилюванням, як волю неба. ⁵⁾ Так зростає в мудрости, в літах і в ласці у Бога та в людей! ⁶⁾

З трицятим роком життя розпочинає Ісус свою публичну діяльність. В найглибшій покорі стає між грішниками над Йорданом і приймає від св. Івана хрещення. Опісля подається на пустиню, де відбув, так сказатиб, сорокднівні реколекції. Побідивши в сьому часі трикратні спокуси, якими діавол намагався спинити діло спасення, починає свій учительський уряд. Ходить по цілیم юдейським краю, навчає, благословить і творить багато добра. Наука Його є загальнолюдська, відповідна для всіх людей, усіх часів, усіх народностей і станів. Проголошує її Христос з великою певністю і рішучістю.

¹⁾ Поп. Dr. Bilczewski: Charakter 1920, стр. 115.

²⁾ Noldin: Die Andacht zum h. Herzen Jesu. Innsbruck 1906, стр. 125.

³⁾ Филип. II, 6.

⁴⁾ II Кор. VIII, 9.

⁵⁾ Bilczewski l. c.

⁶⁾ Лук. II, 52.

Ніколи не вагається, не надумується, не поправляється, не висилується на докази, не вживає слів: „Я думаю, по мойому, мені здається, може так булоби“, але категорично заявляє: „Направду, направду кажу вам“. ¹⁾ Так, що слухачі його дивувалися і говорили: „Ніколи так не говорив чоловік, як сей чоловік“, ²⁾ бо навчав їх, як той, що має власть, а не як книжники. ³⁾

А тих високих, знеслих правд учить Христос в спосіб так приступний, в такій принадній формі і так займав, що його з найбільшим захопленням слухають тисячі людей, учені й прості, мужчини й жінки і малі діти цілими днями, забуваючи навіть про їду. Ся наука відновила лице землі, побирила світ, видала дуже багато великих Святих, дає всякому вдоволення та спокій серця й душі. Під сю пору визнають її мільйони людей, що за неї готові в кожній хвилині покласти своє життя. Як учитель жадає Христос від усіх людей і то під карою вічного прокляття, щоби вірили, що Він є обіцаним Месією, Сином Божим, якого післав Отець освободити рід людський від вини і кари за гріх. Він домагається, щоби люди віддавали Йому Божу честь і слухали Його науки та після неї жили.

Для дальшого ведення розпочатого діла вибирає собі зпоміж вірних дванацять Апостолів, простих, невчених рибаків, зате чесних, характерних. Вони Його часто не розуміють, чимало завдають клопоту, а все таки передає їм трояку власть і їх проповідню здобуває для себе в дуже короткому часі — без грошей, меча, огня, насилля, підступу, хитрощів, будження фанатизму — цілу римську імперію.

До Нього тиснуться і пристають великі товпи народу. Чимало з них покидає все, що в них було найдорожшого: батька, неньку, жінку і дітей, своє звання, навіть себе самих відрікаються, аби без застороги віддатися Ісусови і то не тільки тоді, як жив на землі, але передусім тоді, як умер, покинений усіми, на хресті. Якась предивна сила притягала людей до Його Особи, що віддавались Йому на службу з найгорячішою любов'ю, офіруючи Йому в жертву майно, душу й тіло. ⁴⁾ Душі, що кидали собою на всі сторони, щоби пізнати правду та правдивого Бога, коли тільки звернулись до Нього, завсіди находили тільки при Ньому світло, тепло, вдоволення, спокій, щасте на дочасне життя і на цілу вічність. ⁵⁾ Без нього сходили вони з сього світа в могилу „розбиті, знесилені журбою, роздерті сумнівами, биті стидом“, розчаровані, з проклоном на устах, що просто змарнували життя.

¹⁾ Ів. VI, 32 і слід.

²⁾ Ів. VII, 47.

³⁾ Мат. VII, 29

⁴⁾ D-r Lobelski: Chrystus a grzesznicy, стр. 2.

⁵⁾ Biłczewski I. c. стр. 118.

Не всі верстви ізраїльського народу прийняли Його однаково. Простий нарід, збентежений Його чудами, захоплений силою Його науки й небесною добротою, почитав Його і хотів нераз (розуміючи післанництво Месії в земському значінню) окликати Його царем. Та Він усе вмів від сього ухилитися, бо „не прийшов, щоби Йому служили, але служити і дати свою душу, яко викуп за многих“.¹⁾ Священики знову, вчені і фарисеї ненавиділи Його задля почеси, яку мав у народа і задля докорів, з якими виступав проти їх облуди. Тому старалися Його погубити. Всі їхні заходи і заміри Христос обезсилював своєю всемогучою силою і мудрістю, бо „Його час ще не сповнився“.²⁾

Колиж зблизився той час, іде враз з Апостолами до Єрусалиму, предсказує наперед свої терпіння і муки, візджає серед найбільшої радості народу до міста і проголошує прилюдно в святині, що нарід жидівський, відкинувши Месію, перестає бути вибраним народом; з Єрусалиму не останеться камінь на камені, а Ізраїль розпорошиться по цілім світі.

В навечере своїх мук обходить іще в останнє прообразовану жертву і вечерю пасхи, та на її місце установає правдиву пасху, Нсв. Евхаристію. Її подає по раз перший Апостолам і приказує приносити сю св. жертву на пам'ятку Його кровавої смерті аж до кінця світа. Саме у тому часі Юда, Його Апостол, що для гроший і за гроші готовий був усе зробити, Його продав. Ісус прощається дуже ніжно й сердечно з Апостолами, виходить на гору Оливну, дається добровільно зловити і завести перед найвисшу раду. Тут уладжено над Ним пародію суду та за торжественне, в приязні хрестої ради, проголошення себе Сином Божим засуджено на хрестну смерть. Однак не маючи права виконати смертного засуду, водять Його ще до чотирох суддів. Кождий із них, хоча й заявляє, що не наводить у Ньому ніякої вини, проте видумує инший рід кари та насмішок над ним. Вкінці віддають Його римському намісникови, Пилатови. Сей під напором підбуреного народу підписує засуд на кару смерті.

Вмирає на хресті серед найбільших болів, найбільш ганебною смертю, як злочинець між двома розбійниками. Німа природа немов відчула й зрозуміла Його. Сонце меркне, земля тремтить, скали тріскають, а вороги Його насміхаються з Нього, дошкулюють усякими способами, мов навіжені. Проте Він, хоч вкритий ранами від стіп до голови, хоч голова увінчана терневим вінцем, руки і ноги тупими цвяхами прибиті до хреста, язик висох, уста палить страшна горячка — не клене, ні пімсти не просить, ні прокляття, ні кари на

¹⁾ Мар. X, 45.

²⁾ Ів. VII, 9.

своїх ворогів. Маючи серце, що горить до всіх невисказаною любов'ю, молиться за них до Отця небесного і кличе: „Отче, відпусти їм, бо не знають, що роблять!“¹⁾

Такої смерті світ досі ще не бачив. Так умирати міг тільки Бог. Тож не дивота, що римський сотник, дивлячися на те все, подивляв супокій, терпеливість, надземну доброту Розп'ятого й був свідком чуд, що діялися при Його смерті, кличе з глибини душі: „Справді, се був Син Божий!“²⁾

Вороги Його думали, що з Його смертю вбили й Його діло. Та ні! Якраз від тепер починається Його тріумф! Третього, дня після своєї смерті Ісус воскрес, як се сам наперед заповів, та як віщували пророки. Тим робом дав цілому світові доказ свого Божого післанництва і правдивості своєї науки. Сорокового дня по воскресенню вознісся на небо, де сидить праворуч Свого Отця і прийде знов останнього дня в силі та славі судити світ.³⁾

Ось вам коротенький, слабенький нарис життя Христа Господа. Чи не видно з нього, що Ісус був справді Богом? Та вороги Його — а таких завзятих і так багато, як Ісус, не мав і не матиме ніякий чоловік — намагаються всіми способами вичеркнути Його ім'я зі школи, родини, законодавства, політики. Демагоги і революційні провідники народу йшли навипередки в поборюванню Його науки і Церкви. У кожному столітті виступав хтось, що віщував близький кінець Його засадам. У своїх виступах не поминули Його вороги ніякого оруж'я, щоби тільки Його понизити й знеславити. Перевернено всі історичні архіви, копано в скаменілих формаціях землі, щоби науку Його приловити на ложі; розслідувано звичай диких людей, щоби релігію проголосити як обман і міт. Перерито старинні звалища над Нілем, Евфратом та Тигром, щоби черепки земні й їхні написи свідчили проти Божого слова; подавано всякі гіпотези й теорії, як певні научні аксіоми, щоби тільки захитати повагу св. Письма й обнизити Його Божий авторитет.⁴⁾

Та все надармо, бо Він рішучо сказав: „Небо й земля минуться, а мої слова не минуться“.⁵⁾ Тому то здорово думаючи частина людства заєдно нехтувала всякі богохульні виступи проти Божества Христа Господа та признавала Його своїм Богом і Паном, як признає, що життя є найціннішим скарбом людини, хоча в життєвій мандрівці стрічаємо самовбивників, і як віримо правді і чесноті, хоч на світі чимало софістів, скептиків та морально занепалих.⁶⁾

¹⁾ Лук. XXIII, 34.

²⁾ Мат. XXVIII, 54. Knecht: Bibl. Kom. стр. 725.

³⁾ Bartynowski: Apologetyka podręczna, Kraków 1918, стр. 354 - 370.

⁴⁾ D-r Kalinowski: Dogmatyka. Poznań 1921, стр. 261.

⁵⁾ Мат. XXIV, 35.

⁶⁾ Bilczewski: Charakter, стр. 109.

Дивлячись тому на величню Особу Христа Господа чисто з історичного боку, ми приневолені повторити за римським сотником, що стояв під хрестом: „Справді, сей чоловік був Сином Божим!“ ¹⁾ — Амінь.

XLIV

Неділя друга посту

Особа Христа Господа

II

Ти є Христос, Син Бога живого
(Мат. XVI, 16.).

На дорозі до Кесарії Филипової запитав Христос своїх учеників: „За кого уважають мене люди?“ Вони сказали: „Одні за Івана Хрестителя, другі за Ілю, інші за Єремію, або за одного з пророків“. Ісус запитав далі: „А ви за кого мене маєте?“ Тоді виступив св. Петро і сказав іменем усіх: „Ти є Христос, Син Бога живого!“ ²⁾

1. Так, справді Ісус є Богом. Се бачили ми вже останнього разу, дивлячись на Особу Христа чисто з історичного боку. Се своє Божество Христос і доказав і потвердив. Він висказував се часто в оточенню Апостолів, котрі сю віру в Його Божество торжественно визнавали, ось як повисше св. Петро, чи Натанайл. ³⁾ Ісус за се не лише їх не ганив, а навпаки хвалив і нагороджував.

Також Христос сам визнавав своє Божество прилюдно, ⁴⁾ називаючи себе Паном усього сотворіння, ⁵⁾ Паном над духами, ⁶⁾ воскресителем мертвих, ⁷⁾ Тим, що має право відпускати гріхи. ⁸⁾ Він визнає прилюдно: Я Син Божий... Я і Отець — се одно ⁹⁾ і навчає, що Дух Св. від Отця і від Нього походить. ¹⁰⁾ Найторжественніше однак засвідчив Христос своє Божество перед жидівською, найвисшою радою, у первосвященника Каяфи, який Його закликав на живого

¹⁾ Мар. XV, 39.

²⁾ Мат. XVI, 13-17.

³⁾ Ів. I, 49.

⁴⁾ P. G. Freund: Marienverehrung, Münster 1904, стр. 63-65.

⁵⁾ Ів. V, 19.

⁶⁾ Ів. X, 37.

⁷⁾ Ів. V, 25, 26.

⁸⁾ Мат. IX, 2.

⁹⁾ Ів. X, 30, 37.

¹⁰⁾ Ів. XIV, 26.

Бога, чи Він є Сином Божим, коли спокійно, а рішучо, відповів: „Так, ти правду сказав!“ ¹⁾ І за се слово пішов на хрестну смерть. А за пусте уроення, чи химерні вискази ніхто не дає свого життя!

Але слова не булиб вистарчили. Тому Ісус на потвердження своїх слів дає незбиті докази. Таким доказом є Його непорочний, чистий як сльоза, ясний як хрусталь характер. Ісус ясніє перед нами блеском найсовершеннішого життя й чеснот. Навіть найбистрійше око Його ворогів найзавзятійших не було в силі найти у Ньому ні тини якогонебудь гріха. Зі спокійним серцем міг Він тому спитати їх: „хто з вас докаже мені гріха?“ ²⁾

А чесноти? Поглянь, яка покора проявляється у Ньому і серед найбільшого обожання народу! Що за божеський супокій та рівновага духа серед усіх переслідувань і зневаг! Що за непоборима терпеливість у всіх терпіннях на Голгофі! Він найзвершенішим зразком любови Бога і людей. Немає у Нього ніякої іншої думки, ніякого іншого бажання, як тільки прославити Бога, як тільки сповняти Його волю. Се називає Він своєю поживою „Моя страва: чинити волю Того, що мене післав і довершити Його діло“. ³⁾ У відношенню до людей було ціле Його життє нічим іншим, як тільки одною безпереривною доброчинністю. Повчати невіж, навертати грішників, подавати потіху й поміч нуждарям, а всіх людей позискати для Бога і неба — се одинока думка і журба Його. ⁴⁾

Він вільний не тільки від усякого гріха і моральної немочі, але навіть від усяких недостатків, яким підлягають люди навіть найбільш геніяльні, чито в наслідок людської немочі, всяких національних впливів, чи в наслідок духа часу, виховання й оточення. Він є лагідний — але не слабкий, ревний — але виrozumілий, рішучий — але не впертий, покірний — але не принижує себе. ⁵⁾ Сократ є нічим більше, як лиш ідеальним атенським громадянином, але не вільний від пересудів свого часу, слабосильний супроти поганського суєвірства, попадає у різні блуди. Старозавітні пророки є типовими односторонніми жидами. Християнські Святі вправляються лиш у деяких чеснотах (інші залишають), — а щоб їх набути усуваються зпоміж людей на пустиню, замикаються в монастирі. Ісус живе між людьми, між грішниками, не уникає світа, буває на гостинах, на весіллі, а проте чесноти Його ясніють заєдно надземним блеском без усякої односто-

¹⁾ Мат. XXVI, 63.

²⁾ Ів VIII, 46.

³⁾ Ів. IV, 34.

⁴⁾ v. Bremscheid l. c. стр. 165.

⁵⁾ Пор. ks. Morawski: Wieczory nad Lemanem, стр. 160 - 162.

ронности і то в найвисшій степені. ¹⁾ Се має на увазі Церква, коли молиться: „Єдин свят, єдин Господь, Ісус Христос“, ²⁾ а св. Павло додає: „У Ньому мешкає вся повнота Божества тілесно“. ³⁾ Тому не диво, що тремтіла рука Леонарда да Вінчі, коли прийшлося йому намалювати обличчя Христа Господа, плакав Фра Анджеліко де Фієзолі, попадав у розпуку Паскаль і Боссює (Bossuet), бо не були в силі вірно віддати ідеалу Христа. ⁴⁾

2. Ісус Христос являється у всесвітній історії основником наймогутнішого царства, яке колинебудь існувало. Він, сей убогий, слабосилий муж із Назарету, звичайний ремісник, здобув для себе цілий світ, кинув перед себе на коліна, лицем до землі, мільйони — мільйони людей. Було в тому числі чимало королів і князів. Він, що Його колискою був убогий, зимний жолоб, а смертним ложем твердий, соромний хрест. Він, що так мало річий міг назвати своїми, здобув небувалу досі силу! Він оснував царство таке велике і просторе, таке могутнє і глибоко в душу людства сягаюче, якого не змогли оснувати ніякі королі та цісарі, хоч розпоряджали великими, боєздатними арміями та найхитрішими воєнними плянами. І дивне диво! Проти сього царства, зараз таки у почині його, виступив цілий світ. Могутні володарі, хитрі філософи, фанатичні жреці, шалючі маси народу. Всі вони подали собі руки, щоби знищити те царство, та переможцем із тої найбільш завзятої, безоглядної боротьби вийшов сей убогий, ранами покритий Ісус, із терневим вінцем на голові, зі слабонькою тростиною в умученій, тремтячій руці, бо у Ньому повнота Божества, бо Він нашим Богом! ⁵⁾ Вони були й минулися — Він і Його царство остали й досі!

3. Ісус Христос являється у всесвітній історії могутнім, постійним володарем людських сердець. Відоме се всім, що смерть і гріб рабують людям любов. Хто з тих, що сьогодні дізнає загальної пошани й любови, відважиться сказати, що за кількадесять літ після своєї смерті не буде всіми позабутий? І навряд, чи знатиме хто про його ім'я! Хто з нас у день столітньої річниці своєї смерті матиме хочби й одно серце поміж людьми у своїй батьківщині, чи родині? Або хто з нас зможе позискати серця тих, що нас зовсім не знали, тоді, коли тіло наше становитиме одну жменю пилу? Певне, що ніхто!

І тут не треба бути аж пророком, щоби се передсказати. Не доконали сього навіть наймогутніші, найславніші і най-

¹⁾ Bilczewski, стр. 254-156. Торонський: Догматика фунд., стр. 94-96.

²⁾ На Службі Божій.

³⁾ Кол. II, 9.

⁴⁾ Lubelski I. с. 8. Wieczory стр. 132.

⁵⁾ Пор. Bremscheid I. с. стр. 166.

більш люблені за життя мужі історії. Гріб рабує людям любов! Тільки з одним Христом воно jinakше!

Світ справді намагається, щоби Христа віддати на цілковите забуття. Він вкинув Його в найглибшу пропасть ганьби, коли велів Йому вмирати на дереві сорому, між двома розбійниками. Він обкинув болотом ложі, сумнівів, усяких гіпотез Його Особу і Його науку та доложив усяких зусиль, щоби людство відтягнути від неї. Але всі його заходи, щоби вирвати Ісусови любов людства, пішли надармо.

Ось не минуло два-три століття, а тисячі — тисячі християн віддає радо кров і життя да Христа: вчені і прості, зрілі мужі, старики, жінки і діти, аристократія й невільники. Йдуть на смерть серед найтяжших мук, мов на весілле, тільки з любови до Нього. А по нинішній день мільйони й мільйони з молитвою на устах припадає лицем до землі, відновляючи заєдно перед Ним обіти своєї вірности, любови і віддання.

Минає вже дві тисячі літ, а про Христа не то що не забули, а чимраз то більшою огортають Його любовю і пошаною. Доказом сього хочби й теперішні величні конгреси євхаристійні, при співучасті кількадесяти соток тисячів різних верстов громадянства, які в часі торжественної процесії віддають найбільшу шану й славу Ісусови, утаєному в малій окрушині хліба. — Щороку найдеться ще показна громада многонадійних молодців, що жадібно хватають за святощі духовного стану, щоби всі свої духові сили віддати на службу Спасителеви. — Щороку являється неменша громада великодушних людей, ціллю яких є ген там за морем, у диких країнах заткнути прапор Христовий і поширити Його царство між поганамі. — Щороку зголошується ще більша громада шляхотних дівиць, які з любови до Ісуса вирікаються усіх дібр і втіх світа, щоб сестрами-жалібницями всеціло жити для Христа і пожертвуватись для вбогих, хорих дітий. А хто зможе зчислити всі ті жертви, труднощі на дорозі до чесноти, всі акти самовідречення, що їх ще тепер день-у-день мільйони християн кладе на жертівнику любови до Ісуса?

Чим пояснити се дивне явище? Тільки тим, що всі великі мужі, яких колись так дуже славили, а про яких пам'ять і любов уже давно забули, доконали великих діл своїх, посилаючи на смерть тисячами людей, руйнуючи майно й добуток й щасте цілих країв й народів — були тільки звичайними смертниками, а навпаки Ісус Христос являється нескінчено гідним нашої любови, бо Він правдивий Син Бога Отця, Він Бог! ¹⁾ Тимто Він одинокий міг висказати отсі

¹⁾ Bremscheid l. c., стр. 167. Wieczory, стр. 135.

пророчі слова: „І коли я буду піднятий зі землі, всіх потягну до себе“. ¹⁾

Се дивне явище захопило вповні такого великого генія XIX століття, яким був цісар Наполеон I, коли він як вязень пробував на острові св. Олени. Він каже: „Христос бажає любови від людей. Бажає того, що найтяжше набути; того, чого не один мудрець надармо жадав від кількох товаришів, часами батько від дітей, жінка від чоловіка, брат від брата, то є серця. І що цікаве. Жадає й одержує. Йому одному пощастилося підняти серце людства аж до небаченого, аж до пожертвування всього дочасного для Нього. Отсе я саме подивляю найбільше і се являється для мене абсолютним доказом Його Божества. Він промовив і від сеї пори людські покоління належать до Нього. Розпалив між людьми таке полум'я любови, що випалює всяку иншу любов. Колись і я вмів поривати за собою великі маси, так що вони йшли на смерть за мене! Але коли я ось тепер тут прикований до скали острова св. Олени, чи є кому зводити боротьбу та здобувати краї для мене? Чи думає хто про мене? Хто в Європі печалиться моєю долею? Мені судилась доля всіх великих мужів: Цезара, Ганнібала, Олександра! Забувають про нас! Імя великого войовника та цісаря стане згодом тільки темою шкільної лекції чи задачі!

Ще кілька хвилин... і передчасно піду в могилу, а моє тіло стане кормом черваків! Ось яка найближча доля великого Наполеона! Ах! Яка пропасть між моєю бездонною нуждою а вічним царством Христа Господа, якого ще й сьогодні проповідують, люблять, славять, почитають, який ще далі живе в цілому світі“! ²⁾ Так! Він Богом!

Теперішнє людство представляє вельми сумний образ. Крадежі, убійства, національний шовінізм, боротьби й ненависть між партіями й сторонництвами, загальне наріканне і песимізм, що огортає щораз то ширші круги громадянства, вказує аж надто ярко, що теперішні люди дуже нещасливі. Між людьми вигасає щораз то більше християнська любов.

Причина сьому в тім, що люди відвернулись від Христа, що Його не знають, не хочуть знати, що в життю не числяться з Його законом! Ми сьогодні говоримо про все, одно тільки старанно промовчуємо — імя Ісуса. Ми знаємо про все, тільки щораз то більше чужим стає нам Той, без якого цілий світ нічим. Уважаємо себе за чемних, добре вихованих, але впасти на коліна і віддати честь Тому, від якого все маємо, який є дійсним нашим найвисшим Паном, того чогось стидаємося!

¹⁾ Ів. XII, 32.

²⁾ Buogand: Chrystyanizm a czasy obecne. III. II стр. 404 сл.

Уживання, матеріальна культура — се кличі модерного світа. Релігія, віра в Бога, кажеться загально, добра ще для простолюддя, а не для інтелігентної верстви. Забувається однак, що „посеред нас стоїть, котрого ми не знаємо“, ¹⁾ що без релігії й віри в Нього ціла матеріальна культура стає тільки нагодою і засобом до моральної дегенерації громадянства. До піддержки матеріальної культури потреба dokonче великої духової культури, — потрібно духа праці, посвяти для ближніх, духа самопобіди, а сього без Христа, без пошани Його закону, віри в Його Божество, ніщо не дасть; сього без Ісуса ніхто не навчиться! ²⁾

Зле на світі! Правда! Треба реформи, лікарства, а де його шукати? Тільки в звороті до Христа, тільки в життю по Його заповідям. Бо соліднійшої основи до обнови людства ніхто, крім Христа, поставити не в силі. ³⁾ — Амінь.

ЗМІСТ

проповідничого додатку до „Ниви“ за р. 1927.

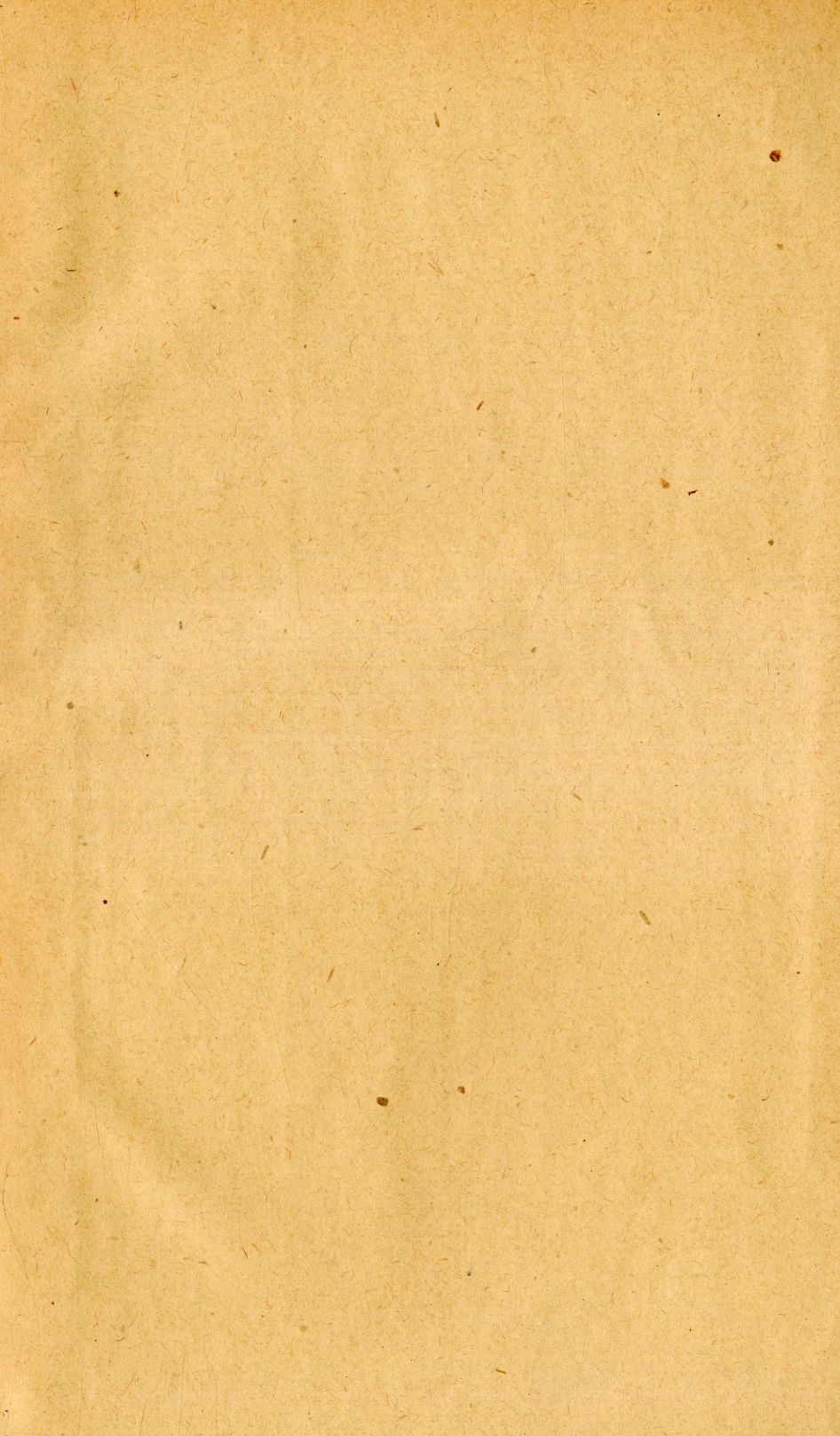
о. Л. Куницький: Похоронні проповіді

† Сибілля Рудницька	8—12
† Преосвящ. Йосиф Боцян	12—16
† Марія Анна Новаківська	25—28
† Олена Малішевська	28—29
† Варвара Лехова	29—31
† Домбчевська ,	31—32 і 41
† Ольга з Левицьких Бесарабова	42—45
† Яремійчукова	45—48
† Проповідь у катедрі св. Юра „за Борців“	48—50

о. Др. Іван Фіголь: Екзорти на неділі і свята

9. Неділя XVIII	1—4
10. Неділя XIX	4—8
11. Неділя XX	17—21
12. Неділя XXI	21—25
13. Св. Великомуч. Димитрія	33—36
14. Неділя XXII	37—39
15. Неділя XXIII	40 і 51—54
16. Св. Архангела Михаїла	54—58
17. Неділя XXIV	59—63
18. Св. Свящмуч. Йосафата	63—70
19. Неділя XXV	70—74

20. Введення в Храм Пресв. Діви	74—78
21. Неділя XXVI	78—83
22. Неділя XXVII	83—87
23. Св. О. Николая Чудотворця	88—93
24. Неділя XXIX	93—98
25. Непорочне зачаття Пр. Діви Марії	98—102
26. Різдвяний цикл — Неділя св. Праотець і XXVIII	
1. Стаєнка	103—106
27. Неділя Отець (Перед Різдвом)	
2. Ісус, Марія, Йосиф	106—110
28. Неділя по Різдві Христовім	
3. Пастирі й Ангели	110—114
29. Неділя перед Просвіщенням	
4. Три царі і зоря	114—118
30. Неділя по Просвіщенню	
5. Ясла і сіно	118—122
31. Неділя XXXI	122—128
32. Трьох Святителів	128—133
33. Неділя про Закхя	133—138
34. Стрітення	139—143
35. Неділя про митаря і фарисея	143—147
36. Неділя про блудного сина	
Цикль.	
1. Блудний син покидає батька	147—151
37. Про блудного сина	
2. В чужині	151—156
38. Про блудного сина	
3. Самопізнання, іспит совісти	156—161
39. Про блудного сина	
4. Жаль за гріхи	162—167
40. Про блудного сина	
5. Знов у домі батька	167—171
41. Неділя мясопустна	171—175
42. Неділя сиропустна	175—180
43. Неділя I. посту	
I. Особа Христа Господа	180—186
44. Неділя II. посту	
II. Особа Христа Господа	186—191

1p65k

ИП 22658
1927

Никитин

3.1

